

Maanpuolustuskorkeakoulu

VENÄJÄN INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN SODANKÄYNTITAPA TERRORISMINTORJUNNASSA JA VIIDEN PÄIVÄN SODASSA

Heidi Berger

Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos

**VENÄJÄN INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN
SODANKÄYNTITAPA TERRORISMIN TOR-
JUNNASSA JA VIIDEN PÄIVÄN SODASSA**

Heidi Berger

Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen
Julkaisusarja 1 – Tutkimuksia 5/2010

Toimittanut: Torsti Sirén
Kannen kuva: Ville Laine

© Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos,
sekä Heidi Berger

ISBN 978-951-25-2089-3
ISBN PDF 978-951-25-2090-9
ISSN 1798-0399
Edita Prima Oy
Helsinki 2010

SISÄLLYS

Abstract	1
1. Johdanto	3
2. Informaatiosodankäynti sotatieteiden kentässä	
– Keskiössä Venäjä	7
2.1. Informaatiosodankäynti sotatieteissä	7
2.1.1 Informaatio + sota = Informaatiosota	7
2.1.2 Informaatiosodan tekniikka	14
2.1.3 Psykologista sodankäyntiä	16
2.1.4 Informaatiosodankäynnin kuusi toimintakenttää	24
2.2 Aikaisempia tutkimuksia ja aineisto	27
2.2.1 Aihepiiriä käsittelevät sotatieteelliset tutkimukset	27
2.2.2 Tšetšenia esimerkkinä Venäjän informaatio-psykologisesta sodasta	29
2.2.3 Aineisto	37
2.3 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset	39
3. Venäjän informaatio-psykologinen sodankäynti terrorismin torjunnassa	41
3.1 Terrorismi Venäjän sisäisenä turvallisuushkana ja näkökulmia sen torjuntaan	41
3.1.1 Sisäinen turvallisuuspoliittinen tilanne Putinin kaudella	41
3.1.2 Moderneja läntisiä ja venäläisiä näkökulmia terrorismiin sekä sen torjuntaan	47
3.2 Informaatio-psykologisen sodan kaksi taistelua: Dubrovkasta Beslaniin	55
3.2.1 Informaatio-psykologinen taistelu 1 Moskovan sydäimestä: terrori-isku teatteriin	55
3.2.2 Informaatio-psykologinen taistelu 2 alkaa tietoisuuden päivänä: terrori-isku kouluun	61
3.3 Venäjän informaatio-psykologinen sodankäynti terrorismin torjunnassa ja päätelmiä	70
3.3.1 Kriisien informaatioaseita	70
3.3.2 Geopoliittista informaatio-sotaa: havainnot keskittyvät heikkouteen ja Georgiaan	75
3.3.3 Psykologinen operaatio luottamusta vastaan: terrorismin psykologinen kaava paljastuu	78
3.3.4 Venäläinen terrorismin torjunta: koston peilisyklin psykologinen kaava	83
3.3.5 Venäläinen informaatio-sodankäynnin kenttä terrorismin torjunnassa	87

4. Venäjän informaatio-psykologinen sota 5 päivän sodassa 2008	93
4.1 Venäjän kansainvälisepoliittinen turvallisuustilanne viiden päivän sodan taustalla	93
4.1.1 Venäjän tulkinta kansallisen turvallisuuden triadista	93
4.1.2 Presidentin vaihdos ja Venäjän kansainvälisen strategian kolme pilaria	97
4.2 Viiden päivän sodan taustoja, eskaloitumiskehitys ja osapuolten eriävät kaavat	99
4.2.1 Viiden päivän sodan taustoja	99
4.2.2 Kehitys eskaloituu Venäjän ja Georgian välillä	101
4.2.3 FAKTAT ja kaksi kaavaa	104
4.2.3.1 FAKTAT	104
4.2.3.2 Georgian kaava ja Venäjän kaava 5 päivän sodan alkuhetkistä	106
4.3 Informaation/propagandan roolista konfliktissa ja osapuolten tulkinnoissa sekä ambitioissa	113
4.3.1 Georgia käy informaatiotosotaa: tarina yksinäisestä suurvallasta	113
4.3.2 Venäjä käy informaatiotosotaa: tarina Yhdysvaltojen etäpäätteestä, joka aloitti sotaseikkailun	117
4.3.3 Vetoamista kansainväliseen yhteisöön: psykologista sodankäyntiä	124
4.4 Venäjän informaatio-psykologinen sota 5 päivän sodassa ja päätelmiä	132
4.4.1 Sota arvomaailmoista	132
4.4.2 Venäläinen informaatiotosodankäyntitavan kenttä 5 päivän sodassa	135
5. Johtopäätöksiä venäläisestä informaatiotosodankäyntitavasta	141
Lähteet	147
Liitteet	
Liite 1: Georgian ja Venäjän kaavat sodan alkuhetkistä	183
Kuviot ja kartat	
Kuvio 1: Venäjän toimintakentät	25
Kuvio 2: Venäjän terrorismintorjunnan organisaatio	52
Kuvio 3: Venäjän toimintakenttä terrorismintorjunnassa	87
Kuvio 4: Venäjän toimintakenttä 5 päivän sodassa	135
Kuvio 5: Venäjän toimintatapa	142
Kartta 1: Georgian kartta	100
Kartta 2: Georgia, Etelä-Ossetia ja Abhasia	101
Kartta 3: Roki-tunnelin sijainti	107

ABSTRACT

Russia's Pattern of Information-Psychologic Warfare in Counter-Terrorism and Five Day War

This study examines *Russia's Pattern of Information-Psychologic Warfare in Counter-terrorism and in the Five Day War*. The first case of this comparative case study research examines an internal national security crisis, namely two of the most notorious terrorist-strikes that took place firstly in The Moscow Dubrovka Theater in October 2002 and two years later in Beslan School 2004 in September. In the second case an external national security crisis, the Five Day War conducted in August 2008 between the Russian Federation and the state of Georgia will be analyzed.

At the centre of this research report lays an idea: *a war of information by using information as the target and as a weapon*. Based on a comparative case study setting this study tries to understand how Russian pattern of information warfare manifests itself in the light of these two internal / external national security crises. Three hypotheses that guide this research report are: Russian pattern of information warfare has a long tradition which can be traced back to the Cold War era; it is possible to discern specifically Russian, partially divergent information warfare pattern; and finally by exploring the two recent internal / external national security crises, it becomes possible to sketch specifically Russian systematics.

In this research report the main focus of interest is on the *information-psychological dimension* of the overall information warfare concept as part of the military science tradition. After such theoretical review the two empirical cases will be contextualized and chronologically introduced. Analysis will be sharpened on the parties' actions especially from the information-psychological perspective. This will be done with the help of the developed *Russia's six action fields-model* which has been divided into two main dimensions: political and military with three levels: strategic information-psychological level, and two tactical levels, namely information-technical and information-PSYOP. This creates six possible actions fields. As the empirical analysis will reveal, many of these six action fields have been used by Russia in its internal / external national security crises, which proves the study's hypotheses: Russia has its own pattern of information-psychologic warfare that is based on its historical tradition and as such it creates a base for Russian systematics.

Keywords: Russia, information warfare, psychological warfare, information-psychologic warfare, terrorism, counter-terrorism, Five Day War.

1. JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Venäjän informaatio-psykologista sodankäyntitapaa terrorismintorjunnassa sekä Venäjän ja Georgian välisessä viiden päivän sodassa, elokuussa 2008. Sotilaallista voimaa käytetään edelleen valtioiden välisissä kiistoissa ja sisäisissä kriiseissä. Sodan ja rauhan välisellä ”harmaalla vyöhykkeellä” ilmenevät informaatio- ja epäsymmetrisen sodankäynnin¹ keinot, joilla häiritään yhteiskunnan normaalitoimintoja. Informaationsodankäynti on valtion yhteiskunnalliseen ja sotilaalliseen päätöksentekoon, toimintakykyyn, sekä kansalaisten mielipiteisiin vaikuttamista ja tältä suojautumista käyttämällä informaatioympäristöä eri keinoin hyväksi sodankäynnin kaikilla tasoilla². Uudentyyppisissä konflikteissa on lukuisia sodan tasoja: atomi-, diplomaattinen, taloudellinen, perinteinen, verkosto-, kauppa-, biokemiallinen, tiedustelu-, resurssi-, ympäristö-, psykologinen, talousavun, avaruus-, salakuljetuksen, sanktio-, sissi-, huume-, media-, terroristi-, virtuaalinen ja ideologinen sodankäynti³. Poliittinen sodankäynti on perinteinen menetelmä, jossa käytetään suoria tai epäsuoria poliittisia, taloudellisia ja sotilaallisia tekniikoita ulkovaltojen politiikkaan vaikuttamiseksi⁴.

Tutkimusraportin teoriaosiossa, luvussa 2, tarkastellaan informaationsodankäyntiä sotatieteessä. Informaationsodankäynnin keskiössä on tieto ja sillä vaikuttaminen. Informaationsodankäyntiä voivat olla vihollisen tiedon väärentäminen, propagandan levittäminen, tiedonsiirtokanavien sabotoiminen, tiedonsiirtokanavien valjastaminen omiin käyttötarkoituksiin, omien tiedonsiirtokanavien koskemattomuuden ja eheyden puolustaminen⁵. Kehityksen⁶ myötä uusi teknologia ja taktiikka muuttavat sodankäyntiä lisäten samalla informaationsodankäyntiin yhdistettävissä olevia elementtejä sekä toimijoiden välistä yhteistyötä.⁷ Käsitteellisellä tasolla tulee erotella hyökkäykselliset ja puolustuksellisten informaationsodankäyntimenetelmät sillä

¹ Epäsymmetrisen sodankäynnin termi on Asymmetric Warfare, jossa asymmetric viittaa osapuolten epäsuhtaiseen tai epätasa-arvoiseen suhteeseen.

² Yhteiskunnalliset, poliittiset, viestinnälliset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja sotilaalliset menetit (VNS 6/2004, 156).

³ Tarvainen 2006, 74. Osa sodankäynnin tasoista on kuitenkin varsin perinteisiä, ks. Esim. Shultz & Godson 1984, 13.

⁴ Shultz & Godson 1984, 13, 197. Esimerkiksi kiinalaisessa sotilasstrategiassa on 10 eri tasoa jäsentää itseä, vastustajaa, vuorovaikutusta, ympäristöä. Operatiiviset toimet ovat ovelia ja nopeita. Suora [overt] toiminta valossa on avointa, ilmeistä, havaittavaa ja epäsuora [covert] toiminta pimeässä on yllättävää, piiloista, salassa pysyvää. (Ks. Lisää esim. Nojonen 2005.).

⁵ On olemassa myös psykologisen puolustuksen käsite.

⁶ Tofflerien näkökulmassa historia kronologisena jakaantuu maatalousyhteiskuntaan, teolliseen yhteiskuntaan ja Teknologian Aikaan (Age of Technology) tai Informaation Aikaan (Age of Information) (Shahar 1997).

⁷ VNS x/2009 23.1.2009.

molemmilla on operatiivisia ulottuvuuksia. Sodankäynnin ydin, yhden tahdon pyrkimys alistaa toinen, on pysyvää, kun taas metodiikka päämäärän toteuttamiseksi on muuttuvaista.⁸ Informaatiosodankäynnillä on teknisiä ja psykologisia ulottuvuuksia

Psykologinen sodankäynti on psykologisten menetelmien käyttämistä vihamielisessä vaikuttamisessa⁹. Se on myös tiedon manipulointia. Valkoinen julkinen propaganda on paikkaansa pitävää tietoa perustuen todennettavaan lähteeseen. Harmaa propaganda sisältää oikeaksi tai vääräksi todentamattomaa tietoa koska lähde saattaa jäädä piiloon. Musta propaganda on vihollista hämäämään suunniteltua valheellista tietoa ilman lähdettä¹⁰. Disinformaatio on väärän tiedon levittämistä¹¹.¹² Vastustajan todellisuuskäsitystä voi väärentää luomalla asioista manipuloitu kuva. Vastustajan tahtoon voidaan pyrkiä vaikuttamaan¹³, jolloin psykologisen sodankäynnin peruskaava kulkee yhtäaikaan kahteen suuntaan: oman moraalin lisääminen ja vastustajan moraalin laskeminen¹⁴. Psykologinen sodankäynti voi ilmetä verkkosotana¹⁵ sodankäynnin ylimpänä strategisena tasona. Verkkosodan poliittispsykologiset ulottuvuudet näyttäytyvät yhteiskuntien käsityksinä itsestään ja ympäristöstään¹⁶. Verkkosodankäynti pyrkii tämän (peili-)kuvan ja sitä koskevan tiedon muokkaamiseen ja vahingoittamiseen¹⁷.¹⁸ Informaatiosodankäynnissä vanhoista sodankäyntitavoista tulee sille alisteisia ja terrorismilla on paljon liittymäpintaa informaatio- ja sodan kanssa¹⁹.

⁸ Ks. Myös Shahar 1997.

⁹ Perinteinen näkemys psykologisesta vaikuttamisesta nojaa vihollisen heikkouksien tunnistamiseen: mielen ja sydämen kimppuun hyökkäämiseen. Rantapelkonen (2005) korostaa mielikuvien merkitystä. (ks. Myös Tietoja Suomen kokonaisuunpuolustuksesta 2006).

¹⁰ Musta propaganda-esimerkki viimeaikaisissa konflikteissa on USA:n tiedustelun salainen propagandaoperaatio Irakissa Radio Tikrit-aseaman avulla (Schleifer 2005, 3).

¹¹ Ks. Myös Shultz & Godson 1984, 194–195.

¹² Ks. Myös Smyczek 2006, 215; ks. Myös Shultz & Godson 1984, 194, 196.

¹³ Shahar 1997.

¹⁴ Tematiikkaa on pohtinut myös esim. Schleifer 2005, 9.

¹⁵ Englanninkielinen termi on NetWar.

¹⁶ Esimerkiksi väestön tieto itsestään ja ympäröivästä maailmasta (Shahar 1997).

¹⁷ Muokkaamista voi ilmetä diplomatian, propagandan (ks. Esim. Finch 2000), psykologisten toimien, poliittisten, kulttuuristen suostuttelumekanismien kautta. Mahdollisia vaikuttamiskeinoja ovat mediaan soluttautuminen ja teknisempänä tietoverkkoihin (Ks. lisää perusasioista esim. Wikipedia: Informaatiosodankäynti).

¹⁸ Boydin (1976; 1987; 2005; 2006; 2007) sotilasstrategia, joka osin nojaa Sun Tzun (Sunzi) ajatteluun huomioi nämä korostamalla tiedon merkitystä, todellisuuden havainnointia sellaisenaan päätöksenteon (OODA-loop) pohjalla sekä orientaatiota painopisteinä (schwerpunkt). (Ks. Esim. Sun Tzu Biography; Sun Tzu: The Art of War; Nojonen 2005).

¹⁹ Tarvainen 2006, 76.

Tutkimuksen keskiössä on teema *sota tiedosta käyttämällä informaatiota kohteena ja aseena*. Vertailevalla tapaustutkimuksella selvitetään: minkälaisena venäläinen informaatiiosodankäyntitapa näyttäytyy viimeaikaisten sisäisten ja ulkoisten kriisien sekä niihin liittyvien operaatioiden valossa ja onko mahdollista operaatioita keskenään vertailemalla ja suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin löytää venäläistä systematiikkaa. Raporttia ohjaavat kolme taustaoletusta ovat: venäläisellä informaatiiosodankäyntitavalla on pitkä perinne juontaen juurensa kylmän sodan ajalle; on mahdollista hahmottaa erityisesti venäläistä, osin läntisestä poikkeavaa informaatiiosodankäyntitapaa; tutkimalla viimeaikaisia sisäisiä ja ulkoisia kriisejä, voidaan hahmottaa venäläistä informaatiiosodankäyntitavan systematiikkaa.

Aikaisemmat tutkimukset -osiossa esitellään tähän tutkimukseen vaikuttaneita muita aihepiirin raportteja. Saarelaisen (1999) tutkimuksessa²⁰, joka kuuluu taktiikan laitoksen julkaisusarjaan, pohditaan venäläistä näkemystä informaatiiosodankäynnistä; miten se seurannaisvaikutuksineen heijastuu Venäjällä käynnissä oleviin uudistusprosesseihin²¹. Tutkimuksessa eritellään myös Venäjän informaatiiosodankäynnin teoriaa, viitekehystä, tulevaisuuden sotaa, informaatiiosodankäynnin teknologiaa, informaatio-psykologista sodankäyntiä sekä ajatuseroja ja toimenpidesuosituksia venäläisittäin. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen julkaisuista Rantapelkosen (2002) tutkimuksessa²² siirrytään näkökulmista käytäntöön, tutkimalla Venäjän informaatio-psykologista sotaa Tšetšeniassa 1999-.

Raportin empirialuvuissa 3 ja 4 tarkastellaan kahta erityyppistä tapausta. Ensimmäisessä tapauksessa, joka on otsikoitu Venäjän informaatio-psykologiseksi sodaksi terrorismintorjunnassa, tarkastellaan kahta keskenään sidoksissa ollutta ja eniten huomiota saanutta Putinin presidenttikausien terrori-iskua Moskovan Dubrovkassa lokakuussa 2002 ja Pohjois-Ossetian Beslanin koulussa syyskuussa 2004. Toisen tapauksen, Venäjän informaatio-psykologinen sota 5 päivän sodassa 2008, keskiössä on Venäjä-Georgia konflikti. Venäjä-terrorismitapaus on valtion sisäinen selkkaus, terroristi-isku, joka lukeutuu sisäiseen turvallisuuteen. Venäjä-Georgia -tapaus on kahden itsenäisen valtion välinen suunniteltu, tietoinen konflikti sotilasoperaatioineen. Mainitut kaksi tapausta eivät ole yhteismitallisia johdettujen niiden sisäisen ja ulkoisen rakenteen, motiivien ja taustojen erilaisuudesta.

²⁰ Saarelainen, J. (1999). Näkemyksiä Venäjän Informaatiiosodankäynnistä Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia, N:o 1 / 1999. Helsinki: Hakapaino.

²¹ Saarelainen 1999, 3.

²² Propagandasta informaatio-operaatioihin. Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia N:o 1 / 2002. Helsinki: Edita.

Empiiristen lukujen vertailtavuus liittyy kuitenkin tutkimusintressiin: tiedon saaminen Venäjän informaatioidankäyntitavasta. Mainituissa kahdessa tapauksessa myös yhdistyy osapuolten käyttämät informaatioidonnaiset aseet. Venäjä-terrorismi -tapausta tarkastellaan suhteessa maan sisäiseen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen ja viiden päivän sotaa osana kansainvälistä poliittista turvallisuustilannetta. Molemmissa kriiseissä ilmenee kuitenkin myös sisäisiä ja ulkoisia dimensioita. Kontekstualisoinnin jälkeen kahden tapauksen pääpiirteet esitellään kronologisesti tiedossa olevien faktojen pohjalta. Tarkempi analyysi kohdentuu osapuolten toimiin, erityisesti informaatio-psykologisesta näkökulmasta. Päätelmiä tarkastellaan tapauskohtaisesti ensin alajohtopäätelmissä. Lopuksi havaintoja vertaillaan teoreettisen viitekehyksen valossa luvussa 5 ja luodaan näkemys venäläisestä informaatioidankäyntitavasta. Aluksi luodaan kuitenkin katsaus informaatioidankäyntiin sotatieteen perinteessä, jossa keskiössä tutkimusintressin mukaisesti on Venäjä.

2. INFORMAATIOSODANKÄYNTI SOTATIETEIDEN PERINTEESSÄ – KESKIÖSSÄ VENÄJÄ

”Informaatio­sota on sota, jota ei voi käydä. Informaatio­sodankäynti perustuu mielikuvien luontiin kamppailuista, jotka todellisuudessa ovat talouden, teknologian ja politiikan kamppailuita. Informaatio­sodankäynnin keskeinen taistelutila on media ja informaatio­verkot. Informaatio­sodassa unohdetaan helposti todelliset, vapaan sodankäynnin tuhot. Informaatio­sodankäynnin aggressiot purkautuvat taktisten manööverien ja koulutettujen asevoimien yhteenoton sijasta motiiveiltaan epäilyttävinä ihmisoikeusrikkomuksina, median mustamaalauksena, propagandana ja taloudellisen epätasa-arvon kasvattamisena. Informaatio­sodankäynnin moraalina toimii teknologia, ei ihmisarvoisuus tai demokratia.”²³

2.1 Informaatio­sodankäynti sotatieteen perinteessä: Keskiössä Venäjä

2.1.1 Informaatio + sota = informaatio­sota

Terminologisesti informaatio­sota nojaa käsitteisiin informaatio ja sota. Informaatio­sodankäynnin keskiössä on tieto ja tiedolla vaikuttaminen. Englannin kielessä informatio viittaa tietoihin, tietoon ja informaatioon vastinparinaan disinformatio eli väärä tieto. Myös venäjän kielessä информация (*informatsia*) viittaa tieto-sidonnaisiin termeihin²⁴. Sen vastinpari дезинформация (*dezinformatsia*) on poliittisesti latautunut. Kylmän sodan aikana, ennen 1960-lukua, neuvostotermillä dezinformatsia viitattiin avoimiin tai piilotettuihin aktiivisiin toimiin, активные мероприятия (*aktivnye meroprijatia*), joilla pyrittiin vaikuttamaan ulkovaltojen sisäiseen ja/tai ulkoiseen käyttäytymiseen²⁵. Disinformaatio venäläisten käyttämänä terminä viittaa informaation manipulointiin ja väärän, osittaisen tiedon tai valheidien syöttämiseen kansakunnille, sosiaalisille ryhmille tai yksilöille keinonaan viivästetty tiedottaminen, väärän tiedon levittäminen useaan kertaan ja erilaisten väitteiden esittäminen²⁶. Kylmän sodan aika oli psykologista sodankäyntiä, jossa kahden ulossulkevan ideologian kilpailulla oli potentiaalia eskaloitua molemminpuoliseksi varmistetuksi tuhoksi²⁷ ydinasein²⁸.

²³ Huhtinen 2002, 13–29.

²⁴ Mukaan lukien infoon, informaatioon, selostukseen (сообщение), tiedoksiantoon (объявление), tiedonantoon (уведомление), tiedotteeseen ja tietoon.

²⁵ Shultz & Godson 1984, 2.

²⁶ Saarelainen 1999, 59 viittaa lähteeseen Thomas, Timothy L: Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S. PSYOPS; Foreign Military Studies Office Publications, Parameters, US Army War College quarterly.

²⁷ Näkemykseen viittaa englanninkielinen käsite Mutual assured destruction (MAD).

²⁸ Taylor 2002, 21.

Johtuen neuvostoajoista, venäläisillä on pitkä propagandan käytön, psykologisen sodankäynnin, perinne²⁹. Informaatiosodankäynnin osaulottuvuutena psykologinen sodankäynti viittaa psykologisten menetelmien käyttöön vihamielisessä vaikuttamisessa. Sitä esiintyy sodan ja rauhan aikana, mutta luonne on eri tilanteissa hyvin erilaista³⁰.

Informaatiosodankäynti on vanhaa ja uutta. Sodankäynnin ydin, yhden tahdon pyrkimys alistaa toinen on pysyvää, kun taas metodiikka päämäärän toteuttamiseksi on muuttuvaista. 1900-luvulla syntynyt totaalisen sodan teoria, avasi tien informaation nousulle uuden sodankäyntitavan ytimeksi. Totaalisen sodan opin historia ulottuu Sun Tzun (n. 771–481 eKr.) sotiin asti. Opin muotoilijoiden eräs keskeinen auktoriteetti oli Carl von Clausewitz (1780–1831), jonka absoluuttisen sodankäynnin käsite sisälsi kaikki keinot vastustajan asevoimien lyömiseksi.³¹ Kenraali Erich Ludendorff (1865–1937) ajoi totaalisen sodan ajatusta. Totaalinen sota, nojaten vahvan johtajan keulakuvaan ja sissisotaan vallattujen provinssien alueella, monella rintamalla, korosti massapsykologian tarpeellisuutta ja propagandan merkitystä ulkopoliitikassa.³² Sir Basil Henry Liddell Hart (1895–1970) korosti epäsuoraa lähestymistä: taitoa ja filosofista totuutta taisteluvälineinä, muistuttaen Sun Tzun vanhoja teesejä. Hartin strategiassa päämäärään johtaa nopeimmin kiertotie. Vastustajan joukkojen voiman sijaan, toimien pääasiallisena kohteena tuli olla komentajan ajattelu. Informaatiosodankäynnin synnyn ja kehityksen kannalta teesi vastustajan ajatteluun vaikuttamisesta vastarinnan minimoimiseksi, on esimerkki informaatiolla vaikuttamisesta.³³

Nykyisissä informaatiosodankäynnin määritelmässä teknisiin tai psykologisiin, ajattelun ja päätöksenteon, tukiprosesseihin vaikuttaminen on avainasemassa. Venäjällä, yhden virallisen informaatiosodankäynti-käsitteen sijaan ilmenee useita epävirallisia artikkeleista tai puheista peräisin olevia määritelmiä³⁴. Informaatiosotaan liittyviä venäläistermejä ovat информационная война, информационная борьба, информационное противоборство³⁵. Sodan määreinä käsitteillä война, борьба ja противоборство on painotuserot. Ensimmäinen termi viittaa sotaan, toinen

²⁹ Harold Lasswell (1958) korosti psykologisen sodankäynnin sijaan poliittisen sodankäynnin käsitettä Daughertyn ja Janowitzin toimittamassa teoksessa *A Psychological Warfare Casebook* (Baltimore: John Hopkins University Press) (Shultz & Godson 1984, 14, 43–44).

³⁰ Halonen 2005, 23.

³¹ Huhtinen 2005, 46.

³² Huhtinen 2005, 46–47.

³³ Huhtinen 2005, 46–48.

³⁴ Saarelainen 1999, 9 viittaa lähteeseen Чумбал В И: Концепция информационной войны

³⁵ Saarelainen 1999, 9.

taisteluun, kamppailuun ja ponnisteluun. Kolmas termi viittaa yhteenottoon. Venäjällä käytetyt käsitteet suomennoksineen ovat: информационная война, informaatiotosota; информационно-психологическая война, informaatio-psykologinen sota; информационное противоборство, informaatiotosodankäynti tai informaatiotosota; информационно-психологическая противоборство, informaatio-psykologinen sodankäynti tai informaatio-psykologinen sota информационная борьба, joka viittaa informaatiotosotaan, informaatiotaisteluun tai informaatio-operaatioon³⁶.

Venäläinen informaatiotosodankäyntikeskustelu jakaantuu sotatieteiden akatemian professorin, tekniikan kandidaatti eversti S. A. Komovin mukaan kahteen koulukuntaan. Ensimmäinen keskittyy informaatioaseiden, tietokonesodan viitekehykseen. Toinen määrittelee informaatiotosodan laajemmaksi, uuden geopoliittisen kilpailun ilmentymäksi. Jälkimmäisen koulukunnan kolme periaatetta ovat informaatiotosodankäynnin määrittely ihmiskunnan olemassaololle luonteenomaiseksi ilmiöksi; sen ajankohtaistuminen liittyen informaatiotosodankäynnin tehokkuuden lisääntymiseen globaalin mannertenvälisen informaatioavaruuden muodostumisen myötä; informaatiotosodankäynnin teorian tieteellisyys, perustuen yleismaailmallisiin fysikaalisiin lainalaisuuksiin, periaatteisiin, keinoihin ja välineisiin, joilla pyritään informaatioylikvoiman saavuttamiseen.³⁷

Neljästä erityyppisestä venäläisestä informaatiotosodankäynti- tai informaatiotosota-määritelmästä kaksi ensimmäistä jakaantuu laajaan ja suppeaan, kolmas rajoittuu sodanaikaiseen toimintaan ja neljäs on teknisykologinen. Venäläisen informaatiotosodankäynnin asiantuntijan, amiraali V. S. Pirumovin mukaan informaatiotosota laajasti ymmärrettynä (информационное противоборство) on osapuolten geopoliittista kilpailua, luonnollisena osana valtioiden välistä suhdetta ollen riippumatonta näiden yhteistyön kehityksestä. Suppeasti tulkittuna informaatiotosotaa ja -taistelua (информационная борьба) käydään taistelutoimien valmisteluvaiheessa ja kuluessa.³⁸ Toinen määritelmä (V. I. Tsymbalin mukaan) sisältää laajemman näkökulman, jossa informaatiotosodankäynti on eräs kahden valtion välisistä kylmän sodan vastatoimenpiteiden keinoista, joita käytetään rauhan aikana kohdistuen erityisesti siviiliväestöön, kansan yleiseen ja sosiaaliseen tietoisuuteen, valtion hallintojärjestelmiin, tuotannon valvontajärjestelmiin, sekä tieteen ja kulttuurin valvontaan viitaten yksilön, yhteiskunnan ja valtion informaatioturvallisuuteen. Suppeampi käsitys viittaa informaatiotosodankäyntiin eräänä sotilaallisten operaatioiden tai niiden välittömän valmistelun keinoista päämääränään saavuttaa täydellinen yli-

³⁶ Saarelainen 1999, 9.

³⁷ Saarelainen 1999, 5-6 viittaa lähteeseen Комов S A: О способах и формах ведения информационной борьбы.

³⁸ Saarelainen 1999, 10 viittaa lähteeseen Пирумов В С, Родионов М А Некоторые аспекты информационной борьбы в боевых конфликтах.

voima informaation tehokkuudessa, täydellisyydessä, ja luotettavuudessa, sitä vastaanottaessa, käsiteltäessä ja käytettäessä.³⁹

Tsymbalin laajempi näkemys informaatioidankäynnistä heijastaa osuvasti venäläistä strategisen tason turvallisuusnäkemystä, ominaispiirteensä kokonaisvaltaisuus. Venäjän kansallisen turvallisuuden konsepteissa⁴⁰ ja toukokuussa 2009 laillistetussa kansallisen turvallisuuden strategiassa turvallisuuden kolmena ydinarvona ovat yksilö perustuslaillisine oikeuksineen, yhteiskunta vakaana sosiaalipoliittisena kehityksenä sekä valtion suvereni-teetti ja koskemattomuus.⁴¹ Kolmas, S. A. Komovin määritelmä rajaa informaatioidankäynnin sodan aikaiseksi omien toimenpiteiden kokonaisuudeksi, minkä tavoitteena on turvata informaatiota (информационное обеспечение) sitä hankkimalla, edelleen muokkaamalla ja vaihtamalla, tiedustelemalla, esikuntien työn organisoinnilla sekä viestiyhteyksiä luomalla, tavoitteenaan myös suojata informaatiota (информационная защита) vihollistiedustelutietojen varmistamisella, omien joukkojen tilan-tiedoilla, tulivaikutukselta tai kaappaukselta suojautumalla ja elektronisella suojauksella. Lisäksi tämän määritelmän mukaan tavoitteena on, harjoittamalla informatiivista vastatoimintaa (информационное противодействие), estää vihollista hankkimasta, muokkaamasta ja vaihtamasta informaatiota salaamalla ja harhauttamalla sekä lamauttamalla informaatiojärjestelmät elsolla tai tulella, vastatiedustelulla että levittämällä disinformaatiota vihollisen johtamisjärjestelmiin.⁴²

Neljännän, venäläisen yleisesikuntaupseerin määritelmän mukaan informaatioidankäynti on keino ratkaista kahden osapuolen välinen konflikti päämääränään saavuttaa ja ylläpitää informaatioetu toiseen osapuoleen nähden vaikuttamalla kansakunnan päätöksentekojärjestelmään, väestöön ja informaatioresursseihin informaatio-psykologisin ja informaatio-tekniisin erikoismenetelmin, samalla tuhoten vihollisen valvontajärjestelmät ja informaatioresurssit erikoiskeinoin: ydinasein, tavanomaisin asein ja elektronisin menetelmin⁴³. Vuonna 2000 Venäjän YK:n päätöslauselmaesityksessä todettiin, että informaatioidankäynti on informaatioalalla tapahtuvaa valtioiden välistä kaksinkamppailua päämääränään vahingoittaa informaatiojärjestelmiä, elintärkeitä rakenteita, haitata poliittisia, taloudellisia ja so-

³⁹ Saarelainen 1999, 10–11 viittaa lähteeseen Чумбал В И: Концепция информационной войны.

⁴⁰ КОНЦЕПЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 1997 / 2000 / 2009 (Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden konsepti 1997 / 2000 / 2009).

⁴¹ С Т Р А Т Е Г И Я национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года (2009) (Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden strategia vuoteen 2020 asti)

⁴² Saarelainen 1999, 11–12 viittaa lähteeseen Комов С. А. Информационная борьба в современной войне: Вопрозу теории.

⁴³ Saarelainen 1999, 12 viittaa lähteeseen Thomas 1996.

siaalisia järjestelmiä sekä saattaa yhteiskunta ja valtio epätasapainoon väestöön kohdistuvalla massamaisella psykologisella manipuloinnilla⁴⁴.

Suomalaisen määritelmän mukaan informaatiiosodankäynti laajasti ymmärrettynä on valtion yhteiskunnalliseen tai sotilaalliseen päätöksentekoon ja toimintakykyyn sekä kansalaisten mielipiteisiin vaikuttamista ja tältä suojautumista käyttämällä informaatioympäristöä eri keinoin hyväksi sodankäynnin kaikilla tasoilla⁴⁵. Informaatiiosota yleisesti ymmärrettynä on sotaa tiedosta ja tietojärjestelmistä⁴⁶ käyttämällä informaatiota ja tiedonkäsittelyä kohteena sekä aseena. Informaatiiosodassa pyritään aikaansaamaan informaatioylikvoima vastustajaan nähden informaatio-operaatioilla.⁴⁷ Informaatio-operaatiot läntisessä viitekehyksessä tarkoittavat informaatiiosodankäynnin eri osa-alueisiin perustuvia sotilas- ja / tai siviilioperaatioita tavoitteenaan hankkia, hyödyntää ja suojata informaatiota tai hyökätä vastustajan informaatiojärjestelmiä vastaan⁴⁸.

Pirumovin määritelmässä informaatiiosodankäynnin luonnonlakeihin, lainalaisuuksiin ja periaatteisiin lukeutuivat informaatiiosodankäynnin merkityksen ja roolin jatkuva kasvaminen joukkojen taisteluoperaatioiden toteuttamisessa, informaatiiosodankäynti rauhan ja sodan aikana, sekä kaikilla hallinnon ja sotilaallisen johtamisen tasoilla ja alueilla tapahtuva informatiivisuuden kasvava merkitys. Tämä antaa osittain perusteita informaatiiosodankäynnin määrittelemiseksi omaksi itsenäiseksi aseellisen taistelun muodoksi⁴⁹.

Komovin ja Pirumovin mukaan informaatiiosodankäynnin operaatioiden organisoinnin ja toteuttamisen pääperiaatteita ovat informaatio-operaation päämäärien, tehtävien ja toimenpiteiden yhtenevyyden varmistaminen taistelutehtäviä suorittavien joukkojen tehtävien kanssa. Lisäksi informaatiiosodankäynnin välineiden, joukkojen ja erilaisten menetelmien käyttö taistelutoimien valmistelussa ja toteuttamisessa on kiinteästi yhdistettävä taistelujoukkojen toimiin vihollisen tuhoamiseksi. Informaatiiosodankäynnin toimia on toteutettava koko operaation (taistelun) ajan jatkuvasti ja kaikenkattavasti. On myös noudatettava periaatetta, jossa informaatiiosodankäyntiin tarkoitettut joukot ja välineet yhdistetään toiminnalliseksi järjestelmäksi, minkä täytyy kaikissa suhteissa etukäteen laskettuna olla parempi kuin

⁴⁴ Rantapelkonen 2002, 85 viittaa lähteeseen VF:n esitys YK:n päätöslauselmaksi. 05/24/2000.

⁴⁵ Yhteiskunnalliset, poliittiset, viestinnälliset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja sotilaalliset menetit (VNS 6/2004, 156) ks. Myös Rantapelkonen 2002, 20 viittaa lähteeseen Pejojä-os. 2001.

⁴⁶ Rantapelkonen 2002, 20 viittaa myös lähteeseen Joint Publication 1-02.

⁴⁷ Rantapelkonen 2002, 20 viittaa lähteeseen Pejojä-os. 2001.

⁴⁸ Rantapelkonen 2002, 25 viittaa lähteeseen PEjojä-os 2001.

⁴⁹ Saarelainen 1999, 6-7 viittaa lähteeseen Thomas 1998/March.

vihollisen johtamisjärjestelmän. Lisäksi informaatio-osodankäynnin toimenpiteet ja niiden perusajatus on salattava.⁵⁰ Läntisen näkemyksen mukaan informaatio-osodan keinoja ovat yhteiskunnalliset, poliittiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset tai sotilaalliset keinot⁵¹.

Venäläisessä ajattelussa informaatio-osodankäynnin toteuttamisen peruspäämäärät ja toimintatavat ovat erilaiset sodan ja rauhan aikana. Sotien aikana tämä ilmenee aktiivisena ja avoimena toimintana tavoitteena saavuttaa informaatioherruus, mikäli siinä ei ole onnistuttu jo rauhan aikana, jolloin toimintatapa on epäsuoraa ja salaista tavoitteena pyrkiä vähentämään vihollisen informaatioresursseja ennen taistelutoimien aloittamista⁵². Jako suoriin ja epäsuoriin sekä avoimiin ja piilotettuihin toimiin juontaa juurensa kylmän sodan aikaan. Neuvostoaikana Kremlissä käytettiin termiä aktiiviset toimenpiteet (активные мероприятия) tai dezinformatsia kuvailemaan avoimia (*overt*) ja piilotettuja (*covert*) tapahtumia sekä vastustajan käyttäytymisen muuttamiseen suunniteltuja tekniikoita. Siinä missä avoimia menetelmiä saatettiin käyttää virallisesti tuettujen ulkomaisten propagandanavien, diplomaattisten suhteiden ja kulttuuridiplomatian kautta, piilotettuja menetelmiä käytettiin piilotetun propagandan avulla, suullisella ja kirjoitetulla disinformaatiolla, vaikutus-agenttien, salaisten radioiden ja kansainvälisten organisaatioiden välityksellä.⁵³

Kyseisten tekniikoiden hallinta kuului Politbyroon sihteeristölle. Käytännössä Keskuskomitean kansainvälisen informaation osasto vastasi keskeisestä mediasta: lehdet (ТАСС, НОВОСТИ, ПРАВДА), kansainväliset radiolähetykset (РАДИО МОСКВА), julkaisut ja kirjat (НОВАЯ ВРЕМЯ). Ulkomailla toimivien lähetystöjen informaatio-osastot ja kansainväliset osastot vastasivat vaikuttamisesta ulkomaisiin kommunistisiin puolueisiin, vallankumouksellisiin liikkeisiin, kansainvälisiin organisaatioihin ja salaisiin radioihin. KGB:n⁵⁴ ensimmäisen direktoraatin teemoja olivat suora propaganda, petokset, disinformaatio, vaikutus-agenttien operaatiot, kansainvälisen median manipulointi sekä puolisoitilaallinen avustustoiminta.⁵⁵

Neuvostoliiton harjoittama propaganda (1960–1980) kohdistui Yhdysvaltoihin ja Natoon. Propagandan avaintemoja olivat läntinen aggressiivisuus (kapitalismi ja imperialismi), läntinen militarismi (asevarustelu ja ylivoima), kansainvälisten neuvottelujen vastustaminen (SALT), lännen sisäiset poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset vastakkainasettelut, kommunistisen

⁵⁰ Saarelainen 1999, 7 viittaa lähteisiin Thomas 1998 ja Комов С. А. Информационная борьба в современной войне: Вопрозу теории.

⁵¹ Rantapelkonen 2002, 20 viittaa lähteeseen Pejojä-os. 2001.

⁵² Saarelainen 1999, 7-8 viittaa lähteeseen Thomas 1998 / March.

⁵³ Shultz & Godson 1984, 2.

⁵⁴ Комитет Государственной Безопасности (Valtion turvallisuuskomitea)

⁵⁵ Shultz & Godson 1984, 20.

yhtenäisyyden uhkaaminen, Naton sisäiset ongelmat, Yhdysvaltojen epäluotettavuus, vihollisten liittoutuminen sekä ihmisoikeuksien rikkominen lännessä⁵⁶.

Pirumovin mukaan informaatiotosota käydään valtiollisella, tieteellisteknologisella sekä asejärjestelmien/teknisellä tasolla, joista ensimmäisellä tasolla pyritään heikentämään mahdollisten vihollisten informaatiopotentiaalia tukien samalla oman valtion informaatioturvallisuutta. Toisella tasolla keskitytään teknologiseen ylivoimaan pariteetin tai ylivoiman saavuttamiseksi kehittyneillä informaatio- ja teknologiavälineillä. Kolmannen tason päämääränä on toteuttaa toimia informaatiolähteisiin kohdistuvia uhkia vastaan niiden tehon eliminoimiseksi, tukahduttamiseksi tai vähentämiseksi⁵⁷. Pirumov eriyttää informaatiotosodan uudeksi taistelulajiksi, jota voidaan käydä poliittisella, taloudellisella, diplomaattisella ja ideologisella tasolla kansainvälisen kaksinkamppailun lajina, koska useimmat kehittyneet valtiot kykenevät tietyissä olosuhteissa keskittämään informaatiopotentiaaliaan poliittisten päämäärien saavuttamiseksi⁵⁸.

Suomalaisen määritelmän mukaan informaatiotosodan tasoja ovat strateginen, operatiivinen ja taktinen, joissa ilmenevät hyökkäykselliset ja puolustukselliset menet⁵⁹. Informaatiotosodankäynnistä puhuttaessa tulisi käsitteellinen ero tehdä hyökkäyksellisten informaatiotosodankäynnin metodien ja puolustuksellisten informaatiotosodankäyntimenetelmien välillä, koska molemmilla on operatiivisia ulottuvuuksia. Informaatiotosodankäynnin ulottuvuudet voidaan jakaa *tekninen – psykologinen* -akselilla kovaan tekniseen taktiikkaan ja pehmeään humanistiseen taktiikkaan. Ensimmäiseen akseliin hyökkäyksellisinä tekijöinä lukeutuvat verkkosodankäynnin ja ohjelmistosodankäynnin ulottuvuudet: virukset, madot, troijalaiset, hakkerointi ja krakkerointi sekä puolustuksellisinä metodeina palomuurit, kryptografia, anti-virus ja spyware -ohjelmat sekä verkonhallinta. Toisen akselin hyökkäyksellisinä metodeina ovat social engineering, valvonta, tietojen kerääminen, psykologiset operaatiot ja propaganda sekä puolustuksellisinä tekijöinä koulutus, tietoturvasäännöt, ympäristön tarkkailu ja vaikutusten hallinta.⁶⁰

Informaatiotosodankäynnin jakaminen teknisiin ja psykologisiin ulottuvuuksiin on varsin yleinen läntisissä maissa sekä Venäjällä, mutta myös Kiinas-

⁵⁶ Shultz & Godson 1984, 54–57.

⁵⁷ Saarelainen 1999, 8 viittaa lähteeseen Thomas 1998/March.

⁵⁸ Saarelainen 1999, 8 viittaa lähteeseen Пирумoв В С, Родионов М А Некоторые аспекты информационной борьбы в боевых конфликтах.

⁵⁹ Rantapelkonen 2002, 20 viittaa lähteeseen Pejojä-os. 2001.

⁶⁰ Huhtinen 2005, 61.

sa⁶¹. Informaatiosodankäynnin tekninen ulottuvuus venäläisessä viitekehksessä palautuu sodan voittoon teknisillä menetelmillä.

2.1.2 Informaatiosodan tekniikkaa

Teknisiin ajattelun tukiprosesseihin vaikuttaminen tarkoittaa läntisessä viitekehksessä sotilaalliseen tai poliittiseen päätöksentekoon puuttumista tietoverkkojen tai -järjestelmien kautta tietoteknisin välinein, mikä mahdollistaa informaation vääristelyn, viivästyttämisen, kokonaan kieltämisen tai liiallisella tiedolla tukahduttamisen. Koska ihminen tukeutuu tietojärjestelmiin omien aistiensa jatkeena ja reaaliaikaisen tiedon kommunikoinnissa, informaatiosodassa pyritään häiritsemään teknistä aistintaa ja kommunikaatiota pääkohteenaan vastapuolen päätöksenteko.⁶² Venäläisen informaatiosodankäynnin teknologian voi jakaa tutkimus- ja kehitystoimintaan, *tietokonevirussotaan*, muihin teknisiin välineisiin ja seurannaisvaikutuksiin. Vaikka, venäläiset jäivät informaatioteknologisessa kehityksessä kylmän sodan loppuvuosina jälkeen, erityisesti Persianlahden sodasta lähtien maa on panostanut tutkimusresurssejaan korkeaan teknologiaan nojaavien informaatiojärjestelmien ja tulevaisuuden sodankäynnin välineiden kehittämiseen⁶³. Venäläiset ovat kyenneet tuottamaan ainutlaatuisia tietoteknisiä tuloksia mutta puolustusteollisen kompleksin konversiossa ei olla kaikilta osin pystytty hyödyntämään kansallista tieteellisteknistä potentiaalia⁶⁴.

Venäläisten näkemys virus- ja ohjelmistosodasta, eli ohjelmistomatemaattisesta toiminnasta tai teknisiä resursseja vastaan vaikuttamisesta, tähtää sotilaskohteisiin ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeisiin siviilielämän tietoverkkoihin ja -järjestelmiin kohdistuvan iskukyvyn hankkimisesta mahdollisina kohteinaan hallinto- ja teollisuuskeskukset, tiedonsiirtoyhteydet, elektroninen rahaliikenne, siviililennonjohto sekä automatisoidut äänestysjärjestelmät⁶⁵. Itälogiikassa vihamieliset toimenpiteet ionosfääriin (standardi- ja erikoisohjelmistot tietokoneen datan luomiseksi, prosessoimiseksi ja taltioimiseksi)⁶⁶ voivat tapahtua algoritmi- ja softapommien avulla. Lisäksi käytettävissä on lukuisia tietokoneviruksia: Troi-

⁶¹ Kiinalaisen sotilasteoreetikon mukaan: ”Sotilaallisissa toimissa hyökkääminen mieltä vastaan on ensisijainen päämäärä, hyökkääminen linnoituksia vastaan on toissijainen päämäärä. Psykologinen sota on pääasia. Taistelu on toissijaista.” (Thomas 1999 siteeraa Sergei Modestovia 1998).

⁶² Huhtinen 2005, 88.

⁶³ Saarelainen 1999, 42.

⁶⁴ Saarelainen 1999, 43 viittaa lähteisiin Шишов С Балухто Алексей: Неурокомпютеру: уже по плечу но пока не по карману; Самохвалов В. В. Плотников В. А. 1996.

⁶⁵ Saarelainen 1999, 45 viittaa lähteeseen Короченко Е. Г. Информационно-психологическое противоборство в современных условиях.

⁶⁶ Saarelainen 1999, 45 viittaa lähteeseen Thomas 1998 / March.

jan hevonen, karanteeni-, ylikuormitus- ja sensorivirukset sekä mahdollisesti häivevirukset⁶⁷.

Venäläinen turvallisuusnäkemys niputtaa usein yhteen tieteellisen ja teknisen (tieteellis-tekninen) näkemyksen. Tässä näkemyksessä tulevaisuuden sodissa turvaudutaan tieteellisen läpimurron kautta saavutettuihin välineisiin⁶⁸, kuten esimerkiksi uudenslaisiin aineisiin tai ilmiöiden fysikaalisiin ja kemiallisiin ominaisuuksiin⁶⁹. Eversti evp. Panovin näkökulmassa aseistuksen kehittäminen painottuu ei-tappaviin, elektromagneettisiin ja korkeataajuisiin pulssiaseisiin, joilla kyetään kiistämään informaatioteknologiaan pohjautuvien aseiden pelote ja vaikuttamaan täsmäaseisiin⁷⁰.

Koska Venäjällä informaatio sodankäynti ja sen kehitys ovat *geostrategisia* ilmiöitä, vastustajan ylivoima informaatioteknologiassa voi heikentää ydinaseiden laukaisumekanismien turvakooditusta tai käynnistää niiden johtamisjärjestelmän johtaen ei-tarkoitettuun ydinsotaan. Informaatio sodankäynnin järjestelmät muuttavat perinteistä ydinaseiden ja tavanomaisien aseiden mukaan laskettua pariteettia, mikä nojaa aseistuksen määrään ja laatuun. Informaatio sodankäynnillä voidaan järkyttää suurvaltojen status-quota tiedustelu-, johtamis-, ennakkovaroitus-, tiedonsiirto-, ja elektronisen sodankäynnin järjestelmien, erikoisohjelmistojen ja disinformaation vaikuttaessa taistelulentällä saavutettavaan ylivoimaan uudella tavalla.⁷¹ Informaatio sotilassystemologiassa on sotilasjärjestelmän osille (tiedustelu-, elso-, johtamis-, tuki- ja tuli-isku järjestelmät) elämän antavaa ravintoa. Taistelujärjestelmäteorian mukaisesti näistä järjestelmistä saatavan informaation nopea integroiminen on kriittinen sodankäynnin elementti.⁷²

Kruglov ja Sosnovski ovat esittäneet informaatio sodankäynnin teknisessä tarkastelussa sotilasorganisaatioiden ja sotilaallisen taidon erääksi pääperiaatteeksi sotaan valmistautumisen sotateknistä huippua vastaan. Tällöin maiden sotapotentialin ja asevoimien tehokkuusarviossa tulee huomioida nykyisaikaiset asejärjestelmät ja niihin vaikutusmahdollisuudet. Tulevaisuuden asejärjestelmien määrittelylle ja käyttötavoille on luotava sotatieteellinen perusta vastaavia vihollisjärjestelmiä vastaan. Erityishuomio tulee kiinnittää ilmapuolustus-, ohjustentorjunta- sekä avaruusaseisiin. Taktisen ydinaseen käyttöä ja strategisia ydinaseiden säilyttämistä on tämän näkemyksen mukaan harkittava uudelleen. Lisäksi on huomioitava suursodan

⁶⁷ Saarelainen 1999, viittaa lähteeseen Thomas 1998 / March.

⁶⁸ Saarelainen 1999, 47 viittaa lähteeseen Thomas 1996.

⁶⁹ Saarelainen 1999, 47.

⁷⁰ Saarelainen 1999, 47 viittaa lähteeseen Thomas 1996.

⁷¹ Saarelainen 1999, 48 viittaa lähteeseen Thomas 1998/March

⁷² Saarelainen 1999, 50 viittaa lähteeseen Thomas 1996.

mahdollisuus ja paikallisten konfliktien eskaloituminen⁷³. Informaatiosodankäynnin toinen, eli psykologinen ulottuvuus palautuu venäläisessä viitekehysessä sodan voittoon psykologisilla menetelmillä.

2.1.3 Psykologista sodankäyntiä

Psykologinen ajattelun tukiprosesseihin vaikuttaminen on suomalaisessa määritelmässä ihmisten arvostuksiin, asenteisiin, tunteisiin, motiiveihin, päätöksentekoon ja käyttäytymiseen puuttumista, osa-alueinaan psykologinen puolustus ja psykologinen hyökkäys⁷⁴. Läntisen näkemyksen mukaan psykologinen vaikuttaminen voi tapahtua myös esimerkiksi fyysisen tuhoamisen kautta, jolla aiheutetaan pelkotiloja ja paniikkia. Esimerkiksi 11.9.2001 terrori-isku aiheutti ihmisille keskittymisvaikeuksia ja unihäiriöitä, siinä missä Tali-Ihantalan suurtaistelu aiheutti siviiliväestössä paniikkia.⁷⁵ Psykologinen puolustus on poikkeusoloissa käytettävää kansakunnan henkistä kestävyyskykyä, se on puolustustahtoa ja vastarintahenkeä vahvistava maanpuolustuksen osa-alue⁷⁶, jolla viitataan reaktiivisiin ja aktiivisiin toimiin päämääränään puolustus- ja taistelutahdon säilyttäminen sekä vahvistaminen sodan uhatessa ja sen aikana. Kansainväliseen yhteisöön vaikuttaminen on myös tavoite.⁷⁷

Informaatiosodasta on Venäjällä käytetty termiä informaatio-psykologinen sota, informaatiosotaan liittyvien asioiden ollessa salaisia, tiedon hallinnan ja psykologisten operaatioiden ollessa strategisen tason asioita⁷⁸. Oheistermejä ovat informaatio-psykologinen kamppailu, informatiivis-psykologinen operaatio. Psykologisia operaatioita kuvaavat seuraavat termit: informaatiosota, informaatioturvallisuus, informaatio-psykologinen vaikutus, informaatiopropagandatoiminta, propaganda, vastapropaganda, väärä tieto tai disinformaatio, psykologinen operaatio, psykologinen stressi ja henkinen elämä⁷⁹.

Informaatiosodankäynnin psykologisemman ulottuvuuden peruskäsitteenä on siten psykologinen sodankäynti. Sen lopullisena tarkoituksena on saada

⁷³ Saarelainen 1999, 67 viittaa lähteeseen Круглов В. В., Сосновский, М. Е. О тенденциях развития современной вооруженной борьбы.

⁷⁴ Rantapelkonen 2002, 23 viittaa lähteeseen PEjojä-os 2001.

⁷⁵ Rantapelkonen 2002, 24.

⁷⁶ Rantapelkonen 2002, 23 viittaa lähteeseen Alanen 1996.

⁷⁷ Rantapelkonen 2002, 23 viittaa lähteeseen Valtioneuvoston tiedotusyksikkö 1999, 17.

⁷⁸ Rantapelkonen 2002, 20.

⁷⁹ Rantapelkonen 2002, 84–85 viittaa lähteeseen Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini 9.9.2000; ks. *Мыös ДОКТРИНА ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 9.9.2000* (Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini).

vastustaja ajattelemaan ja toimimaan halutulla tavalla⁸⁰. Vladimir Markomenkon tulkinnessa psykologinen sota on taistelua julkisen mielipiteen voittamisesta jakamalla disinformaatiota globaalisti tai vain vihollisen informaatioverkkoihin⁸¹. Kenraali S. A. Komovin sanoin älyllisen informaatiotodankäynnin historiallinen metodi on *refleksiivinen kontrolli (RC)*⁸². Englanninkielinen termi *reflexive* viittaa fysiologisena ilmiönä refleksinomaiseen, refleksimäiseen ja tahattomaan reaktioon ja *control* johtamiseen, hallintaan, määräysvaltaan, kuriin, valvontaan, kontrollointiin, ohjailuun, tarkkailuun, tarkastukseen, säännöstelyyn, torjuntaan, rajoitteeseen ja malttiin. Teknisenä terminä control viittaa ohjaimen, säätimen ja säätöön. Yhdistettynä kyseiset termit voisi määritellä tiedostamattomien toimien ulkoapäin ohjailuksi.

Kenraalimajuri evp. M. D. Ionovin määritelmässä vastustajan komentajan psyykeen suuntautuva epäsuora vaikuttaminen on refleksiivistä. Refleksiivinen kontrolli on ihmisten päätöksiin vaikuttamista koskeva teoria, mikä perustuu toimintamallin luomiseen, jossa vastustajalle annetaan disinformaatiota, minkä pohjalta tämä reagoi tajuamatta tulleen manipuloitukseksi. Päämääränä on saada epäsuoralla vaikutuksella informaatiota vastapuolen komentajan päätöksentekoprosessiin, saattamalla tämä taistelun jatkoon kannalta mahdollittamaan tilanteeseen tai tekemään päätöksiä, mitkä johtavat lopulliseen tuhoon. Toimenpiteet suunnitellaan pakottamalla vihollinen luopumaan alkuperäisestä suunnitelmasta tai tekemään epäedullisia päätöksiä, mitkä kääntyvät sen vahingoksi.⁸³ Kenraali N. I. Turkon ajattelussa refleksiivinen kontrolli informaatioaseena käsitetään tärkeämmäksi kuin aseellinen voima tavoitteiden saavuttamiseksi. Hänen logiikassaan refleksiivinen kontrolli on geopolitiittisen ylivoiman saavuttamisen metodi ja aserajoitusneuvottelujen mekanismi.⁸⁴

Venäjällä teoriaa sovelletaan sotilaallisessa toiminnassa strategisella, operatiivisella ja taktisella tasolla, mutta myös sisä- ja ulkopoliittikan suunnittelussa, päätöksenteossa ja niiden toteuttamisessa. Refleksiiviseen kontrolliin liittyvinä salaaminen ja harhauttaminen tapahtuvat naamioinnilla, demonstratiivisilla toimilla, imitaatiolla ja disinformaatiolla. Käytäntöön sovellettuna refleksiivisessä kontrollissa tulee ennakoida vihollisen reagoimistapa, tietää vihollisen tekninen varustetaso (so. kykenevyys toimien paljastamiseen ja vastatoimiin), painostaa vastustajaa ajan puutteella, huomioida yllätyksen keskeisyys, aikaansaada päämäärään johtava tiedonsyöttö painostamalla voimakeinoin, harhauttamalla, viivyttämällä, pakottamal-

⁸⁰ Virta 2004, 55.

⁸¹ Rantapelkonen 2002b, 85 viittaa lähteeseen Markomenko 1997, 1.

⁸² Ks. Thomas 1999.

⁸³ Saarelainen 1999, 58 viittaa lähteeseen Ионов М. Д. Рефлексном управлении противником в военном конфликте.

⁸⁴ Ks. Thomas 1999.

la, häiritsemällä sekä huomioida sosiaaliset, älylliset, psykologiset, eettiset ja ideologiset tekijät.⁸⁵

Suomalaisessa määritelmässä yhteiskunnan tasolla psykologinen sodankäynti on toimien kokonaisuus, jolla pyritään murentamaan kohdemaan puolustus- ja taistelutahtoa käyttämällä sanojen, äänten ja kuvien vaikutusmahdollisuuksia. Sotaa käydään hyökkäämällä kansalaisten ja asevoimien taistelutahtoa vastaan tavallisimpana keinonaan propaganda ja vasta-propaganda.⁸⁶ Psykologisia operaatioita (PSYOP) nimitettiin Neuvostoliitossa erikoispropagandan käyttämiseksi, nykyisin *informaatio-psykologiseksi sodaksi* tai *kamppailuksi*, erityishuomion kiinnittyessä informaation vaikutukseen yksilössä ja yhteiskunnassa⁸⁷. Suomalaisessa määritelmässä psykologiset operaatiot ja propaganda ovat käsitteinä hyvin lähellä toisiaan. Tällöin psykologiset operaatiot käsitetään yleensä sotilailleksi toimeksi toimi, jolla tuetaan kansallisia päämääriä taistelutilanteessa⁸⁸. Propaganda on aktiivista oman politiikan mukaisten teemojen levittämistä, millä pyritään vaikuttamaan kansallisten tavoitteiden mukaisesti kohteen mielipiteisiin, tunteisiin, asenteisiin tai käyttäytymiseen joko suorasti tai epäsuorasti⁸⁹. Teoreettisesti propaganda jaetaan valkoiseen propagandaan, harmaaseen propagandaan ja mustaan propagandaan. Valkoinen propaganda perustuu totuuteen sen lähettäjän ja alkuperän ollessa tiedossa. Harmaassa propagandassa nojataan puolitotuuksiin, eikä lähde ole tiedossa. Mustassa propagandassa valehdellaan ilman tietoa sanoman alkuperästä. Vastapropaganda tarkoittaa viestintää, jolla pyritään vaikuttamaan vastustajan propagandan tekijöihin ja levittäjiin.⁹⁰

Psykologisilla operaatioilla taivutetaan tai vahvistetaan sellaisia asenteita ja käytöstä, jotka ovat operaation tavoitteiden mukaisia. Operaatioiden korkeimpana tavoitteena on vihollisen moraalin sekä taistelutahdon heikentäminen ja tätä kautta sen taistelutehon vähentäminen⁹¹. Psykologiset operaatiot eivät vaikuta välittömästi, sillä vastustajan moraalitapaus rappeutuu lähtökohtaisesti hitaasti⁹². Hyvin suunniteltuina psykologisilla operaatioilla aikaansaadaan epäilyksiä vihollisen johtajien ja sotilaiden keskuudessa

⁸⁵ Saarelainen 1999, 58–59 viittaa lähteeseen Thomas, T: Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S.

⁸⁶ Rantapelkonen 2002, 23 viittaa lähteeseen Valtioneuvoston tiedotusyksikkö. 1999. poikkeusolojen tiedotusryhmän muistio. Valtioneuvoston kansallian julkaisusarja 1999/4, 17, 30.

⁸⁷ Saarelainen 1999, 86 viittaa lähteeseen Thomas, T: Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S.

⁸⁸ Rantapelkonen 2002, 25.

⁸⁹ Rantapelkonen 2002, 24 viittaa lähteeseen Joint Pub 3-53, GL-3.

⁹⁰ Rantapelkonen 2002, 24.

⁹¹ Rantapelkonen 2002, 57 viittaa lähteeseen Air Force Doctrine Document 2-5.5 9; ks. Venäläisestä näkökulmasta esim. Zelenkov 2000.

⁹² Rantapelkonen 2002, 58 viittaa lähteeseen Joint Pub 3-53.

esimerkiksi hyökkäyksen oikeutuksen, oman sotavoiman taistelukykyvyn ja -tehon, johtajien yhtenäisyyden, liittolaisten osallistumisen, sodan lopputuloksen ja henkiinjäämisen todennäköisyyden suhteen⁹³. Läntisessä viitekehyksessä psykologisten operaatioiden strateginen, operatiivinen ja taktinen taso limittyvät. Strateginen taso viittaa koko valtakuntaa koskeviin rauhan tai sodan ajan poliittisluonteisiin operaatioihin, joilla pyritään vähentämään potentiaalisen vastustajan taistelutahtoa ja sotilaallista kykyä, samalla kun omalle toiminnalle saadaan tukea neutraalilta tai omalta väestöltä. Keinoja voivat olla pitkäaikainen medialla vaikuttaminen, diplomatian käyttö tai esimerkiksi sotilaallisella voimalla uhkaaminen.⁹⁴

Operatiivisen ja taktisen tason operaatiot voidaan kohdistaa sotilaisiin ja siviiliväestöön tavoitteena vastustajan taistelutehon vähentäminen esimerkiksi vähentämällä vihollisalueen siviilien tukea vihollisille⁹⁵. Taktisen tason operaatiot toteutetaan taistelujen aikana lyhytjänteisessä aikaulottuvuudessa tavoitteena yksittäisen taistelun voittaminen⁹⁶. Esimerkiksi terrorismintorjunnassa psykologiset operaatiot ovat keskiössä. Yhteiskunnan tasolla, julkilausutut terrorismintorjuntaan⁹⁷ ja psykologisten operaatioiden päämäärät ovat iskujen psykologisten vaikutusten torjuntaa, terrorismin tukeen iskemistä, terroristiryhmiä koskevien tietojen julkaisemista, hyökkäysten ehkäisyä pelotteilla ja valtion legitimiteetin ylläpitämistä⁹⁸. Torjuntastrategian osana esimerkiksi Yhdysvaltojen asevoimilla on informaatio-operaatioiden doktriini⁹⁹, jossa painotetaan paikallisväestöjen mielten ja sydänten voittamista¹⁰⁰. Persianlahden ja toisen Irakin sodan menestyksen takana olivat massiiviset psykologiset operaatiot, mitkä muovasivat vastustajan asevoiman käytännössä taistelukyvyttömäksi¹⁰¹. Irakin toisessa sodassa liittoutuman psykologisten operaatioiden päätavoitteena oli ottaa hal-

⁹³ Rantapelkonen 2002, 58 viittaa lähteeseen Joint Pub 3-53.

⁹⁴ Rantapelkonen 2002, 59 viittaa lähteeseen Joint Pub 3-53 Air Force Doctrine Document 2-5.3, 7, 8.

⁹⁵ Rantapelkonen 2002, 59 viittaa lähteeseen Air Force Doctrine Document 2-5.5, 6.

⁹⁶ Rantapelkonen 2002, 59 viittaa lähteeseen Air Force Doctrine Document 2-5.5, 6.

⁹⁷ Post (2006) käyttää termiä vasta-psykologinen sodankäynti Counter-psychological warfare jossa informaatio-operaation osana korostuvat potentiaalisten terroristien ryhmäytyminen, ryhmän koheesioon vaikuttaminen, ryhmästä poistumisen helpottaminen, ryhmälle suuntautuvan tuen ja sen johtajiston legitimiteetin heikentäminen. Yhteiskunnan tasolla vihan ja väkivallan kulttuuriin on mahdollista vaikuttaa ylläpitämällä korkea moraalinen taso vahvistamalla lain valtaa, hyvää hallintoa sekä sosiaalista oikeudenmukaisuutta (Post 2006, 15; ks. Myös Post, 106).

⁹⁸ Smyczek 2006, 212.

⁹⁹ Kilcullen 2006, 44; ks. Myös Natosta ja strategisen tason psykologisista operaatioista esim. Collins 2002; myös Garfield 2002 kirjoittaa teemasta.

¹⁰⁰ Ks. Myös Smyczek 2006, 212.

¹⁰¹ Halonen 2005, 111.

tuun maan viestintäjärjestelmät, jotta paikallisväestölle voitaisiin välittää oikeaa tietoa sekä kuomota huhuja.¹⁰²

PSYOP on siten suunniteltua valikoidun tiedon ja indikaattoreiden siirtoa kohteeseen, tavoitteenaan vaikuttaa hallitusten, organisaatioiden, ryhmien ja yksilöiden tunteisiin, motiiveihin, objektiiviseen päättelyyn ja käyttäytymiseen¹⁰³. Yhdistettynä poliittiseen sodankäyntiin, PSYOP korostaa vastustajan mieleen kohdistettuja taktisia tai strategisia operaatioita taistelukentällä, sodassa tai rauhan aikana¹⁰⁴. Strateginen PSYOP on kattavin ope-
rointitaso, mikä ilmenee asevoimien ulkopuolella hallituksen eri virastojen yhteistyönä sodan ja rauhan aikana. Operatiivinen PSYOP viittaa tietyn alueen sotilaallisen operaation tehokutta lisäävään kampanjaan komentajan suunnitelmien mukaisesti. Taktinen PSYOP toimeenpannaan taktisen tason komentajan toiminnan tueksi hyväksikäyttämällä ruohonjuuritasolla kovaäänisiä, radioita, televisiota, lentolehtisiä tai muita aktiviteetteja.¹⁰⁵ Puolustuksellisia PSYOP-metodeja käytetään torjumaan propagandaa ja disinformaatiota¹⁰⁶. Irakissa erityiset menet¹⁰⁷ tähtäsivät luottamuksen rakentamiseen joukkojen ja väestön välille. Hyökkäyksellisiä PSYOP-metodeja käytetään sekoittamaan, pelottamaan ja demoralisoimaan vastustajan ryhmittymiä¹⁰⁸. Irakissa kahdesta hyökkäyskärjestä¹⁰⁹ toinen pyrki rapauttamaan mielikuvia islamistisista johtajista, toisen tähdätessä kulttuurisen kriisin laukaisemiseen.¹¹⁰

Venäläinen informaatio-psykologinen sodankäynti jakaantuu poliittis-moraaliseen näkökulmaan, psykologisen sodan konseptioon, refleksiiviseen kontrolliin ja psykotroniseen sodankäyntiin¹¹¹, mikä viittaa informaati-
sodankäynnin ja ihmiskehon datanprosessointikyvyn välisiin yhteyksiin sekä tietokoneen käyttäjään liittyviin uhkatekijöihin ja vaikutuskeinoi-

¹⁰² Schleifer 2005, 2, 3.

¹⁰³ Smyczek 2006, 214.

¹⁰⁴ Yhdysvaltalaisen määritelmän mukaan PSYOP on tiedonvälityksen suunniteltua käyttämistä ihmisten asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttamiseksi sisältäen poliittiset, sotilaalliset ja ideologiset toimet, joiden tavoitteena on aikaansaada kohderyhmissä kansallisten päämäärien tavoitteita tukevaa toimintaa, tunteita ja asenteita (Post 2005, 105–106).

¹⁰⁵ Smyczek 2006, 216. 4 keskeistä PSYOP-taktiikkaa ovat suostutteleva viestintä, johdajuuden häirintä, informaation torjunta ja tiedustelun muokkaaminen (Smyczek 2006, 217).

¹⁰⁶ Smyczek 2006, 214.

¹⁰⁷ Metodeja olivat ystävällismielinen lähestymistapa; maan vetovoima-lähestymistapa; vastavuoroisen valinnan taktiikka; Amerikan ääni-strategia; hyvinvoinnin kierrestrategia; sekä luonnollistamisen strategia.

¹⁰⁸ Smyczek 2006, 214.

¹⁰⁹ Strategioissa ilmenee erilaisia taktiikoita.

¹¹⁰ Schleifer 2005, 4–9.

¹¹¹ Saarelainen 1999, 50–63.

hin¹¹². Psykotronisessa sodassa, minkä mukaan ihminen on avoin, ympäristönsä kanssa kommunikoiva järjestelmä, pyritään muuttamaan ihmiskehon kykyä prosessoida ja reagoida ärsykkeisiin uusilla energia-perusteisilla aseilla, psykotronisilla välineillä sekä muilla kehitteillä olevilla laitteilla. Tohtori Viktor Solntsev ja amiraali Vladimir Pirumov ovat teorian kannattajia.¹¹³

Moskovan antipsykoironisen keskuksen tutkijan N. Anisimovin määritelmässä psykotroniset aseet ovat välineitä, joilla poistetaan osa aivoihin varastoituneesta informaatiosta tietokoneeseen. Uudelleen työstämisen jälkeen tieto palautetaan aivoihin. Majuri I. Tshernitsevin mukaan venäläisessä näkökulmassa psykoaseet sisältävät psykotronisen-, autonomisen- ja hermojärjestelmägeneraattorin, ylläpitäjäsuuslaitteen, äänettömät kasetit, tietokoneviruksen sekä psykotrooppiset lääkkeet.¹¹⁴

Venäläinen turvallisuuskäsitys jakaantuu sisäiseen ja ulkoiseen. Tämä näky informaatiouhkien luokittelussa ulkoiseen, vihamieliseen informaatioon (luonteeltaan informaatio-tekniistä tai informaatio-psykologista, jota levitetään informaatio-operaatioilla) sekä sisäisiin, elintärkeisiin informaatio-rakenteisiin kohdistuviin uhkiin¹¹⁵. Johtuen Neuvostoliiton romahtamisesta ideologisine järjestelmineen, Venäjä kokee itseensä kohdistuvan informaatio-psykologisia aggressioita valtiotasolla¹¹⁶. Venäjän asevoimat on myös haavoittuva kyseisille hyökkäyksille. Henkilöstön moraalipsykologinen koulutus on sekavassa tilassa.¹¹⁷ Tilanne Putinin kaudella muuttui parempaan suuntaan. Tämän kahdella presidenttikaudella Venäjän talous kohentui ja valtion sisäpolitiikka vakautui. Medvedevin kaudella Venäjän pääasiallinen vakaus on säilynyt globaalista talouskriisistä huolimatta.

Venäjällä psykologista sotaa johtaa presidentti apunaan turvallisuusneuvosto. Toimeenpanevat elimet ovat presidentti, duuma, turvallisuusneuvosto, valtion tiedotuskeskukset, asevoimien komentaja ja yleisesikunta. Vaikkei sotilasstrategisellä tai operatiivisella tasolla ole psykologisten operaatioiden joukkoja, toimia toteutetaan turvallisuusneuvoston ohjauksessa FAPSI:n avulla. Toimintaa ohjaavia strategisia asiakirjoja ovat vuoden

¹¹² Saarelainen 1999, 61 viittaa lähteeseen Thomas 1998/Spring.

¹¹³ Saarelainen 1999, 60 viittaa lähteeseen Thomas 1998/Spring.

¹¹⁴ Saarelainen 1999, 60, 61–62 viittaa lähteeseen Thomas 1998/Spring.

¹¹⁵ Rantapelkonen 2002, 84 viittaa lähteeseen Venäjän sotilasdoktriini 22.4.2000, kohta Sotilas-poliittiset periaatteet; ks. *Myös Военная Доктрина Российской Федерации 2000* (Venäjän federaation sotilasdoktriini). Venäjän uusi sotilasdoktriini julkaistiin helmikuun 2010 alussa.

¹¹⁶ Ks. *Myös* Saarelainen 1999, 52.

¹¹⁷ Saarelainen 1999, 52 viittaa lähteeseen Thomas, T: *Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S.*

2000 kansallisen turvallisuuden konsepti, ulkopoliittinen konsepti, informaatioturvallisuuden doktriini ja sotilasdoktriini.¹¹⁸

Moraalis-poliittisen tuen määrittyessä päämäärähakuisesti vaikuttamiseksi venäläissotilaan mieleen ja psyykeen, informaatio-psykologinen turvallisuus ilmenee näiden komponenttien toiminnan luotettavuuden takaamisena sodan ja rauhan aikana toimenpitein, joilla taistellaan moraalipsyykkiseen tasapainoon tähtäviä vihamielisiä vaikutuksia vastaan.¹¹⁹ Perinteisesti Venäjän asevoimissa on korostettu poliittisia ja moraalisia tekijöitä. Poliittis-moraalinen tekijä on yksi venäläisen sotaidon 13 periaatteen, jonka merkitys kasvaa eversti Zelenkovin mukaan voimakkaasti nykyaikaisessa sotataidossa¹²⁰. Informaatio-psykologisia toimia tulee eversti N. D. Plotnikovin mukaan pitää taisteluseenä, minkä tavoitteena on luoda kattava teoreettinen pohja propagandan ja psykologisten tukitoimien käyttämiselle rauhan, sodan uhan ja sodan aikana. Tämän ajattelun mukaan suoritusportaan elimet on saatettava yhden johdon alle palvelemaan samaa päämäärää. Kaikkien tasojen komentajien tulee perehtyä psykologisiin operaatioihin ja alan tekniikka sekä kalusto on pidettävä nykyaikaisena¹²¹. Vakiintuneen informaatiotosodankäynnin käsitteistön puuttumisen ohella Venäjällä ei kuitenkaan löydy Krasnovin mukaan vastaavia vakiintuneita psykologisen sodankäynnin käsitteitä määritteineen, johtuen puuttuvasta valtiotason päätöksenteon koordinaatiosta sekä olemassa olevien termien soveltumattomuudesta vallitseviin säädöksiin ja kenttäohjesääntöihin sekä tätä kautta käytännön sotilasoperaatioihin¹²². Eräiden venäläisten tutkijoiden mukaan nykyinen sotilaallinen kehitystrendi osoittaa, että informaatio-psykologisista operaatioista on kehittymässä oma sotilaallinen taistelulaji, koska kaikissa sotilaallisissa konflikteissa aseellisia toimia edeltää kansan tietoisuuteen, moraaliiin ja psyykeen suunnattujen toimenpiteiden sarja, jolloin menestyksen takaa ylivoima myös tällä alalla¹²³.

Venäjän informaatio-psykologisen sodankäynnin päätehtäviä strategisilla alueilla, operatiivisilla painopistesuunnilla ja -taistelualueilla ovat informaation etsiminen, kerääminen, analysoiminen ja yhteenveto koskien osapuolten sotapotentialiaa sekä vihollisten psykologisten operaatioiden Venäjän asevoimiin ja väestöön kohdistuvien vaikutusten todennäköisen luonteen ennustaminen. Lisäksi päätehtäviä ovat vihollisen psykologisten ope-

¹¹⁸ Rantapelkonen 2002, 86.

¹¹⁹ Saarelainen 1999, 52 viittaa lähteeseen Thomas, T: Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S.

¹²⁰ Rantapelkonen 2002, 85 viittaa lähteeseen Zelenkov 2000.

¹²¹ Saarelainen 1999, 53 viittaa lähteeseen Плотников Н. Д. Психологические операции, цели, задачи, содержание.

¹²² Rantapelkonen 2002, 85 viittaa lähteeseen Krasnov 2000.

¹²³ Saarelainen 1999, 53 viittaa lähteeseen Thomas, T: Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S.

raatioiden estäminen strategisella tasolla käyttäen kaikkien puolustushaarojen, aselajien ja erikoisjoukkojen resursseja. Muita päätehtäviä ovat:

- vastatoimenpiteiden suorittaminen Venäjän asevoimiin ja väestöön kohdistuvaa laaja-alaista ideologista ja informaatio-psykologista vaikuttamista vastaan,
- vihollisten negatiivisten vaikutusseuraamusten (henkilöstön tietoisuuteen, moraaliiin ja henkiseen kestävykyyn) neutralisointi,
- asevoimien ja väestön jatkuva suojaaminen informaatio-psykologiselta vaikuttamiselta ja vaikutteilta,
- sopiva koulutus ja välineet,
- informaatio-psykologisten ja muiden erikoisoperaatioiden suorittaminen vihollisen asevoimien sekä väestön moraaliiin ja psykologisen tilan alentamiseksi, demoralisoimiseksi ja disinformaation syöttämiseksi.
- jatkuva informaatio-psykologinen vaikuttaminen vihollisasevoimiin ja väestöön,
- psyko-energiset ja muut ei-perinteiset vaikuttamistoimet vihollisen tietoisuuteen ja mielentilaan, sekä
- informaatio-psykologisen sodankäynnin metodologian ja teorian kehittämisen että suositusten ja esitysten laatiminen valtion virastoille ja sotilasjohdolle.¹²⁴

Kenraalimajuri E. G. Korotshenkon näkemyksessä informaatioaikakauden tulevaisuuden sotiin tulee psykologiselta kannalta vastata seuraavalla neljällä toimenpiteellä, joilla informaatio-psykologisen ekspansionismin merkitys tunnustetaan korkeimmalla valtiollisella taholla:

- tulee luoda valtiollinen, kansalaisia yhdistävä isänmaallinen henki sekä informaatio-psykologisen sodankäynnin konseptio alalajeineen, tehtävineen ja toteutusperiaatteineen,
- informaatiiosodankäynnin termistö on määriteltävä ja arvioitava informaatio-psykologisen sodankäynnin vaikutukset kansainvälisiin suhteisiin, sotilaallisen taistelun sisältöön ja Venäjän sisäpoliittiseen tilanteeseen,
- tietoverkot- ja välineet on suojattava ja valtiollisten ja siviililaitosten johtamisjärjestelmä on modernisoitava kaikilla tasoilla sekä huomioidava joukkotiedotusvälineiden käyttö uudistusprosessissa,
- riittävästä informaatiiosodankäyntitutumuksen resursseista on huolehdittava ja asevoimien osalta on panostettava henkiseen kasvatukseen pääpainon ollessa toimilla, jotka vastaavat Venäjää vastaan

¹²⁴ Saarelainen 1999, 53 viittaa lähteeseen Thomas, T: Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S.

suunnattuun informaatio-psykologiseen sodankäyntiin sodan ja rauhan aikana.¹²⁵

Korotshenkon näkökulmassa informaatio-psykologisen sodankäynnin vastatoimien ratkaisemattomuus estää Venäjän uuden nousun perusedellytykset, eli yhteiskunnan kiinteytämisen ja valtiollisen vakauttamisen. Kaikkien informaatio-psykologisten toimien lopullisena päämääränä on lujan moraalis-psykologisen asenteen ja arvojen luominen kansaan.¹²⁶ Informaatio-sodankäynnin hyökkäyksellisistä menetelmistä venäläiset käyttävät muista valtioista poikkeavaa jakoa, mikä ilmenee eversti Komovin jaottelussa painopisteen ollessa psykologisilla aspekteilla (painostus, provosointi, pelottelu, valheellinen rauhoittelu¹²⁷, tietosulku, vihollisen voimien sitominen toisarvoiseen suuntaan, vihollisen uuvuttaminen jatkuvalla aktiivisella toiminnalla, valetoiminta, voimien hajottaminen, ylikuormitus, sekä mielipiteen muokkaus)¹²⁸. Seuraavaksi luodaan katsaus tutkimuksen päämääriä varten kehitettyyn teoreettiseen viitekehykseen. Sen avulla analysoidaan empiiristä aineistoa lukujen 3 ja 4 alajohtopäätelmissä sekä lopullisissa päätelmissä, luvussa 5.

2.1.4 Informaatio-sodankäynnin kuusi toimintakenttää

Aikaisemman tutkimuskirjallisuuden ja aihepiirin tuntemuksen perusteella voidaan venäläistä toimintatapaa informaatio-sodankäynnin saralla arvioida erilaisten ulottuvuuksien avulla. Ensiksi on mahdollista tehdä jako kahteen pääulottuvuuteen, poliittiseen ja sotilaalliseen. Kaksi pääulottuvuutta olisi mahdollista jakaa edelleen kahteen aladimensioon, sisäiseen ja ulkoiseen. Näin syntyisi neljä mahdollista operatiivista ulottuvuutta, joiden kautta venäläistä toimintaa voi arvioida. Kaksi pääulottuvuutta, poliittinen ja sotilaallinen, voidaan jakaa edelleen kolmeen, tämän tutkimuksen kannalta keskeiseen tasoon – informaatio-psykologiseen, informaatio-tekniseen ja informaatio-psykologisiin operaatioihin. Näin syntyy kuusi mahdollista toimintakenttää. Venäläisen informaatio-sodankäyntitavan kentät -kaavio esimerkkeineen näyttäytyisi siten seuraavanlaisena:

¹²⁵ Saarelainen 1999, 66 viittaa lähteeseen Короченко Е. Г. Информационно-психологическое противоборство в современных условиях.

¹²⁶ Saarelainen 1999, 66 viittaa lähteeseen Короченко Е. Г. Информационно-психологическое противоборство в современных условиях.

¹²⁷ Rantapelkonen 2002b, 85 viittaa lähteeseen Komov 1997, 18–22.

¹²⁸ Mäkelä 2008, 254–255; Ks. myös Thomas 1999.

VENÄJÄN TOIMINTA-KENTÄT	POLIITTINEN ULOTTUVUUS sisäinen / ulkoinen	SOTILAALLINEN ULOTTUVUUS sisäinen / ulkoinen	ENDS-WAYS-MEANS PÄÄMÄÄRÄT-TAVAT-KEINOT
Informaatio-psykologinen	Komov a., Komov b. Pirumov a., RC, Markomenko, Tsymbal a., dezinformatsia, poliittinen sodankäynti	Komov c., dezinformatsia, Pirumov b., RC, Tsymbal b., Markomenko	ENDS – PÄÄMÄÄRÄT
Informaatio-tekninen	Teknispainotteiset info-ops, media, tietoverkot, kaikki tekniset informaation välityskanavat	Teknispainotteiset info-ops, media, tietoverkot, kaikki tekniset informaation välityskanavat	WAYS / MEANS – TAVAT, KEINOT
Informaatio-PSYOPS	Psykologispainotteiset info-ops, PSYOP, media, tietoverkot, fyysiset toimet, aistihavainnot, symbolismi (mielikuvat), Markomenko	Psykologispainotteiset info-ops, PSYOP, media, tietoverkot, fyysiset toimet, aistihavainnot, symbolismi (mielikuvat), Markomenko	WAYS / MEANS – TAVAT, KEINOT

Kuvio 1: Venäjän toimintakentät.

Taulukossa poliittinen pääulottuvuus informaatio-psykologisella-tasolla koostuu venäläisteoreetikkojen Komovin (a. / b.), Pirumovin (a.) ja Tsymbalin (a.) informaatiotosodankäyntinäkemuksista, joista Komov määritteli informaatiotosodan laajemmaksi geopoliittisen kilpailun ilmentymäksi (Komov a.) liittäen sen globaalin, mannertenvälisen informaatioavaruuden kehitykseen (Komov b.). Teoreetikoista toinen, Pirumov, määritteli informaatiotosodan luonnolliseksi valtioiden väliseksi geopoliittiseksi kilpailuksi, mikä oli riippumaton niiden välisestä yhteistyöstä (Pirumov a.). Kolmas venäläisteoreetikko, Tsymbal, arvioi informaatiotosodan kylmän sodan vastatoimenpiteiden keinoiksi (Tsymbal a.).

Markomenkon viitekehyksessä taistelu julkisen mielipiteen voittamisesta koostuu disinformaation syöttämisestä globaaleihin ja vihollisen tietoverkoihin. Näiden määritelmien laajuudesta johtuen niillä on selviä poliittisia ulottuvuuksia. Toisin sanoen venäläisen informaatiotosodankäyntitavan tarkasteleminen ei ole mahdollista ilman poliittisen ulottuvuuden huomioimista. Näiden ohessa poliittisella ulottuvuudella vaikuttavina tekijöinä ovat venäläinen dezinformatsijan perinne (poliittinen sodankäynti sekä Ionovin refleksiivinen kontrolli).

Taulukossa sotilaallinen pääulottuvuus koostuu informaatio-psykologisella tasolla dezinformatsijan ja refleksiivisen kontrollin ohessa kolmen venäläisteoreetikon (Komov c.; Pirumov b.; Tsymbal b.) informaatiotosodankäynnin suppeammista määritelmistä. Ensimmäisen näkökulman, eli Komovin mukaan oli olemassa 11 metodologiaa: painostus, provosointi, pelottelu, valheellinen rauhoittelu, tietosulku, vihollisen voimien sitomisen toisarvoiseen suuntaan, vihollisen uuvuttaminen jatkuvalla aktiivisella toiminnalla, valetointa, voimien hajottaminen, ylikuormitus, mielipiteen muokkaus (Komov c.). Toisessa näkökulmassa Pirumov esitti, että informaatiotosotaa/-taistelua harjoitettiin taistelutoimien valmisteluvaiheessa ja niiden kuluessa

(Pirumov b.). Kolmas näkökulma Tsymbalin viitekehyksessä meni jälleen samaan suuntaan, koska sen mukaan informaatio-sota ilmeni eräänä sotilaallisten operaatioiden välittömien valmistelujen keinona (Tsymbal b.).

Kuuden pääasiallisen toiminnan kenttien luokitteluun on mahdollista liittää käsitteellinen kolmijako, mikä edelleen jakaa toiminnan kentät metodeineen pienempiin analyttisiin ja operatiivisiin osioihin. Kolmijako perustuu ends (päämäärät) – ways (tavat) – means (keinot)¹²⁹ –viitekehykseen, mikä jakautuu 1) informaatio-sisältöihin (ends) keskeisenä ominaisuutenaan psykologinen vaikutus ja harhautus, 2) sanoman levittämisen tapoihin (ways) esimerkiksi viestinnällisin ja diplomaattisin keinoin, sekä 3) tekniisiin alustoihin (means), joilla sanomaa voidaan levittää (esimerkiksi tietoverkot tai media). Siten ensimmäisellä informaatio-psykologisella tasolla keskeisenä olisivat päämäärät (ends). Tätä kolmijakoa, kuten kuutta pääasiallista toiminnan kenttää yhdistää ajatus strateginen – operatiivinen – taktinen -jaottelusta, missä informaatio-psykologinen (ends) toimii strategisella tasolla ja informaatio-tekniinen/informaatio-PSYOP lähinnä taktisella ja operatiivisella tasolla (ways–means).

Taulukon toinen taso, eli informaatio-tekniinen edustaa siten käytännöllisempää ulottuvuutta, missä konkreettisesti informaatio-psykologisessa sodassa ilmenevät teknispainotteiset informaatio-operaatiot, joiksi myös esimerkiksi ydinaseet geostrategisina voivat määrittäytyä (Panov). Keskeisenä ilmenevät tekniset elementit, joilla on psykologisia vaikutuksia tai joita käytetään informaatio-psykologisten päämäärien tukena. Konkreettisinä toimintakenttinä ovat media, tietoverkot, sekä kaikki teknisesti merkittävät informaatiovälityskanavat, joilla voi olla poliittisia ja sotilaallisia ulottuvuuksia. Samaa suuntaan kulkee taulukon kolmas, informaatio-PSYOP -taso, missä keskiössä ovat psykologispainotteiset informaatio-operaatiot, psykologiset operaatiot, joita on mahdollista käydä median ja tietoverkkojen välityksellä sekä fyysisinä toimina, jolloin merkittäväksi nousevat aistihavainnot ja mielikuvien luominen symbolien avulla (symbolismi). Venäjän informaatio-sodankäyntitavan kentät -kaavion avulla analysoidaan venäläisiä toimintatapoja empirialukujen 3 ja 4 alajohtopäätelmissä ja loppupäätelmissä, luvussa 5. Ensiksi kuitenkin tarkastellaan aikaisempia aihepiirien tutkimuksia ja aineistoa.

¹²⁹ Paul 2008.

2.2 Aikaisempia tutkimuksia ja aineisto

2.2.1 Aihepiiriä käsittelevät sotatieteen tutkimukset

Läntisiä teoreettisia ja käsitteellisiä tutkimuksia on saatavilla runsaasti. Keskeisimpiä ovat Aki-Mauri Huhtisen toimittama (2002) teos *Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu*¹³⁰, mikä luo mielenkiintoisen perustan psykologisten elementtien tarkastelulle esittämällä perustelusti, että julkinen manipulaatio on tekemässä paluuta. Toinen keskeinen työ on Jari Rantapelkosen (2002) tutkimus *Psykologiset operaatiot, Propagandasta informaatio-operaatioihin*¹³¹, missä määritellään perustavaa laatua olevalla tavalla psykologisten operaatioiden sisällön luonne. Tämän tutkimuksen kannalta keskeinen mielenkiinto kohdistui lukuun 4, eli psykologisiin operaatioihin 1990-luvulla, ja erityisesti Venäjän informaatio-psykologiseen sotaan Tšetšeniassa 1999-. Kyseisen tutkimuksen kautta oli mahdollista hahmottaa paremmin, mistä Venäjän informaatio-psykologisessa sodassa käytännön tasolla oli kysymys, minkälaisia elementtejä siinä oli ja miten sitä voisi tarkastella myös tässä tutkimuksessa.

Toinen käsitteellisesti keskeinen tutkimus oli Virran (2004) *Psykologiset operaatiot osana sotilasjohtamista: Teoriaa ja käytäntöä perustasolla/sosiaalipsykologinen näkökulma*¹³², joka auttoi hahmottamaan psykologista sodankäyntiä sekä teoreettisesti että käytännöllisesti. Kolmas keskeinen tutkimus oli Saarelaisen (1999) *Näkemyksiä Venäjän informaatio-sodankäynnistä*¹³³, joka on perustavaa laatua oleva kartoitus venäläisistä näkökulmista informaatio-sodankäyntiin. Mäkelän (2008) tutkimus *Venäläisen sodan kuva muutoksessa*¹³⁴ tarjosi perusteet venäläisen toimintamallin ymmärtämiselle historian ja tulevaisuuden haasteiden kulminaatiopisteessä.

¹³⁰ Johtamisen laitoksen propagandaa ja julkisuutta käsitellyt seminaari 30.1.2002 Maanpuolustuskorkeakoulu Johtamisen laitos, Julkaisusarja 2, Artikkelikokoelmat N:o 8. Helsinki: Edita.

¹³¹ Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia N:o 1 / 2002. Helsinki: Edita.

¹³² Maanpuolustuskorkeakoulu Johtamisen laitos, Julkaisusarja 3, työpapereita 8. Helsinki: Edita.

¹³³ Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia, N:o 1 / 1999. Helsinki: Hakapaino.

¹³⁴ Teoksessa Sota-teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen, Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia, No 24. Näkökulmia Venäjän sotilaspolitiikkaan tarjoaa myös Nordberg 2003.

Saarelaisen (1999) tutkimuksessa¹³⁵ pohditaan venäläistä näkemystä informaatiotosodankäynnistä ja erityisesti sitä, miten se seurannaisvaikutuksineen heijastuu Venäjällä käynnissä oleviin uudistusprosesseihin¹³⁶ erittelemällä Venäjän informaatiotosodankäynnin teoriaa, viitekehystä, tulevaisuuden sotaa, informaatiotosodankäynnin teknologiaa, informaatio-psykologista sodankäyntiä sekä ajatuseroja ja toimenpidesuosituksia venäläisittäin. Rantapelkosen (2002) edellä mainitussa tutkimuksessa siirrytään näkökulmista käytäntöön, tarkastelemalla Venäjän harjoittamaa informaatio-psykologista sotaa Tšetšeniassa 1999-. Rantapelkosen (2002) tutkimus tarjoaa lähtökohdan ja vertailupohjan Venäjän informaatiotosodankäyntitavan hahmottamiseksi.

Muita tutkimuksia tämän työn tukena ovat olleet Aimosen (2008) *Selvitys Venäjän ja Viron väliseen patsaskiistaan liittyneistä informaatio-operaatioista*¹³⁷; Paulin (2008) *Information operations: doctrine and practice: a reference handbook*¹³⁸; Halosen (2005) *Mielikuvat ovat tärkeämpiä kuin totuus – Propaganda ja sitä säätelevät sodan oikeussäännöt neljässä eri konfliktissa*¹³⁹; Huhtisen (2003) *Keinosota – taistelu vastaanottajista, Informaatiotosodan strategiset rajat, Sotilasjohtamisen eettinen tarkastelu*¹⁴⁰; Huhtisen (2005) *Sanasota, Johdatus sodan ja sodanjohtamisen filosofiaan*¹⁴¹; Huhtinen A. & Rantapelkosen, J. (2002) *Imagewars. Beyond the Mask of Information Warfare*¹⁴²; *Journal of Information Warfare*¹⁴³; sekä Kuusiston & J. Rantapelkosen toimittama teos *Struggling to Understand Information War*¹⁴⁴. Lisäksi tietoa on hankittu lukuisista muista aihepiiriin julkaisuista. Tähän työhön kyettiin löytämään myös muutamia venäläisiä aihepiiriin julkaisuja, mukaan lukien Марковin (Markov; 1996)¹⁴⁵ ja

¹³⁵ Saarelainen, J. (1999). Näkemyksiä Venäjän Informaatiotosodankäynnistä Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia, N:o 1 / 1999. Helsinki: Hakapaino.

¹³⁶ Saarelainen 1999, 3.

¹³⁷ Selvitys Viron ja Venäjän väliseen patsaskiistaan liittyneistä informaatio-operaatioista. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita Nro 12 / 2008.

¹³⁸ Praeger Security International: United States of America.

¹³⁹ Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia N:o 32. Helsinki: Hakapaino Oy.

¹⁴⁰ Helsinki: Hakapaino.

¹⁴¹ Teoksen on toimittanut Tuomo Aimonen. Elan Vital, Lahti ja Johtamisen laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki: Hakapaino Oy.

¹⁴² Saarijärvi: Gummerus.

¹⁴³ Vol. 1, Issue 3, May 2002.

¹⁴⁴ Department of Leadership and Management Studies & Department of Tactics and Operations Art, National Defence College, Publication Series 2, Article Collection n:o 1 / 2005. Helsinki: Hakapaino Oy.

¹⁴⁵ О НЕКОТОРЫХ ПОДХОДАХ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОРУЖИЯ. ИНФОРМАЦИОННЫЙ СБОРНИК БЕЗОПАСНОСТЬ, № 1-2 ЯНВАРЬ-ФЕБРАЛЬ 1996.

Лопатинин (Lopatin; 2000)¹⁴⁶ tutkimukset. Ne toimivat kuitenkin enemmänkin taustainformaation lähteinä ja läntisten tutkimusten (Saarelainen (1999) sekä Rantapelkonen (2002)) tukena, kuin erityisen keskeisinä teoksina. Seuraavaksi luodaan katsaus Rantapelkonen (2002) tutkimuksen avulla Tšetšeniaan esimerkkinä Venäjän informaatio-psykologisesta sodasta. Tarauksen lyhyt tarkastelu luo pohjan ja vahvaa todistusaineistoa venäläisen toimintatavan arvioimiselle tämän tutkimusten viitekehyksen puitteissa.

2.2.2 Tšetšenia esimerkkinä Venäjän informaatio-psykologisesta sodasta

Sotilaallisella tasolla epäsuorien toimien strategia ja ohjattu sota, eli informaatio-psykologisen sodan doktriini, perustuu mahdollisimman lyhyessä ajassa ja pienin ihmis- ja materiaalitappioin saatavaan voittoon ytimenä epäsuora vastustajaan vaikuttaminen suuntaamalla toiminnan pääpaino vihollisen yksittäisten aseiden fyysisen tuhoamisen sijasta kohdevaltion informaatio-, johtamis-, navigointi- ja paikannusjärjestelmien tuhoamiseen. Kenraalimajuri Vorobjevin mukaan informaatio-psykologisen sodankäynnin sotilaallisen toiminnan periaatteet ovat yllätykseen pääsy hyökkäyksen edellä, vihollisen hämääminen, siviiliväestön ja armeijan henkilöstön demoralisointi, informaatioylikvoiman saavuttaminen, johtamisjärjestelmien lamauttaminen sekä operatiivinen salaaminen ja harhauttaminen. Valtioiden kanssakäymiseen konfliktitilanteeseen kuuluu epäsuorien keinojen käyttäminen vastustajan toimintaa ohjaamalla ja johtamalla väärään suuntaan pelottelemalla, uhkaamalla, pettämällä, lahjonnalla, kiristämällä. Vastustajan joukkotiedotusvälineiden hallintaa valmistellaan rauhan aikana. Median manipuloinnilla pyritään hajottamaan vastustajan yhteiskunnan toimintaa ja rakenteita, horjuttamaan sisäpolitiikkaa, heikentämään valtiollisia ja taloudellisia elimiä, aktivoimaan oppositiovoimia ja kärjistämään väestön tyytymättömyyttä. Manipuloinnilla pyritään asevoimien ja voimarakenteiden arvovalan sekä kansan valtiojohtoon kohdistuvan uskon heikentämiseen.¹⁴⁷

Epäsuoran sodankäynnin toimenpiteet voivat kestää kuukausista vuosiin. Lisäämällä tiedustelua selvitetään vastustajan todellinen sotapotentiali ja valtio- ja sotilasjohdon haavoittuvuudet, joihin liitettynä poliittisilla ja diplomaattisilla keinoilla pyritään sekoittamaan kohdevaltion sisä- ja ulkopoliitiikka, eristämään se kansainvälisesti, karkottamaan liittolaiset ja aikaan-

¹⁴⁶ Информационная безопасность России: человек, общество, государство / Владимир Николаевич Лопатин; С.-Петербург. ун-т. -СПб.: Университет, 2000.-426 с. -(Безопасность человека и общества).

¹⁴⁷ Saarelainen (1999, 53–54) viittaa lähteeseen Воробьев И. Н. Какие войны грозят нам в будущем.

saamaan poliittisia ja taloudellisia saartoja.¹⁴⁸ Pirumovin näkökulmassa informaatiiosodankäyntiä toteutetaan rauhan aikana tiedustelun, politiikan ja psykologisten toimien avulla, mitkä on suunnattu asevoimia, siviiliväestöä sekä tuotannon, tutkimuksen ja kulttuurielämän hallintojärjestelmiä vastaan pyrkimyksenä heikentää vastapuolen yksilöiden, yhteiskunnan ja valtion informaatioturvallisuutta samalla turvaten omia vastaavia kokonaisuuksia.¹⁴⁹

Päävastuussa edellä mainitussa prosessissa ovat hallituksen propaganda-elimet, ulkomaantiedustelu, vastatiedustelu- ja informaatioturvallisuuselimet. Sodan aikana vastustajan informaatioresursseja ja joukkojen taistelukykyä pyritään kaikin keinoin heikentämään. Tiedustelua ja joukkojen toimien salaamista tuetaan informaatiiosodankäynnin menetelmin sotatoimien valmistelussa ja salaamisessa. Omien joukkojen moraalia ja taisteluvalmiutta ylläpidetään ja vastustajien vastaavia heikennetään. Johtamisen sekasortoon pyritään tuhoamalla vihollisen johtamisjärjestelmä. Samalla torjutaan informaatiiosodankäynnin vahinkovaikutus omiin joukkoihin ja johtamisjärjestelmiin.¹⁵⁰

Tärkeimpänä päämääränä sotilaallisessa informaatiiosodankäynnissä on yksityiskohtaisten tietojen saaminen vastustajan ryhmyksestä, joukkojen suorituskyvystä, keskeisten johtamisjärjestelmien toiminnasta. Toisena päämääränä on horjuttaa vastustajan sotilaallista ja yhteiskunnallista päätöksentekojärjestelmää. Häiritsemällä vihollisen tiedustelujärjestelmän toimintaa annetaan omasta toiminnasta harhauttava kuva. Sotatoimien alkuvaiheessa salaamisen, harhauttamisen ja informaatiiosodankäynnin menetelmien tavoite on vastustajan alueellisiin tai oikea-aikaisiin vastatoimiin ryhtyminen. Harhauttavalla tiedolla, esimerkiksi sanomalehdistön tai televisiolähetysten välityksellä, pyritään vaikuttamaan vihollisen päätöksentekoprosessiin.¹⁵¹

Informaatiiosodan psykologisen toimet kiihdytetään sotilaallisten toimien alettua äärimmilleen levittämällä valheita ja disinformaatiota sekä lietsomalla kansallis-etnisiä, alueellisia, taloudellisia ja uskonnollisia ristiriitoja sisäisen opposition avulla. Tukemalla aktiivisen sisäisen opposition aseellista toimintaa pyritään luomaan kohdemaan sisälle poliittinen ja taloudellinen kaaos ilman johtoa olemisen sekä toivottomuuden tunteen luomiseksi.

¹⁴⁸ Saarelainen (1999, 54) viittaa lähteeseen Воробьев И. Н. Какие войны грозят нам в будущем.

¹⁴⁹ Saarelainen (1999, 55) viittaa lähteeseen Пирумов В С, Родионов М А. Некоторые аспекты информационной борьбы в боевых конфликтах.

¹⁵⁰ Saarelainen (1999, 55) viittaa lähteeseen Пирумов В С, Родионов М А. Некоторые аспекты информационной борьбы в боевых конфликтах.

¹⁵¹ Saarelainen (1999, 55–56) viittaa lähteeseen Mättölä 1998.

si¹⁵². Erikoisjoukkoja voidaan ennen sotatoimia käyttää vastustajan johtamiskyvyn järkyttämiseksi, liikekannallepanon häiritsemiseksi, tiedustelu-tehtäviin, psykologisen sodankäynnin tehtäviin, sotilas- ja siviiliväestön keskuudessa ja yleisen järjestyksen turvaamiseen. Tehtäviin voi lukeutua Venäjän valtion ja kansalaisten omaisuuden suojaaminen rajojen ulkopuolella, etsintä-, pelastus-, panttivankien vapautustehtävät, vastarintaliikkeiden muodostaminen ja tukeminen ulkovaltojen alueella.¹⁵³

Portugalskin näkökulmassa informaatioylioivoima voidaan saavuttaa oman toiminnan salauksella ja harhauttamisella sekä vaikuttamalla kaikin keinoin viholliskomentajan emotionaaliseen ja älylliseen tahtotilaan. Lisäksi voidaan fyysisesti vaikuttaa vihollisen johtopaikkoihin ja välineisiin ilmapuimilla, tykistöllä, etu-, koukkaus-, ja iskujoukoilla sekä elektronisen sodankäynnin menetelmin (elso).¹⁵⁴

Ensimmäisen Tšetšenian-operaation alkuvaiheista paljastui muutamia informaatio-psykologisen sodan piirteitä, kuten esimerkiksi venäläislehdistön voimakas tiedotuskampanja tšetšeenjä vastaan ja venäläisten erikoisjoukkojen soluttautuminen alueelle. Venäläis- ja oppositiojoukot osallistuvivat yhdessä ennen sotatoimia Groznyin televisiokeskuksen valtausyritykseen¹⁵⁵. Venäläinen sotilaskomentaja kuvasi venäläisjoukkojen massiivisia tykistö- ja raketinheitiniskuja Pervomaiskojessa tammikuussa 1996 psykologiseksi toimiksi¹⁵⁶. Venäläiset hävisivät informaationsodan, koska tšetšeenien tiedotusvälineiden kautta tapahtunut tšetšeenien oma informaatiokampanja vaikutti yleiseen mielipiteeseen ja he kykenivät sissisodallaan romahduttamaan venäläisten taistelujoukkojen moraalin¹⁵⁷. Amiraali Pirumovin mukaan venäläisten operaatio epäonnistui koska ei-tappavia aseita, poliittisia, taloudellisia ja informaatioon liittyviä keinoja, käytettiin tehottomasti¹⁵⁸.

Pohjois-Kaukasuksen informaatio-psykologisen sodan kokemuksissa moraalis-psykologinen tukijärjestelmä tuli kenraalievosti Kulakovin mukaan organisoida ennen vihollisuuksien alkamista kaikilla johtamisen tasoilla. Kaikkia moraalis-psykologiseen toimintaan liittyviä asioita oli parannettava kokonaisvaltaisesti osana sotilaallisia operaatioita. Tehokas moraalis-psykologinen tuki mahdollistui vain asevoimien, joukkojen ja hallintoeli-

¹⁵² Saarelainen (1999, 56) viittaa lähteeseen Воробьев И. Н. Какие войны грозят нам в будущем.

¹⁵³ Saarelainen 1999, 56.

¹⁵⁴ Saarelainen 1999, 56–57.

¹⁵⁵ Saarelainen (1999, 57) viittaa lähteeseen Mättölä 1998.

¹⁵⁶ Saarelainen (1999, 57) viittaa lähteeseen Thomas 1996.

¹⁵⁷ Saarelainen (1999, 57, 58) viittaa lähteeseen Thomas 1997.

¹⁵⁸ Saarelainen (1999, 57) viittaa lähteeseen Пирумов В С, Родионов М А. Некоторые аспекты информационной борьбы в боевых конфликтах.

mien koordinoitulla työllä¹⁵⁹. Kahden Tšetšenian sodan välinen keskeisin ero oli informaation hallinta¹⁶⁰. Toisessa sodassa Venäjä rajoitti tiedotusvälineiden edustajien toimintaa konfliktialueella, estäen tšetšeenien tiedotustoiminnan lähes kokonaan. Venäjän valtio ja sotilasjohto olivat ottaneet oppia aikaisemmasta sodasta. Tehokkaammat toimet olivat sotatieteen tohtori, professori Krasnovin mukaan tarpeen ideologisten, psykologisten ja informaatio-sidonnaisten vaikutusten aikaansaamiseksi vastustajassa/julkisessa mielipiteessä.¹⁶¹

Poliittisesti Tšetšenian toinen sota oli venäläisittäin vastaterroristioperaatio. Sotilaallisesti operaatioita voidaan kutsua yhteisoperaatioiksi, vaikka eversti Kvachkov määrittelikin yhteistoiminnan käytännössä olemattomaksi johtamis-, organisoimis- ja tukemisongelmineen.¹⁶² Tšetšenian toisen sodan neljä vaihetta ja tavoitteet olivat: 1) ensimmäinen vaihe (1.8–3.9.1999), tavoitteena Dagestanin alueen vapautus, 2) toinen vaihe (1.10–20.11.1999), tavoitteena Tšetšenian vapauttaminen terroristimuodostelmista, 3) kolmas vaihe (21.11.1999 - helmikuu 2000), tavoitteena Tšetšenian vapauttaminen, sekä 4) viimeinen vaihe helmikuusta 2000 eteenpäin¹⁶³. Venäjä valmisteli sotilasoperaatioilleen tarvittavan informaatiostruktuurin, psykologisen sodankäynnin tavoitteiden määrittäessä Putinin ja asevoimien komentajan puheiden pohjalta muodostaen informaatio-psykologisen sodankäynnin suunnitteluperustan¹⁶⁴.

Sodan valmistelussa pyrittiin saamaan kansan tuki. Kremlin tiedottaja Sergei Jastrzhembskin ajattelussa media oli velvoitettu tukemaan valtion tavoitteita kansakunnan mobilisoidessa asevoimat täyttämään tavoitteen mukaisen tehtävän¹⁶⁵. Informaatio-psykologisen sodan sanomista moni liittyi yhtenäisyyteen ja operoimislegitimiteettiin¹⁶⁶. Tšetšenian toisen sodan informaatio-psykologiseen sodankäyntiin lukeutui: 1) operaation valmistelu ja kansan tuen hankkiminen, 2) turvallisuusvyöhykkeen perustaminen sekä dis-informaatio, 3) ilmaoperaatio ja tietoeristys siirtymänä valheellisesta rauhoittelusta pelotteluun, 4) tappioihin valmistaminen ja sota tiedosta, sekä 5) Tšetšenian, mutta ei tšetšeenien valtaus.¹⁶⁷

Ensimmäinen elementti, operaation valmistelu ja kansan tuen hankkiminen ilmeni Venäjän pyrkimyksenä suojata eri tasoilla kansalaisiaan vääraltä

¹⁵⁹ Rantapelkonen (2002, 99) viittaa lähteeseen Kulakov 2000, 86.

¹⁶⁰ Rantapelkonen (2002, 98) viittaa lähteeseen Forsström 2000, 81.

¹⁶¹ Rantapelkonen (2002, 98) viittaa lähteeseen Krasnov 2000, 56.

¹⁶² Rantapelkonen (2002, 89) viittaa lähteeseen Kvachkov 2000.

¹⁶³ Rantapelkonen 2002, 89. Kyseinen jaottelu perustuu Manilovin 2000 kirjoitukseen.

¹⁶⁴ Rantapelkonen 2002, 88.

¹⁶⁵ Rantapelkonen (2002, 88) viittaa lähteeseen Coalson 2000.

¹⁶⁶ Rantapelkonen 2002, 88.

¹⁶⁷ Rantapelkonen 2002, 88–98.

informaatiolta ja saamaan siltä oikeutuksen sotilaallisten operaatioiden aloittamiseen¹⁶⁸. Sotilasoperaation aloittamiseen vaikutti keskeisesti kansallisen oikeutuksen ja tuen saaminen. Venäjän strategian kannalta oli sopiva näkemys, että elo- ja syyskuussa 1999 Moskovan lähellä sekä Dagestanissa että Volgodonkissa toteutettujen pommiräjähdyksen takana olisivat olleet tšetšeeniterroristit. Elokuun alussa tšetšeenijoukko valloitti dagestanilaisia kyliä Basajevin johdolla.¹⁶⁹ Sotilastoimien ensimmäiseen elementtiin lukeutui informaatio-psykologinen operaatio, millä pyrittiin omien joukkojen/väestön suojaamiseen julkisen mielipiteen muokkauksella ja asevoimien hengen ylläpidolla. Informaatio-/propagandakampanjan päämääriä olivat islamilaisen Kavkaz-Tsentr- uutistoimiston ja tšetšeeni-wahhabiittien propagandan neutralointi.¹⁷⁰

Tšetšenian sodan informaatio-psykologisen sodankäynnin toisena elementtinä oli turvallisuusvyöhykkeen perustaminen operaation ensimmäisessä vaiheessa. Lisäksi levitettiin disinformaatiota.¹⁷¹ Sotilasoperaation valmisteluvaiheeseen lukeutui informaatio-psykologinen tiedustelu, jossa Venäjä perehtyi vastapuolen henkilöstöön, taustoihin, väestörakenteeseen ja mielialoihin. Valmistelu näkyi viranomaisten lausunnoissa ja puheissa. Putin korosti kansan yhtenäisyyttä ja suojaamista, Jastrzhembski vaati median tukea sotilasoperaatiolle sen legitimoimiseksi, ja tšetšeenistä annettiin lehdistössä sekä verkkosivuilla negatiivinen kuva. Venäjän erikoispalvelun toimesta toteutettu tšetšeeniterroristien mustamaalaus onnistui: ihmisten tunteisiin kyettiin vaikuttamaan ja vihasta tuli vallitseva tunne, mikä ilmeni *Literaturnaja Gazetan* mielipidemittauksista, joissa Shamil Basayev koettiin Venäjällä vuoden 1999 jälkipuoliskon vihatuimmaksi henkilöksi.¹⁷²

Julkistetut sotilaalliset voitot Dagestanissa lisäsivät kansan tukea operaatiolle. Informaatio-psykologiseen sotaan ryhtyminen ja fyysisten operaatioiden toteuttaminen Tšetšeniassa ei enää ollut vaikeaa yleisen, positiivisen mielikuvan vallitessa. Kyseisen mielikuvan mukaan toisessa sodassa Venäjän asevoimat oli paremmin valmistautunut, tappioita tulisi vähemmän ja voitto olisi todennäköisempi kuin ensimmäisessä sodassa. Aloitetusta sodasta ei juuri ollut merkkejä venäläisissä televisiolähetyksissä lokakuun alussa venäläisten kenraalien lukiessa virallisia lausuntoja taistelukentän informaation ollessa sensuroitua. Jälkikäteen oli mahdollista havaita Venäjän levittäneen disinformaatiota sotilasoperaatioiden tavoitteista.¹⁷³ Venäjä

¹⁶⁸ Rantapelkonen 2002, 88–89.

¹⁶⁹ Rantapelkonen (2002, 88–89), viittaa myös lähteeseen Forsström 2000, 85, jonka mukaan Venäjän reaktion taustalla strategisena vaikuttimena on Kaspien öljy.

¹⁷⁰ Rantapelkonen 2002, 88–89.

¹⁷¹ Rantapelkonen 2002, 89–90.

¹⁷² Rantapelkonen 2002, 90.

¹⁷³ Rantapelkonen 2002, 90.

saavutti kenraali Kazantsevin mukaan turvallisuusvyöhykkeen 15.10.1999¹⁷⁴.

Eversti Komovin valheellisen rauhoittamisen teoria kuvaa edellä mainitussa tilanteessa turvallisuusvyöhykkeen perustamista. Turvallisuusvyöhykkeen perustaminen tarjosi kenraalieversti Valeri Manilovin *Itar-Tass* -uutistoimistolle lokakuun alussa antaman tiedotteen mukaan Venäjälle järjestelmällisen kontrollin kaikkeen mikä menee Tšetšeniaan ja lähtee Tšetšeniasta¹⁷⁵. Sodan kolmanteen elementtiin lukeutui ilmaoperaatio, jolla pyrittiin vaikuttamaan omaan väestöön osoittamalla sotilaallista ylivoimaa ja tarkkuutta. Informaatio-psykologisten sotatoimien tavoitteena oli vaikuttaa vihollisen johtamisprosessiin. Tämä tapahtui pääministeri Putinin julistuksella 1.10.1999, minkä mukaisesti Tšetšenian presidentillä Aslan Mashadovilla ei parlamentteineen enää ollut legitimizeettiiä tasavallan johtona.¹⁷⁶

Tietoeristystä toteutettiin siirtymällä valheellisesta rauhoittelusta pelotteluun¹⁷⁷. Venäjä pyrki eristämään Tšetšenian informaatioulottuvuudessa ja psykologisesti, muistuttaen Komovin tietosulkua. Tähän tavoitteeseen venäläiset pyrkivät tuhoamalla Tšetšenian puhelin- ja sähköjärjestelmät, radioasemia ja katkaisemalla matkapuhelinverkot.¹⁷⁸ Syyskuussa katkaistiin sähkön jakelu, tšetšeenien radioasema vallattiin ja *Ichkeria-TV -keskus* otettiin haltuun¹⁷⁹, koska asemaa syytettiin väärän tiedon jakamisesta. FAPSI:n päällikön sanoin vihollinen yritti käyttää hyväkseen ajanmukaisia teknisiä keinoja asettaakseen väestön informaatio-psykologisen paineen alle¹⁸⁰. Tšetšeenien keskinäistä yhteydenpitoa ja informaation jakamista pyrittiin vaikeuttamaan¹⁸¹ hankaloittamalla toimittajien työtä. Sotilaallisista toimista saivat tiedottaa vain venäläisten hyväksymät toimittajat, jotka päästettiin venäläisten aseisiin¹⁸². Venäläinen informaatiokampanja sisälsi *Rosinformtsentrin* 21.10.1999 aloittaneen ja informaatiotilaa rajoittaneen pelotteluprojektin, missä kansainväliseen yhteisöön pyrittiin vaikuttamaan seitsemän ja puolen minuutin väkivaltafilmillä. Tavoitteena oli vakuuttaa toimittajayleisö siitä, ettei Tšetšeniaan kannattanut lähteä raportoimaan¹⁸³.

¹⁷⁴ Rantapelkonen (2002, 91) viittaa lähteeseen Federation of American Scientists Military Analysis Network.

¹⁷⁵ Rantapelkonen (2002, 91) viittaa lähteeseen Musayev 1999a.

¹⁷⁶ Rantapelkonen 2002, 91.

¹⁷⁷ Rantapelkonen 2002, 91–94.

¹⁷⁸ Rantapelkonen 2002, 91.

¹⁷⁹ Rantapelkonen (2002, 96) viittaa lähteeseen ITAR-TASS news agency 2000.

¹⁸⁰ Rantapelkonen (2002, 96) viittaa lähteeseen Herd 2000, 72.

¹⁸¹ Rantapelkonen (2002, 91) viittaa lähteeseen Federation of American Scientists Military Analysis Network.

¹⁸² Rantapelkonen (2002, 91) viittaa lähteeseen Pain 2000.

¹⁸³ Rantapelkonen (2002, 92) viittaa lähteeseen Venäjän hallitus avasi propagandasotansa länsirintaman Suomesta. Helsingin Sanomat 22.10.1999.

Venäläisille televisiokanaville *ORT:lle* ja *RTV:lle* ilmoitettiin, informaatio-turvallisuuden doktriinia soveltaen, ettei hallintoa kritisoivia lausuntoja sallittu¹⁸⁴. Informaatiotilaa rajoittivat myös Tšetšeniaan sijoitetut fyysiset tarkastuspisteet. Maavoimien eteneminen ja terrorisminvastainen taistelu alkoi 23.10.1999. Tšetšenia eristettiin sulkemalla sotilaallisesti kaikki reitit. Tšetšeniaa iskettiin tykistötulella ja ilmavoimilla, millä pyrittiin myös psykologiseen vaikutukseen pelkän kineettisen vaikutuksen sijaan.¹⁸⁵

Psykologinen vaikuttaminen oli osa Tšetšenian vastaista informaatio-sotaa. Venäläisessä näkökulmassa todettiin monien Tšetšeniaan liittyvien ilmoitusten ja raporttien olevan valheellisia tai disinformaatiota. Disinformaatio ilmeni keinona luoda epäselvä kuva tilanteesta ja omista aiheista. Sotilaallista operaatiota koskevat viralliset tiedonannot vaihtelivat esittäjän mukaan.¹⁸⁶ 21.10.1999 tapahtunut venäläinen ohjusisku Grozнын markkinoille jakoi venäläistä ja tšetšeeniosapuolta¹⁸⁷. 12.11.1999 radio-asema Radio Vapaan Tšetšenian havaittiin lähettävän uutisia ja taisteluraportteja 18 tuntia päivässä lyhyillä ja keskipitkillä aalloilla. Lähetysten sisällöt olivat kritiikitöntä Moskovan linjan mukaista uutisointia¹⁸⁸. Sodan toinen vaihe päättyi Manilovin mukaan 20.11.1999¹⁸⁹. Komovin näkökulman mukaisista hyökkäyksellisistä informaatio-psykologisista keinoista venäläiset käyttivät vastaterroristioperaation toisessa vaiheessa valetointaa, voimien hajottamista, valheellista rauhoittelua, pelottelua ja mielipiteen muokkausta¹⁹⁰.

Operaation neljäs vaihe oli tappioihin valmistamista ja sotaa tiedoista¹⁹¹. Sen ensimmäinen ulottuvuus oli tappiokuvien tuominen julkisuuteen. tavoitteena oli valmistella kansaa pitempää operaatiota varten esittämällä esimerkiksi 17.11.1999 venäläisen tiedustelupartion tuhoutuminen¹⁹². Venäjä uhkaili 5.11.1999 Grozнын asukkaita pudottamalla lentokoneista ja helikoptereista lentolehtisiä, joissa näille annettiin viisi päivää aikaa poistua operaatioalueelta, muuten he kuolisivat. Myös kaitunautoilla levitettiin kaupungeissa Moskovaa myötäilevää sanomaa¹⁹³. Venäjä valmisteli 11.12.1999 avattua turvakäytävää poistumishalukkaille groznylaisille, mikä Viktor Kazantsevin mukaan oli varoitus niille, jotka eivät Groznystä

¹⁸⁴ Rantapelkonen (2002, 94) viittaa lähteeseen Pain 2000.

¹⁸⁵ Rantapelkonen 2002, 91, 92.

¹⁸⁶ Rantapelkonen (2002, 92) viittaa lähteisiin Abdulayev 1999 ja Musayev 1999b.

¹⁸⁷ Rantapelkonen (2002, 93–94) viittaa lähteeseen Federation of American Scientists Military Analysis network sekä Koponen 1999.

¹⁸⁸ Rantapelkonen (2002, 94) viittaa lähteeseen BBC News 1999a.

¹⁸⁹ Rantapelkonen (2002, 91) viittaa lähteeseen Manilov 2000.

¹⁹⁰ Rantapelkonen 2002, 94.

¹⁹¹ Rantapelkonen 2002, 94–96.

¹⁹² Rantapelkonen (2002, 94) viittaa lähteeseen Branstein 1999.

¹⁹³ Rantapelkonen 2002, 94.

halunneet poistua¹⁹⁴. Kyseessä oli taktisen tason psykologinen operaatio ja esimerkki pelotteluun perustuvasta toimintamallista¹⁹⁵.

Rosinformtsentr eli Venäjän tiedotuskeskus perustettiin virallisesti joulukuussa 1999. Sen tehtävänä oli pyrkiä suodattamaan alueen taisteluista kertovaa informaatiota, ennen kuin se saavuttaisi kohdeyleisönsä. Tiedotuskeskus valitsi myös ulkomaisesta lehdistöstä informaatiota, mikä ei ollut ristiriidassa venäläisen tiedon kanssa.¹⁹⁶ *Rosinformtsentr* oli Sergei Jastrzhembskin mukaan tarkoitettu Venäjän kansan informoimiseen Nikolai Koshmanin ja mediaministerin ollessa vastuussa Tšetšeniaan suuntautuvasta informaatiosta. Televisio on Venäjällä vaikutusvaltaisin mielipiteen muokkaaja.¹⁹⁷

Tammikuusta 2000 alkaen valtiojohtoinen media organisoitiin uudelleen. Kokonaisuutta koordinoimaan ja virallisen informaation esittäjäksi nimitettiin Jastrzhembski, jonka aisaparina toimi Manilov sotilastapahtumien osalta. Informaatiotaisteluja käytiin vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla kaatuneiden luvuista ja median hallinnasta, mukaan lukien keskustelu lehdistön vapaudesta, valtion kontrollista ja informaatioturvallisuudesta. Puolustusministeri Sergejevkin käskystä Mozdokiin perustettiin informaatiokeskus ja toimittajien akkreditointijärjestelmä.¹⁹⁸ Moraalis-psykologisella tuella pidettiin sotilasjoukkojen rivit yhtenäisinä. Pohjois-Kaukasuksella joukoille jaettiin pieniä radioita sekä televisiovastaanottimia. Joukoille pidettiin kahdesti päivässä 10–15 minuutin informaatio-indoktrinaatiotilaisuuksia päivittäisestä tilanteesta.¹⁹⁹ Informaatio-psykologisen sodankäynnin, viides, ja viimeinen elementti oli, Tšetšenian valtaus, mutta ei tšetšeenien valtaus. Tämä viittaa teesiin, minkä mukaan sissisodassa ei riitä alueen valtaus vaan on myös voitettava paikallisväestön sydämet ja mielen²⁰⁰. Venäjä aloitti viimeisen hyökkäyksensä helmikuussa 2000. Operaatioalueelta pyrittiin eliminoimaan vaihtoehtoinen media jatkamalla verkko-tiedottamista ja televisio- sekä radiolähetystä Tšetšeniaan. Taktisen tason psykologinen sodankäynti ilmeni henkisinä hyökkäyksinä, sanallisena vaikuttamisena, ja seinäkirjoituksin, joita vastaan venäläiset suojautuivat luomalla omiin joukkoihinsa henkeä perinteisillä yksinkertaisilla keinoilla.

¹⁹⁴ Rantapelkonen (2002, 94–95) viittaa lähteeseen Federation of American Scientists Military Analysis network.

¹⁹⁵ Rantapelkonen (2002, 95) viittaa lähteeseen Thomas 2000a.

¹⁹⁶ Rantapelkonen (2002, 95) viittaa lähteisiin Pain 2000 sekä Russian Federation Government Decree .

¹⁹⁷ Rantapelkonen (2002, 95) viittaa lähteeseen The Russia Journal 2000.

¹⁹⁸ Rantapelkonen (2002, 96) viittaa lähteeseen Herd 2000.

¹⁹⁹ Rantapelkonen (2002, 96) viittaa lähteeseen Kulakov 2000, 82.

²⁰⁰ Rantapelkonen 2002, 88–98.

Menestyksen avainelementiksi on venäläiskäsityksessä noussut psyykinen vahvuus ja joukkojen etukäteisvalmistelu henkisiä hyökkäyksiä vastaan.²⁰¹

Venäjän kansa tuki Venäjän vastaterroristioperaatiota 70–100 prosenttisesti, mutta Lännessä operaatiota ei ymmärretty. Manilovin mukaan tähän oli osittain syynä Venäjän kyvyttömyys antaa Lännelle kaikkea tarvittavaa tietoa.²⁰² Etniskansallisen neuvonantajan, Emil Painin mukaan toisessa sodassa kuvattiin vähemmän omaa tunteellista ahdistusta ja viattomia siviiliuhreja kuin armeijan voittoja. Tappamisen sijaan viitattiin kaupungeissa työskentelyyn sekä erikois- ja puhdistusoperaatioiden toteuttamiseen. Tappioiden varalta kuulihoitoja ja julkista mielipidettä valmisteltiin kuvilla, joilla ylläpidettiin ja nostettiin taisteluhenkä sekä sotilaiden motivaatiota ja kotirintaman tukea. Oman johtamisen hajauttaminen ja hyökkääjän johtajien eliminoiminen tuli Krasnovin mukaan kuulua arsenaaliin.²⁰³ Seuraavaksi esitellään lyhyesti tässä tutkimuksessa käytetty aineisto.

2.2.3 Aineisto

Kaikki tässä tutkimuksessa kerätty ja analysoitu aineisto on saatu avoimista ja julkisista lähteistä (*open source intelligence*, OSINT²⁰⁴). Tutkimuksen empiirinen aineisto jakaantuu kahden osion perusteella yhtäältä terrorismia käsittelevään aineistoon ja toisaalta Venäjä-Georgia -konfliktia käsittelevään aineistoon. Aineistoa kerättiin pääasiassa empiirisistä tutkimuksista, venäläisestä ja läntisestä sanomalehdistöstä, johtajien julkilausumista sekä muista primääri- ja sekundäärilähteistä. Molemmat empiiriset aineistot hankittiin keskeisiä ja yleisiä tiedon hankintakanavia käyttäen. Niitä olivat Venäjän presidentin kotisivut [<http://www.kremlin.ru/>] ja eri ministeriöiden kotisivut [www.gov.ru], turvallisuusviranomaisten kotisivut [http://nak.fsb.ru; http://www.scrf.gov.ru; http://www.mid.ru] sekä venäläinen sanomalehdistö [INTEGRUM / Internet].

Lisäksi tietoa hankittiin myös kansainvälisistä lähteistä, esimerkiksi Venäjän ja Georgian väliseen viiden päivän sotaan liittyen muun muassa Georgian hallituksen kotisivuilta [www.president.gov.ge, www.mfa.gov.ge], mukaan lukien presidentin, ulkoministeriön ja puolustusministeriön sivut, sekä sodan aikana perustetuilta vaihtoehtoisilta sivustoilta. Tietoa hankittiin myös muista organisaatioista, esimerkiksi YK:n ja sen turvallisuusneuvoston sivuilta [www.un.org], kotimaisesta ja kansainvälisestä lehdistöstä, sekä analyttisistä katsauksista [Russian Analytical

²⁰¹ Rantapelkonen 2002, 96–97.

²⁰² Rantapelkonen (2002, 97) viittaa lähteeseen Manilov 2000.

²⁰³ Rantapelkonen (2002, 98) viittaa lähteeseen Pain 2000 ja Krasnov 2000, 56–57.

²⁰⁴ Ks. Käsitteestä lisää esim. Pallaris 2008.

Digest]. Lisäksi Aleksanteri-instituutin informaattikon avulla tietoa etsittiin esimerkiksi Venäjän parlamentissa käydyistä informaatioturvallisuuteen liittyvistä keskustelusta, tavoiteltua aineistoa käsiin kuitenkaan saamatta. Myös internetistä etsittiin vastaavaa materiaalia ilman konkreettisia tuloksia. Muita tiedonhankinnan kanavia olivat Suomen puolustusvoimat [<http://www.mil.fi/>], ulkoministeriö [<http://formin.finland.fi>] ja puolustusministeriö [<http://www.defmin.fi>].

Pääasiallinen aineiston keruuta ja sen analysoimista ohjaava metodi on ollut lähdekriittisyys, eli pyrkimys hankkia tietoa mahdollisimman erilaisista ja monenlaisista lähteistä. Lisäksi kerätyt tiedot on pääasiallisesti pyritty tarkastamaan monesta eri lähteestä, siinä missä se on ollut mahdollista. Ensimmäisen, terrorismia käsittelevän tapaustutkimuksen (luku 3) kohdalla hankaluuksia ilmeni varman, objektiivisen, tiedon saamisessa ja tuottamisessa. Samoista tapauksista oli liikkeellä hyvin ristiriitaista tietoa, liittyen esimerkiksi tapauksiin liittyvään numeeriseen informaatioon, tapahtumakuvauksiin sekä tapauksista johdettuihin ja johdettaviin päätelmiin. Myös aihepiiriä käsittelevien akateemisten tutkimusten sisältämät tiedot olivat osittain keskenään ristiriitaisia. Mikäli aikaa olisi ollut enemmän, olisi tietoa ollut syytä varmentaa edelleen esimerkiksi keräämällä lisää aineistoa vielä lukuisammista lähteistä, ja käyttämällä enemmän aikaa analyysin todentamiseen. Nämä puutteet on syytä pitää mielessä tutkimusta lukiessa.

Toisen tapauksen, eli viiden päivän sodan kohdalla ilmeni identtisiä hankaluuksia. Kuten terrorismiosiossa, tiedon tuottamisen hankaluus liittyi itse konfliktitilanteeseen, sen tuottamiin objektiivisen ja varman tiedon hankinnan sekä analysoinnin vaikeuksiin. Viiden päivän sodasta löytyy faktatietoja, mutta runsaasti myös osapuolten eriäviä tulkintoja. Osittain tässä tutkimuksessa jäätiiin tulkintojen esittelyn tasolle. Eräs keskeinen ongelma liittyy tutkimusintressiin. Pureuduttaessa nimenomaisesti informaatiotosodan käynnin keskeisiin elementteihin, informaation itsessään näytellessä keskeistä roolia, kompastuskiveksi saattaa muodostua maanläheisen, objektiivisen tutkimusotteen lipsahtaminen salaisten kansioden puolelle, eli päätelyn nojautuminen oletuksiin konditionaalissa, mitä saattaisi olla vahvan empiirisen todistusaineiston sijaan, eli mitä reaali maailmassa todistettavasti on.

Vaikka päätavoitteena on luonnollisesti ollut objektiivisen, luotettavan tiedon tuottaminen, on mahdollista, ettei se edellä mainituista hankaluuksista johtuen ole täysin onnistunut. Runsaasti tutkimusintressin kannalta tärkeää tietoa jäi puuttumaan, koska sitä ei ollut saatavissa, tai sitä ei vain löydetty. Kuvailut hankaluudet on pyritty voittamaan säilyttämällä mahdollisimman objektiivinen, analyttinen ja kriittinen ote tutkimustyöhön sekä avoimesti kertomalla aineistoon liittyvistä pulmista, jotka luovat rajat tehtäville päätelmille. Tutkimuksen empiirisissä osioissa objektiivisyys, analyttisyys ja

kriittisyys näkyvät esimerkiksi tarkastelun, analysoinnin ja raportoimisen tavoissa. Siten vaikka pääasiallisena tutkimuskohteena on ollut venäläinen informaatio-psykologinen sodankäyntitapa, olisi tämän toimintatavan analyysi ollut mahdotonta ilman tapaukseen liittyneiden toisten osapuolten, terroristien yhtäältä ja toisaalta Georgian harjoittaman informaatiotosodankäynnin analyysia. Ottamalla huomioon, että kriiseissä, konflikteissa ja sodissa ei ole koskaan vain yhtä osapuolta, suhteellistuvat myös tutkimuskohdetta koskevat selitykset päätelmiseen. Seuraavaksi luodaan lyhyt katsaus tämän tutkimuksen tutkimusasetelmaan ja esitettyihin analyysiä johdaviin tutkimuskysymyksiin.

2.3 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimusasetelmana on vertaileva tapaustutkimus²⁰⁵. Raportin empirialuvuissa 3 ja 4 tarkastellaan kahta erityyppistä tapausta. Ensimmäisessä tapauksessa, luvussa 3, tarkastellaan kahta keskenään sidoksissa ollutta eniten huomiota saanutta Putinin presidenttikausien terrori-iskua Moskovon Dubrovkassa, lokakuussa 2002, ja Pohjois-Ossetian Beslanin koulussa, syyskuussa 2004, kaksi vuotta myöhemmin. Pääasiallisina osapuolina olivat venäläiset terrorismintorjunnan viranomaiset sekä terroristit. Venäjä-terrorismitapaus on valtion sisäinen selkkaus ja terroristi-isku, joka lukeutuu sisäiseen turvallisuuteen. Tämän takia sitä tarkastellaan suhteessa maan sisäiseen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Osion pohjana toimii Poliittikan tutkimuksen päville, 12.3–13.3.2009, kirjoitettu paperi *Venäläisiä näkökulmia terrorismiin psykologisen informaatiotosodankäynnin viitekehkeissä*. Tutkimuskohteen valintaa perustellaan oletuksella, minkä mukaan terrorismin ollessa psykologista sodankäyntiä, myös sen torjunnan on ainakin jossain määrin oltava sitä. Luvun 3 lopuksi esitetään tapauksia koskevat päätelmät, joita tarkastellaan teoreettisen informaatiotosodankäynnin kuusi kenttää -kaavion avulla.

Toisen tapauksen, Venäjän informaatio-psykologinen sota 5 päivän sodassa 2008, keskiössä on Venäjä-Georgia konflikti, mikä oli kahden itsenäisen valtion välinen suunniteltu ja tietoinen konflikti sotilasoperaatioineen. Osapuolina olivat siten kahden suvereenin valtion asevoimat. Viiden päivän sotaa tarkastellaan osana kansainvälispoliittista turvallisuustilannetta. Tämän osion pohjana toimii Strategian laitokselle JOO-opintojen osana, elokuussa 2008, kirjoitettu analyysipaperi *Venäjä-Georgia -seurantatehtävä*. Viiden päivän sodan valintaa tutkimuskohteeksi perustellaan sillä, että konfliktia koskevan etukäteistietämyksen valossa sen molemmat osapuolet käyttivät varsin runsaasti informaatiotosodankäynnin menetelmiä. Kohteen valintaa koskevan etukäteisoletuksen mukaan olisi yllät-

²⁰⁵ Yin 1994.

tävää, mikäli vahvaa todistusaineistoa Venäjän käyttämästä informaatio-
sodankäynnistä havaittaisiin käytetyn Tšetšenian sodassa, mutta näin ei olisi-
kaan Georgian sodassa. Luvun 4 lopuksi esitetään tapauksia koskevat pää-
telmät, joita tarkastellaan teoreettisen informaatio-
sodankäynnin kuusi kent-
tää -kaavion avulla.

Kaksi tapausta eivät ole yhteismitallisia johtuen niiden sisäisen ja ulkoisen
rakenteen, motiivien ja taustojen erilaisuudesta. Kahden tapauksen vertail-
tavuus liittyy tähän käytännölliseen tiedonintressiin tiedon saamiseksi Ve-
näjän informaatio-
sodankäyntitavasta, sekä etukäteistieto, minkä mukaisesti
venäläinen osapuoli käytti molemmissa tapauksissa ainakin jossain määrin
informaatio-
sodankäynnin aseita. Tapauksia vertaillaan lopullisissa päätelmissä,
luvussa 5, teoreettisen viitekehyksen avulla tehtyjen havaintojen pohjal-
ta. Siten tutkimuksen pääasiallinen tavoite on saada lisänäyttöä Venäjän
toimintatavasta esitetyn teoreettisen viitekehyksen pohjalta sekä mahdoli-
sista erityisestä venäläisestä informaatio-
sodankäyntitavasta vertailemalla
kahden tapauksen päätelmiä keskenään.

Vertailevalla tapaustutkimuksella vastataan seuraaviin tutkimusky-
symyksiin:

1. Minkälaisena venäläinen informaatio-
sodankäyntitapa näyttäytyy
viimeaikaisten kriisien ja niihin liittyvien operaatioiden valossa?
2. Onko mahdollista operaatioita ja aikaisempia tutkimuksia vertaile-
malla löytää venäläistä systematiikkaa?

Raporttia ohjaa kolme taustaoletusta tai hypoteesia. Ensimmäisen mukaan
venäläisellä informaatio-
sodankäyntitavalla on pitkä perinne juontaen juu-
rensä kylmän sodan ajalle. Toisen hypoteesin mukaan on mahdollista hah-
mottaa erityisesti venäläistä, osin läntisestä erilaista informaatio-
sodankäyn-
titapaa. Kolmannen oletuksen mukaan tutkimalla viimeaikaisia sisä- ja ul-
koisia kriisejä, voidaan hahmottaa venäläistä informaatio-
sodankäynnin
systematiikkaa. Näihin tutkimuskysymyksiin vastataan ja hypoteeseihin
otetaan kantaa raportin johtopäätelmäluvussa 5. Ensin kuitenkin luodaan
katsaus ensimmäiseen tapaukseen, eli Venäjän informaatio-
psykologiseen
sotaan terrorismintorjunnassa.

3. VENÄJÄN INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN SOTA TERRORISMIN TORJUNNASSA

3.1 Terrorismi Venäjän sisäisenä turvallisuushkana ja näkökulmia sen torjuntaan

3.1.1 Sisäinen turvallisuuspoliittinen tilanne Putinin kaudella

Neuvostoliiton perinteitä seuraten sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ovat Venäjällä yhteen kietoutuneita. Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen sisäiset turvallisuuskysymykset ilmenivät korostuneina. Venäjän ensimmäisen presidentin, Boris Jeltsinin kaudella Venäjä koki perustavanlaatuisen muutoksen valtion muuttuessa samanaikaisesti monella tasolla. Transitioprosessin aikana uhkia ilmeni monella tasolla. Keskeisimpänä sisäisenä kansallisen turvallisuuden uhkana oli valtion hajoaminen sisältä ulospäin. Nimenomaista uhkaa ei spesifioitu virallisissa kansallisen turvallisuuden konsepteissa¹ mutta siihen viitattiin epäsuorasti eri asiakirjoissa. Uhka oli havaittavissa presidentti Jeltsinin kahteen kauteen kohdistuvan laaja-alaisen seuranta-analyysin² avulla, jonka avulla uhkaan myötävaikuttaviksi lähteiksi oli havaittavissa epäselvä poliittisen vallan jakautuminen valtiojohtossa sekä terrorismin (uudelleen) esiinnousu³.

Valtiollista haavoittuvuutta edisti elokuussa 1998 kärjistynyt talouskriisi. Haavoittuvuus ilmeni myös muilla tasoilla. Joissain näkökulmissa Venäjä koki Kiinan tavoin olevansa ulkomailta suunnatun informaatio-psykologisen aggression kohde⁴. Viranomaiset kokivat kansalaisensa haavoittuviksi ulkopuolisille vaikutteille ja informaatioaseille⁵. Epäselvä poliittisen vallan jakautuminen valtiojohtossa presidentti Jeltsinin kaudella näkyi suorissa vallankaappausyrityksissä⁶ ja epäsuorina vaikuttamispyrkimyksinä viralliseen poliittiseen johtoon. Oligarkkien, joihin kuuluivat

¹ Kansallisen turvallisuuden konsepteja (КОНЦЕПЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ) on Venäjällä ilmestynyt vuosina 1997, 2000 ja 2009.

² Kirjoittajan väitöskirja: *The Mind and The Sword-Russian Policies; National Security and Foreign Policy after the Soviet Union and the Operational Codes of the Russian Presidents 1992-2009*.

³ Molemmat uhkan lähteet sisältävät sisäisiä ja ulkoisia turvallisuustekijöitä.

⁴ Joidenkin venäläistulkintojen mukaan kyseessä ovat informaatio-psykologiset iskut, aggressio, laajeneminen ja painostus, joita vastaan tulisi rakentaa informaatio-psykologinen torjuntaohjelma (Thomas 1999, 30).

⁵ Esimerkiksi venäläinen majuri S. V. Markov julkaisussa БЕЗОПАСНОСТЬ (turvallisuus) määritteli informaatioaseen valikoiduksi tiedoksi, joka on kykenevä aiheuttamaan muutoksia fyysisten, biologisten ja sosiaalisten informaatiojärjestelmien prosesseissa (Thomas 1999, 29, 30).

⁶ Suorista vallankaappausyrityksistä esimerkiksi käy lokakuun 1993 perustuslaillinen kriisi, jossa turvauduttiin myös asevoiman käyttöön.

muun muassa liikemiehet ja mediamogulit Boris Berezovski ja Vladimir Gusinski, luoma varjohallitus oli esimerkkinä jälkimmäisestä. Varjohallitus pyrki harjoittamaan vaikutusvaltaa virallisten poliittisten kanavien ohi käyttämällä hyväkseen epäselviä poliittisia pelisääntöjä sekä valtion informaatioresursseja. Toimintatapa ilmeni suorana informatiovaikuttamisena ja epäsuorana psykologisena vaikuttamisena; poliittisen sodankäynnin muotona.

Siinä missä venäläiset näkivät tilanteessa ulkomailta käsin kohdennettua vaikuttamista, esimerkiksi Britanniasta, useimmat länsimaat tulkitsivat venäläisnäkemykset vainoharhaisuudeksi. Läntisessä viitekehyksessä mediamoguleiden toiminta ilmeni demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluvana sananvapauden harjoittamisena, jota venäläinen yhteiskunta oli vasta opettelemassa. Erään arvion mukaan sama kaoottinen ja puolilegaali systeemi, joka mahdollisti oligarkeille mediaimperiumien luomisen, teki heidät haavoittuviksi valikoiville syytteille⁷.

Vladimir Putinin nousua presidentiksi voidaan tässä yhteydessä arvioida poliittisen sodankäynnin viitekehyksestä. Seuranta-analyysin perusteella monet Putinin poliittisista sanomista, kuten kansallisen yhtenäisyyden korostaminen, liittyivät koettuun poliittisen sodankäynnin tukahduttamiseen, vallanjaon selkiyttämiseen sekä perustuslaillisen järjestyksen palauttamiseen kaoottisessa valtiossa.

Suorempi sisäisen turvallisuuden uhka ilmeni terrorismin uudelleentulemisena presidentti Jeltsinin toisen presidenttikauden loppua kohti. Asuinrakennuksiin suuntautuneita pommi-iskuja tapahtui vuoden 1999 aikana Moskovassa, Buynakskissa ja Volgodoskissa⁸. Putinin nousua valtion johtoon on mahdollista selittää myös terroriuhan viitekehyksessä. Havaintoa vahvistaa Putinin ura KGB:ssä⁹ ja myöhemmin FSB:ssä¹⁰. Jeltsin (2000) kuvaili ilmapiiiriä seuraajansa ympärillä seuraavasti:

”Hän toimitti lausuntonsa, Lubjanka taustanaan, ja uskon hänen kylmäverisen ilmaisunsa ja melkein sotilaallisen täsmällisen muotoilunsa lannistaneen monet ihmiset rettelöimästä. Eikä Putin jättänyt yhtään radikaalia ryhmittymää Moskovassa rauhaan. Kaikki ne alkoivat valit-

⁷ Boykewich 2005, 165.

⁸ Ks. Myös esimerkiksi Kagarlitsky 26.10.2002a.

⁹ Valtion turvallisuuskomitea Neuvostoliiton aikana, Комитет государственной безопасности СССР, Комитет государственной безопасности СССР.

¹⁰ Venäjän federaation liittovaltion turvallisuuspalvelu, Федеральная служба безопасности (Российской Федерации), Federalnaja služba bezopasnosti (Rossijskoi Federatsii), ФСБ (РФ).

taa lehdistössä, että poliisivaltion aikakausi oli saapunut pääkaupunkiin.”¹¹

Putin (2006) kuvaili FSB:n omaavan operatiivisia ja analyttisiä ominaisuuksia, mitkä nojasivat virheettömiin vastatoimiin ja uhkien tunnistamiseen¹². Samoilla piirteillä voidaan kuvailla Putinin politiikkaa. Kyseisillä piirteillä voidaan myös verrata Jeltsiniä ja Putinia toisiinsa. Jeltsin tarjosi runsaasti filosofisen tason järkeilyä, jolla hän pyrki vastaamaan kysymykseen, mitä tulisi tehdä. Putin tarjosi selviä tiekarttoja, joilla hän pyrki etsimään vastauksia kysymyksiin, kuinka asioissa tai tehtävissä tulee edetä. Jälkimmäinen piirre näkyi ajoittain huolellisessa käytännönläheisten poliitistien asioiden kuvailussa ja lakimiestyylisissä käytännön neuvoissa. Putinilla oli merkittävää operatiivista tieto-taitoa. Jeltsinin (2000) mukaan Putin havaitsi ensimmäisten joukossa, että tšetšeenien hyökkäys Dagestaniin vuonna 1999 uhkasi laajeta koko Pohjois-Kaukasukselle. Hän havaitsi myös, että tilanne uhkasi Venäjää muslimiseparatistien pyrkiessä ulkomaisen avun turvin irrottamaan myös muita alueita Venäjältä¹³.

Tšetšenia on perinteisessä venäläismielikuvituksessa voimakkaasti mytologisoitu. Terrorismin nousu on pääsääntöisesti liitetty Tšetšenian ja Pohjois-Kaukasuksen konfliktierkkyyteen. Tšetšenia julistautui itsenäiseksi Neuvostoliiton hajoamisen yhteydessä vuonna 1991. Tšetšenian ensimmäinen sota käytiin 1994–1996.¹⁴ Sota, johon venäläismielipide oli valmistautumaton, oli sotilaallinen katastrofi ja kansallinen nöyryytys. Mediasotaa ei käyty federaatiotason mediastrategian ollessa olematonta ja venäläisen sekä kansainvälisen tuen ollessa hyvin heikkoa. Venäjä ei saavuttanut informaatioetua tai -ylivoimaa suhteessa tšetšeenitaistelijoihin. Sotaa edeltävinä vuosina Dzohar Dudajevin hallitsema etninen tšetšeeniväestö oli radikalisoitunut. Islamilaisyhteisöt ja erinäiset Lähi-idän valtiotahot olivat osin valmiita tukemaan separatistiliikkeitä taloudellisesti, ideologisesti ja sotilaallisesti. Venäläismedian, erityisesti NTV:n päivittäisten rintamalähetysten myötä hallituksen informaation ja todellisuuden välinen kuilu korostui. Valtiopropagandan ja sensuurin kanssa rinnakkain asetettuna median valta oli tehokkainta. Elektronisessa mediassa ilmaistu yleinen mielipide pakotti Moskovan luopumaan sotilaskampanjasta.¹⁵

Vuosina 1996–1999 konfliktissa ilmeni jonkinasteinen tauko. Sota käynnistyi uudelleen vuonna 1999. Se määriteltiin terrorismin vastaiseksi operaatioksi, ei separatisminvastaiseksi. Venäläisviranomaisten mukaan laajamittainen taistelu alueella oli lakannut vuodesta 2001 lähtien. Samaan aikaan

¹¹ Yeltsin 2000, 328.

¹² Putin 2006, 6.

¹³ Yeltsin 2000, 336.

¹⁴ Snetkov 2007, 1351.

¹⁵ Herd 2002, 110–111; ks. Myös Boykewich 2005, 165.

oli alkanut Tšetšenian normalisointipolitiikka, jolla pyrittiin siirtämään alueen hallinnollinen kontrolli tšetšeneille. Tšetšenia ja terrorismi alettiin 11.9.2001 jälkeen kuitenkin yhdistää yhdeksi ilmiöksi.¹⁶ Kahden sodan välisenä aikana Venäjä oli oppinut informaatiotosodankäyntiä reformoimalla ja rationalisoimalla informaatiotosodankäynnin rakenteitaan ja kapasiteettiaan käydä sotaa. Sodan alusta alkaen venäläiset olivat oivaltaneet, että rintamasodan ohella oli käytävä informaatiotosotaa.¹⁷ Toisessa Tšetšenian sodassa Venäjän informaatiotosodankäynnin päämääränä oli Tšetšenian eristäminen käytännön ulkopuolisesta avusta (joukot, materiaallinen tuki) ja moraalises-ta sekä ideologisesta tuesta (Länsi ja islamilainen maailma). Päämääränä oli myös heikentää ja luoda jakoja Venäjän sisäiseen sotaa vastustavaan oppositioon sekä varmistaa, että venäläisyleisö antaa voimakkaan tuen kampanjalle.

Putin oli Jeltsinin (2000) mielestä kykenevä koordinoimaan voimaministeriöitä, saaden ne toimimaan yhtenäisenä toimijana¹⁸. Putinin Keski-Aasia -painotus sisälsi kaksi keskeistä ideaa. Ensimmäisenä painotuksena oli pyrkimys estää Venäjän geopoliittisia vihollisia¹⁹ käyttämästä alueitaan sillanpääasemana hyökkäyksissään Venäjää vastaan tai Venäjän horjuttamisessa²⁰. Toisena pyrkimyksenä oli alueellinen terrorisminvastainen taistelu²¹ ja kansainvälisen terrorismin uhka^{22,23}. Putin toi poliittiselle kentälle uusia aloitteita vaaten poliittisen toimijuuden itselleen ja presidentti-instituutiolle takaisin. Putin tarjosi myös selkeitä kannanottoja koskien maan roolia kansainvälisellä ja sisäpoliittisella areenalla. Hän selitti itse saaneensa selvien ja selkeiden prioriteettijärjestysten asettamiskyvyn seurausena tiedustelu-upseerin koulutuksesta²⁴. Putin koki tiedustelutaustansa käyttökelpoisena politiikan tekoresurssina. Hänen mukaansa tiedustelu oli ulkopoliitiikan instrumentti²⁵ ja avainkomponentti valtion vahvistamisessa.

¹⁶ Snetkov 2007, 1351.

¹⁷ Herd 2002, 111.

¹⁸ Yeltsin 2000, 336.

¹⁹ Käsitteellä toisinaan viitattiin USA:n / Naton ambitioihin, toisinaan terroristeihin.

²⁰ Putin 20.11.2000, Excerpts from a Speech at the Meeting of Top Commanders of the Russian Armed Forces; ks. Myös Putin 1.9.2001: President Vladimir Putin's interviews with the Finnish newspaper Helsingin Sanomat and Finnish TV Channel Yleisradio were published. Mr. Putin gave them ahead of his official visit to Finland scheduled for September 2-3.

²¹ Ks. Myös The Kremlin, Moscow: Acting President Vladimir Putin chaired a Security Council meeting, which approved Russia's Military Doctrine, 21.4.2000.

²² Putin 9.6.2000, Interview with the German TV Channels ARD and ZDF.

²³ Ks. Myös Snetkov 2007, 1353.

²⁴ Putin 8.9.2000, Interview with CNN's Larry King Live.

²⁵ Ks. Myös Putin 5.11.2001: News Conference following a Session with the Top Brass of the Main Intelligence Directorate of the General Staff and Military Intelligence Veterans.

Lisäksi hän korosti, että sekä salainen palvelu että sotilastiedustelu olivat terrorismin vastaisessa taistelussa merkittäviä²⁶.

Putinin kaksi presidenttikautta voidaan jakaa kahteen vaiheeseen: länsi-myönteisempään politiikan jaksoon Putinin ensimmäisellä presidenttikaudella (2000–2004) ja länteen kriittisemmäksi kehittyneeseen jaksoon Putinin toisella presidenttikaudella (2004–2008). Ensimmäisellä kaudella terrorismin vastaisesta taistelusta tuli merkittävä Venäjää ja Länttä (USA/Nato/EU) yhdistävä tekijä etenkin 11.9.2001 jälkeen. Vuoden 2001 terrori-isku toi koherenssia Yhdysvaltojen ja Euroopan välisiin suhteisiin Irakin sodan luomien jännitteiden jälkeen²⁷. Terrori-isku Yhdysvaltoihin näyttäytyi informaatioaseena, joka tarjosi venäläiselle osapuolelle mahdollisuuden saada tukea lännestä, määritellesään tšetšeenit terroristeiksi. Tšetšeeniosapuolelle isku merkitsi jakautumista Presidentti Mashadovin ja Movladi Ugudovon leireihin, joista Mashadov määritteli jälkimmäisen Tšetšenian presidentille ja hallitukselle vihamieliseksi.²⁸

Tšetšenian sotilaspoliittinen johtajisto oli pirstoutunut kilpaileviin ryhmittymiin jo ennen vuoden 2001 terrori-iskua. Ennen 11.9.2001 terrori-iskua tšetšeeniryhmittymien johtajat Janderbijev, Khattab ja Udugov näkivät Talibanin tunnustuksen askeleeksi kohti itsenäisyyttä, mutta iskun jälkeen toimijat havaitsivat, että Taliban oli riippuvainen al-Qaidasta ja että terrorismi oli sen vientituote, jota arvaamattomat valtiot tukivat. Venäjän informaatiohyökkäyksellä tšetšeeniseparatisteja vastaan pyrittiin osoittamaan, että tšetšeenien ja Talibanin/al-Qaidan väliset suhteet olivat operationaalisia ennen ja jälkeen Yhdysvaltojen terrori-iskun.²⁹ Joidenkin näkökulmien mukaan 11.9.2001 oli käännekohta myös Venäjä-Nato -suhteissa. Venäjälle isku tarjosi mahdollisuuden saavuttaa jonkinasteista yhdenvertaisuutta. Esitettyjen arvioiden mukaan Bushin ja Putinin side vahvistui Putinin ollessa ensimmäisiä ulkovaltojen johtajia, jotka soittivat Bushille iskun jälkeen ilmaistakseen täyden tukensa Yhdysvalloille.³⁰ Myös Venäjän Natoon kohdistunut vastustus heikkeni jonkin verran terrori-iskun jälkeen³¹. Venäjä-Nato-yhteistyö nojasi myöhemmin kehitettyyn yhteiseen toimintasuunnitelmaan³².

²⁶ Ks. Esim. Putin 5.11.2001: News Conference following a Session with the Top Brass of the Main Intelligence Directorate of the General Staff and Military Intelligence Veterans.

²⁷ De Vried 2004, 2.

²⁸ Herd 2002, 116.

²⁹ Herd 2002, 118.

³⁰ Kelin 2005, 1.

³¹ Vining 2002, 71.

³² NATO-Russia Action Plan on Terrorism 2004.

Venäjän 11.9.2001 terrori-iskun jälkeistä asemaa leimasi valmius tehdä yhteistyötä kansainvälisen yhteisön kanssa terrorismintorjunnassa³³. 11.9.2001 mahdollisti Venäjälle merkittävän mahdollisuuden osoittaa hyödyllisyytensä Yhdysvalloille globaalissa terrorismintorjunnassa³⁴. Sympatiailmausten ohella Putin tarjosi konkreettista apua viiden kohdan suunnitelmalla lupaamalla, että Venäjä jakaisi tiedustelutietoa, avaisi ilmatilansa humanitaarisille avustuslennoille, tekisi yhteistyötä Keski-Aasian liittolaistensa kanssa saadakseen nämä avaamaan ilmatilansa Yhdysvalloille, osallistuisi kansainväliseen etsintä- ja pelastuspyrkimyksiin ja lisäisi suoraa (myös sotilaallista) apua taistelussa Afganistanin Taliban-liikettä vastaan.³⁵ Venäjän ja Yhdysvaltojen yhteistoiminta terrorismintorjunnassa sai operatiivisia ulottuvuuksia. Osama bin Ladeniin ja kansainvälisiin terroristiorganisaatioihin liittyvä tietojen vaihto Venäjän ja Yhdysvaltojen välillä lisääntyi, eivätkä Venäjän presidentin neuvonantajan, Sergei Jastrzhebskin mukaan maiden tiedusteluyhteydet olleet koskaan olleet yhtä voimissaan. Jastrzhebski korosti, että Venäjä aloitti ensimmäisenä taistelun terrorismia vastaan omalla maaperällään, joten sillä oli kokemusta, jota Länneltä uupui.³⁶

Yhdysvaltojen silloinen presidentti George Bush palkitsi Putinin muuttamalla tapaa, jolla hän puhui Venäjän terrorismin vastaisesta taistelusta. Bill Clintonin hallinto oli yhdistänyt erinäiset tšetšeenitaistelijat Bin Ladenin verkostoon, mutta Bushin hallinto ei näin tehnyt. Presidentinvaalikampanjansa aikana Bush muutti näkemyksiään Tšetšenian sodan suhteen, hyväksyen lopulta konfliktin osaksi venäläistä terrorismin vastaista sotaa. Bushin huolenaiheet hälvivät erityisesti venäläisjoukkojen toimia kohtaan Tšetšeniassa ja Venäjän demokratian kehitystä kohtaan yleisesti³⁷. Venäjän presidentin neuvonantaja Jastrzhebski väitti Venäjällä olevan todisteita, että New Yorkin ja Washingtonin iskujen vastuutahot organisoivat iskuja myös Tšetšeniassa. Informaatio oli tähän mennessä jäänyt huomiotta. Yhdysvaltojen Tšetšeniään liittyvä asennemuutos oli Venäjälle Jastrzhebskin ajattelussa hyvin tärkeää, sillä venäläiset asiasta kaiken aikaa keskustellessa olivat tarjonneet lukuisia todisteita Tšetšenian terroristien rahallista tukemisesta Lähi-idästä ja nostaneet esille al-Qaidan leireillä koulutetut palkkasotilaat.³⁸

³³ EUCSR 1999, 6.

³⁴ Lynch 2005, 149; ks. Myös Pant 2004.

³⁵ Goldgeier & McFaul 2002, 317; ks. Myös Pant 2004, 323.

³⁶ Herd 2002, 114.

³⁷ Goldgeier & McFaul 2002, 318.

³⁸ Herd 2002, 115.

Putinin mukaan terrorismin torjuntametodeihin tuli lukeutua valtiolliset joukkotiedotusvälineet, sekä kulttuuriset ja koulutukselliset toimenpiteet vastustettaessa terrorismin propagandaa, rasistista ideologiaa sekä uskonnollista suvaitsemattomuutta. Venäläinen näkökulma painottaa yleensä YK:n roolia.³⁹ Venäläinen näkökulma korostaa, että terrorismi on Yhdysvaltojen luoman yksinapaisen maailmanjärjestyksen tulos⁴⁰. Terrorismin vastainen taistelu sitoo kuitenkin osapuolet omine motiiveineen⁴¹ strategiseksi kumppaneiksi⁴². Informaatiosota valottaa strategisen yhteistyön rajoja. Venäjä oli valmis laajamittaiseen yhteistyöhön globaalissa terrorismivastaisessa sodassa, kunhan sen omat strategiset intressit huomioidaan.⁴³ Venäjä, Yhdysvallat ja Eurooppa jakavat terrorismia koskevat perustavaa laatua olevat näkemykset⁴⁴. Terrorismin torjunnan kansainvälisiin metodeihin lukeutuvat terroristeille suunnatun rahoituksen tukahduttamisen⁴⁵. Terrorismiin ja sen torjuntaan on olemassa moderneja läntisiä näkökulmia ja venäläisiä näkökulmia, näitä tarkastellaan seuraavaksi.

3.1.2 *Moderneja läntisiä ja venäläisiä näkökulmia terrorismiin sekä sen torjuntaan*

*”Terrorismi – väkivallan ideologia.. Tulevaisuus ilman terrorismia, terrorismi ilman tulevaisuutta”.*⁴⁶

Terrorismin voi jakaa ilmiönä vanhaan ja uuteen, ja ne esiintyvät päällekkäin⁴⁷. Terrorismin neljä aaltoa, erään mallin mukaan, ovat anarkistinen terrorismi (1870–1910), nationalistinen terrorismi (1920–1960), uusvasemmistolainen ja marxistinen terrorismi (1960–1980) sekä uskonnollinen terrorismi (1970–2020). Uskonnollisen terrorismin päästrategiana ovat it-

³⁹ Putin 14.9.2005: Speech at the Session of the UN Security Council.

⁴⁰ Mäkelä (2008, 259) siteeraa kenraalievosti L. Ivashovin Internet-kolumnia 22.1.2006 International Terrorism Does Not Exist, <http://www.rense.com/general69/ism.htm/30.1.2008>].

⁴¹ Molemmat osapuolet ovat hyötäneet suhteesta kansallisten etujensa mukaisesti (ks. Esim. Antonenko 2002).

⁴² Mäkelä 2008, 259–260; Ks. Myös Burwell 2005.

⁴³ Herd 2002, 126.

⁴⁴ Burwell 2005, 3.

⁴⁵ President of Russia 11.7.2002; Ks. Myös ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН ОТ 7 АВГУСТА 2001 Г. О ПРОТИВДЕЙСТВИИ ЛЕГАЛИЗАЦИИ (ОТМЫВАНИЮ) ДОХОДОВ, ПОЛУЧЕННЫХ ПРЕСТУПНЫМ ПУТЕМ, И ФИНАНСИРОВАНИЮ ТЕРРОРИЗМА, 7.8.2001.

⁴⁶ Вапаа suomennos Kansallisen terrorismintorjuntakomitean internet-kotisivujen iskulauseesta (*”Терроризм – идеология насилия, Будущее без терроризма, терроризм без будущего”*) ks. НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, ГЛАВНАЯ СТРАНИЦА.

⁴⁷ Ks. Myös Brown 2007, 31–34.

semurhapommitukset⁴⁸, joiden kohteina ovat Yhdysvallat, Israel, sekä sekulaariset muslimiväestöt. Uskonnollisen terrorismin syytä voidaan johtaa Iranin vallankumoukseen ja Neuvostoliiton Afganistanin miehitykseen.⁴⁹

Moderni terrorismi pyrkii hajottamaan yhteiskunnan sosiaalisen koheesion⁵⁰ ja aiheuttamaan kansalaisten turvattomuuden tunnetta. Se pyrkii heikentämään uskoa yhteiskunnan kollektiivisiin arvioihin uhkakokemuksen laajetessa kohteen oman mielikuvituksen kautta.⁵¹ Pelon logiikka ilmenee myös yhteiskunnan tasolla⁵². Tämä elementti tekee terrori-iskuista psykologista sodankäyntiä. Terrorismi poliittisesti motivoituneena kansainvälisen rikollisuuden muotona⁵³ on aina ollut psykologista sodankäyntiä⁵⁴. Sen toimintamalli rakentuu kohdeyhteisössä⁵⁵ kehittyvään lamaannuttavaan pelon tunteeseen⁵⁶. Terrorismi on myös lähellä perinteistä sissisodankäyntiä. Terrorismia ja sissisodankäyntiä yhdistää asymmetriset toimintamenetelmät, mitkä haastavat perinteiset puolustusmenetelmät⁵⁷. Nykyaikaiset terroristiorganisaatiot, jotka osallistuvat, rahoittavat, suunnittelevat ja käynnistävät terroristi-iskuja⁵⁸, havainnoivat kohdeyhteiskuntansa hyväksikäytettäviä heikkouksia ja kahtiajakoja. Propagandistisen vaikuttamisen kanavana media on korostunut.⁵⁹

Terroristien tiedonvälityskanavia ovat radio- ja televisiokanavat, lehdet, uutistoimistot, video-, ja audiokasetit sekä internet⁶⁰. Mediasuuntautunut

⁴⁸ Ks. Myös Brown 2007, 36.

⁴⁹ Rasler & Thompson 2009, 31.

⁵⁰ Ks. Myös Hanser 2007.

⁵¹ Ganor 2002; Ganor 2004, 38, 40; ks. Myös Hanser 2007.

⁵² Ganor 2004, 38.

⁵³ Ks. Esim. Ganor 2002; VNSx 2009, 13, 77; Brown 2007, 29.

⁵⁴ Shahaar 1997; ks. Myös Laqueur 2006, 21.

⁵⁵ Kohdeyleisö voi olla hallitus, poliittinen puolue, etninen tai uskonnollinen ryhmittymä, valtio kansalaiseineen tai kansainvälinen mielipide (Hoffman 2008; Hoffman 2006, 8).

⁵⁶ Ganor 2002; Ganor 2004, 38.

⁵⁷ Ks. Myös Kilcullen 2006, 40–41. Lukuisat sissiryhmittymät kokevat Vietnamin sodan inspiroivana koska se näytti maailmalle kuinka pieni ja sitoutunut ryhmittymä kykenee voittamaan suurvallan (Schleifer 2005, 15). Esimerkiksi Al-Qaida on määritellyt itsensä ylikansalliseksi sissiliikkeeksi, ks. Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State 2006, 49.

⁵⁸ Brown 2007, 30.

⁵⁹ Ganor 2002. Terrorismi psykologinen sodankäynti, ja propaganda ovat toisiinsa kietoutuneita (Hanser 2007). Esimerkiksi Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State (2006, 48) raportin mukaan Al Qaidan keinovalikoima propagandasodassa yhdistää mediajulkaisuja ja Internetiä tavoitteenaan heikentää länsimaiden luottamusta ja yhtenäisyyttä luomalla vääristynyt mielikuva voimakkaasta maailmanlaajuisesta liikkeestä.

⁶⁰ Weimann 2006, 30.

terrorismin⁶¹ psykologisen sodankäynnin strategiana pyrkii yleiseen mielipiteeseen vaikuttamisen kautta painostamaan päätöksentekijöitä alistumaan poliittisille vaatimuksille.⁶² Demokratioissa yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen on mahdollista⁶³. Media-orientoitunut terrorismi, liitännäisuhkana sananvapauden rajoitukset, on haaste liberaalidemokratioille⁶⁴. Terroristisiin strategioihin lukeutuvat symboliset teot, mitkä kohdentuvat iskuina mieleen ja sydämeen⁶⁵. Esimerkiksi 11.9.2001-iskun kohde symboloi Yhdysvaltojen hyvinvointia, valtaa ja perinnettä⁶⁶. Terrorismin psykologisen sodankäynnin peruskaavana⁶⁷ on uskomusjärjestelmä–viesti–yleisö–pelko–muutos käyttäytymisessä. Symbolisena aktina terrorismin, kuten kommunikaatiomedian yleensä, voi ajatella koostuvan neljästä seuraavasta peruskomponentista: lähettäjä eli terroristi, tarkoitettu vastaanottaja eli kohde, viesti (esimerkiksi pommitus tai väijytys) ja feedback eli kohdeyleisön reaktio⁶⁸.

Vaikka terrorismi-iskut aiheuttavat rajallista fyysistä vahinkoa, sen vaikutukset kumuloituvat viestien tasolla⁶⁹ median kautta⁷⁰. Esimerkiksi al-Qaidalla on kyky toimia informaatioidankäynnin eri tasoilla⁷¹ erityisen solun kerätessä propagandaansa varten informaatiota länsimaissa käydyistä keskusteluista. Fyysisiä operaatioita käytetään aseistetun propagandakampanjan tukena.⁷² Ruohonjuuritasolla terroristien menetelminä ovat psykologiset operaatiot (PSYOP), uusien jäsenten radikalisoiminen, globaali verkostoituminen ja Internetin helpottama propaganda⁷³. Vihollisvaltioita vastaan käytetään Web-sivustoja, esimerkiksi näyttämällä kuvattua materiaalia panttivankien teloituksista sekä sala-ampujien ja ohjusiskujen murhaamista sotilashenkilöstöstä⁷⁴. Web-sivujen terroristisen propagandan retoriikka legitimoit väkivallan käyttöä erilaisin keinoin⁷⁵. Epäsymmetrisellä hyökkää-

⁶¹ Media – oriented terrorism (Weimann 2006, 31).

⁶² Ganor 2004, 34; ks. Myös Tarvainen 2006, 78.

⁶³ Ganor 2004, 42.

⁶⁴ Weimann 2006, 31.

⁶⁵ Ks. Esimerkiksi Post (2005), 105, joka tekee myös viittauksia Sun Tzun strategiseen ajatteluun.

⁶⁶ Weimann 2006, 29; ks. Myös Piper 2002, 54.

⁶⁷ Ks. Myös Hanser; ks. Myös Enger 2005, 41.

⁶⁸ Weimann 2006, 29 siteeraa Karberia (1971); ks. Myös Brown 2007, 30.

⁶⁹ Onnistunut terrorismi-isku on viesti kannattajille ja rakentaa näiden moraalia. Kohdeyleisölle viesti tähdentää sen haavoittuvuutta viranomaisten toimista huolimatta. Viesti kansainväliselle yleisölle tavoittelee terroristien päämäärien mukaista kansainvälistä painostusta. (Ganor 2004, 35, 39); ks. Myös Brown 2007, 30.

⁷⁰ Ganor 2004, 35; ks. Myös Hoffman 2007.

⁷¹ Ks. Myös Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State 2006, 48.

⁷² Kilcullen 2006, 44.

⁷³ Tarvainen 2006, 76; ks. Kyber-terrorismita Matusitz 2008.

⁷⁴ Weimann 2006, 30 – 31.

⁷⁵ Weimann 2006, 31.

jällä on kyky istuttaa oma sodankäyntitapansa puolustajaan perinteisen keinovalikoiman osoittautuessa riittämättömäksi⁷⁶. Epäsymmetria toteutuu materiaalistien puolustuskeinojen ja psykologisten sodankäyntikeinojen kohdatessa.⁷⁷

Venäjän terrorismi-ongelmat liittyvät pitkälti Neuvostoliiton romahtamiseen sekä Tšetšenian ensimmäiseen⁷⁸ ja toiseen⁷⁹ sotaan, joista jälkimmäinen laajeni islamistisena jihadina Dagestaniin ja Ingušetiaan⁸⁰. Venäläisessä määritelmässä terrorismi on väkivallan ideologia. Myös lainsäädännössä venäläiset määrittelevät terrorismin väkivaltaiseksi ideologiaksi ja käytännöksi, jonka tavoitteena on vaikuttaa esimerkiksi valtiovallan päätöksiin. Näkökulma liittyy yhteen terrorismin väkivaltaisen ja oikeudenvastaisen toiminnan kanssa.⁸¹ Terroristitoiminnan määritelmä on lähellä läntistä vastaavaa:

”Террористическая деятельность, включающая в себя: организацию, планирование, подготовку, финансирование, и реализацию террористического акта”⁸².

Laissa määritellään lisäksi terroriteko, terrorismin torjunnan toimet sekä terrorismin torjuntaoperaatiot. Terroriteko (террористический акт) on väestöön, omaisuuteen tai valtiovaltaan kohdistettu tai siihen vaikuttamiseksi järjestetty tuhoa aiheuttava teko, esimerkiksi räjäytys tai tuhopoltto. Terrorismin torjunnan keinot (противодействие терроризму) viittaavat valtioon tai paikallisten hallintoelinten varoitustoimiin, terroriteon havaitsemiseen tai paljastumiseen. Terrorismin torjuntaoperaatiot (контртеррористическая операция) ovat operatiivisia sotilastaktisia erityis menetelmiä sisältäviä

⁷⁶ Terrorismin torjunnan metodiikkaan lukeutuvat väestön turvaaminen marginalisoidulla uhkaavat toimijat ja hankkimalla riskiryhmien luottamus sekä kohdennetuilla tiedustelujohtoisilla operaatioilla kriittisten viholliselementtien eliminoimiseksi (Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State 2006, 49). Terrorismin torjunnan informaatiostrategiaan lukeutuu manipuloinnin tunnistaminen esimerkiksi valistamalla (Ganor 2002; Ganor 2004, 41; Ks. Myös Hanser 2007).

⁷⁷ Tarvainen 2006, 75.

⁷⁸ 1994–1996; ks. Myös PINR, Intelligence Brief: 8.9.2004.

⁷⁹ 1999–2002; ks. Myös Snetkov 2007, 1350; ks. Myös PINR, Intelligence Brief: 8.9.2004.

⁸⁰ Mäkelä 2008, 259–260; Snetkovin (2007, 1350) analyysin mukaan Tšetšenia-keskeinen uhka laajeni koskemaan koko Pohjois-Kaukasusta ja Venäjän olemassaoloa.

⁸¹ Ks. Рукля 3, kohta 1, РОССТЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИЙ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006.

⁸² Terroristinen toiminta sisältää venäjänkielisessä määritelmässä terroritoimen organisoimisen, suunnittelun, valmistelun, rahoittamisen ja toteuttamisen. Muihin määritelmiin lukeutuvat muun muassa osallistuminen teon suunnitteluun, rahoitukseen tai propagandan levittämiseen, ks. РОССТЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИЙ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006.

toimia tavoitteenaan muun muassa tehdä terroristit vaarattomiksi, turvata henkilöitä tai virastoja sekä minimoida terroritekojen seurauksia.⁸³

Venäjällä terrorismi määritellään rikollisuuden muodoksi. Julistusten tasolla venäläinen näkökulma sitoo terrorismin torjunnan pääasialliset perusteet vankasti maan lainsäädäntöön. Torjunnan pääperiaatteisiin lukeutuvat yhtenä kohtana monimuotoisten poliittisten, informaatio-propagandan, sosiaali-taloudellisten, oikeudellisten ja muiden erityisten menetelmien käyttö.⁸⁴ Vuoden 1998 säädöksen⁸⁵ mukaan FSB⁸⁶, MVD⁸⁷, SVR⁸⁸, FSO⁸⁹ ja Puolustusministeriö olivat kaikki mukana terrorismin torjunnassa vaikka FSB:llä KGB:n perintönä⁹⁰ oli johtava rooli⁹¹. Vuonna 2003 MVD otti voimaperäisesti toimintaan osaa hallinnoimalla Pohjois-Kaukasuksen alueellisten operaatioiden esikuntaa⁹² ja elokuussa 2003 federaatiotasolla perustamalla Keskus T:n organisoituneen rikollisuuden jaoksen osana. Tilanteessa ilmeni lainsäädännöllisiä ja organisatorisia päällekkäisyyksiä.⁹³

Putinin terrorismin torjunnan ohjelmaan lukeutuivat yleisen mielipiteen mobilisointi, armeijan, salaisen palvelun ja poliisin uudelleenorganisointi ja korruption vastainen taistelu. Terrorismin torjunta kuuluu voimaministeriölle⁹⁴ mukaan lukien sisäiset turvallisuusoperaatiot MVD:n johdolla sekä asevoimien doktriinit⁹⁵.⁹⁶ Beslanin isku johti pikaiseen MVD:n ja FSB:n reformiin, Putinin asetuksella 1167, tavoitteena lisätä terrorismin torjunnan tehokkuutta⁹⁷. Vuonna 2004 yhteistyötä lisättiin mitä ilmeisimmin FSB:n, sotilastiedustelu GRU:n ja MVD:n välillä⁹⁸. 15.2.2006 perustettiin Putinin

⁸³ РОССТЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИЙ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006.

⁸⁴ Ks. Pykälä 1 ja pykälästä 2 kohta 5, РОССТЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИЙ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006.

⁸⁵ Joka koski terrorismintorjuntaa.

⁸⁶ Federaation turvallisuuspalvelu.

⁸⁷ Sisäministeriö.

⁸⁸ Ulkomaan tiedustelupalvelu.

⁸⁹ Federaation turvallisuuspalvelu.

⁹⁰ UBT, Terrorismin torjuntaosasto.

⁹¹ Soldatov & Borogan 2005, 3.

⁹² ROSh.

⁹³ Soldatov & Borogan 2005, 3.

⁹⁴ Silovikeille. FSB:n alaisuuteen 1995 perustettiin Terrorismintorjuntakeskus; 1997 perustettiin Venäjän federaation osastojen välinen terrorismin torjuntakomissio, joka uudelleen nimettiin Federaation terrorismin torjuntakomissioksi (Luchterhandt, 2006, 2); ks. Myös Soldatov & Borogan 2005, 3.

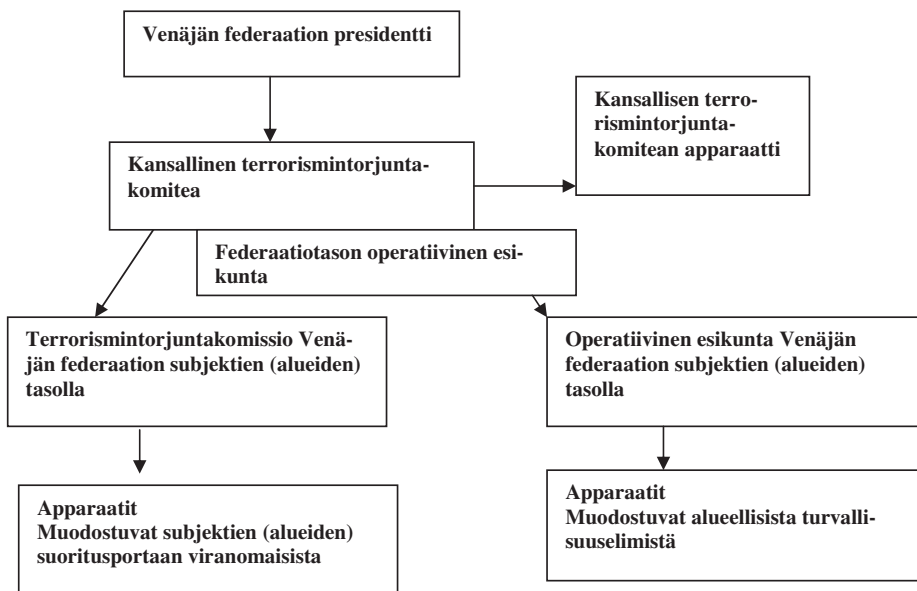
⁹⁵ Vuonna 2004 venäläiset omaksuivat ja vuonna 2006 kirjasivat lakiin, ennaltaehkäisevän iskun opin, jonka perusteella Venäjä voi iskeä rajojensa ulkopuolelle, mikäli terroristeja piilotetaan, suojellaan, koulutetaan tai tuetaan.

⁹⁶ Mäkelä 2008, 259–260.

⁹⁷ Soldatov & Borogan 2005, 3.

⁹⁸ Soldatov & Borogan 2005, 7.

asetuksella FSB:n Kansallinen terrorismintorjuntakomitea⁹⁹ Nikolai Patruševin alaisuuteen ja 19.3.2006 hyväksyttiin Venäjän uusi terrorismin torjuntalaki¹⁰⁰.¹⁰¹ Putinin kannan mukaan terrorismin torjunnan tuli säilyä FSB:n yhtenä päätehtävänä¹⁰². Kansallisen terrorismintorjuntakomitean kompetenssiin lukeutuvat kaikki terrorismin torjunnan osa-alueet¹⁰³. Terrorismintorjunnan organisatorinen kaavio on seuraava:

Kuvio 2: Venäjän terrorismintorjunnan organisaatio¹⁰⁴.

Kansallinen terrorismintorjuntakomitean rakenne jakaantuu kolmeen päälinjaan, joita ovat terrorismintorjunnan toimien koordinoinnin johto, terrorismin ehkäisytoimien koordinoinnin johto sekä informaatio-analyttisen toiminnan johto. Nämä linjat jakaantuvat useisiin operatiivisiin alatasoihin.¹⁰⁵ Kansallisessa terrorismintorjuntakomiteassa ovat edustettuina presi-

⁹⁹ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ (НАК).

¹⁰⁰ Luchterhandt, 2006, 2.

¹⁰¹ Ks. Lakisäädöksistä lisää РОССТЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИЙ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006, 11; ks. Myös НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, СИСТЕМА ПРОТИВОДЕЙСВИЯ ТЕРРОРТЗМУ В РОССТЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЙ.

¹⁰² President of Russia 7.2.2006.

¹⁰³ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, ГЛАВНАЯ СТРАНИЦА.

¹⁰⁴ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, СИСТЕМА ПРОТИВОДЕЙСВИЯ ТЕРРОРТЗМУ В РОССТЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЙ.

¹⁰⁵ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, СТРУКТУРА АППАРАТА НАЦИОНАЛЬНОГО АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОГО КОМИТЕТА.

dentin hallinto (APRF)¹⁰⁶, turvallisuusneuvosto (SVRF), federaationeuvosto (CFFRF), valtion duuma (GDFS), hallitus (RPF), federaation turvallisuuspalvelu (FSB), sisäministeriö (MVD), puolustusministeriö (МОД), rajaturvallisuusvirasto (MCHS), ulkoministeriö (MID), terveys- ja sosiaaliministeriö (MINZDRAVSOC), viestintäministeriö (MINSVYAZ), teollisuus- ja kauppaministeriö (MINPROM), liikenne- ja kuljetusministeriö (MINTRANS), oikeusministeriö (MINJUST), ulkovaltojen tiedustelupalvelu (SVR), Federaation suojelupalvelu (FSO), talousvalvonnan federaatiopalvelu (FEDSFM), huumekauppaa kontrolloiva federaatiopalvelu (FSKN), sekä energiaministeriö (MINENERGO)¹⁰⁷. Komiteaa johtaa kenraali Aleksandr Vasil'evitš Bortnikov¹⁰⁸.

Venäläisen näkökulman mukaan terrorismi, äärimmäinen nationalismi ja ekstremismi ovat rikollista toimintaa sekä suoria uhkia Venäjän vakaudelle¹⁰⁹. Terroristi- ja extremistiset organisaatiot liitetään Venäjällä osin yhteen. Ekstremistisiin liikkeisiin käsitetään kuuluvan myös sisäpoliittisia liikkeitä¹¹⁰. Terroristiset organisaatiot liitetään selvemmin islamilaisiin liikkeisiin. Kansallisen terrorismintorjuntakomitean ääriorganisaatioiden listalla olevista 18 liikkeestä 15 liittyy islamiin tai arabimaailmaan. Listalta löytyvät myös Al-Qaida ja Taleban.¹¹¹ Venäjä tekee kansainvälistä yhteistyötä terrorismin torjunnassa¹¹². Myös muita kansainvälisiä sopimuksia on olemassa¹¹³. Venäjä harjoittaa alueellista yhteistyötä terrorismin torjunnassa Ivyssä, terrorisminvastaisessa keskuksessa¹¹⁴ ja Shanghain yhteistyöorganisaation (SCO) puitteissa. Terrorisminvastainen keskus harjoittaa informaatio- ja propagandaperustaista toimintaa tavoitteenaan rapauttaa terroristiorganisaatioiden ideologioita.¹¹⁵ SCO:n puitteissa terrorismin torjunnan metodeja ovat muun muassa informaatio-analyttinen toiminta, tiedon-

¹⁰⁶ ПРЕЗИДЕНТ РОССИИ, АДМИНИСТРАЦИЯ ПРЕЗИДЕНТА.

¹⁰⁷ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, ОРГАНЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ, ПРЕДСТАВЛЕНИЕ В НАЦИОНАЛЬНОМ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОМ КОМИТЕТЕ.

¹⁰⁸ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, РУКОВОДСТВО И ЧЛЕНЫ НАК.

¹⁰⁹ President of Russia 7.2.2006.

¹¹⁰ Кс. Myös ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН ОТ 25 ИЮЛЯ 2002 Г. О ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ЭКСТРЕМИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, 25.7.2002.

¹¹¹ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, ТЕРРОРИЧЕСКИЕ И ЭКСТРЕМИСТСКИЕ ОРГАНИЗАЦИИ.

¹¹² Кс. Рукля 4, РОССТЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006; ks. Myös КОНЦЕПЦИЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЙ (Venäjän federaation ulkopoliittinen konsepti) 12.7.2008.

¹¹³ Кс. Esim. President of Russia 10.5.2005; ks. Myös President of Russia 15.7–17.7.2006, yhteistyötä on siten Venäjän ja lukuisten kansainvälisten organisaatioiden välillä (YK; EU; G-8; Nato, Ivy; SCO).

¹¹⁴ Sarsekov 2007, 10.

¹¹⁵ Sarsekov 2007, 10–13.

vaihto, tutustuminen terrorismintorjuntaoperaatioihin, terrorismirikosten tutkinta, asiantuntijakoulutus sekä yhteiset harjoitukset. SCO rakentui alun perin terrorismin, separatismien ja ekstremismien torjunnan pohjalle¹¹⁶.

Nykyisin informaatio-psykologisen sodankäynnin operaatioita Venäjällä toteuttavat käytännössä turvallisuuselimet, kuten FAPSI¹¹⁷, FSB¹¹⁸, GRU¹¹⁹, FSO¹²⁰, SSSI¹²¹.¹²² Yhteistyötä tapahtuu jossain määrin myös operatiivisella tasolla. Venäläisessä ajattelussa erikoisjoukkojen käyttö terrorismin torjunnassa mielletään legitimiimmäksi kuin tavanomaisten joukkojen käyttö ja kynnys aseellisen voiman käyttöön arvioidaan länsimaita matalammaksi. FSB:n Alfa tekee eniten yhteistyötä yhdysvaltalaisen ja Naton terrorismin torjunnan yksiköiden kanssa. Sisäministeriön Vympel ja SVR:n¹²³ Zaslon harjoittavat terrorismin torjuntaa. Vympelin tehtäviin luokituvat Venäjän kansalaisten pelastusoperaatiot sekä sabotaasi- ja eliminointitehtävät.¹²⁴ Mahdollisia muita terrorismin torjuntaan Tšetšeniassa käytettyjä erikoisjoukkoja ovat olleet GRU:n etnisistä tšetšeneistä koostuvat prikaatit Itä ja Länsi. Samalla alueella FSB:n SSG on koostunut FSB:n alueellisista joukoista ja MVD:n Spetsnazeista sekä Alfa-joukoista. MVD:n terrorismin torjuntaan liitetyjä joukkoja ovat myös olleet Kadyrovin vartijat, SOBR¹²⁵, ja tukevana rakenteena OSOM¹²⁶.¹²⁷ Joissakin näkemyksissä venäläinen lähestymistapa terrorismin torjuntaan operatiivisella tasolla nojautuu pääasiassa voimatoimien käyttöön¹²⁸ sotilas- ja poliisivoimien avulla¹²⁹. Erään arvion mukaan terrorismin torjunnassa on ilmennyt puutteita erityisesti tiedustelutiedon hyväksikäytössä¹³⁰. Näitä puutteita on mahdollista tarkastella kahden eniten huomiota saaneen terrori-iskun, Dubrovkan teatterin ja Beslanin avulla.

¹¹⁶ PINR, Intelligence Brief: 27.11.2006; ks. Myös PINR, Intelligence Brief: 3.11.2005; ks. Myös PINR, Intelligence Brief: 12.7.2005.

¹¹⁷ Federaation Viestintä ja Informaatiolaitos.

¹¹⁸ Federaation Turvallisuuspalvelu.

¹¹⁹ Sotilastiedustelusta vastaava Tiedustelupäähallinto.

¹²⁰ Federaation suojelupalvelu.

¹²¹ Federaation Erikoiskommunikaatio- ja Viestintäpalvelu.

¹²² Mäkelä 2008, 255–256.

¹²³ Ulkomaantiedustelu.

¹²⁴ Mäkelä 2008, 259–260.

¹²⁵ Sisäministeriön erikoisjoukko.

¹²⁶ Operatiivisten toimien tukijoukot.

¹²⁷ Soldatov & Borogan 2005, 8.

¹²⁸ Luchterhandt, 2006, 3.

¹²⁹ Burwell 2005, 6–7.

¹³⁰ Soldatov & Borogan 2005, 8, 9, 10, 11.

3.2 Informaatio-psykologisen sodan kaksi taistelua: Dubrovkasta Beslaniin

3.2.1 Informaatio-psykologinen taistelu 1 Moskovan sydäimestä: terrori-isku teatteriin

”Tšetšenian tragedian todellisuus räjähti maan poliittiseen elämään brutaaleimmalla mahdollisella tavalla: sota saapui Moskovaan, repien hajalle kaikki informaatiomuurit ja esteet. Tarkoitan sota, en terrorismia. Voit tuomita pyssymiehiä niin paljon kuin haluat, mutta olisi julkeaa tekopyhyyttä jättää huomiotta, että federaation armeija Tšetšeniassa käyttäytyy huomattavasti huonommin, kuin teatterin kaappanneet tšetšeenit.”¹³¹

Konfliktien ilmetessä esiintyy myös terrorismia¹³². Venäjän kansallisen terrorismin torjuntakomission mukaan vuosina 2005–2007 Venäjän maaperällä tehtiin useita satoja terroritekoja¹³³. Venäjään kohdistuneista terrori-iskuista kaksi eniten huomiota saanutta ovat kuitenkin olleet Putinin presidenttikausien aikaiset iskut Moskovan Dubrovkan alueen teatterikeskukseen 23.10–26.10.2002 ja Beslanin kouluun 1.9–3.9.2004¹³⁴. Kyseiset kaksi tapausta olivat merkityksellisiä Venäjän kansalliselle tietoisuudelle. Terrori-iskuista ensimmäisen kohteena oli entisessä kulttuuritalossa sijaitseva moskovalainen teatteri, jossa 23.10.2002 oli käynnissä loppuunmyyty esitys, Veniamin Kaverinin novelliin, *Kaksi kapteenia*, perustuva musikaali *Nord-Ost*¹³⁵. Teatteri sijaitsee Moskovassa Dubrovkan alueella Proletarskajan metroaseman lähellä Melnikov-kadulla¹³⁶ noin 4 kilometriä Kremlistä kaakkoon.

Dubrovkan terrori-isku alkoi terroristien tunkeutuessa teatteriin näyttämön kautta rynnäkkökivääreillä ilmaan ampuen¹³⁷. Tämä aiheutti paikalla olleessa yleisössä vaihtelevia reaktioita. Iskuun osallistuneet kymmenet terroristit kaappasivat eräiden lähteiden mukaan noin 700–900 panttivankia¹³⁸. Todennäköisimmin panttivankeja oli 979¹³⁹. Myös terroristien lukumäärä vaihtelee lähteittäin. Joissakin lähteissä terroristien määräksi mainittiin 15–

¹³¹ Kagarlitsky 26.10.2002a.

¹³² Laqueur 2006, 23.

¹³³ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ, ХРОНОЛОГИЯ ТЕРАКТОВ В РОССИИ (SUOMENNOS PUUTTUU).

¹³⁴ RFE / RL 20.8.2006; MILNET Brief.

¹³⁵ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002; ks. Myös Snetkov 2007, 1352; Nord-Ost on saksaksi koillinen.

¹³⁶ BBC News 23.10.2002; ks. Myös The Moscow Times 24.10.2002.

¹³⁷ Ks. Esim. BBC News 23.10.2002.

¹³⁸ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002a.

¹³⁹ Snetkov 2007, 1352.

50, toisissa 30–50¹⁴⁰ virallisen lukeman ollessa ilmeisesti 36. Kaappaajista noin puolet oli naisia, jotka mediassa määriteltiin tšetšeenitaistelijoiden leskiksi¹⁴¹. Myöhemmin terroristinaisiin kohdistuvissa analyyseissa heidät leimattiin mustiksi leskiksi¹⁴².

Yleistietoisuudessa musta leski on myrkyllinen hämähäkki. Uskomuksissa se syö koiraan parittelun jälkeen. Symbolisella tasolla, terrorismiin liitettyinä musta leski viittaa mustaan burkhaan pukeutuneisiin naistaistelijoihin. Tšetšeniaan liitettyinä mustan lesken kaava oli seuraava: pelko + sympatia + julkisuus = täydellinen terroristi. Venäläiset kokivat terroristinaiset pääsääntöisesti tšetšeenijohtajien uhreiksi. Naisterrorismin selittämisessä venäläiset käyttivät kolmea lähestymistapaa: mustan Fatiman legenda, tšetšeeninaisten zombifikaatiota, sekä konfliktin islamisaatiota, eli ulkopuolista vaikutusta. Naistaistelijoiden joukosta löytyi kuitenkin erilaisia tarinoita ja rooleja ennen iskujen huippukautta. Esimerkiksi Larissa (1) toimi operatiivisissa taistelutehtävissä taistelukentällä ja kotona, vastavaikoilusta vastaavana yhteysupseerina, agenttina, tarkka-ampujana, kokkina ja sairaanhoitajana. Larissa (2) liittyi kapinaliikkeeseen avioiduttuaan. Venäläisviranomaiset hyväksikäyttivät mielikuvaa naistšetšeeniterroristeista epätoivoisina, kostonhaluisina ja toivottomina nuorina leskinä, joita pakotettiin iskuihin raiskauksen tai kiristyksen uhreina.¹⁴³

Iskuja johti Movsar Barajev, joka tietojen mukaan oli tšetšeenisotapäällikkö Arbi Barajevin sisaren poika¹⁴⁴. Myös Abu Bakar on mainittu iskujen toiseksi johtajaksi¹⁴⁵. Joidenkin varmentamattomien tietojen mukaan iskuihin osallistui kolme radikaalia tšetšeenialaista militanttiliikettä. Nämä olivat islamilainen erikoisrykmentti, *SPIR (Special Purpose Islamic Regiment)*, kansainvälinen islamilainen rauhanturvaprikaati *IIPB (International Islamic Peacekeeping Brigade)* sekä *Rijadus-Salikkiin tšetšeenimarttyyrien tiedustelu- ja sabotaasipataljoona (Riyadus-Salikhin Reconnaissance and Sabotage Battalion of Chechen Martyrs)*¹⁴⁶. Sittemmin Yhdysvallat, ilmeisesti Venäjän painostuksesta, määritteli edellä mainitut kolme kapinallisyhmittymää terroristiliikkeiksi¹⁴⁷.

¹⁴⁰ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002a; ks. Myös Izvestia 25.10.2002.

¹⁴¹ BBC News 23.10.2002.

¹⁴² Ks. Esim Snetkov 2007, 1353; Beeston 4.9.2004.

¹⁴³ Cunningham 2007, 118-120.

¹⁴⁴ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002a; ks. myös BBC News 23.10.2002.

¹⁴⁵ BBC News 23.10.2002.

¹⁴⁶ WIKIPEDIA: Moscow Threater Hostage Crisis.

¹⁴⁷ Childs 1.3.2003.

Toisten lähteiden mukaan kaappaajat ilmoittivat itsensä itsemurhajoukoiksi¹⁴⁸ 29. Divisioonasta¹⁴⁹. Dubrovkan kaappaus kesti kaksi ja puoli vuorokautta. Sen aikana käytiin erilaisia panttivankineuvotteluja venäläisviranomaisten sekä tunnettujen venäläisten ja kaappaajien välillä. Joitain siepatuja teloitettiin piirityksen aikana, joitain vapautettiin¹⁵⁰. Jotkut teatterissa olleista pakenivat hyökkäyksen aiheuttaman alkukaaoksen aikana¹⁵¹. Venäläiset perustivat kaappauksen ensimmäisen vuorokauden aikana kriisipäämajan, jossa olivat edustettuina FSB:n ja MVD:n erikoisjoukot.¹⁵²

Tapaukselle annetut nimet heijastavat sen luonnetta eri näkökulmista. Terrori-iskuna tapaus määrittyy kansainvälis-poliittisesti motivoituneeksi rikollisuuden muodoksi, minkä eräänä ominaispiirteensä, kuten ainakin osin onnistuneilla terrori-iskuilla yleensä, oli yllätyksellisyys ja ennakoimattomuus. Isku oli odottamaton ja yllätti turvallisuusviranomaiset. Yllätyksellisyyttä ja ennakoimattomuutta lisäsi iskun kohdistuminen vapaa-ajan vietto- paikkaan. Panttivankikriisiksi määriteltynä teatterikaappaustapaus lähenee perinteistä rikollista toimintaa, jossa ihmisten sieppaamisen ja vankina pitämisen kautta pyritään saavuttamaan tiettyjä tavoitteita. Tavanomaisessa rikollisuudessa tavoitteet ja vaikuttimet voivat olla taloudellisia. Terrorismiin liittyvänä toimintana panttivankikriisissä olennaisia olivat poliittiset päämäärät. Dubrovkan tapaukseen liitetty kolmas määre, piiritys, kuvaa terminologisesti hyvin akuuttia tilannetta, jossa kuormalasteittain aseistettuja venäläisviranomaisia, poliiseja ja sotilaita, ympäröi panssaroituine ajoneuvoineen teatterirakennusta.

Terroristit karsinoivat kaapatut teatterin auditorioon. Ilmapiiri teatterissa vaihteli kaapattujen taistellessa stressiä vastaan. Lastenlääkäri Leonid Roshal, joka oli saavuttanut tšetšeenien luottamuksen työskenneltyään Tšetšeniassa lääkärinä, vietti teatterissa useita tunteja kaapattujen parissa kahtena päivänä, torstaina ja perjantaina. Hän kuvaili ilmapiiriä kaapattujen joukossa seuraavasti:

”Heistä on tullut tietynlainen perhe. Jotkut heistä jopa kiistelevät toistensa kanssa. He yrittävät nauraa. He yrittävät vain selviytyä.”¹⁵³

¹⁴⁸ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002a; Ks. Myös BBC News 25.10.2002; BBC News 23.10.2002.

¹⁴⁹ BBC News 24.10.2002a.

¹⁵⁰ Ks. Esim. BBC News 25.10.2002c.

¹⁵¹ Ks. Esim. BBC News 24.10.2002b.

¹⁵² Ks. Esim. BBC News 23.10.2002.

¹⁵³ The Moscow Times 26.10.2002c.

Iskuun huolellisesti valmistautuneet terroristit käyttivät operaatiossaan lukuisia informaatiotosodankäynnin menetelmiä. Eräs metodi oli iskun näytösluonteisuus. Iskun pyrkimyksenä oli saada laaja-alaista huomiota poliittisille tavoitteille¹⁵⁴. Dubrovkan kaappaukseen osallistuneet terroristit käyttivät media-suuntautuneen terrorismin tavoin, ja informaatiotosodankäynnin perusteiden mukaisesti, modernia kommunikaatioteknologiaa poliittisissa vaikuttamispyrkimyksissään¹⁵⁵. Terroristit olivat videoineet poliittisen lausuntonsa, joka päättyi medialle¹⁵⁶. Lausunnossaan terroristit julistivat valmiuttaan kuolla asiansa, Jumalan ja Tšetšenian itsenäisyyden, puolesta seuraavasti:

*”Jokaisella kansakunnalla on oikeus määrätä oma kohtalonsa. Venäjä on ottanut tämän oikeuden tšetšeneiltä pois ja tänään me haluamme vaatia nämä oikeudet takaisin, jotka Allah on antanut meille, kuten hän on antanut ne muillekin maille. Allah on antanut meille oikeuden vapauteen ja oikeuden määrittellä kohtalomme. Mutta venäläiset miehittäjät ovat vuodattaneet maahamme lastemme veren. Ja me olemme kaivanneet oikeudenmukaista ratkaisua. Ihmiset ovat tietämättömiä Tšetšeniassa kuolevista viattomista, naisista, lapsista ja heikoista. Ja niin me olemme valinneet tämän lähestymistavan. Tämä lähestymistapa on, Tšetšenian kansan vapauden puolesta, eikä sillä ole väliä, missä kuolemmekin, joten olemme valinneet, että kuolemmekin täällä Moskovassa. Mutta me tulemme viemään mukamme sadat syntiset. Jos me kuolemmekin, toisia saapuu seuraamaan meitä – veljemme ja sisaremmekin, jotka ovat valmiita uhraamaan elämänsä, Allahin polulla, vapauttaakseen kansakuntamme. Kansallismielisemme ovat kuolleet, mutta ihmiset ovat sanoneet, että he, nationalistit, ovat terroristeja ja rikollisia. Mutta totuus on, että Venäjä on todellinen rikollinen.”*¹⁵⁷

Terroristit ilmoittivat BBC:n haastattelussa olevansa valmiita venäläisten erikoisjoukkojen vastaiskuun ja tulisivat räjäyttämään rakennuksen. Lausunnossaan kaappaajat väittivät, ettei heillä ollut mitään menetettävää. He olivat kulkeneet 2 000 kilometriä, eikä tietä ollut takaisin. He olivat tulleet kuolemaan. Terroristit ilmoittivat motokseen ”Vapaus ja Paratiisi”. He olivat jo saavuttaneet vapauden saapuessaan Moskovaan. Nyt tavoitteena oli paratiisi.¹⁵⁸ Teatterikaappaajat vaativat myös venäläisjoukkojen välitöntä poisvetämistä Tšetšeniasta¹⁵⁹. Heidän erityistavoitteenaan oli saada

¹⁵⁴ Poliittinen vaatimus määriteltiin, mediassa Tšetšenian sodan lopettamiseksi, ks. Esim. CNN 24.10.2002.

¹⁵⁵ Ks. Esim. The New York Times 25.10.2002.

¹⁵⁶ Ks. Esim. CNN 25.10.2002; ks. Myös BBC News 25.10.2002a.

¹⁵⁷ CNN 25.10.2002; Ks. Myös BBC News 25.10.2002a.

¹⁵⁸ BBC News 25.10.2002.

¹⁵⁹ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002.

Tšetšenian sota päätökseen¹⁶⁰. Virallisen venäläisnäkemyksen mukaan terroristien vaatimusta sodan lopettamiseksi oli mahdoton hyväksyä. Myös virallinen tšetšeeniosapuoli tuomitsi siviileihin kohdistuvat iskut ilmoittaen, ettei sillä ollut tietoa keitä kaappaajat olivat, mikäli terroristit ylipäätään olivat tšetšenejä ja mikäli kyseessä oli aito ryhmä, vai ainoastaan yksittäiset henkilöt, jotka pyrkivät saamaan huomiota Tšetšenian tilannetta kohtaan. Myös tšetšeenien uskonnollinen johtaja, mufti Akhmad-Khadzhi Shamajev, tuomitsi terroristien toimet määritellen näiden häpäisevän maansa.¹⁶¹

Dubrovkan tapauksessa informaatiovaikutussuhde ilmeni kahdensuuntaisena, terroristeilta mediaan ja päinvastoin. Terroristit seurasivat kaappauksen aikana joukkotiedotusvälineitä. Informaatiosodankäynnin perusteiden mukaisesti tiedon psykologinen vaikutus yhtäältä terroristeihin ja toisaalta panttivankeihin ilmeni siepattujen keskuudessa väärän tiedon aiheuttamana toivottomuutena ja sieppaajien keskuudessa suuttumuksena uusine uhkauseineen. Uutta teknologiaa käytettiin informaatiosodankäynnin välineenä myös siten, että terroristit sallivat panttivankiensa käyttää kännyköitä. Vangitut käyttivätkin kännyköitään vedotakseen viranomaisiin, jotteivät nämä rynnäköisi rakennusta vastaan. Panttivankina ollut Tatjana Solnyshkina pyysi, etteivät viranomaiset hyökkäisi teatteriin koska terroristit olivat valmiita tappamaan 10 panttivankia, kutakin terroristiuhria vastaan^{162 163}.

Edellä mainitulla tavalla tiedonkulku saattoi palvella terroristien päämääriä, mutta samalla turvallisuusviranomaisille vuoti tietoa terroristien aseistuksesta, sijoittumisesta teatterissa sekä toimintatavoista, mikä saattoi puolestaan mahdollistaa kaappauksen päättymisen venäläisten erikoisjoukkojen kaasuiskuun. Eräiden varmistamattomien tietojen mukaan iskun toteuttivat FSB:n Spetsnaz-joukot (Alfa ja Vympel), MVD:n SBOR (OZNAZ) -joukkojen avustamana¹⁶⁴. Rakennukseen hyökkääminen terrorismintorjuntaan erikoistuneiden joukkojen voimin koettiin myöhemmin osin kiistanalaiseksi¹⁶⁵. Terrori-iskun päättymisprosessiin liittyvistä tekijöistä on ristiriitaista tietoa, vaikkakin tapahtumien pääkulku on tiedossa¹⁶⁶. Fakta on, että kaappaus päättyi venäläisten erikoisjoukkojen operaatioon, joka alkoi kemiallisen kaasun johtamisesta teatterin ilmanvaihtokanavaan, rakennukseen seinään luodun reiän tai teatterilavan kautta¹⁶⁷. Operaatio päättyi venä-

¹⁶⁰ BBC News 25.10.2002a.

¹⁶¹ BBC News 23.10.2002a.

¹⁶² BBC News 25.10.2002b.

¹⁶³ Ks. Esim. BBC News 24.10.2002a; ks. Myös BBC News 23.10.2002.

¹⁶⁴ WIKIPEDIA: Moscow Theater Hostage Crisis; ks. Myös BBC News 27.10.2002.

¹⁶⁵ Snetkov 2007, 1352.

¹⁶⁶ Moscow Hostage Crisis Timeline 26.10.2002.

¹⁶⁷ BBC News 29.10.2002.

läisten erikoisjoukkojen rynnäkköön, minkä seurauksena 39 terroristia tapettiin ja ainakin 128 panttivankia menehtyi¹⁶⁸.

Venäläisen spetznaz-upseerin mukaan venäläiset voittivat psykologisen sodan. He olivat vuotaneet teatterin sisälle tietoa, minkä mukaan isku alkaisi aamukolmelta. Tieto aiheutti tšetšeenijoukoissa valppautta ja nämä aloittivat tulituksen. Venäläisten isku ei kuitenkaan alkanut kyseisenä ajankohdana, vaan vasta aamuviideltä.¹⁶⁹ Kaasun käyttäminen psykotrooppisena substanssina terrorismintorjunnassa on venäläinen psykotronisen sodankäynnin menetelmä¹⁷⁰ ja osa Venäjän harjoittamaa informaatio-psykologista sodankäyntitapaa. Kyseisellä toimintatavalla on historiallinen yhteys neuvosto aikaan¹⁷¹. Kaasun käyttäminen oli onnistunut toimintatapa siinä, että se päätti kaappauksen. Sodankäynnin toimintatapana sillä oli kuitenkin samalla lukuisia negatiivisia oheisvaikutuksia, koska kaasu todennäköisesti tappoi panttivankeja vastaiskun aikana ja sen jälkeen. Metodtia pidettiin kiistanalaisena ja se herätti poliittista keskustelua¹⁷². Psykotrooppinen substanssi informaatioaseena saattoi olla morfiinin johdannainen, joidenkin tietojen mukaan oopiumipohjainen kaasu, tai anesteettinen fentaanylin johdannainen¹⁷³.

Ilmeisesti kaasu ei täysin kyennyt yllättämään teatterissa olijoita, sillä eri lähteiden mukaan sen tulo ainakin osittain havaittiin, mikä ilmeisesti aiheutti paniikkia auditoriossa¹⁷⁴. Kaappaajat eivät laukaisseet räjähteitään, vaan tulittivat summittaisesti venäläisaseisiin rakennuksen ulkopuolella. Kaasua ilmeisesti pumpattiin saliin puoli tuntia ennen erikoisjoukkojen iskuja, erään lähteen mukaan n. 05.20¹⁷⁵ tai 05.30 alkaen¹⁷⁶. Tehokas narkootti lamautti osan kaappaajista, eivätkä he näin ollen enää kyenneet tehokkaasti turvautumaan arsenaaliinsa. Osa käytävillä olleista kaappaajista välttyi kaasun vaikutuksilta ja nämä vastasivat venäläisten erikoisjoukkojen tuleen. Venäläiset erikoisjoukot teloittivat kaikki kaappaajat.¹⁷⁷ Venäjän ja terroristien välinen informaatio-psykologinen sota, raaka älyllinen mittele¹⁷⁸, ei kuitenkaan päättynyt Dubrovkan taisteluun Moskovon sydämessä. Dubrovkan taistelua seurasi toinen taistelu, isku beslanilaiseen kouluun, jota tarkastellaan seuraavaksi.

¹⁶⁸ Ks. Esim. Snetkov 2007, 1352.

¹⁶⁹ Traynor 27.10.2002.

¹⁷⁰ Ks. Esim. Peterson 29.10.2002.

¹⁷¹ BBC News 28.10.2002.

¹⁷² Snetkov 2007, 1352; ks. Myös Reynolds 28.10.2002.

¹⁷³ Ks. Esim. WIKIPEDIA: Moscow Threater Hostage Crisis; The Moscow Times 28.10.2002; ks. Myös Glasser & Baker 31.10.2002; ks. Myös Adams 28.10.2002.

¹⁷⁴ Ks. Esim. BBC News 26.10.2002.

¹⁷⁵ Traynor 27.10.2002.

¹⁷⁶ Ks. Esim. The Moscow Times 28.10.2002.

¹⁷⁷ Ks. Esim. BBC News 29.10.2002.

¹⁷⁸ Traynor 27.10.2002.

3.2.2 Informaatio-psykologinen taistelu 2 alkaa tietoisuuden päivänä: terrori-isku kouluun

”Sinun täytyy ymmärtää meitä oikein. Me olemme sodassa. Venäläiset hyväksyvät Putinin politiikan. He maksavat verojaan tätä sotaan varten, lähettävät sotilansa tähän sotaan, heidän pappinsa pirkkottavat pyhäää vettä sotilaidensa päälle ja siunaavat heidän sankarilliset velvollisuutensa, kutsuen heitä ’isänmaan sankarillisiksi puolustajiksi’. Ja me olemme vain ’terroristeja’. Miten he voivat olla viattomia? Venäläiset ovat tämän sodan rikoskumppaneita. Kyse on vain siitä, ettei heillä ole kaikkia aseita käsissään.”¹⁷⁹

Teatterikaappaajat ennakoivat tulevaa. Heidän mukaansa Dubrovkan kaappaus saisi jatkoa¹⁸⁰. Kaksi vuotta myöhemmin uusi terrori-isku kohdistui Beslanin keskikouluun numero yksi syyslukukauden alkaessa 1.9.2004 tiedon/tietoisuuden päivänä (День Знаний)¹⁸¹. Koulu sijaitsee Beslanin kaupungissa Venäjän liittosubjektin Pohjois-Ossetia-Alanian tasavallassa Venäjän federaation eteläisessä liittovaltiopiirissä (Южный Федеральный округ Российской Федерации). Entinen Pohjois-Kaukasian liittovaltiopiiri sijaitsee valtakunnan lounaisosassa Ukrainan ja Kazakstanin välissä. Pohjoisessa ovat Ponto-Kaspian arot. Piirin eteläosa ulottuu Pohjois-Kaukasukselle. Beslanin kaupunki, joka on Vladikavkazin ja Mozdokin jälkeen alueen kolmanneksi suurin kaupunki, sijaitsee noin 15 kilometriä Vladikavkazista pohjoiseen. Pohjois-Ossetian itäiset rajanaapurit ovat Tšetšenia ja Ingušetia, Georgian ollessa alueen eteläinen rajanaapuri.¹⁸²

Beslanilaiseen kouluun syyskuussa 2004 kohdistunut terrori-isku oli kohteen koon huomioon ottaen massiivisempi kuin Dubrovkan isku. Tällä kertaa terroristit saivat panttivangeikseen lähteestä riippuen yli 1 100, 1127¹⁸³ tai jopa 1200 koululaista, vanhempia, sisaruksia, sukulaisia, ystäviä ja kouluhenkilökuntaa¹⁸⁴. Massiivisuuden tunnetta lisännee se, että merkittävä osa kaapatuista oli 7–11 vuoden ikäisiä koululaisia. Teatterikaappaukseen sovelletut kolme määrettä, terrori-isku, panttivankikriisi ja piiritys, sopivat myös Beslaniin. Kouluisku oli yllätyksellinen ja ennakoimaton. Se määriteltiin panttivankikriisiksi sen pääsääntöisesti noudattaessa samantyyppistä toimintakaavaa, kuin teatteri-isku. Hyökkäys aikaansai vuorokausia kestäneen pattitilanteen, piirityksen, terroristien esittäessä uhkavaatimuksiaan,

¹⁷⁹ Tuathail 2009, 8 siteeraa Basajevin DVD-lausuntoa.

¹⁸⁰ CNN 25.10.2002.

¹⁸¹ ”1 сентября–день знаний, терерь–день захвата школы в Беслане” (Ensimmäinen syyskuuta, tiedon / tietoisuuden päivä, nyttemmin Beslanin koulukaappauksen päivä) (Льщмковец 11.9.2004).

¹⁸² Нувät kartat tapauksesta löytyvät myös Tuathailin (2009) artikkelista.

¹⁸³ Tuathail 2009, 4.

¹⁸⁴ Ks. Esim. Snetkov 2007, 1352.

panttivankien kärsiessä, ja viranomaisten ollessa kykenemättömiä ratkaisuun tilannetta¹⁸⁵. Terrori-iskuun on viitattu termeillä Beslanin koulun panttivankikriisi, Beslanin koulun piiritys tai Beslanin verilöyly. Toisin kuin Dubrovkan tapauksessa, Beslan oli osa laajempaa, elokuun ja syyskuun 2004 terrorismikampanjaa¹⁸⁶.

Kaappaus alkoi 22 terroristin ryhmän saapuessa 1.9.2004 klo 9.30 kaapatuilla GAZ-sotilasajoneuvoilla koululle¹⁸⁷. Lapset olivat vanhempineen kerääntyneet koulun pihalle¹⁸⁸. Terroristiryhmä oli perustanut metsäleirin kahden kilometrin päähän Ingušetian Malgobekin alueen Psedakh-kylästä. Paikka sijaitsi parinkymmenen kilometrin päässä Beslanista.¹⁸⁹ Eräiden lähteiden mukaan terroristit kuuluivat Rijadus-Salikhin tšetšeenimarttyyrien tiedustelu- ja sabotaasipataljoonaan¹⁹⁰. Terroristeja yhdistäviä tekijöitä olivat sukulaisuussuhteet, henkilökohtaiset traumat ja väkivaltainen menneisyys, mukaan lukien toistensa terrorisointi¹⁹¹. Toisten lähteiden mukaan kaappaajat eivät olleet tšetšeeniä lainkaan, koska he puhuivat venäjää.

Ryhmää johti eversti Ruslan Khachubarov, joka oli syntynyt marraskuussa 1972 tšetšeeni-ingušeetti-perheeseen. Hän liittyi veljensä kanssa tšetšeenitaistelijoihin ja osallistui lukuisiin iskuihin venäläisjoukkoja vastaan. Komentoketjussa seuraava oli todennäköisesti Vladimir Khodov, alun perin ukrainalainen, sittemmin osseetti. Hän kääntyi islamin uskoon vankilassa olleen veljensä vaikutuksesta. Khodov itse välttyi erään rikoksensa seurauksena vankilatuomiolta, koska suostui FSB:n agentiksi. On mahdollista, että hän osallistui terrori-iskuihin Vladikavkazissa ja El'khotovossa päästäkseen Basajevin lähipiiriin. Kerrottuaan venäläisyhteyksistään Basajeville, hänestä tuli kaksoisagentti.¹⁹²

Kaappaajien arveltiin myös olevan Tšetšenian itsenäisyyttä tukevia islamilaisia terroristeja. Arvio ryhmän koostumuksesta vaihteli lähteen mukaan. Eräiden lähteiden mukaan se koostui useista seuraavista kansallisuuksista: tšetšeeniestä, arabeista, tataareista, kazakeista ja korealaisista. Toisten lähteiden mukaan joukossa oli ingušetialainen, arabi, yksi ossetialainen, tšetšeeni ja neljä vain venäjää puhuvaa henkilöä.¹⁹³ Eräissä tulkinnassa ryhmän väitettiin koostuneen kahdestatoista tšetšeenimiehestä, kahdesta tšetšeeniniaisesta, kahdeksasta ingušetialaisesta, kahdesta osseetista, kah-

¹⁸⁵ Ks. Esim. Timeline: the Beslan school siege 6.9.2004.

¹⁸⁶ Snetkov 2007, 1352.

¹⁸⁷ WIKIPEDIA: Beslan school hostage crisis.

¹⁸⁸ Boykewich 2005, 158.

¹⁸⁹ Tuathail 2009, 7.

¹⁹⁰ BBC News 17.9.2004.

¹⁹¹ Tuathail 2009, 7.

¹⁹² Tuathail 2009, 7.

¹⁹³ Ks. Myös Tuathail 2009, 7.

desta arabista, kahdesta venäläisestä, kabardalaisesta, tataarista ja gurani-laisesta¹⁹⁴. Paikallisen FSB:n johtajan, Valeri Andrejevin lausunnossa mainittiin ensin, että kymmenen kaappaajaa oli kotoisin arabimaista, mutta myöhemmin samassa raportissa mainittiin, että osa terroristeista oli venäläisiä ja osa kotoisin ulkomailta¹⁹⁵. Viranomaisten esitettiin alustavissa raporteissaan liioitelleen kansainvälistä elementtiä. Venäläiset väittivät terroristeja olleen 32, mutta Basajevin mukaan terroristeja oli 33.¹⁹⁶ Lopulliset näkemykset kaappaajien kansallisuuksista kuitenkin vaihtelivat. Myöhemmän silminnäkijä- ja paikallisen todistusaineiston valossa terroristit tulivat suurelta osin Ingušetiasta ja Tšetšeniasta¹⁹⁷. Myöhemmin julkaistun virallisen raportin mukaan tunnistetuista terroristeista 23 oli Venäjän kansalaisia. Näistä 16 oli kotoisin Ingušetiasta, 6 Tšetšeniasta ja yksi Pohjois-Ossetiasta. Lisäksi mukana oli mahdollisesti kaksi ulkomaalaista. Kahdeksan terroristia oli aiemmin saanut syytteen terroristitoimintaan osallistumisesta. Yhdeksän oli etsintäkuulutettu Nazran hyökkäykseen liittyen.¹⁹⁸

Šamil Basajev ilmoitti jälleen olevansa iskun takana¹⁹⁹. Beslanin terrorioperaatiota tuki rahallisesti salafistinen jihadistit Adu-Zaid Kuwaitista²⁰⁰. Basajevilla oli neuvostoarmeijassa palveltuaan sisäpiirin tietotaitoa. Hän oli taistellut Moskova-mielisten joukkojen puolesta Abhasiassa ja Jeltsinin rinnalla vallankaappausyrityksen aikana ennen paluutaan synnyinmaahansa Tšetšeniaan. Hän organisoi Groznyn puolustuksen venäläisjoukkojen hyökättyä Tšetšeniaan joulukuussa 1994. Venäläisjoukot tappoivat toukokuussa 1995 hänen 11 perheenjäsentään. Basajevin 130 taistelijan ryhmä otti yli 1000 panttivankia kostoiskussaan Stavropolin alueella (край) sijaitsevaan Budennovskin paikalliseen sairaalaan. Basajev kykeni neuvottelemaan itselleen turvallisen pakoreitin Tšetšeniaan vapauttamalla panttivankinsa.²⁰¹ Televisio oli kaappauksessa voimakkaasti mukana. Speaktaakkelinomainen tapahtuma teki Basajevista joillekin tšetšeneille sankarin, ja joillekin venäläisille turvallisuusviranomaisille vaarallisen terroristin.²⁰²

Kaappaajat päihittivät nopeasti paikalla olleet poliisit pakottaen koulun pihalle kerääntyneet aikuiset ja lapset sisälle rakennukseen²⁰³. Noin tunti iskun alkamisen jälkeen mediassa ilmeni väärää tietoa siitä, että kaksi koulua olisi kaapattu. Tieto korjattiin puoli tuntia myöhemmin. Iskun aluksi terro-

¹⁹⁴ Boykewich 2005, 158–159.

¹⁹⁵ Tuathail 2009, 9.

¹⁹⁶ Boykewich 2005, 159.

¹⁹⁷ Tuathail 2009, 10.

¹⁹⁸ Tuathail 2009, 11.

¹⁹⁹ Ks. Myös Boykewich 2005, 158; ks. Myös BBC News 1.11.2002.

²⁰⁰ Tuathail 2009, 6.

²⁰¹ Ks. Myös Boykewich 2005, 174.

²⁰² Tuathail 2009, 6.

²⁰³ Boykewich 2005, 158.

ristit teloittivat liikuntasalista poimimansa 20 aikuista miespuolista panttivankia Majakovskin muotokuvan, ja iskulauseen ”Haluan oppia venäjää vain koska Lenin puhui sitä” alla²⁰⁴. Naispuolinen kaappaaja räjäytti mahdollisesti vahingossa pommivyönsä. Muutamia tunteja kaappauksen alun jälkeen Venäjän atomienergiavirasto julisti pyynnön lisäjoukkojen lähettämisestä maan kaikkiin ydinvoimaloihin²⁰⁵. Ensimmäisen päivän aikana vähintään 30 panttivankia ja 3 terroristia menetti henkensä²⁰⁶. Kaappauksen kulku noudatti pääsääntöisesti teatteri-iskun kaavaa: isku–panttivankien otto–piiritys–neuvotteluja–päättymisen jopa noin kolme vuorokautta kestäneeseen vastaiskuun. Teatteri-kaappauksessa panttivangit oli sijoitettu valvonnan alle yhteen tilaan, auditorioon. Beslanissa valvottu tila oli koulun liikuntasali²⁰⁷.

Joidenkin lähteiden mukaan kaappaajat käyttivät panttivankien ikkunoita vasten. Iskun seurauksena Pohjois-Ossetian rajat suljettiin ja lennot sen pääkaupunkiin, Vladikavkaziin, peruutettiin. Asevoimat asetettiin suojelemaan lastentarhoja, kouluja ja muita julkisia rakennuksia. Kaappaajat julkaisivat viestin vapautetun panttivangin välityksellä. Viestissään kaappaajat uhkasivat tappaa kymmenen panttivankia, mikäli sähköt tai tiedonkulku katkaistaan. He uhkasivat tappaa 20 panttivankia jokaista omaa haavoittunuttaan kohden ja 50 panttivankia jokaista omaa kuolluttaan kohden. Kaappaajat uhkasivat myös teloittaa kaikki panttivangit, mikäli viisi tai useampia kaappaajia kuolee. Ensimmäisenä päivänä pakenemaan onnistuneen panttivangin mukaan hän oli pyytänyt terroristityhmän johtajaa sallimaan neljän tunnin jälkeen panttivankina olleiden lasten laskea väsyneet kätensä alas. Hänelle vastattiin, ettei neljä tuntia ollut mitään, sillä tšetšeenit olivat seisseet Venäjän edessä kädet ylhäällä jo kaksitoista vuotta.²⁰⁸

Myös tämän kaappauksen aikana luotiin neuvotteluyhteys viranomaisten ja terroristien välillä. Kaappaajat vaativat neuvottelukumppaneikseen Pohjois-Ossetian presidenttiä Alexander Dzasokhovia, Zyazikovia ja lasten lääkäri Leonid Roshalia, joka oli toiminut neuvottelijana Dubrovkan kriisissä, varmistaen lasten vapauttamisen ennen kuin erikoisjoukot hyökkäsivät rakennukseen²⁰⁹. Verrattuna Dubrovkaan terroristien toimintatapaa leimasi suurempi ehdottomuus. Roshalin neuvottelut eivät tuottaneet yhtä suurta menestystä kuin aiemmin, sillä kaappaajat eivät vaatimuksestaan huolimatta vastaanottaneet ruokaa, vettä eikä lääkkeitä, tai edes sallineet teloitettujen ruumiiden poisnotamista²¹⁰. Terroristit olivat ilmeisesti oppineet läk-

²⁰⁴ Boykewich 2005, 159.

²⁰⁵ Boykewich 2005, 157.

²⁰⁶ Tuathail 2009, 4.

²⁰⁷ Ks. Myös esim. Snetkov 2007, 1352.

²⁰⁸ Boykewich 2005, 159.

²⁰⁹ Ks. Esim. Boykewich 2005, 159.

²¹⁰ Boykewich 2005, 159–160.

synsä aiemmasta teatterikaappauksesta, sillä he keräsivät kännykät panttivangeiltaan²¹¹. Tämä on merkittävä ero verrattuna Dubrovkaan, sillä nyt tieto ei liikkunut vapaasti sisällä olevien panttivankien ja ulkona olevien omaisten ja viranomaisten välillä. Luonnollisesti tietoa siirtyi kuitenkin vapautettujen ja pakenemaan päässeiden panttivankien välityksellä.

Kaappaajat varautuivat mahdolliseen kaasuiskuun ampumalla liikuntasalin yläikkunat rikki. Tämän jälkeen kaappaajat miinoittivat tilan useilla kymmenillä kotitekoisilla pommeilla. Pienemmät räjähteet sijoitettiin lattialle tai teipattiin seinään. Suuremmat räjähteet ripustettiin salin molemmissa päädyissä oleviin koripallokoreihin.²¹² Kaappauksen ensimmäisen vuorokauden aikana (1.9.2004) Venäjän poliittinen johto kutsui koolle YK:n turvallisuusneuvoston hätäkokouksen, joka tuomitsi kaappauksen 1.9.–2.9. välisenä yönä. Toisena kaappauspäivänä (2.9.) Ingušetian entinen presidentti, Ruslan Aušev, neuvotteli vapaaksi 26 panttivankia, joista 11 oli naisia ja 15 lapsia²¹³. Erään äidin sallittiin viedä viiden kuukauden ikäinen poikavauvansa turvaan, samalla kun hänen seitsenvuotias poikansa joutui jäämään panttivangiksi. Äiti vetosi kaappaajiin, jotta hän saisi tulla takaisin toisen lapsensa luokse luovutettuaan vauvansa sukulaisille, mutta joutui taipumaan terroristien vakuutettua, ettei paikalle jääneille tapahtuisi mitään.²¹⁴ Kaappaajien kanssa toteutetut jatkoneuvottelut eivät tuottaneet tuloksia²¹⁵.

Ensimmäisen vuorokauden aikana Pohjois-Ossetian presidentti Dzasokhov perusti paikallisen kriisikomitean Kremlin johdolla. Putin nimitti komitean johtoon Pohjois-Ossetian FSB:n johtajan, kenraalimajuri Valeri Andrejevin. Johdon kontrolli jäi kuitenkin Putinille ja FSB:n kansalliselle johdolle, Nikolai Patruševille, Vladimir Pronicheville ja Vladimir Anisimoville.²¹⁶

Presidentti Putinin ensimmäinen kaappausta koskeva lausunto julkaistiin 2.9. kello 11.00. Tuntia myöhemmin sisäministeri Rashid Nurgalijev ja FSB:n johtaja Nikolai Patrušev saapuivat Beslaniin pystyttääkseen kriisiryhmän. Kuten Dubrovkan terroristi-iskulla, myös Beslanin iskulla oli poliittinen motiivi, vaikkakin tästä ilmenee ristiriitaista tietoa. Terroristiryhmä ei ilmeisesti ollut sisäisesti yhtenäinen tai erityisen hyvin organisoitu, sillä joidenkin naispuolisten ja miespuolisten terroristien välillä oli kiistelty kaappauksen kohteesta. Ilmeisesti kaksi naisterroristia oli vastustanut kou-

²¹¹ Voitova 26.8.2005.

²¹² Boykewich 2005, 158.

²¹³ Tuathail 2009, 4; ks. myös Boykewich 2005, 160 ja Boykewich 2005, 160.

²¹⁴ Boykewich 2005, 60.

²¹⁵ Ks. Myös Tuathail 2009, 4.

²¹⁶ Tuathail 2009, 8.

luun kohdistuvaa kaappausta. Terroristeilla ei ollut venäläisviranomaisten kanssa kovinkaan toimivaa kommunikaatiolinjaa²¹⁷.

Ensimmäisen päivän aikana terroristit esittivät lukuisia vaatimuksia. Ensimmäinen vaatimus oli Ingušetiaassa vankina olevien kapinallistaistelijoiden vapauttaminen. Erään panttivangin kuuleman mukaan kaappaajat halusivat neljä heikäläistä vapautettavan ja tuotavan liikuntasaliin. Panttivangeille sanottiin, että heidät vapautettaisiin tämän jälkeen. Silminnäkijä oli saanut vaikutelman, että kaappaajat toivoivat rauhanomaista ratkaisua. Pian seuranneen abstraktimman vaatimuksen mukaan Venäjän tuli lopettaa Tšetšenian sota vetää välittömästi kaikki joukkonsa pois Tšetšeniasta.²¹⁸ Lisäksi Putinia vaadittiin luopumaan presidentin tehtävästä. Terroristit esittivät myös kaikkien panttivankien ryhtymistä nälkälakkoon terroristien tukemiseksi²¹⁹. Venäjän turvallisuusviranomaiset väittivät, etteivät kaappaajat esittäneet täsmällisiä vaatimuksia²²⁰. Terroristien käsin kirjoitetuissa muistiinpanoissa vaadittiin, kuten myös kaapattu Larisa Mamitova väitti, kaikkien Venäjän joukkojen poisvetämistä Tšetšeniasta²²¹ sekä maan itsenäisyyden tunnustamista. Terroristien ilmoitettiin myös vaatineen Ingušetiaan hyökänneiden tšetšenitaistelijoiden vapauttamista, ja suoria neuvotteluita Pohjois-Ossetian sekä Ingušetian väestöjen kanssa²²².

Kaappausten toisena päivänä, 2.9.2004, terroristit tekivät Venäjän presidentille kirjeessään seuraavia ehdotuksia²²³:

”Allahin orjalta, Šamil Basajevilta, Presidentti Putinille. Vladimir Putin, se et ollut sinä, joka aloitti sodan. Mutta sinä voit sen lopettaa, jos sinulla on yhtä paljon rohkeutta ja päättäväisyyttä kuin de Gaullella. Me tarjoamme sinulle järkeenkäypää rauhaa, joka perustuu yhteiseen hyötyyn, itsenäisyyden periaatteen vaihtamiseen turvallisuuteen²²⁴. Liittyen joukkojen poisvetämiseen alueelta ja Tšetšenian Iškerian tasavallan itsenäisyyden tunnustamiseen, me emme ole velvollisia solmimaan poliittisia, sotilaallisia tai taloudellisia sopimuksia kenenkään kanssa Venäjää vastaan, emme mukautumaan ulkomaisiin sotilastukikohtiin alueellamme edes väliaikaisesti, emme antamaan tukea tai rahoittamaan ryhmittymiä tai organisaatioita, kuulumaan yhtenäiseen ruplavyöhykkeeseen tai liittymään Ivyyn. Sitä paitsi me voimme allekirjoittaa sopimuksen vaikka neutraalin valtion asema on meille hy-

²¹⁷ Tuathail 2009, 8.

²¹⁸ Boykewich 2005, 159; ks. Myös BBC News 17.9.2004.

²¹⁹ BBC News 17.9.2004.

²²⁰ Ks. Myös Tuathail 2009, 7.

²²¹ Tuathail 2009, 7.

²²² Ks. Myös Tuathail 2009, 7–8.

²²³ Tuathail 2009, 8.

²²⁴ Ks. Myös Tuathail 2009, 8.

väksyttävämpää. Me kykenemme myös takaamaan VF:ta vastaan suunnatun aseistetun taistelun tukahduttamisen kaikkien Venäjän muslimien toimesta 10–15 vuodeksi uskonvapauden olosuhteissa. Me emme liity Moskovassa ja Volgodonskissa tapahtuneisiin asuinhuoneistojen pommituksiin, mutta voimme kantaa tapahtuneesta vastuuta hyväksyttävällä tavalla. Tšetšenian kansa johtaa vapaustaistelua vapautensa ja itsenäisyytensä puolesta itsensä puolustamiseksi, mieluummin kuin Venäjän nöyryyttämiseksi. Me tarjoamme sinulle rauhaa, mutta valinta on sinun. Allah on suuri.”²²⁵

Perinteisessä sodassa psykologista vaikuttamista tapahtuu lentolehtisten avulla, mutta Beslanissa psykologinen vaikuttaminen tapahtui puhelimilla ja käsin kirjoitetuilla viesteillä, joita joko pudotettiin ikkunoista tai toimitettiin ihmisten välityksellä. Toimintatavan ydin on kuitenkin sama, eli psykologisilla keinoilla pyritään vaikuttamaan vastustajaan, jotta tämä saadaan toimimaan halutulla tavalla. Terroristeilla oli koulun tiloissa käytössään televisio, josta nämä seurasivat ulkopuolisia tapahtumia. Salin lämpötila oli noussut huimasti. Aiemmin kaapatuille oli sallittu vesiämpäri, josta aikuiset olivat antaneet lapsille vettä. Raivostuttuaan televisiosta havaitsemaansa väärään tietoon (panttivankien todellista lukumäärää pienempi lukumäärä), terroristit kielsivät panttivangeilta vedensaannin.²²⁶

Kaappauksen kolmantena päivänä kaappaajat myöntivät neuvottelijoiden ehdotukseen ruumiiden siirrosta koulusta ulos²²⁷. Dubrovkan tapauksessa venäläiset turvallisuusviranomaiset (poliisi, asevoimat, Spetsnaz ja MVD:n OMON-joukot) piirittivät ensin rakennuksen ja loivat koulurakennuksen ja paikalle kerääntyneiden panttivankien perheenjäsenten sekä kaupunkilaisten välille 100 metrin puskurivyöhykkeen pitääkseen nämä etäällä rakennuksesta²²⁸. Erään arvion mukaan enemmistö kaappaajista tiesi operaation olevan itsemurhatehtävä. Osa heistä vaikutti välinpitämättömiltä iskun luonteen suhteen. Osa saattoi elätellä toiveita samankaltaisesta paosta, jonka Basajev teki Budenovskissa. Operaation johtaja määritteli ryhmän tulleen paikalle tappamaan.²²⁹ Kaappaajat uhkasivat ampua itkeviä lapsia kertomalla heille, että mikäli turvallisuusjoukot hyökkäisivät, nämä kuolisivat.²³⁰

Vaikka Venäjän viranomaiset olivat julkisesti hylänneet voimatoimet kriisin mahdollisena ratkaisuna, ja vaikka Putin oli julistanut jo kaappauksen toisena päivänä, että panttivankien turvallisuus oli tilanteen tärkein seikka.

²²⁵ BBC News 17.9.2004.

²²⁶ Boykewich 2005, 161.

²²⁷ Boykewich 2005, 161.

²²⁸ Boykewich 2005, 159.

²²⁹ Tuathail 2009, 8.

²³⁰ Boykewich 2005, 159.

koulukaappaus päättyi kuitenkin verenvuodatukseen²³¹. Koulukaappaus päättyi hieman eri tavalla kuin teatterikaappaus. Kaappauksen kolmantena päivänä (3.9.), useamman räjähdysten jälkeen, alkoi kriisin päättymisprosessi²³². Pian kello yhden jälkeen iltapäivällä räjähdys puhkaisi reiän koulun kattoon. Erään selityksen mukaan räjähdysten syynä oli tarkka-ampujan ampuma luoti terroristin vyötäröllä olleeseen räjähdyspanokseen²³³. Toisen selityksen mukaan räjähdysten aiheutti suuremman räjähteen putoaminen koripallokorista samaan aikaan, kun lääkintähenkilöstö lähestyi rakennusta hakeakseen teloitettut. Räjähdys rikkoi ikkunat ja lähinnä olleet panttivangit alkoivat paeta rikkoutuneiden ikkunoiden kautta²³⁴. Terroristit ampuivat pakenevia selkään. Venäläisjoukot avasivat tulen samalla, kun sadat paikallisasukkaat²³⁵ tunkeutuivat puskurialueelle ampuen tai juosten urheilusaliiin vankeja pelastaakseen.²³⁶

Toinen räjähdys tapahtui alle kaksi minuuttia myöhemmin. Kolmas räjähdys järjestytti liikuntasalia.²³⁷ Räjähdys tuhosi liikuntasalin sytyttäen rakennuksen osittain tuleen. Erään lähteen mukaan yksi kaappaajista kompastui ansalankaan, mikä aiheutti räjähdysten. Eräiden lähteiden mukaan rakennuksesta kuului kaksi räjähdystä kahden naisterroristin räjähteiden tahallisen tai tahattoman laukeamisen seurauksena. Toisten lähteiden mukaan kaksi naisterroristia oli eristetty luokkahuoneeseen miespuolisten panttivankien kanssa. Terroristiryhmän johtaja räjäytti naisterroristien vyöt, minkä seurauksena tilassa olleet kuolivat.²³⁸ Joidenkin lähteiden mukaan toinen räjähdys tuhosi urheilusalin katon pudottaen sen salissa olleiden päälle²³⁹. Rakennusta ammuttiin parannetuilla paineaaltoaseilla (so. yhdistetty paine- ja kuumuusvaikutus)²⁴⁰ ja panssarivaunuin. Liikuntasalin katto romahti.²⁴¹ Seurasi tulitaistelu kaappaajien ja venäläisten välillä, minkä seurauksena monet menettivät henkensä. Huolimatta vastaoperaatioon johtaneisiin tapahtumiin liittyvistä eriävistä tiedoista, tapahtumakulun peruskaava oli seuraava: rakennuksen sisäiset räjähdykset–osapuolten laukaustenvaihtovastaisku²⁴². Taistelun alettua yhtään ambulanssia ei ollut paikalla loukkaantuneiden kuljettamiseksi sairaalaan, joten paikalliset asukkaat ajoivat edestakaisin sairaalan ja taistelukentän välillä. Myöhemmin esitettyjen tul-

²³¹ Boykewich 2005, 161–162.

²³² Joidenkin lähteiden mukaan tapahtui vain yksi räjähdys, toisten mukaan räjähdyskäsä ilmeni kaksi ja joidenkin mukaan kolme.

²³³ Ks. Esim. Tuathail 2009, 8.

²³⁴ Tuathail 2009, 4.

²³⁵ Joidenkin tietojen mukaan mukana oli kaapattujen vanhempia.

²³⁶ Boykewich 2005, 162.

²³⁷ Tuathail 2009, 4.

²³⁸ Tuathail 2009, 7.

²³⁹ Boykewich 2005, 162.

²⁴⁰ Enhanced blast weapons (The Bulletin 2001, 1).

²⁴¹ Tuathail 2009, 4.

²⁴² Ks. Myös Snetkov 2007, 1352.

kintojen mukaan ambulanssien puuttuminen oli todiste siitä, että viranomaiset odottivat rauhanomaista ratkaisua. Toisten tulkintojen mukaan kyseessä oli suunnittelun puute.²⁴³

Alkanut taistelu kesti myöhään iltaan. Osa kaappaajista pääsi pakenemaan koulun kellariin tai lähellä sijaitsevaan kaksikerroksiseen asuinrakennukseen. Kellarissa panttivankejaan piilotelleet kaappaajat surmattiin. Asuinrakennus tuhottiin panssarivaunuilla ja liekinheittimillä. Kello 22.25 terroristien aseet vaikenivat²⁴⁴. Erään lähteen mukaan vastaoperaatiossa kuoli 11 Alfa- ja Vympel-joukkojen jäsentä. Lähteestä riippuen vastaiskussa kuoli 335 panttivankia, joista 156 oli lapsia. Erään arvion mukaan surmansa saaneiden määrä oli 334, joista lapsia olisi ollut 188²⁴⁵. Surmansa saaneiden panttivankien lukumääräksi myös esitetty 300 ihmistä, joista puolet olisi ollut lapsia. Noin 200 ihmistä katosi, ja vielä useampi haavoittui²⁴⁶. Haavoittuneiden lukumääräksi on ilmoitettu 600, joista enemmän kuin puolet oli lapsia²⁴⁷.

Lähteestä riippuen, 27–31 terroristia sai surmansa. Joissakin lähteissä ilmoitettiin yhden terroristin vangitun elävänä²⁴⁸, toisissa lähteissä kolmen. Ainoastaan yhdelle kaappaajalle (Nur-Pashi Kulajev) julistettiin elinkautinen vankeustuomio (toukokuu 2006). Venäjän korkein oikeus vahvisti tuomion joulukuussa 2006.

Beslanin terrori-isku paljasti Tšetšenian kapinaliikkeen sisäisiä jakoja. Kreml syytti iskusta tšetšeenikapinallisten johtajaa Aslan Mashadovia sekä Basajevia. Mashadov tuomitsi myöhemmin iskun ja kielsi joukkojensa otaneen siihen osaa. Ossetian viranomaiset vetosivat Mashadoviin, jotta tämä vaikuttaisi kriisin lopettamiseen. Venäläisjoukkojen vastaisku ehti kuitenkin alkaa ennen mahdollista neuvotteluprosessia Mashadovin ja kapinallisten välillä.²⁴⁹ Venäläisen virallisen kannan mukaan vastaisku ei ollut suunniteltu. Taistelujen alettua ja ollessa käynnissä, viestiä iskun suunnitelmattomuudesta toistettiin valtion televisio- ja radiokanavilla.²⁵⁰ Sekä Dubrovkan että Beslanin tapauksissa käytettiin lukuisia informaatio-operaatioihin liittyviä elementtejä, joita tarkastellaan seuraavaksi.

²⁴³ Boykewich 2005, 162.

²⁴⁴ Tuathail 2009, 4.

²⁴⁵ Tuathail 2009, 4.

²⁴⁶ Ks. Esim. Snetkov 2007, 1352.

²⁴⁷ Tuathail 2009, 4.

²⁴⁸ Ks. Esim. Boykewich 2005, 162; Tuathail 2009.

²⁴⁹ Tuathail 2009, 8.

²⁵⁰ Boykewich 2005, 162.

3.3 Venäjän informaatio-psykologinen sodankäynti terrorismintorjunnassa ja päätelmiä

3.3.1 Kriisien informaatioaseita

Kahden terrori-iskun johdosta Venäjällä käytiin poliittista keskustelua siitä, ketkä olivat terrori-iskujen takana, mitä iskut merkitsivät turvallisuudelle ja kuinka Venäjän tulisi käsitellä terroristeja²⁵¹. Venäjän valtion duuma hyväksyi muutokset lakeihin joukkotiedotusvälineistä²⁵² ja terrorismin vastaisesta taistelusta toisessa käsittelyssään 25.10.2002. Hyväksytyillä muutoksilla rajoitettiin median mahdollisuuksia julkaista tietoja terrorisminvastaisista operaatioista ja terroristien antamista lausunnoista.²⁵³

Erään arvion mukaan viranomaisten ja median väliset suhteet teatterikaappauksen aikana osoittivat ammattimaisuuden ja yhteistyön henkeä. Tilanne oli toisin Kurskin uppoamisen aikaan, jolloin media suhtautui hallitukseen epäilevästi ja vihamielisesti. Joidenkin lähteiden mukaan teatteri-isku oli suora seuraus Putinin hallinnon aloittamasta Tšetšenian sodasta. Kurskin uppoamisen tapauksessa valtiollisia tiedonantoja leimasi hitaus, järjestäytymättömyys ja informaation ristiriitaisuus. Kurskin tapaukseen on myös liitetty oligarkkien (Berezovski ja Gusinski) salainen agenda, minkä sisältönä oli pyrkiä päästä Putinista eroon tai alistaa hänet riippuvaiseksi oligarkkien propagandistisesta tuesta. Tragedian uutisointi kääntyi siten presidentin vastaiseksi farssiksi, minkä keskeisenä periaatteena oli ”mitä huonompaa presidentille, sitä parempaa meille”.²⁵⁴

Informaation välittämistapa muuttui mitä ilmeisimmin kahden terrori-iskun välillä. Dubrovkan tapaus välittyi kaikilla venäläisillä kanavilla, Beslanin tapaus ei²⁵⁵. Beslanista tuli kuitenkin maailmanlaajuinen mediatapahtuma²⁵⁶. Beslanin tapauksessa viranomaisten kriisinhallintaan lukeutui ensimmäisenä johdonmukaisena toimenä tietoon ja hyökkäykseen liittyvien mielikuvien kontrollointi. Itsenäisiksi toimittajiksi nimettyjen Andrei Babitskinin ja Anna Politkovskajan pääsy alueelle estettiin. Joidenkin lähteiden mukaan Pohjois-Ossetian presidentin informaatio- ja analyysitoimiston johtaja, Lev Dzugajev, tuotti johdonmukaisesti epätäsmällistä ja harhaanjohtavaa tietoa panttivankien lukumäärästä.²⁵⁷ Beslanin uutisointiin liittyen

²⁵¹ Snetkov 2007, 1350; ks. Myös Tuathail 2009, 4.

²⁵² Ks. Venäjän median roolista esim. ЛЬЩМКОВЕЦ 11.9.2004.

²⁵³ Kommersant 25.10.2002; ks. Myös The Moscow Times 25.10.2002.

²⁵⁴ Pankin 29.10.2002.

²⁵⁵ ЛЬЩМКОВЕЦ 11.9.2004.

²⁵⁶ Tuathail 2009, 4.

²⁵⁷ Tuathail 2009, 8.

Anna Politkovskaja ja Andrei Babitski kokivat hankaluuksia omaa työtään tehdessään²⁵⁸.

Beslanin kaappauksen jälkeen *Izvestijassa* julkaistiin artikkeli Venäjän television harjoittamasta sensuurista. Sen mukaan Kreml oli horjunut yrityksessään hillitä tapahtuman aiheuttamia emotionaalisia seurauksia. Kreml oli myös muuttanut Beslanin vuoksi järjestetyn mielenosoituksen Putinia tukevaksi. *Izvestijan* päätoimittaja Raf Shakirov²⁵⁹ pakotettiin joidenkin lähteiden mukaan eroamaan.²⁶⁰ Kremlin toimet Beslanin kriisin hoidossa koskettivat myös mediaa ja kansalaisyhteiskuntaa. Erään lähteen mukaan *Izvestijan* päätoimittajan erottamisessa, minkä syyksi arvioitiin yliemotionaalinen tiedottaminen Beslanin kauhuista, turvaututtiin epäsuoraan ja suoraan vaikuttamiseen lakkauttamalla samalla kaksi suurinta itsenäistä televisiokanavaa *TV 5* ja *NTV*. Vuoden 2006 hallituksen ulkopuolisia organisaatioita koskeva laki vaikeutti ihmisoikeusjärjestöjen toimintaa Venäjällä. Uusiin lakipykäliin vedoten Human Rights Watchin ja Amnesty Internationalin toiminta kiellettiin.²⁶¹

Beslanin tapauksessa Venäjän hallitusta kohtaan osoitetun kritiikin mukaan jotkut tahot katsoivat Tšetšenian sodan olleen syynä tapaukseen. Presidentti Putinia syytettiin siitä, ettei hän ollut kaappauksen aikana tarpeeksi esillä julkisuudessa. Ihmetystä herätti myös, kuinka terroristit olivat onnistuneet tuomaan huomaamatta paikalle aseita ja räjähteitä. Eräiden argumenttien mukaan hallitus myös kontrolloi mediaa tapauksen jälkeen. Lisäksi hallitusta syytettiin väärän ja epä johdonmukaisen informaation antamisesta medialle.²⁶²

Kaappaus synnytti salaliittoteorioita, joiden mukaan Venäjän turvallisuusviranomaiset olivat itse mukana iskussa. Tämän tyyppisiä kannanottoja esittivät muun muassa myöhemmin myrkytetty Aleksander Litvinenko, kriitikko Anna Politkovskaja, yhdysvaltalainen journalisti Larisa Alexandrovna sekä yksi Beslanin ääni-ryhmän johtajista, Ella Kesajeva. Lukuisat johtavat venäläiset ja kansainväliset ihmisoikeusorganisaatiot, mukaan lukien Amnesty International, Human Rights Watch, Memorial ja Moscow Helsinki Group viittasivat 8.9.2004 antamassaan yhteisessä lausunnossa venäläisviranomaisten vastuuseen väärän informaation levittämisestä seuraavalla tavalla:

”Me olemme vakavasti huolestuneita faktasta, jonka mukaan viranomaiset peittivät kriisin todellisen laajuuden, inter alia, antamalla Ve-

²⁵⁸ Ks. Esim. OSCE Report 16.9.2004.

²⁵⁹ Raf Shakirovin tapauksesta ks. OSCE Report 16.9.2004, 8–9.

²⁶⁰ Tuathail 2009, 9; Boykewich 2005.

²⁶¹ Tuathail 2009, 11.

²⁶² Ks. Esim. OSCE Report 16.9.2004.

näjän yhteiskunnalle väärää tietoa panttivankien lukumäärästä. Me vaadimme Venäjän viranomaisia toteuttamaan perusteellisen tutkimuksen Beslanin tapahtumien olosuhteista, jonka tulisi sisältää arvio siitä, miten viranomaiset informoivat yhteiskuntaa ja panttivankien perheitä. Me vaadimme tutkimuksen tuloksia julkisiksi.”²⁶³

Myös muissa lähteissä puututtiin viranomaisraportteihin, jotka myöhemmin osoittautuivat tiedoiltaan vääriksi. Esimerkiksi Beslanin kaappauksen 36 ensimmäisen tunnin aikana julkaistiin väärää tietoa Venäjän valtion omistamassa mediassa. Kyseisen tiedon mukaan vain 354 henkilöä olisi kaapattu. Vastuullinen väärän tiedon levittäjä oli Pohjois-Ossetian presidentin lehdistösihteeri ja FSB:n paikallinen päällikkö. Ulkomaisille reporttereille ei jäänyt mahdollisuutta tarkistaa lähdettä, koska MVD:n, yleisen syyttäjäviraston ja FSB:n lehdistöedustajat oli lähetetty koordinoimaan lehdistön ja pelastusoperaation henkilökunnan toimintaa. Samaan aikaan paikalliset vanhemmat olivat alkaneet kerätä omaa panttivankilistaansa. Vapautettujen ja neuvottelijan Auševin yhteistyönä kyettiin vahvistamaan todellisen luvun olevan kolme kertaa ilmoitettua suurempi. Paikallisten asukkaiden vihamielisyys mediaa kohtaan lisääntyi koska nämä kokivat, että kyse oli petoksesta.²⁶⁴

Joidenkin väitteiden mukaan Venäjän turvallisuusviranomaiset painostivat monia alueella toimivia ulkomaisia lehtimiehiä²⁶⁵. Jonkinlaista informaatiosotaa käytiin muun muassa terrori-iskusta taltioidusta videomateriaalista. Eräiden lähteiden mukaan terroristit toimittivat Ruslan Auševin kautta videomateriaalia viranomaisille, jotka väittivät kasettien olevan tyhjiä. NTV julkaisi kuitenkin erään videoversion kriisin jälkeen. Toinen versio julkaistiin tammikuussa 2005. Beslanin äidit -komitea oli aktiivinen osapuoli videokiistassa ja vaativat heinäkuussa 2007 Beslanin tapaukseen liittyvää materiaalia julkiseksi. Beslanin äidit esittivät myös haltuunsa nimettömänä tulleen videon todistavan venäläisten turvallisuusjoukkojen aloittaneen joukkomurhan. Vastaoperaation aloittaneet räjähdyskset eivät olisi siten tulleet rakennuksen sisältä, vaan ulkoa.

Toinen keskeinen kiistan aihe oli se, olivatko terroristeja vastaan suunnatut aseelliset toimet etukäteen suunniteltuja. Kremlin virallisen kannan mukaan toimia ei oltu suunniteltu etukäteen, mutta toiset venäläislähteet väittivät, että suunnitelma iskun toteuttamiseksi oli ollut olemassa. *Nezavisimaja Gazetan* mukaan tähän suuntaan viittasivat erityisvarusteisten sotilaskuljetuslentokoneiden saapuminen Pohjois-Ossetiaan kriisin ensimmäisenä päivänä

²⁶³ OSCE Report 16.9.2004, 16.

²⁶⁴ Boykewich 2005, 161.

²⁶⁵ Ks. Esim. OSCE Report 16.9.2004, 11. Ulkomaalaisia toimittajia oli alueella ainakin Saksasta (*ZDF/ARD*), Yhdysvalloista (*AP Television News*) ja Georgiasta (*Rustavi 2*).

nä, ja terrorismintorjuntaan erikoistuneiden eliittijoukkojen (Alfa) läsnäolo alueella. *Gazeta.ru*-sivustoilla tätä perusteltiin sillä, että ilman vettä ja ravintoa lapset olisivat säilyneet hengissä enää muutaman päivän. Sen jälkeen useimpia ei olisi voitu enää pelastaa.²⁶⁶

Erään näkökulman mukaan Beslanin äidit -komiteasta ja Beslanin ääni -järjestöstä kehittyi Venäjän poliittiselle johdolle ongelmallisia ryhmittymiä kansainvälisine yleisöineen²⁶⁷. Parlamentaarinen komissio perustettiin tutkimaan tapausta 20.9.2004²⁶⁸. Komissiota johti liittoneuvoston varapuhemies Alexander Toršin. Komission jäsenillä oli läheiset siteet Yhtenäinen Venäjä -puolueeseen. Moni suhtautui komission viiveellä ilmestyneisiin pohdintoihin epäilevästi. Komission itsenäiseksi määritelty jäsen, silloisen Rodina-puolueen edustaja ja aseasiantuntija Juri Savejev, julkaisi oman 700-sivuisen raporttinsa elokuussa 2006. Raportin mukaan paikalla olleiden havainto liikuntasalin ensimmäisestä räjähdyksestä aiheutui RPO-A termobaarisesta aseesta.²⁶⁹

Termobaarinen RPO-A on yksi jalkaväen kolmesta²⁷⁰ samantyyppisestä liekinheitinperustaisesta rakettiaseesta (RPO-A thermobaric flame thrower; Реактивные пехотные огнемеры ППО-А). Kyseessä on singon kaltainen yksittäisen jalkaväkitaistelijan olkapäältä laukaistava ase, jonka ominaisuuksiin kuuluu lämpövaikutteinen taistelukärki. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi taisteluun terroristeja vastaan kaupungeissa ja vuorilla. Sillä voidaan myös lamauttaa linnoitteita, liikenneyhteyksiä ja kevyesti panssaroitua materiaalia.²⁷¹

Savejevin raportin mukaan toinen räjähdys aiheutui RShG-1 rakettkantoisesta kranaatista²⁷². Ase on läntisessä sotilasarviossa RPO-A:ta käyttökelpoisempi taistelussa kevyesti aseistettuja kulkuneuvoja ja kenttälinnoitteita vastaan. Sen kahdesta taistelukärjestä ensimmäinen läpäisee kohteen, jonka jälkeen 2.3 kilon päälataus räjähtää tuhoten kohteen.²⁷³

Savejevin raportin mukaan venäläiset (Kreml) päättivät hyökätä rakennusta vastaan pyrkien samalla luomaan vaikutelman, että he reagoivat kaappaajien toimiin²⁷⁴. Kaappaukseen oli todennäköisesti osallistunut jopa 60–70

²⁶⁶ Boykewich 2005, 162.

²⁶⁷ Tuathail 2009, 14.

²⁶⁸ Tuathail 2009, 11.

²⁶⁹ Tuathail 2009, 11.

²⁷⁰ Kaksi muutta ovat RPO-D ja RPO-Z.

²⁷¹ Russian Weapons Catalog, Osio 1 (Smoke and Incendiary Weapons / Group 10 Weapons: Class 1040 Chemical Weapons and Equipment) s. 240–241.

²⁷² Tuathail 2009, 11.

²⁷³ Geibel 2000; ks. Myös The Bulletin 2001, 5.

²⁷⁴ Ks. Myös BBC News 26.12.2005.

terroristia. Virallisessa raportissa väitettiin, että terroristit aloittivat lopullisen taistelun tietoisesti räjäyttämällä pommit panttivankien joukossa, yllättäen venäläisneuvottelijat ja komentajat.²⁷⁵ Komissio päätti tapauksen virallisen tutkinnan 22.12.2006²⁷⁶. Raportin perusteella Pohjois-Ossetian poliisiviranomaiset olivat suurelta osin vastuussa tapahtuneesta johtuen puutteellisista turvatoimista. Raportin mukaan tšetšeenien kapinallisjohtaja, Aslan Mashadov linkittyi tapahtuneeseen. Kaappauksen päättymisprosessiin johti kaappaajien, ei turvallisuusjoukkojen toimenpiteet. Kansainvälisesti kritisoitua päätöstä käyttää Shmel-liekinheitimiä perusteltiin sillä, ettei kansainvälinen laki kiellä käyttämästä kyseisiä aseita terroristeja vastaan.

Television kautta tapahtunut uutisointi erosi Venäjällä ja lännessä, sillä Venäjän päätelevisiokanavat *Kanal 1*, *Rossija* tai *NTV* eivät seuranneet kriisiä reaaliajassa²⁷⁷. *BBC* ja *CNN* puolestaan seurasivat tiiviisti tapahtumia.²⁷⁸ Taistelun alettua *CNN*, *BBC* ja *Euronews* -televisiokanavat toimittivat koululta suoraa lähetystä. Venäjän valtion omistamat kanavat *Kanal 1*, ja *Rossija* pitkittivät lähetysajan aloittamista kello kahteen, jolloin *Kanal 1* välitti suoraa lähetystä viisi minuuttia ennen säännöllisen ohjelmiston alkamista. *Rossija* puolestaan välitti TV-kuvaa paikalta tunnin. *NTV*, joka oli teatterikaappauksesta tekemiensä suorien lähetysten vuoksi suuttanut Putinin, katkaisi ilmeisesti paniikkireaktiona suoran lähetysten koululta ja siirtyi urheilu-uutisiin heti räjähdysten alettua.²⁷⁹

Yleensä Beslanin tapaukseen liittyvä venäläinen ja läntinen informaatio erosi toisistaan. Lännessä Venäjän toimenpiteet, niin käytännön operaatio kuin siihen liittyvät informaatiotekijätkin, tulkittiin pääsääntöisesti noudatelleen neuvostoperinnettä. Lännessä kriisin tulkittiin myös olleen seurausta Venäjän tukahduttavista toimista Tšetšeniassa. Venäjän poliittinen johto puolestaan katsoi läntisen kritiikin edustavan kylmän sodan mentaliteettia, minkä tavoitteena oli tukahduttaa Venäjän pyrkimyksiä. ”Virallisen Venäjän” vastaus esitettyyn läntiseen kritiikkiin ilmeni Alexander Toršinin johtaman Duuman parlamentaarisen tutkintakomission raportissa²⁸⁰. Kolme johtavaa paikallista viranomaista, Pohjois-Ossetian sisäministeri Kazbek Dzantijev, Ossetian FSB:n johtaja Valeri Andrejev ja Pohjois-Ossetian johtaja Alexander Dzasokhov, erosivat kriisin seurauksena.

²⁷⁵ Tuathail 2009, 11.

²⁷⁶ Ks. Myös Tuathail 2009, 11.

²⁷⁷ Ks. Myös ЛЫЦМКОВЕЦ 11.9.2004.

²⁷⁸ Ks. Myös Tuathail 2009, 8.

²⁷⁹ Boykewich 2005, 163.

²⁸⁰ Ks. Esim. Klusmann 2005.

Erään analyysin mukaan Tšetšenian saama virallinen mediajulkisuus heikentyi ajan kuluessa huomattavasti, mikä viitanee Venäjän mediakontrollin strategiaan osana terrorismin torjuntaa. Esimerkiksi Beslanin kriisin aikana medioiden edustajat eivät kysyneet (tai eivät saaneet kysyä) provokatiivisia kysymyksiä. Lisäksi medioiden edustajat pidättäytyivät arvostelemasta turvallisuusviranomaisia²⁸¹. Samaan aikaan lehdistö jakaantui virallista linjaa tukevaan, sekä riippumattomaan lehdistöön. Virallisen linjan mukaan sosiaalis-taloudelliset ongelmat tekivät Pohjois-Kaukasuksen haavoittuvaksi ääri liikkeen propagandalle.²⁸² Dubrovkan kaappauksen jälkeen Putin kritisoi julkisuudessa NTV-kanavan toimintaa, jonka suora läheytys oli ollut uhka panttivangeille. NTV:n johtajan erottaminen kuukausia myöhemmin ymmärrettiin Venäjän poliittisen johdon rankaisutoimeksi.²⁸³

3.3.2 Geopoliittista informaatio sotaa: havainnot keskittyvät heikkouteen ja Georgiaan

Putinin argumentaatiossa Beslanin kaltainen terrori-isku mahdollistui siksi, että Venäjä oli heikko. Heikkoja lyödään.²⁸⁴ Terrorismin esiinnousu liittyi siten suoraan valtiollisen heikkouden tilaan, mikä tätä kautta synnytti sisäisiä turvallisuusuhkia. Putinin käyttämässä vertauskuvassa ihmiselimitys rinnastui valtioon ja terrorismi elimistöä uhkaaviin bakteereihin ja viruksiin. Valtion turvallisuusjärjestelmä puolestaan ilmeni elimistön immunitteettikykyä:

*”Sillä minuutilla kun hänen terveytensä heikkenee, ne kaikki [sairauksia aiheuttavat virukset] pääsevät vapaiksi ja käynnistävät elämää uhkaavien sairauksien hyökkäyksen. Tämä on se, mitä on tapahtunut täällä – maa, valtio heikkeni ja niin me löydämme itsemme kasvotusten hyökkäyksen kanssa. Meidän ei ole järkevää nyt kasata erityistä syytä niiden päälle, jotka provosoivat tämän tilanteen. Puhun tästä erikseen, mutta nämä haitalliset elementit ovat olemassa jokaisen henkilön ruumiissa ja jokaisessa valtiossa. Mitä meidän tulee tehdä, on parantaa voimarakenteiden toimivuutta ja maa selviytyy. Meidän tulee luoda tehokas talous. Meidän tulee palauttaa koko Venäjän valtion terveys ja taloudellinen järjestelmä.”*²⁸⁵

Putinin viitekehyksessä terrorismi liittyi valtiolliseen haavoittuvuuteen yhtäältä ja toisaalta tietoisiin Venäjän vahingoittamispyrkimyksiin, joissa terrorismi oli väline. Terroristit olivat Putinin ja ulkoministeri Lavrovin mu-

²⁸¹ Volk 2004.

²⁸² Snetkov 2007, 1350, 1355, 1357.

²⁸³ Boykewich 2005, 164.

²⁸⁴ Ks. Myös Boykewich 2005, 180.

²⁸⁵ Tuathail 2009, 9.

kaan Venäjän ulkoisten vihollisten marionetteja²⁸⁶. Siten Venäjän ruumista vastaan hyökättiin tavoitteenaan kastaatio (eli ydinaseiden menetykset) ja silpominen (eli separatismi). Länsivallat, erityisesti USA ja Britannia, olivat tässä viitekehyksessä kaksinaismoralistisia tuomitessaan terrorismin, mutta myöntäessään turvapaikkoja tšetšeniaktivisteille.²⁸⁷ Putinin argumentaatioissa venäläisten päähuomion haluttiin kohdistuvan sisäpolitiikkaan, jottei se kykenisi korkeaprofiiliseen toimintaan kansainvälisesti²⁸⁸. Terrorismissa oli osaltaan kyse ulkopuolisten havaintojen suuntaamisesta toivottuun kohteeseen. Venäläiset eivät nostaneet esille maansa harjoittaman Tšetšenian politiikan ja Beslanin yhteyttä, vaan kohdistivat huomionsa Georgiaan, joka oli sallinut terroristien käyttäen Pankisin solaa Beslanin operaationsa tukikohtana. Georgian televisio myös salli Mashadovia koskevan lähetyksen²⁸⁹.

Syyskuun 11:n 2001 terrori-iskun jälkeen Venäjän Etelä-Kaukasukseen kohdistuvaan asymmetriseen politiikkaan kehittyi uutta dynamiikkaa. Terrori-isku edisti USA:n ja Georgian sekä USA:n ja Azerbaidžhanin terrorismin vastaista yhteistyötä. Georgia liitettiin osaksi Naton eurooppalaista komentorakennetta. Pentagonin huolenaiheisiin lukeutui Georgian Pankisin solan alue. USA tuki Georgian terrorismintorjuntajoukkoja sekä Georgian kansallisen asevoiman vahvistamista. Venäjä huolestui USA:n läsnäolosta ja vaikutusvallasta alueella. Yhdysvaltain keskinen komentorakenteen komentaja, kenraali Tommy Franks, ei vastannut suoraan, tulisiko Yhdysvallat hyödyntämään kouluttamaansa Georgian asevoimaa Abhasian ja Etelä-Ossetian uudelleen integroimiseen, vaan kertoi asianosaisten tekevän itse päätöksensä.²⁹⁰

Venäjä puolestaan reagoi tilanteeseen pönkittämällä vaikutuspiiriään alueella. Georgialaisten ja azerbaidžhanilaisten analyytikoiden mukaan tämä tapahtui informaatio-operaatioiden keinoin. Azerbaidžhanilaisanalyytikot väittivät venäläisten strategioiden omaksuneen kylmän sodan geopolitiikan huonoimmat perinteet, sillä tukien Armeniaa Armenian ja Azerbaidžhanin välisessä konfliktissa, Venäjä pyrki analyytikkojen mukaan varoittamaan Azerbaidžhania ja Georgiaa solmimasta läheisiä sotilassuhteita Yhdysvaltojen kanssa. Samanaikaisesti Moskova tuki Armeniaa ja nostatti Jerevanissa Turkin ja Azerbaidžhanin vastaista ilmapiiriä, pyrkien näin provosoidaan konfliktia georgialaisella Javakhetin alueella.²⁹¹

²⁸⁶ Tuathail 2009, 10.

²⁸⁷ Ks. Esim. Tuathail 2009, 9.

²⁸⁸ Tuathail 2009, 10.

²⁸⁹ Tuathail 2009, 10.

²⁹⁰ Herd 2002, 119–120.

²⁹¹ Herd 2002, 119–120.

Georgia syytti venäläistä mediaa, valtion duumaa, ja Kremlää yhteistoiminnasta terrorismin vastaisen ilmapiirin hyödyntämisessä pelotellakseen Georgiaa ja käynnistääkseen terrorisminvastaisia operaatioita Pankisin solassa Georgian maan koillisosassa ja Kodorin solassa maan luoteisosassa. Syyskuun 20:nä 2001 venäläinen uutislehti *Utro* ja uutistoimisto *Interfax* väittivät, että tšetšeenikomentaja Ruslan Gelajevin johdolla oli siirretty 400 tšetšeenimilitanttia Georgian sisäministeriön joukoille kuuluvilla kuorma-autoilla Pankisin solasta Tsalenjikhan kaupunkiin. Venäläismedian mukaan tšetšeenimilitanteille oli perustettu harjoitusleiri Pankisin solaan. Lisäksi venäläismedia väitti, että Georgia tuki todistetusti Tšetšeenijä. Georgian ulkoministeriön PR- ja informaatio-osaston johtaja, Kakha Sikharulidze, kiisti leirin olemassaolon.²⁹²

Yhdysvaltalainen Georgian asiantuntija, Philip Remler, väitti tammikuussa 2001 lukuisten al-Qaida ja Taliban -taistelijoiden haalineen turvapaikkoja ympäri Kaukasusta. Al-Qaida ja Islamilainen Veljeskunta pyrkivät luomaan Georgiasta ja Azerbaidzhanista kansainvälisen terrorismin taistelun ja ideologian linnakkeen. Georgiaa käytettiin keskeisenä koulutus- ja kauttakulkukeskuksena. Vuonna 2002 Georgian ja Azerbaidzhanin turvallisuuspalvelut joutuivat vastaamaan Venäjän ja USA:n terrorismisyytöksiin, mitkä uhkasivat Georgian alueellista koskemattomuutta ja suvereniteettia. Georgian valtion turvallisuusministeri, Valeri Khaburdzania ja apulaisensa Lasha Natsvishvili myönsivät olevan mahdollista, että Afganistanista paennut mujahedi oli soluttautunut maan koillisosaan, piilotellen tšetšeenipakolaisten parissa. Ministerit korostivat, ettei Georgialta voinut vaatia tšetšeenisotapäälliköiden (Gelajev, Khattabi ja Basajev) vangitsemista, koska Venäjä massiivisine turvallisuusinfrastruktuureineen ei siihen itsekään pystynyt.²⁹³

Georgian Venäjän suurlähettiläs, Zurab Abashidze, väitti, että kaikki Georgiassa vangitut rikolliset, mukaan lukien al-Qaidan jäsenet, tullaan luovuttamaan kotimaihinsa, mutta tilanne Pankisin solassa oli hankala. Siellä oli monenkirjavia rikollisia elementtejä, kapinallisia ja ulkomaalaisia. Georgialaiset turvallisuuspalvelut syyttivät puolestaan Venäjää informaatio sodan jatkamisesta, minkä parlamentin entinen puhemies Zurab Zhvania vahvisti seuraavasti:

”Monet venäläispoliitikot ovat yrittäneet kääntää Pankisi-asiaa painostuksen instrumentiksi Georgiaa vastaan mitätöidäkseen Georgian kansainvälisen maineen. Olen lukuisissa kokouksissa sanonut, että tämänhetkinen propaganda tähtää sellaisen vaikutelman luomiseen, että Pankisi on aiheuttanut Tšetšenian konfliktin, ei toisin päin. Amerikka-

²⁹² Herd 2002, 120.

²⁹³ Herd 2002, 121–122.

laiset näkevät ongelman seuraavalla tavalla: ensiksi, Georgian on varmistettava, ettei siitä tule tšetšeeni-, tai muiden kansallisuuksien taistelijoiden ja terroristien satamaa; toiseksi, kysymystä ei tule kääntää Georgian kiristämisen instrumentiksi; kolmanneksi, asian ratkaiseminen on elintärkeää, jotta aktiivisemmat toimet mahdollistuvat vaakaamman tilanteen luomiseksi alueelle. Tämä on heidän lähestymistapansa.”²⁹⁴

Toisaalta myös Georgia turvautui ansiokkaasti al-Qaidaan omista tavoitteissaan väittämällä, että Abhasia ja Etelä-Osetia tarjosivat turvasatamia al-Qaidan taistelijoille²⁹⁵. Terrorismi näyttäytyi osaltaan geopoliittisena informaatio- ja sotilaskampanjana. Sillä oli siten ulkoisia ja sisäisiä ulottuvuuksia. Sisäisenä ilmiönä terrori-iskut paljastivat myös jotain olennaista terrorismin psykologisesta kaavasta ja venäläisen yhteiskunnan heikkouksista.

3.3.3 Psykologinen operaatio luottamusta vastaan: terrorismin psykologinen kaava paljastuu

Venäjän poliittinen johto havainnoi tarkasti läntisiä, maailmanlaajuisia terrorismintorjuntaa ja siihen liittyviä informaatio-operaatioita koskevia näkemyksiä. Putinin mukaan Yhdysvallat oli jossain määrin häviämässä informaatio-, mutta ei sotilaskampanjaa. Hänen mukaansa terroristit päihittivät kaikki informaatiokentällä, sillä he toimivat aggressiivisemmin ja edistivät asemaansa suoraviivaisemmin. Terroristit saavuttivat parempia tuloksia kuin heidän torjujansa.²⁹⁶ Ennen Beslanin terrori-iskua Putin vaati Venäjän lehdistöä tekemään oman osuutensa taistelussa terrorismia vastaan²⁹⁷.

Dubrovkan, Beslanin ja 11.9.2001 terrori-iskujen yhdistävä keskeinen elementti on se, että tapausten takana vaikuttavaksi keskeiseksi uhkaksi nähtiin islamilainen terrorismi²⁹⁸. Kyseisiä iskuja yhdistävä piirre on myöskin niiden tapahtuminen kohteen omalla maaperällä. Eräs näiden iskujen keskeinen viesti on osoittaa turvallisuusviranomaiset kykenemättömiksi turvaamaan kansalaisiaan näihin kohdistuvilta uhkilta. Venäjän tapausten yhteydessä esimerkiksi eräät opposition edustajat kohdistivat presidentti Putiniin kritiikkiä syyttämällä häntä lupaustensa vastaisesti kykenemättömäksi turvaamaan maansa turvallisuus ja ratkaisemaan Tšetšenian kysymyksen. Kritiikin mukaan Putinin sopimukseen oli kuulunut järjestyksen ylläpitäminen maassa ja ihmisten turvallisuudesta huolehtiminen. Nyt sopimus oli rikot-

²⁹⁴ Herd 2002, 122.

²⁹⁵ Herd 2002, 124.

²⁹⁶ Herd 2002, 114.

²⁹⁷ Boykewich 2005, 169.

²⁹⁸ Snetkov 2007, 1355.

tu.²⁹⁹ Psykologisen sodankäynnin perusteiden mukaisesti kohdeyhteiskuntaa vastaan hyökättiin ja samalla heikennettiin kansalaisten luottamusta turvallisuusviranomaisiaan sekä poliittista johtoaan kohtaan³⁰⁰.

Dubrovkan ja Beslanin iskuissa täyttyi kaksi onnistuneen terrori-iskun edellytystä: hyökkäykset tapahtuivat sisältä ulospäin ja pääasiassa yhteiskunnan puolustuskyvyttömiin. Näiden kautta tavoitteena oli vaikuttaa laajemmin valtiolliseen politiikkaan. Molemmat terrori-iskut toimivat osaltaan terroristien päämäärien mukaisesti. Osin ne toimivat päämääriä vastaan.

Moskovan teatteri-iskun yhteydessä kriittiset äänet, mitkä kohdistuivat poliittiseen johtoon, voimistuivat venäläismediassa, jossa otettiin esille Putinin lupauksen ristiriita todellisuuden kanssa ja turvallisuusviranomaisten voimattomuus. Lisäksi mediassa otettiin esille Tšetšenian terrorismintorjuntaoperaatio, joka oli kriitikoiden mukaan paljastunut täydelliseksi epäonnistumiseksi. Eräässä artikkelissa todettiin esimerkiksi, ettei Tšetšeniasa tosiasiallisesti edes käyty todellista terrorismintorjuntaoperaatiota, vaan brutaalia ja järjetöntä joukkovainoa. Kreml oli voittanut informaationsodan hiljentämällä kriitikot ja median Tšetšenian tosiasiallisista tapahtumista. Artikkelin mukaan voittamalla informaatiotaistelun, Venäjä kuitenkin hävisi sodan, koska usko propagandan kaikkivoipaisuuteen päättyi poliittiseen kyvyttömyyteen.³⁰¹

Teatterikaappauksen aikana Moskovan Punaisen torin lähellä järjestettiin mielenosoitus Tšetšenian sotaa vastaan. Venäläislehdessä haasteltiin mielenosoitukseen osallistuneita. Marina Kholodnova, ei ollut kiinnittänyt sootaan sen kaukaisuuden vuoksi huomiota. Hän muutti kantaansa terrori-iskun vuoksi väittäen nyt vilpittömästi uskovansa, että se mitä kansalaisille sodasta kerrottiin, ei ollut totta. Kholodnova korosti, että kaappaajat, jotka olivat valmiita kuolemaan asiansa puolesta, saivat hänet ymmärtämään heitä. He eivät olleet terroristeja, vaan ihmisiä, jotka halusivat lopettaa sodan. Johtuen suuresta tuskastaan he toimivat kuten toimivat. Monien mielenosoitukseen osallistuneiden omaiset olivat päätyneet panttivangeiksi. Toinen sodanvastainen mielenosoitus järjestettiin teatterin lähellä. Mark Rozovskyn tytär oli jäänyt panttivangiksi teatteriin. Rozovsky ilmoitti tulleen sa mielenosoitukseen, koska oli toivoton. Hän koki sodan olevan poliittista peliä. Kaikki kansalaiset olivat tämän pelin ja demagogian uhreja. Oli tarpeen vedota poliittisiin viranomaisiin, jotta nämä siirtyisivät sanoista tekoihin. Rozovsky odotti presidentiltä vain yhtä lausetta, jossa tämä tunnustaisi vastuunsa kaapatuista, ja vetäisi Venäjän joukot Tšetšeniasta.³⁰²

²⁹⁹ Snetkov 2007, 1357 viittaa esimerkiksi liberaaliin Duuman jäsenen Vladimir Ryzhoviin.

³⁰⁰ Ks. Myös Kagarlitsky 26.10.2002b; ks. Myös Kagarlitsky 26.10.2002a.

³⁰¹ Kagarlitsky 26.10.2002a.

³⁰² The Moscow Times 26.10.2002b.

Toisaalta, ainakin Beslanin jälkeen (7.9.2004) mieltä osoitettiin myös terrorismia vastaan. Eräissä analyysissä osoitettiin, että 2002–2004 välisenä aikana terroristien aiheuttaman uhkan määrittely muuttui virallisessa medias-
sa laajemmaksi. Dubrovkan jälkeen terrorismin aiheuttama uhka koettiin hallittavana ja erityisesti Tšetšeniaan liitettynä, mutta Beslanin jälkeen huomio kohdistui koko Pohjois-Kaukasukseen uhkan noustessa käsittämään koko Venäjän olemassaoloa, jopa sivistynyttä maailmaa.³⁰³ Beslanin tapauksessa kritiikki, mikä kohdistui venäläisviranomaisten toimintaan, voidaan jakaa sisäiseen ja ulkomaiseen kritiikkiin. Sisäistä kritiikkiä esittivät pääasiassa oppositio, mukaan lukien kansalaisjärjestöiksi luettavat ryhmittymät kuten Beslanin ääni ja Beslanin äidit. Viranomaislahjontaa kritisoitiin, koska koettiin, että terroristit olivat lahjomalla päässeet poliisien pystyttämien tiesulkujen ohi. Ilmeisesti terroristit paljastivat itse kaappauksilanteessa kyseistä informaatiota kaapatuille. On mahdollista, että terroristit pyrkivät kaapattuihin suunnatulla psykologisella vaikuttamisella heikentämään kansalaisten suhtautumista turvallisuusviranomaisia kohtaan sekä aiheuttamaan turvattomuuden tunnetta, epätoivoa ja hallinnan menetyksen tunnetta.

Iskujen näytösluonteisuus herätti laajaa kotimaista ja kansainvälistä huomiota. Molemmat terrori-iskut (Dubrovka ja Beslan) herättivät kansainvälisen yhteisön pohtimaan Venäjän kansainvälispoliittista toimintaa, aivan samoin kuin Yhdysvaltoihin kohdistunut isku oli tehnyt vuonna 2001. Psykologisen sodankäynnin perusteiden mukaisesti tarkoituksena on [uudelleen] ohjata havaintoja³⁰⁴ tiettyyn poliittisten päämäärien mukaiseen suuntaan. Terrori-iskut eivät yleensä yksinomaan vahvista terroristien päämäärien ja tavoitteiden suuntaista tai mukaista toimintaa, vaan vahvistavat myös terroristien tavoitteille vastakkaisia seurauksia ja tuntemuksia, joista ehkä keskeisimpänä voidaan mainita laajemmassa yleisössä heräävä viatomiin uhreihin kohdistuva empatian tunne sekä terroritekojen kokeminen rikolliseksi toiminnaksi.

Dubrovkan ja Beslanin iskujen kolmas yhteinen piirre on iskujen poliittisuus. Molempien iskujen tekijöillä oli poliittinen motiivi. Beslanin tapauksessa poliittinen viesti ei kenties ollut täysin yhtenäinen, sillä tapausta koskevissa tulkinnoissa esiintyi eroja. Jotkut määrittelivät Beslanin iskun tavoitteeksi sytyttää Ingušetian-Ossetian konflikti uudelleen. Toiset kokivat iskun kansainvälisen terrorismin ilmentymäksi. Kremlin tulkinnoissa ilmeni jännite kansainvälisen terrorismin ja valtion heikkouden välillä.³⁰⁵ Poliittisen motiivin peruspiirre sopii kuitenkin kahteen terrori-iskuun, niiden liit-

³⁰³ Snetkov 2007, 1362.

³⁰⁴ Tähän joskus viitataan termillä perception management, ks. Lisää teemasta esim. Brown 2002.

³⁰⁵ Bakke 2009, 17.

tyessä suoraan toiseen Tšetšenian sotaan. Iskuista vastuussa olleen Basajevin omassa näkökulmassa vastuu Beslanista oli venäläisillä, näiden harjoittamassa [valtio] terrorismissa ja tšetšeenien kansanmurhassa. Venäläisiin tehoi siten mahdollisimman brutaali toiminta, joka oli ainoa keino saada heidät ymmärtämään omia tekojaan.³⁰⁶ Tässä ilmenee kuitenkin käänteinen logiikka (peilisykli). Basajev käytti terrori-iskuissaan itse samaa keinoa, josta syytti venäläisiä.

Dubrovkan ja Beslanin neljäs yhteinen piirre on iskujen symbolisuus - teon kohdistaminen pääasiassa siviiliväestöön. Dubrovkan isku tapahtui suurvaltan pääkaupungissa Moskovassa, lähellä Venäjän sydäntä, Kremliä. Iskun oheisviestinä saattoi siten olla yleisen turvattomuuden lietsominen ja viranomaisten legitimitietin heikentäminen. Beslanin isku kohdistui pohjoisossetialaiseen kouluun syyslukukauden alkaessa 1.9., eli tiedon/tietoisuuden päivänä. Perinteiden mukaan lapset tuovat kyseisenä päivänä kouluun kukkia³⁰⁷. Päivällä on kulttuurista painoarvoa venäjän kieltä puhuvilla alueilla. Päivään liittyy myös yleisesti tunnettu iskulause: ”Syyskuun ensimmäinen on kalenterin punainen päivä” (*первое сентября – красный день календаря*).

Vaikka molemmilla iskuilla oli yhteytensä Tšetšenian toiseen sotaan, ja oletettavasti tekijöidensä mielestä hyökkäykset olivat legitiimejä, viholliseen kohdistetut tavanomaisesta poikkeavat sodankäynnin toimet muuttuivat kohteen ja poliittisen päämäärän kautta terrorismiksi. Vastustajan sotilasjoukkojen ja henkilöstön sijaan ensimmäisen terrori-iskun kohteena olivat teatterissa vapaa-aikaansa viettävä siviiliväestö ja teatterin työntekijät. Toisen terrori-iskun kohteena oli tavallista koulupäivää viettävät lapset ja kouluhenkilökunta. Molemmissa tapauksissa iskun sijainnilla ja kohteella oli todennäköisesti jonkinasteista vertauskuvallista merkitystä, ainakin iskun tekijöille.

Terroristien näkökulmasta eräs keskeisimmistä psykologisen sodankäynnin metodeista oli terrori-iskun kohteen valinta. Moderni terrorismi kiertää perinteisen sodankäynnin lakikoodistot kohdistamalla iskuja siviiliväestöön, mikä on helppo ja tehokas kohde³⁰⁸. Kohde on helppo esimerkiksi siitä syystä, että isku vapaa-ajanviettopaikkaan tai kouluun ei kohtaa suunniteltuja esteitä, kuten jatkuvasti vartioitua aluetta, vahvasti aseistettua puolustusta tai rakenteellisia esteitä, kuten esimerkiksi aitoja, videovalvontaa, tai hälytysjärjestelmiä. Kohteen tehokkuus määrittyy esimerkiksi iskun vaikutusten kumuloitumisena median kautta tai uhrien kokemina psykologisina

³⁰⁶ Tuathail 2009, 8.

³⁰⁷ Boykewich 2005, 158.

³⁰⁸ Ganor 2004, 39; Ks. Myös Tarvainen 2006, 74; ks. Myös Brown (2007, 29; 34), joka käyttää Hamasia esimerkkinä uudesta terrorismista.

vaikutuksina. Vaikutukset ja reaktiot vaikuttavat tartuntaefektin tavoin. Elementit sopivat molempiin iskuihin. Teatteriin saapunut yleisö tai henkilökunta tuskin olivat valmistautuneet kohtaamaan aseistettuja hyökkääjiä. Kouluun saapuvat oppilaat tai opettajat eivät myöskään ajatelleet koulustaan tulevan poliittisesti suuntautuneen iskun kohde.

Iskujen tunnuspiirteenä media-orientoituneen terrorismin tavoin oli vaikuttaa yhteiskuntaan emotionaalisenä shokkina, etenkin Beslanin tapauksessa. Lisäksi iskuilla pyrittiin kyseenalaistamaan federaatio- ja alueellisen tason viranomaisten toiminta. Erään arvion mukaan Beslanin isku osoitti terrorismin juurtuneen laajoine verkostoineen syvälle venäläiseen yhteiskuntaan. Toisen arvion mukaan Dubrovkan teatterikaappaus, mikä oli Putinin ensimmäisen presidenttikauden pahin kriisi, ilmeni suorana iskuna Kremlin hallinnon sydämeen. Putin oli luvannut kansalle järjestystä ja turvallisuutta. Kuitenkin kolme vuotta virkaansa astumisen jälkeen täysin varustautuneet asemiehet tšetšeeniunivormuissa kykenivät liikkumaan pääkaupungissa esteittä ja sieppaamaan satoja panttivankeja. Lainvalvontavirastot ja asevoimat olivat tilanteessa täysin kyvyttömiä.³⁰⁹

Teatteri- ja koulukaappaukseen osallistuneiden terroristien käyttäytyminen ja pukeutuminen sekä teatterikaappauksessa terroristien toisistaan käyttämät arabiankieliset nimet olivat psykologista sodankäyntiä. Miespuoliset terroristit olivat pukeutuneet mustavalkoisiin maastopukuihin ja naiset käyttivät burkhaa. Beslanin kaappauksessa miespuolisilla terroristeilla oli päällään myös vihreitä maastoasuja. Molemmissa iskuissa terroristeilla oli maskit. Erään analyysin mukaan media nimenomaan painotti havainnoissaan Islamin erityispiirteitä, mitkä näkyivät terroristien ulkomuodossa³¹⁰. Terroristien käyttämä arsenaali - käsiaseet, rynnäkkökiväärit, kranaatit, miinat sekä räjähdeviritelmät olivat niiden tosiasiallisen käyttötarkoituksen ohessa myös informaatioaseita, joiden tavoitteina oli herättää kaapatuissa pelon tunteita, kontrolloida heitä ja vaikuttaa tätä kautta poliittisesti laajempaan yhteisöön ja yhteiskuntaan.

Sekä Dubrovkan että Beslanin kaappaustilanteita yhdisti tilan käytön kontrollointi, minkä mukaisesti panttivanngit karsinoitiin yhteen valvonnan alaiseen tilaan, Moskovon kaappauksessa teatterin auditorioon ja Beslanin tapauksessa koulun liikuntasaliin. Teatterin auditoriossa kaappaajat asettivat kaapatujen välittömään läheisyyteen räjähdeviritelmiä³¹¹. Terroristien sanalliset ja ei-sanalliset uhkaukset olivat psykologisen sodankäynnin menetelmiä, joita kohdistettiin auditoriossa ja liikuntasalissa voimatoimin pidettyihin panttivankeihin. Terroristit myös tappoivat panttivankejaan sekä

³⁰⁹ Kagarlitsky 26.10.2002a.

³¹⁰ Snetkov 2007, 1353.

³¹¹ Ks. Esim. The Moscow Times 24.10.2002; The Moscow Times 26.10.2002a.

ympäröivät panttivankejaan ansalangoilla ja asensivat heihin myös räjähteitä. Terrori-iskujen psykologisen vaikutuksen tapaan myös venäläinen terrorismintorjunta käytti hyväkseen psykologisia vaikutuskeinoja. Tätä tarkastellaan seuraavaksi.

3.3.4 Venäläinen terrorismintorjunta: koston peilisyklin psykologinen kaava

*”Venäjän sponsoroimat terroristitaktikat – summittaiset pommitukset, etniset puhdistusoperaatiot, suodatusleirit, tapporyhmäkatoamiset ja kidutus tavallisia tšetšeeniperheitä vastaan Tšetšeniassa ja Ingušetias-
sa – käynnistivät tšetšeenien itsemurhaterrorismin venäläissiviilejä vastaan, joista ensimmäinen rekisteröity itsemurhaisku tapahtui kesä-
kuussa 2000 ja saavutti huippunsa 2003 ja 2004 välittömästi Venäjän
brutaaleimman terrorismintorjuntaoperaation jälkeen Tšetšeniassa ja
Ingušetias-³¹².”*

Analysoitaessa venäläisiä terrorismintorjuntakeinoja, ensimmäinen havainto on perinteinen venäläinen näkemys voimatoimien keskeisyydestä, periaatteella ”mitä suuremmat ja brutaalimmat voimatoimet, sen parempi lopputulos”. Joidenkin määritelmien mukainen ylimitoitettu tai suhteeton voimatoimien käyttö nousi psykologisen sodankäynnin metodiksi arsenaaliin Shmel-liekinheitimet³¹³ ja T-72 panssarivaunut³¹⁴.

Joidenkin läntisten sotilasasiantuntija-arvioiden mukaan Shmel-liekinheitinmetodi on kaikkein viheliäin. Kohdistettuna suljettuun tilaan Shmel myrkyttää ilman, imee hapen ja luo massiivisen murskaavan paineaallon tappaen siihen saakka selviytyneet. Shmel-liekinheitin viittaa termobaaristen aseiden käyttöön (RPG-A; RShG-1), joiden vaikutus perustuu hitaasti palavaan räjähdysherkkään massaun, mikä pitää räjähdykselliset impulssit kohteessa pidempään. Syntyvät palavat plasmapilvet voivat läpäistä pienimmätkin raot. Kun massa on kulutettu, syntyvä tyhjiö aiheuttaa massiivisen uuden räjähdysen, mikä murskaa kaiken alueella. Aseet läpäisevät jopa kulkuneuvojen moottorin osiot ja tuuletusaukot.³¹⁵ Muun länsikritiikin mukaan Beslanin operaatiossa iskettiin kouluun raketeilla Mi-24 (HIND) -helikoptereista. Erinäisen länsikritiikin mukaan suurin osa panttivankeista kuoli summittaiseen venäläistulitukseen. Toisissa kriittisissä näkökulmissa kyseessä ei ollut panttivankeiden pelastus-, vaan terroristien tu-

³¹² Tuathail 2009, 7.

³¹³ Ks. Myös Putley 22.7.2006.

³¹⁴ Ks. Esim. Russian Weapons Catalog Part 1 (Tanks: T-72S Gun Missile Tank / Ракерно-Пушечный Танк Т-72С).

³¹⁵ Geibel 2000.

hoamisoperaatio. Muut kriitikot väittivät tämän osoittavan venäläisviranomaisten täydellistä piittaamattomuutta ihmiselämästä.

Länsikritiikin kärki paljastaa lisää venäläisiä informaationsodankäynnin metodeja. FSB:n mukaan al Qaida ja muut ääriorganisaatiot ohjeistivat itsemurhaiskuja Venäjällä ja Pohjois-Kaukaisuksella ja joissain tapauksissa kouluttivat terroristeja³¹⁶. Tätä vastaan kuitenkin iskettiin lännestä tarkemmalla tiedolla. Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) suunnatun brittiläisraportin mukaan oli mahdollista identifioida kolme erillistä ryhmittymää erilaisine päämäärineen: 1) Al Qaida ekstremistit, jotka olivat sitoutuneita jihadiin, 2) opportunistiset rikolliset, jotka näkivät sodassa materiaalisia etuja sekä 3) poliittiset johtajat, jotka oikeutetusti, vaikkakin harhaanjohdetusti halusivat turvata nöyryytetyille ja tukahdutuille tšetšeneille poliittisen ja kulttuurisen identiteetin³¹⁷. Läntisissä arvioissa kapinaa ylläpiti venäläismiehityksen julmuus, ei yhteys taistelijoiden ja al Qaidan välillä³¹⁸. Eräs Venäjän virallisen näkemyksen vastanäkemyksen lähde oli niin kutsuttu itsenäinen media, mikä nosti esille korruption ja hämärät liiketoimet Tšetšenian epävakaudesta ylläpitävinä tekijöinä³¹⁹.

Itsemurhaiskuihin osallistuneiden tšetšeenien perheenjäsenten parissa tehdyt haastattelut paljastivat, että kaikissa tapauksissa itsemurhaterroristit olivat henkilökohtaisesti syvästi traumatisoituneet venäläisjoukkojen käsissä. Kaikki olivat todistaneet lähiomaistensa pahoinpitelyä ja kuolemia sekä itse kokeneet kidutusta. Trauma oli pääasiallinen motivaatio, johon liittyi jälkitraumaattinen stressireaktio ja syvä halu kostaa läheisten kuolemat. Erityisesti militantteihin Wahhabit- ja Salafid-ideologioihin nojaavat terroristiorganisaatiot tarjosivat pelastusta traumatisoituneille, ohjaten heitä tielle, jossa oli mahdollista taistella poliittisen tarkoituksen puolesta, kostaa läheisten kuolemat sekä vaalia toivoa terrorismin avulla saavutettavasta sosiaalisen oikeudenmukaisuuden hitusesta.³²⁰

Venäläisten informaationsodankäyntitavoista selkeimmäksi ja päällimmäiseksi nousee teatterikaappauksen päättäminen käyttämällä psykotrooppista kaasua. metodi oli ilmeisesti kiistanalainen myös Venäjän poliittisen johdon mielestä. Putin kritisoi sen käyttöä julkisesti myöhemmin³²¹. Toinen informaatioase ja terroristeille suunnattu signaali oli peräänantamattomuus terroristien poliittisille vaatimuksille, vaikkakin pieniä käytännön myönnytyksiä tehtiin. Kolmas viesti oli lamautuneiden terroristien teloittaminen päähän ampumalla ilman armoa. Neljäs signaali oli kostonomaiset voima-

³¹⁶ Tuathail 2009, 8–9.

³¹⁷ Snetkov 2007, 1355.

³¹⁸ Snetkov 2007, 1355.

³¹⁹ Snetkov 2007, 1355.

³²⁰ Tuathail 2009, 7.

³²¹ Boykewich 2005, 163.

toimet, mitkä jatkuivat kaappauksen päättymisen jälkeen. Eräiden lähteiden mukaan 17.9. jälkeen Basajevin ilmoitettua olevansa vastuussa koulukaappauksesta, saivat useat tapaukseen liitetyt terroristit surmansa. Venäläisviranomaiset esittivät, että kaappauksen takana oli Basajevin lisäksi Abu Omar al-Saif. Basajev oli suunnitellut iskun ja jälkimmäinen wahhabistina ja al Qaidan Tšetšenian yhteyshenkilönä oli operaation rahoittaja³²².

Muita kaappauksen takana olleita henkilöitä olivat ilmeisesti Abu Zaid ja Kamel Rabat Bouralha. Bouralha ilmeisesti vangittiin Tšetšeniassa syyskuussa 2004. Abu Zaid teki todennäköisesti itsemurhan 16.2.2005 venäläisten erikoisjoukkojen piirityksessä. Marraskuussa 2005 Abu Omar al-Saif kuoli, joko oman käden kautta tai venäläisten erikoisjoukkojen toimesta piiritystilanteessa. Kahden terrori-iskun suunnittelija, Šamil Basajev, sai itse surmansa 10.7.2006 Ingušetiaassa, FSB:n johtajan Patruševin sanoin erityisoperaatioissa. Ennen salamurhaansa Nazran ulkopuolella, Basajev puolusteli toimintaansa tekemällä viittauksia Venäjän harjoittamaan [valtio-] terrorismiin korostamalla, etteivät tšetšeenit kansanmurhan pysäyttämiseksi pysähtyisi mihinkään³²³, luvaten lisää Beslan-tyyppisiä operaatioita, joiden tavoitteena oli osoittaa venäläisen hallinnon ja Putinin todellinen luonne. Beslanin päämääränä oli lopettaa tuhansien ja tuhansien tšetšeenilasten, naisten ja vanhusten tappaminen. Basajevin logiikalla tšetšeenien viesti menisi sitä paremmin perille, mitä brutaalimpi isku. Hän kuitenkin mainitsi, ettei viestiä ollut vielä ymmärretty.³²⁴

Viides venäläisen vastapsykologisen sodankäynnin metodi oli pyrkiä mustamaalaamaan tšetšeeniosapuolen poliittista johtoa, Aslan Mashadovia sekä kapinallisjohtajaksi nostettua Šamil Basajevia. Määrittelemällä terrorismi homogeeniseksi uhkaksi, virallisesti valittu Tšetšenian poliittinen johto pyrki heikentämään Mashadovin poliittista legitimitettä. Samaan suuntaan kulki myös Juri Bogomolovin artikkeli *Rossijskaja Gazeta* -lehdessä 16.9.2004. Artikkelissa väitettiin, että sota jatkui johtuen Mashadovin ja Basajevin poliittisen henkiinjäämisen tarpeesta sekä väittämällä, että Kaukasuksen tapahtumat eivät edustaneet kansallista vapaustaistelua, koska sen idealit olivat hautautuneet sodan uhrien alle. Tämä romutti ajatuksen, että Tšetšenian edellinen hallinto olisi taistellut suurempien kansallisten tai moraalisten hyveiden, itsenäisyyden tai Tšetšenian kansan vuoksi. Putinin hallinto oli vuodesta 1999 omaksunut linjan, ettei toista Tšetšenian sotaa tullut määritellä itsenäisyystaisteluksi, ja ettei terroristien kanssa neuvotella. Venäjän media tuki tätä näkemystä.³²⁵

³²² Tuathail 2009, 8.

³²³ Tuathail 2009, 8.

³²⁴ Tuathail 2009, 8.

³²⁵ Snetkov 2007, 1354–1355.

Lähtiessään toiseen Tšetšenian sotaan, Putinin hallitus oli kyennyt voittamaan epäluottamuksen perinteen ja luomaan sotaa tukevan psykologisen ilmapiirin venäläisväestöön. Syntyneitä tunnelmia vahvisti Tšetšenian vastainen yleinen ilmapiiri, jota Moskovassa, Volgodonskissa ja Buynakskissa koetut pommi-iskut vuonna 1999 vahvistivat. Erään arvion mukaan Putin painosti tehokkaasti moskovalaisia media-oligarkkeja muokatakseen sodasta luotavaa kuvaa. Venäjän hallitus kykeni ylläpitämään Tšetšenian informaatioeristystä. Gusinskin ja Berezovskin karkotus rampautti sotaa käsittelevän itsenäisen, ei-valtiollisen mediatoiminnan ja *Novaja Gazeta* -lehden toimittajan Anna Politkovskajan häirintä korosti itsenäisen rintamaraportoinnin puuttumista.³²⁶

Teatterikaappauksen aikana venäläisten informaatioaseita olivat viranomaisten ja median yhteistyö, mikä oli onnistuneempaa kuin Kurskin tapauksessa. Putin oli ilmeisesti saanut yliotteen maan sisäisestä poliittisesta sodankäynnistä, mitä erityisesti turvallisuusviranomaiset presidentin johdolla kävivät oligarkkeja vastaan. Molempia terrori-iskuja, Dubrovkaa ja Beslania, käytettiin hyväksi pyrkimällä heikentämään Venäjän toimiin kohdistunutta länsikritiikkiä ja osoittamaan Venäjän kansalle, että Länsi tuki Venäjän hallituksen toimia. Venäläisuutisoinnissa kansainvälisiä tuen osoituksia korostettiin.³²⁷ On myös mahdollista, että median ja uusien teknologioiden avulla harjoitettiin kaappauksen aikana informaatio-sotaa, jossa näillä välineillä syötettiin kaappaajille toista tietoa, kuin teatterista syötettiin viranomaisille.

Beslanin tapauksen lähempi tarkastelu paljastaa, etteivät viranomaiset olleet ottaneet opikseen teatterikaappauksesta, sillä koulukaappauksen hoito vaikutti kaoottisemmalta. Tapauksesta tuli PR-katastrofi Kremlille ja Putinin presidenttikauden yksi pahimpia kriisejä. Hallinnon toimintatapaan liittyi voimaperäisesti informaation hallinta ja väärän tiedon levittäminen.³²⁸ Koulutettujen joukkojen ohessa vastaiskuun osallistui paikallisia aseistettuja siviilejä, joista ainakin osa oli panttivankien vanhempia. Venäläisjoukot turvautuivat myös perinteisiin voimakeinoihin. Psykotrooppisten aseiden käyttö ei ollut mahdollista terroristien suorittamien suojaustoimien vuoksi. Venäläisille tyypillisen toimintakoodin mukaan vastaiskussa käytetyt voimatoimet olivat mittavia. Myöhemmin esitetyn kritiikin mukaan ne olivat suhteettomia aiheuttaen enemmänkin lisää uhreja, kuin auttoivat niitä pelastamaan. Putin osallistui Dubrovkan jälkeen henkilökohtaisesti julkisiin, mainostettuihin tapaamisiin Tšetšenian edustajien kanssa³²⁹. Beslanin jäl-

³²⁶ Herd 2002, 112.

³²⁷ Snetkov 2007, 1361.

³²⁸ Tuathail 2009, 8.

³²⁹ Snetkov 2007, 1356.

keen vastaavia tapaamisia ei järjestetty.³³⁰ Seuraavaksi tarkastellaan alapää-
telmiä venäläisestä informaatiiosodankäynnistä terrorismintorjunnassa.

3.3.5 Venäläinen informaatiiosodankäyntitavan kenttä terrorismintorjunnassa

Tarkasteltaessa venäläistä terrorismintorjuntaa edellä esitetyn kahden terro-
ri-iskun valossa, venäläistä toiminnan kenttää on mahdollista tarkastella
luvussa 2 esitetyn teoreettisen viitekehyksen kautta.

VENÄJÄN TOIMINTA- KENTÄT	POLIITTINEN ULOTTUVUUS sisäinen / ulkoinen	SOTILAALLINEN ULOTTUVUUS sisäinen / ulkoinen	ENDS-WAYS-MEANS PÄÄMÄÄRÄT- TAVAT-KEINOT
Informaatio- psykologinen	Geopoliittinen kilpailu, info-/mediasota, koston peilisykli, psykotrooppi- nen sota, valtiollinen heikkous	Tietosulku, mielipide- muokkaus, painostus, psykotrooppinen sota, informaatio, aseelliset voimatoimet, koston peili- sykli, vakoojat, soluttau- tuminen	DESTABILISAATIO, JOSSA TERRORISMI ILMENEÄ VÄLI- NEENÄ
Informaatio-tekninen	Media, televisio, puhelin, (radio) kommunikaatio välineinä	Media, televisio, puhelin, (radio) kommunikaatio välineinä	MEDIA, TELEVISIO, PUHELIN
Informaatio-PSYOPS	Psykotrooppinen sota, mediasota, mielikuvien luominen, symbolismi	Psykotrooppinen sota, mediasota, mielikuvien luominen, symbolismi, liekinheittimet, T-72, aseelliset voimatoimet, erityisoperaatiot	DIPLOMATIA, ME- DIA, FYYSISET (VOIMA-) TOIMET

Kuvio 3: Venäjän toimintakenttä terrorismintorjunnassa.

Pohdittaessa venäläisiä informaatio-psykologisia metodeja päämäärät-
tavat–keinot -kolmijaon kautta, on mahdollista havaita, että venäläisen ter-
rorismia koskevan sanoman pääasiallinen informaatiosisältö oli Dubrovkan
ja Beslanin kaappausten määrittelemisen Tšetšenian toisen sodan kautta
osaksi globaalia terrorisminvastaista taistelua. Samalla Venäjä määritteli
itsensä samanlaiseksi uhriksi kuin Yhdysvallat oli 11.9.2001 iskun jälkeen.
Tämä oikeutti Venäjän samankaltaisiin toimiin, kuin Yhdysvallat terroris-
mintorjunnassaan. Samaan aikaan venäläiset kiinnittivät huomiota terrori-
iskujen rikollisuuteen ja julmuuteen jättäen omat operatiiviset toimensa
paikallisväestön parissa vähälle huomiolle. Pääasiallinen sanoman välitys-
väylä oli media. Arvioitaessa Venäjän toiminnan kenttiä terrorismintorjun-
nassa on havaittavissa mielenkiintoinen piirre venäläisessä terrorismilogii-
kassa, eli terrorismille annettu strategisen ja operatiivisen tason instrumen-
taalin luonne.

³³⁰ Snetkov 2007, 1356.

Terrorismi näyttäytyy jonkinlaisena väliin tulevana muuttujana. Kuvion 3 strategisella tasolla, eli informaatio-psykologisella tasolla ilmenee edellä mainittu geopoliittinen informaatio-sota. Siten kuvion mukaisessa venäläisessä viitekehyksessä strategisella tasolla terrorismi näyttäytyy osittain Venäjän vihollisten välineenä sitä vastaan. Terrorismi olisi näin ollen geopoliittisen kilpailun (Komov a.; Komov b.; Pirumov a.) ja poliittisen sodankäynnin komponentti. Tätä kautta kylmän sodan jatkumoa (Tsymbal a.) ilmenisi poliittisen sodankäynnin tasolla. Siten terrorismi välineenä olisi rauhan ajan epäsuorien toimien metodi. Sodassa Tšetšeniaa vastaan terrori-iskut olisivat samalla suorien toimien metodi. Terrorismintorjunnassa käytiin mediasotaa, mikä näyttäytyi kamppailuna numeerisesta tiedosta (info), väärän tiedon levittämisenä globaaleihin tietoverkkoihin (Markomenko) ja television kautta terroristeille. Väärän tiedon, propagandan, levittämisen kautta kyseeseen tulisi siten myös desinformaation perinne.

Siinä missä venäläisviranomaiset sallivat Dubrovkan tapauksessa vapaan tiedonvälityksen, esimerkiksi suorat lähetykset kaappauspaikalta, Beslanin tapauksessa harjoitettiin jonkinlaista Komovin määrittelemää tietosulkumetodia, sillä venäläiset televisiokanavat eivät seuranneet kaappausta reaaliajassa. Eräissä arvioissa tätä pidettiin esimerkkinä siitä, että venäläiset olivat ottaneet teatterikaappauksesta opikseen ja kykenivät nyt harjoittamaan informaatio-sotaa tehokkaammin, kuin Dubrovkan tapauksessa, jossa terrori-iskun psykologiset vaikutuksen näkyivät viranomaisten toiminnan kyseenalaistamisena, terroristien poliittisten vaatimusten suuntaan kulkevana mielenosoituksina sekä poliittisen johdon auktoriteetin heikkenemisenä. Toisissa arvioissa venäläistä toimintatapaa pidettiin länsimaiselle sananvapaudelle vastakkaisena. Tämä viimeinen elementti todistaa modernin terrorismin asettamia paineita, jotka kulkevat kahteen suuntaan: yhtäältä terrorismin psykologisten vaikutusten kumuloitumisen estäminen median kautta ja toisaalta demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluvan sananvapauden turvaamisena.

Aineiston perusteella venäläisessä terrorismintorjunnassa näyttäytyy refleksiivinen kontrolli (Ionov), johon venäläiset pyrkivät käyttämällä Dubrovkassa psykotrooppista asetta. Toinen refleksiivisen kontrollin keino on saatanut olla vakoojien rekrytoiminen terroristien parista ja tätä kautta soluttautuminen avainhenkilöiden lähipiiriin tiedonkeruun ja muiden psykologisten vaikutusten aikaansaamiseksi. Jälkimmäinen elementti nousi esille Beslanin tapauksessa. Komovin metodeista (Komov c.) ainakin osa oli suurella todennäköisyydellä käytössä sekä Dubrovkan tapauksen jälkeen, että Beslanin tapauksen yhteydessä (tietosulku Beslanin tapauksen tiedottamisessa ja mielipiteen muokkauksessa). Venäläiset kohdistivat mahdollisesti myös painostusta terroristeihin piirittämällä heidät sekä välittämällä väärää tietoa tiedotusvälineiden kautta. Eräs esimerkki valheellisesta rauhoittelusta saattaa olla Beslanin tapauksessa viranomaisten vakuuttelu kaappauksen

aikana, etteivät he tulisi käyttämään voimatoimia vaan pyrkisivät rauhanomaiseen ratkaisuun, päätyen kuitenkin käyttämään voimatoimia. On todennäköistä, etteivät viranomaiset tilanteen luonteesta johtuen tahallisesti painostaneet, provosoineet, pelotelleet tai ylikuormittaneet kaappajia. On myös todennäköistä, ainakin Beslanin tapauksessa, että viranomaiset eivät tietoisesti pyrkineet päättämään kaappausta voimatoimin. Kolmas strategisen tason elementti on koston peilisykli, minkä keskiössä on vastustajan lyöminen yhä brutaalimmilla keinoilla.

Informaatio-tekniisellä tasolla venäläiset kommunikoivat terroristien kanssa median, television, puhelinten ja mahdollisesti myös radion välityksellä. Tällöin näillä teknisillä apuvälineillä pyrittiin mahdollistamaan psykologinen vaikutus. Vaikutus näkyi erityisen hyvin tilanteessa, jossa venäläisviranomaiset välittivät propagandistista tietoa television välityksellä, minkä seurauksena terroristien raivolla oli välittömiä psykologisia vaikutuksia kaapattuihin. Analysoitaessa informaatio-tekniisellä tasolla Venäjä-terrorismi -tapausta, pääasiallinen kommunikaatiokanava oli media. Myös puhelimia ja käsin kirjoitettuja lappusia käytettiin tiedon välitykseen. Internetillä ei havaittu olevan erityistä merkitystä operaatioiden aikana. Mahdollisesti myöhemmin sillä oli. On mahdollista, että tietoverkkojen merkitys korostuu rauhanajan pitkäkestoisessa psykologisessa vaikuttamisessa, esimerkiksi terrorismiin liittyvän propagandan levittämiseen, uusien jäsenten rekrytoinnissa ja ehkä jopa suoremmissa verkkohyökkäyksissä (ml. hakkerointi ja krakkerointi). Kahden terrori-iskun analyysi vahvistaa väitettä, jonka mukaan terrorismiuhan älyllinen ja psykologinen ulottuvuus ovat yhtä keskeisiä kuin fyysinen ulottuvuus vastatoimia suunniteltaessa³³¹.

Keskeinen seikka arvioitaessa venäläisiä terrorismintorjunnan metodeja Dubrovkan ja Beslanin tapauksissa liittyy terroristien käyttämään epäsymmetrisen sodankäynnin strategiaan, missä pyritään muuttamaan taistelukenttää etsimällä vastustajan heikkoja kohtia³³². Venäjän tapauksessa venäläisiä heikkouksia olivat lainvalvontaviranomaisten korruptoituneisuus sekä rajavalvonnan heikkous. Toinen keskeinen elementti oli epäsymmetrisuus teknologisten ja primitiivisten resurssien välillä. Liiallinen luottamus teknologiaan voi olla heikkous, koska iskun voi toteuttaa alkeellisillakin tavoilla³³³.

Dubrovkan ja Beslanin terrori-iskuissa kaappajat tukeutuivat pääsääntöisesti alkeellisiin, psykologisiin metodeihin. Iskut olivat psykologisia operaatioita, joita vastaan venäläinen terrorismintorjunta oli osittain neuvoton. Mainitut iskut kuitenkin eroavat toisistaan siinä, että Dubrovkassa kaappaa-

³³¹ Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State 2006, 49.

³³² Ks. Esim. Tarvainen 2006, 74, 76; ks. Myös Rasler & Thompson 2009, 28.

³³³ Tarvainen 2006, 74, 76; ks. Myös Rasler & Thompson 2009, 28.

jat nojasivat enemmän moderniin teknologiaan, kuin Beslanin iskussa. He esiintyivät enemmän mediassa, sallivat panttivankiensä käyttää kännyköitä ja antoivat haastatteluja. Beslanissa puolestaan kommunikointi muuttui perinteisemmäksi, sillä kaappaajat käyttivät pääasiassa puhelimia ja käsin kirjoitettuja paperilappusia. Molemmissa tapauksissa kaappaajat seurasivat kaappaukseen liittyvää virallista tiedonvälitystä kaappauksen aikana televisiosta, jossa tapahtuneella tiedottamisella oli välittömiä vaikutuksia. Molemmissa iskuissa terroristeille päätynyt väärä tieto suututti heidät ja hankaloitti täten heidän uhriensa asemaa.

Kaksi edellä mainittua tapausta eroavat toisistaan siinä, että Dubrovkassa tieto kulki reaaliajassa kahteen suuntaan: terroristeilta mediaan ja ulkoiseen maailmaan, mukaan lukien Venäjän turvallisuusviranomaiset. Beslanissa reaaliaikainen tiedottaminen kaappaajien taholta oli estyneempää, kun taas reaaliaikainen tieto liikkui mediasta heille. Terrorismia koskevassa argumentaatioissa todetaan, että epäsymmetrisellä hyökkääjällä on kyky istuttaa oma sodankäyntitapansa puolustajaan perinteisen keinovalikoiman osoittautuessa riittämättömäksi³³⁴, jolloin epäsymmetria toteutuu materiaalistien puolustuskeinojen ja psykologisten sodankäyntikeinojen kohdatessa³³⁵. Venäläisessä terrorismintorjunnassa näitä elementtejä oli havaittavissa kolmella eri tasolla: 1) informaatio-psykologisella, 2) informaatio-teknisellä sekä 3) informaatio-PSYOP -tasolla. On esitetty näkemyksiä, joiden mukaan terrorismintorjunnassa nämä menetelmät tulisi ulottaa myös Internetiin.³³⁶

Informaatio-psykologisten operaatioiden tasolla venäläiset turvautuivat terrorismintorjunnassaan narkoottiseen kaasuiskuun. He tukeutuivat myös propagandistiseen vaikuttamiseen median, esimerkiksi television kautta. On mahdollista, ettei väärän tiedon vaikutusta kaapattuihin oltu analysoitu etukäteen. Venäläisviranomaisten välittämät väärät numeeriset ja laadulliset tiedot panttivankien ja kaappaajien lukumäärän (sekä kansallisuuden) osalta aiheuttivat myös kansainvälisiä reaktioita ja väitteitä, joiden mukaan venäläiset olivat turvautuneet perinteiseen dezinformatsiaan. Dubrovkan tapauksessa venäläiset nojautuivat informaatio-psykologisen sodankäynnin välineeseen, psykotrooppiseen sotaan, jota sittemmin kritisoitiin valtiojohdossa. Tämä oli selvä esimerkki venäläisten valmiudesta käyttää omassa

³³⁴ Terrorismin torjuntametodiikkaan lukeutuvat väestön turvaaminen marginalisoimalla uhkaavat toimijat, hankkimalla riskiryhmien luottamus ja kohdennetuilla tiedustelujohdoisilla operaatioilla kriittisten viholliselementtien eliminoimiseksi (Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State 2006, 49). Terrorismin torjunnan informaatiostrategiaan lukeutuu manipuloinnin tunnistaminen mm. valistamalla (Ganor 2002; Ganor 2004, 41; Ks. Myös Hanser 2007).

³³⁵ Tarvainen 2006, 75.

³³⁶ Lungu 2001, 13; Post 2005, 105–106; ks. Myös Halonen 2005, 111.

informaationsodankäynnin teoreettisessa viitekehyksessään esiintyviä metodeja.

Etenkin Beslanin yhteydessä venäläiset harjoittivat myös jonkinasteista tietosulkua kaappauksen uutisoinnissa, pyrkien näin kontrolloimaan terrori-iskujen psykologisia vaikutuksia. tässä suhteessa on todennäköistä, että venäläiset ovat olleet tietoisia media-suuntautuneen terrorismin oheisseurauksista. Vaikka venäläiset pääsääntöisesti tukeutuivat molempien kaappausdraamojen päättävissä operaatioissa perinteisiin voimatoimiin, oli tietyillä aseilla psykotrooppisten välineiden ohessa psykologisia ominaisuuksia. Venäläisiin informaatio-psykologisiin operaatioihin lukeutuivat myös fyysisten voimakäyttövälineiden kuten liekinheittimien ja T-72 psykologiset vaikutukset. Kyseisten välineiden käyttö saattoivat ajaa operaation kannalta asiansa siinä, että terroristit neutraloitiin, mutta metodien valinta herätti kansainvälistä kritiikkiä.

Kahden edellä mainitun terrori-iskun analyysi vahvisti perinteistä näkemystä, minkä mukaan venäläinen lähestymistapa terrorismin torjuntaan tukeutuu operatiivisella tasolla pääasiassa voimatoimien käyttöön³³⁷ sotilas- ja poliisivoimien avulla (erityisoperaatiot)³³⁸. Eräs havainto koski venäläistä tapaa ylireagoida tai käyttää suhteettomia tai ylimitoitettuja voimatoimia terroristeja vastaan itse operaation voimankäyttöosuuden alettua. Venäläiset käyttivät voimatoimia myös kostonomaisesti, välittömän operaation päätyttyä. Toinen havainto oli kostotoimien peilisykli, mikä analyysin perusteella tarkoittaa kahden toimintasyklin keskenään kietoutumista. Terroristien kaavassa (sykli 1) venäläisten turvallisuusjoukkojen harjoittama valtioterrorismi johti brutaaliin tšetšeenien kansanmurhaan, mikä puolestaan johti terroristien tekemään brutaaliin quid pro quo -tyyppiseen (vastavuoroisuuden periaate) vastaiskuun. Terrori-isku toimi siten samalla viestinä (kosto/terrorismi), jossa keskeiseksi nousee tietty poliittinen päämäärä. Venäläinen kaava oli puolestaan lähes identtinen. Venäläinen sykli 2 rakentuu puolestaan kaavalle, minkä mukaan pääasiassa tšetšeenien tekemät terrori-iskut, joilla on yhteyksiä globaaliin uskonnolliseen terrorismiin, ilmenevät brutaalina venäläissiviileihin kohdistuvana väkivaltana. Kyseessä on siten rikollinen toiminta, minkä tulee johtaa vielä brutaalimpaan quid pro quo -vastaiskuun, mikä myös itsessään toimii viestinä (kosto/terrorismintorjunta), ja missä keskeisenä näyttäytyy poliittinen päämäärä. Kyse on siis peilisyklistä, jossa olennaista on, että kosto on toimintaa motivoiva tekijä.

Terroristeja ja venäläisiä yhdistää myös siviilien käyttäminen sodankäynnin kohteena. Terroristit kaappasivat ja teloittivat viattomia siviilejä. Toisaalta

³³⁷ Luchterhandt, 2006, 3.

³³⁸ Burwell 2005, 6–7.

myös venäläiset joukot ovat terrorismintorjuntaoperaatioissaan teloittaneet terroristien omaisia. Eräs venäläinen terrorismin torjunnan metodi on ollut vastapanttivankitaktiikka eli terroristien omaisten pidättäminen, jotta terroristit saataisiin toimimaan halutulla tavalla³³⁹. Vastaavaa PSYOP-metodia on mahdollisesti käytetty toisen maailmansodan aikana Saksassa, ja Algerian sodan aikana Ranskassa. Sen ydin on pelottelu ja rankaisu. Venäjällä sillä ei liene virallisella tasolla absoluuttista hyväksyntää, mutta sitä on ilmeisesti käytännössä käytetty ja joidenkin arvioiden mukaan menetelmän käyttö on jopa lisääntynyt.

Venäläisten havainnoimiin Afganistanin sodan opetukseen lukeutuvat huomiot venäläisen psykologisen sodankäyntijärjestelmän (PSYOP) puutteista. Propagandan onnistumiseksi ja sen arvioimiseksi venäläisillä joukoilla ei ollut tarpeeksi objektiivista tietoa, osaamista, tai varustusta paikallisista oloista tai niitä varten. Venäläisen logiikan mukaan paikallisväestöön vaikuttamisessa keskeistä oli materiaallinen tuki. Psykologisten operaatioiden (PSYOP) tasolla tilanne oli osin sama myös Tšetšeniassa.³⁴⁰ Lännessä on pitkät perinteet psykologisten operaatioiden (PSYOP) saralla, joten kyseisten operaatioiden integroiminen terrorismintorjuntaan myös Venäjällä ei olisi kovinkaan yllättävä kehityssuunta. Näistä trendeistä ei tosin saatu kovin merkityksellisiä havaintoja kahta terrori-iskua tutkittaessa. Ainakin terroristien antamien lausuntojen ja toimintatapojen perusteella on syytä epäillä, että venäläisjoukkojen operaatioissaan paikallisiin kohdistamat toimenpiteet ovat suurella todennäköisyydellä ainakin osasyllisiä terroristien toimintatapaan, mikä siten kertoisi hyökkäyksellisten psykologisten operaatioiden keskeisyydestä.

Venäläinen väkivaltakeskeisyys näkyy jopa venäläisessä terrorismimäärittelyssä, mikä korostaa ehkä hieman enemmän terrorismin väkivaltaista luonnetta väkivaltaan perustuvana ideologiana, kuin lännessä. Tällä määrittelyllä on siten kahteen suuntaan kulkeva logiikka: mikäli terrorismi ensisijassa on väkivaltaa, väkivalta on siihen myös oikea reagoinnin metodi. On suhteellisen yleisesti tiedossa, että perinteisessä venäläisessä ajattelussa kovien menetelmien koetaan tehoavan rikollisuuden eri lajeihin, jota myös terrorismi on. Sama logiikka ilmeni myös Venäjän entisen presidentin, Putinin, puheissa. Kaappausdraamojen ollessa akuutteja, poliittinen johto, etenkin Beslanin tapauksessa, korosti selkkauksen rauhanomaista ratkaisua.

³³⁹ Venäjän entisen yleisen syyttäjän Vladimir Ustinovin mukaan terrorismin torjunnalle ei tullut antaa diplomaattisia kasvoja, kova tuli asettaa kovaa vastaan, periaatteella, joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu (SPT 2.11.2004, 1).

³⁴⁰ Serookiy 2004, 198–199.

4 VENÄJÄN INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN SOTA 5 PÄIVÄN SODASSA 2008

4.1 Venäjän kansainvälispoliittinen turvallisuustilanne viiden päivän sodan taustalla

4.1.1 Venäjän tulkinta kansallisen turvallisuuden triadista

Venäjä-Georgia-suhteiden eskaloituminen sotaan on pitkän kehityksen tulos. Sodan tarkastelu on aloitettava Putinin presidenttikauden kansallisen turvallisuuden ydintekijöistä, mitkä luovat kontekstin myös Medvedevin Venäjän kansainvälispoliittiselle turvallisuustilanteelle. Presidentti Putinin jälkimmäisellä kaudella maan länsisuhteet viilenivät. Suhteiden viilenemiseen vaikutti Venäjän näkökulmasta kansallisen turvallisuuden triadi: suurvaltojen ydinasesuhteiden tulevaisuusnäkökymien heikkeneminen ABM-sopimuksen purkautumisen johdosta, Naton laajeneminen Venäjän rajoille sekä Yhdysvaltojen ohjuspuolustushankkeen tavoite sijoittaa uuden järjestelmän komponentteja entisiin Varsovan liiton maihin, Tšekkiin ja Puolaan¹.

ABM-sopimus on Yhdysvaltojen ja Venäjän ydinasesuhteiden perinteessä vedenjakaja². Putinin kaudella sopimuksen kohtalo jakoi osapuolten näkemyksiä³. Clintonin hallituksen tukiessa sopimusta⁴, Bushin Yhdysvallat irtaantui siitä kansallisen turvallisuuden⁵ ja uuden strategisen ympäristön vuoksi⁶. Yhdysvaltojen näkökulmasta venäläiset sitoivat START II -ratifioinnin ABM:n säilyttämiseen, mikä olisi estänyt ohjuspuolustusjärjestelmän rakentamisen. Bushin kaudella kehitteillä olleen puolustusjärjestelmän⁷ pääkohteena olivat perustelujen mukaan uudet strategisen vakauden uhkat (terrorismi⁸, Iran ja Pohjois-Korea⁹). Järjestelmän osia oli myös tarkoitus sijoittaa Puolaan ja Tšekkiin¹⁰. Yhdysvaltojen näkökulmassa Bushin ja Putinin kaudella ABM sitoi osapuolet kylmään sotaan¹¹ ja pelot-

¹ Ks. Myös Who got Georgia into this 14.8.2008.

² Richter 2004, 143.

³ Ks. Esim. Putin 22.6.2000; Bush 21.10.2001; Press Conference 13.11.2001; ks. Myös Bush 2.7.2007.

⁴ Woolsey 2000, 37.

⁵ Ks. esim. Boese 2001b; Boese 2007.

⁶ Ks. esim. Boese 2001b.

⁷ Ks. Esim. Fact Sheet 01/2008; Fact Sheet 01/2008.

⁸ Sopimuksesta on mahdollista irtaantua poikkeuksellisten tapahtumien vuoksi (extraordinary events), esim. 11.9.2001. Ydinasepainostuksen mahdollisuus kuuluu uhkakuviin (Boese 2001b).

⁹ Ks. esim. Boese 2007.

¹⁰ Ks. esim. Boese 2008c.

¹¹ Ks. esim. Boese 2001b; ks. Myös Boese 2008a.

teeseen¹². SORT (Treaty on Strategic Offensive Reductions) -sopimus puolestaan edusti yhteisjulistuksineen uutta aikakautta¹³. Yhdysvallat ei aikonut antaa Venäjälle veto-oikeutta turvallisuuteensa uusien uhkien ajaessa Venäjän uhkan yli¹⁴, vaikkakin Venäjä-Iran -yhteistyö herätti Yhdysvalloissa keskustelua¹⁵.

Putinin Venäjä tuki ABM-sopimusta systemaattisesti¹⁶. Sopimus oli venäläisestä näkökulmasta kansainvälisen turvallisuuden ja strategisen vakauden¹⁷ kulmakivi¹⁸. Yhdysvaltojen vetäytyminen sopimuksesta rikkoi silloisen näkökulman mukaan kansainvälistä lakia. Vetäytymisen seuraukset uhkasivat vakautta ja asevalvonnan tulevaisuutta¹⁹. Venäjälle sopimuksen merkitys rakentui kansallisten etujen pohjalta²⁰. Lisäjännitteitä Venäjän ja Yhdysvaltojen välisiin suhteisiin aiheutti Tšekin ja Puolan asema hankkeessa tuoreina Nato-maina²¹. Uudet uhkat, etenkin terrorismi²², tunnustettiin perinteisten uhkien ohella²³, mutta ne eivät aiheuttaneet syytä hylätä ABM-sopimusta²⁴. Venäjän sotilaallinen heikkous sopimuksen purkutilanteessa lisäsi venäläisten epäluuloja Yhdysvaltoja kohtaan²⁵. Kaikki Yhdysvaltain liittolaiset eivät varauksetta Bushin kaudellakaan tukeneet puolustushanketta ja sen tehokkuudesta keskusteltiin²⁶. Tilanteen selvittämiseksi Yhdysvallat ja Venäjä esittivät yhteistyöehdotuksia. Venäjä tarjosi kaavailtujen asemien tilalle omaa tutka-asemaansa Gabalassa²⁷ ja ehdotti oman henkilöstön pysyvää sijoittamista aseisiin, mikä ei kuitenkaan sopinut Puolalle eikä Tšekille²⁸. Yhdysvallat ehdotti venäläisten yhteysupseerien sijoittamista lähetystöihinsä Puolaan ja Tshekkiin ja järjestelmän aktivointia ainoastaan, mikäli Iran oli kykenevä ampumaan ohjuksia. Lisäksi ehdotettiin

¹² Woolsey 2000, 38.

¹³ SORT 2002; Bush 20.6.2002; Powell 20.6.2002.

¹⁴ Hallituksen mukaan sopimus oli maiden välisen strategisen vakauden kulmakivi (Ks. esim. Woolsey 2000, 36). Ks. myös Putin 2.9.2000.

¹⁵ Pomper 2008.

¹⁶ Boese 2001a, ks. myös Coyle & Rhineland 2001, 16.

¹⁷ Strateginen vakaus-käsite toistui presidentti Putinin lukuisissa lausunnoissa; ks. esim. President of Russia, News 12.10.2007; President of Russia, Themes 27.7.2005.

¹⁸ Ks. esim. President of Russia, Statement 13.11.2000; President of Russia, News 18.12.2000; Putin 2.7.2007; Putin 2.9.2000.

¹⁹ Coyle & Rhineland 2001, 16.

²⁰ President of Russia 17.12.2001; ks. Myös Nazarkin 2005.

²¹ Erityisesti Puolan rooli koetaan provosoivaksi (ks. esim. Boese 2007).

²² Stulberg 2007.

²³ Ks. esim. Putin 13.11.2001a.

²⁴ Putin 13.11.2000b.

²⁵ Ks. esim. Kortunov & Shoumikhin 1997, 159.

²⁶ Ks. esim. Boese 2007; Boese 2008b.

²⁷ President of Russia, Themes 2.7.2007.

²⁸ Boese 2008c; Boese 2008d.

laajemman, Euroopan, Yhdysvaltojen ja Venäjän välisen, ohjustorjuntajärjestelmän kehittämistä²⁹.

Venäjä alkoi kehittää omaa järjestelmäänsä Yhdysvaltojen kaavailemaa ohjuspuolustusjärjestelmää vastaan. Venäjä testasi Bulava-30 -strategista, sukellusveneestä laukaistavaa ballistista ohjusta (SLBM) Valkoisella merellä lokakuussa 2004³⁰. Talvella 2004 torjuntaohjusta testattiin Sary-Shagazissa Kazakstanissa. Testit tulkittiin viitteeksi siitä, että Venäjällä olisi pian aseita Yhdysvaltojen ohjusjärjestelmää vastaan³¹. Kansallisen turvallisuuden kysymyksissä Venäjä-Länsi, etenkin Venäjä-Yhdysvallat, -suhteiden tulkittiin johtavan kohti uutta kylmää sotaa. Moskova torjui tulkin³². Kehitys määriteltiin eräissä läntisissä medioissa kuitenkin prosessiksi kohti uutta kylmää sotaa. Sen indikaattoriksi nostettiin Putinin Münchenissä, helmikuussa 2007 pitämä puhe. Venäläistarkkailijan mukaan puhe sähköisti osapuolet šokkidiplomatiana Atlantin molemmilla puolilla³³. Jotkut kokivat puheen kylmän sodan retoriikan paluuksi, toiset mielsivät puheen pitkittyneenä reaktiona Lännen Venäjään kohdistamasta kiusanteosta. Natoon kohdistuneen kritiikin ohessa, Putin huomautti puheessaan Etyjin tehottomuudesta³⁴.

Putin tosiasiallisesti myönsi, ettei Yhdysvallat ollut kehittämässä hyökkäyksellistä asetta. Järjestelmää pidettiin vielä tehottomana, mutta siitä tulisi todennäköisesti tehokas. Järjestelmän ollessa teoriassa kehitetty tiettyyn tarkoitukseen tuli Venäjän hypoteettisesti ottaa tämä huomioon ja varmistaa, ettei Venäjän ydinasevoimia tuhottaisi kokonaan. Kyseinen järjestelmä kuitenkin tuhoaisi kokonaan vallan tasapainojärjestelmän, vain joidenkin nauttiessa täydellisestä turvallisuuden tunteesta. Aggressiivisia toimia Venäjän taholta ei olisi syytä pelätä mutta sen tuli reagoida tilanteeseen:

*”Miten? Joko samoin kuin te, rakentamalla multimiljardeja dollareja maksavan ohjustorjuntajärjestelmän, tai huomioimalla taloudelliset ja rahoitukselliset mahdollisuutemme, ja kehittämällä asymmetrisen vastauksen. Niin, että kaikki kykenevät ymmärtämään, että ohjustentorjuntajärjestelmä on hyödytön Venäjää vastaan, koska meillä on tiettyjä aseita, jotka voivat helposti sen voittaa. Me etenemme tähän suuntaan. Se on halvempaa meille. Ja tämä ei millään tavalla ole kohdistettu Yhdysvaltoja vastaan.”*³⁵

²⁹ Boese 2008c.

³⁰ Litovkin 20.10.2004.

³¹ MN 1.12.2004.

³² Belenkaya 18.5.2007.

³³ Syy tälle määritelmälle jäi rivien väliin.

³⁴ Arutunyan 16.2.2007. Ks. Myös Bridge 16.2.2007.

³⁵ Putin 10.2.2007.

Putinin pragmatismi ilmeni siinä, että Venäjä realistisesti tunnusti taloudellisen ja rahoituksellisen tilanteensa, eikä siksi aikonut osallistua uuteen asevarusteluun. Sen asymmetrinen positio nojasi pelkkään laskelmointiin, ei henkilöolottuvuuksiin³⁶. Siinä missä terrorismintorjunta lisäsi Venäjän ja Lännen yhteistoiminnan aihioita Putinin toisella kaudella, tulkinta uusista/vanhoista turvallisuusuhkista sai otetta maan poliittisesta päätöksenteosta. Yleisten ydinasesuhteiden ja ohjuspuolustushankkeen ohessa kolmas keskeinen kansallisen turvallisuuden komponentti, Naton laajeneminen, lisäsi Venäjän näkökulmasta jatkuvasti jännitteitä, erityisesti Georgian ilmoitettua aikovansa hakea Naton jäsenyyttä ja varauksettomasti puolustavansa länsimyönteisiä arvoja. Venäjän mediassa ilmeni Putinin kauden loppua kohden enenevästi näkemyksiä, joiden mukaisesti maan strateginen saarrostaminen oli Yhdysvaltojen/Naton päämäärä. Tätä perusteltiin sillä, että Venäjän naapurivaltiot olivat alkaneet liittyä Natoon, järjestön saadessa alati enemmän jalansijaa Venäjän strategisessa ympäristössä. Venäläismedian pohdinnoissa Yhdysvallat tulisi sijoittamaan vahvaa aseistusta, jopa ydinaseita, uusiin jäsenmaihinsa ja mahdollisesti myös Ukrainaan ja Georgiaan. Venäjä-Georgia -kriisin jälkimainingeissa Venäjän tuore presidentti, Dmitri Medvedev, mainitsi, etteivät venäläiset toivoneet Natomukemppanuuden illuusiota puolustusliiton ympäröidessä Venäjää tukikohdillaan, hyväksyen jäsenikseen yhä uusia valtioita, ja samalla vakuuttaen kaiken olevan hyvin³⁷. Länsimediassa Venäjän reaktio määriteltiin perinteiseksi vainoharhaisuudeksi. Lännessä myös korostettiin, että kyse oli Venäjän omasta tilannetulkinnasta.

Yhdysvaltojen asevoimien palveluksessa olevan kansallisen turvallisuuden asiantuntijan, professori Stephen Blankin³⁸, lausunnossa Heritage Foundation järjestämässä Venäjä-Georgia -konfliktia käsitelleessä paneelikeskustelussa 18.8.2008, Venäjä näki vihollisia ja uhkia kotimaassaan ja ulkomailla. Uhat olivat yhteen kietoutuneita, kuten Leninin uhkaparadigmasa. Venäjä oli fiksoitunut saavuttamaan uudelleen suurvalta-, jopa supervalta-statuksen ja saamaan vapaat kädet Ivyssä.³⁹ Samalla Venäjä-Georgia -kriisi siivitti Yhdysvaltojen ohjuspuolustushankkeen etenemistä⁴⁰. Kansallisen turvallisuuden triadi vaikutti osaltaan siihen, että Venäjä omaksui asymmetrisen kansainvälis-turvallisuuspoliittisen roolin. Putinin kauden loppua kohti rooliin lukeutui enenevässä määrin maailman mieltäminen vastakkaisuuksien kautta: symmetria-asymmetria, yksinapaisuus-moninapaisuus, unilateraalisuus-multilateraalisuus. Logiikka muistuttaa perinteistä neuvostoajan näkemystä ja bolševistista operationaalista koodia, johon eräänä haavoittuvuuspiirteenä lukeutuu täydellisen tuhoutumisen

³⁶ Arutunyan 23.2.2007.

³⁷ Medvedev 25.8.2008.

³⁸ US Army college.

³⁹ Blank 18.8.2008.

⁴⁰ Ks myös Boese 2008d.

pelko (annihilation). Kylmän sodan perinteiden mukaisesti tilanteeseen liittyi voimakas psykologisen sodankäynnin asetelma. Toinen perinteistä positiota muistuttanut argumentaatiotapa oli Yhdysvaltojen syyttäminen miltei kaikesta: kansallisen turvallisuuden triadista ja myöhemmin globaalista talouskriisistä.

4.1.2 Presidentin vaihdos ja Venäjän kansainvälisen strategian kolme pilaria

Venäjän presidentti vaihtui 2008. Dmitri Medvedev valittiin järjestyksessä Venäjän Federaation kolmanneksi presidentiksi 3.2.2008 Boris Jeltsinin ja Vladimir Putinin jälkeen. Dmitri Medvedev opiskeli Leningradin valtionyliopistossa lakia vuosina 1982–1987. Tohtoriksi hän valmistui 1990⁴¹. Medvedeviä ja Venäjän edellistä presidenttiä, Vladimir Putinia, yhdistää lakimiehen koulutus sekä yhteistyö Pietarin kaupunginjohtajan, Anatoli Sobtšakin kanssa.⁴² Medvedev toimi Sobtšakin sekä Putinin johtaman ulkoasiain komitean lainopillisena neuvonantajana. Sobtšakin ohella Medvedev osallistui Venäjän Perustuslain kirjoittamiseen. Myöhemmin hän toimi politiikassa ja liikemaailmassa.⁴³ Medvedev on julkaissut lukuisia lakikirjoja ja tuntee lakia syvällisesti. Vuosina 1990–1999 Medvedev harjoitti yksityistä lakivastaanottoa ja vuonna 1990 hän osallistui valtion kontrolloiman Uran-yrityksen perustamiseen. Vuonna 1993 Medvedev siirtyi paperinjalostukseen erikoistuneen Ilim Pulp -yhtiön oikeudelliseksi johtajaksi. Kyseisenä aikana Ilim Pulp muuttui menestyväksi teollisuusyritykseksi. Medvedev on todennäköisesti tehnyt jonkinasteista yhteistyötä entisen valtion turvallisuusviraston KGB:n ja sotilastiedustelu-upseerien kanssa.⁴⁴

Vuonna 1998 Medvedev työskenteli Bratski-nimisen metsäteollisuuskompleksin toimitusjohtajana ja Rus-vakuutusyhtiön konsulttina. Samoihin aikoihin Putinin poliittisen nousun kanssa myös Medvedev alkoi kohota poliittisella portaikolla. Vuonna 2000 Medvedevistä tuli Gazpromin hallituksen johtokunnan johtaja ja sen varatoimitusjohtaja vuosina 2001–2002. Medvedev johti Gazpromia median ottaessa haltuunsa Vladimir Guzinskin NTV-televisiokanavan.⁴⁵ Medvedev työskenteli myös maansa hallituksessa. Hänestä tuli hallituksen hallintoviraston johtaja marraskuussa 1999. Joulukuussa Medvedevistä tuli presidentin hallinnon varajohtaja. Medvedev myös johti Putinin presidenttikampanjaa. Vuosina 2001–2003 Medvedev toimi Kremlin henkilökunnassa tukien presidentin toimintaa osallistuen erityisprojekteihin. Marraskuussa 2005 Putin nimitti Medvedevin erityisesti

⁴¹ Medvedevin asiantuntemus liittyi yksityiseen; yritys- ja turvallisuuslakiin.

⁴² Russia Profile Dmitry Medvedev.

⁴³ Russia Profile Dmitry Medvedev.

⁴⁴ Ks. Myös www.russia-intelligence.fr; Russia Profile Dmitry Medvedev.

⁴⁵ Russia Profile Dmitry Medvedev.

luotuun, viidestä kansallisesta projektista vastaavan varapääministerin vakanssiin.⁴⁶ Työskennellessään presidentin hallinnossa Medvedev vältti samaistumasta kumpaankaan Kremlin valtaryhmittymään; silovikeihin⁴⁷ tai Alexander Vološinin⁴⁸ ympärillä toimivaan Venäjän edellisen presidentin, Jeltsinin valtaryhmittymään⁴⁹.

Venäjän kansainvälisen strategian kolme keskenään tasapainottelevaa pilaria ovat kolmen presidentin aikana olleet vahinkojen minimoimisen strategia, etujen (saamisten) maksimoimisstrategia ja uusien pelisääntöjen asettamisen strategia. Ensimmäinen strategia viittaa negatiiviseen, puolustukselliseen kansainvälisen toiminnan strategiaan avainelementtinään kansallisiin etuihin ja kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjuminen. Kyseinen sisäänpäin suuntautuva suojelemiseen ja turvaamiseen pyrkivä strategia korostui presidentti Jeltsinin kaudella ilmeten esimerkiksi suhteessa Ivy-alueen geopoliittisiin ja dis-integraation uhkiin, sekä Naton laajenemiseen. Putinin ja Medvedevin kausien taitteessa kyseinen strategia näkyi Venäjällä reagointina kansallisen turvallisuuden triadiin, ydinasesuhteiden ennustamattomuuteen, Naton laajenemiseen Venäjän rajoille, sekä Puolan ja Tšekin rooliin ohjuspuolustushankkeessa. Strategia aktivoitui Venäjän ja Georgian välisessä viiden päivän sodassa ja tilanteissa, joissa diasporassa elävien venäläisten oikeuksista on keskusteltu ja keskustellaan.

Toinen strateginen pilari etujen ja saamisten maksimoimisessa liittyy ulospäin suuntautuvampaan, avoimempaan ja innovatiivisempaan joustavuuteen, minkä pääasiallisena pyrkimyksenä on löytää ja edistää prosesseja ja kanavia Venäjän kansallisten etujen puolustamiseksi. Strategia aktivoitui Putinin kaudella Putinin korostaessa puheissaan Venäjää ja Länttä yhdistävien uusien uhkien merkitystä, mitkä samanaikaisesti heikentävät perinteisiä sotilaallisia uhkia. Strategian toisena ilmenemismuotona on Venäjän poliittinen aktivoituminen informaatio- ja sotilaallisen kehityksen alalla, liittyen itse koettuun oikeuteen määrittellä oma valtiollinen kehityspolkuunsa, kansallinen menneisytyensä sekä tulevaisuutensa. Sotilaallisempi ulottuvuus ilmeni Venäjän ja Georgian välisessä viiden päivän sodassa. Strategia ilmeni Venäjän markkinoimassa uudessa globaalissa ja alueellisessa turvallisuusarkkitehtuurissa, mikä nojasi hierarkkiseen moninapaisuuteen, komponentteinaan valtiot ja ne multilateraaliset alueelliset organisaatiot, joissa Venäjä on päätöksentekijä.

⁴⁶ Russia Profile Dmitry Medvedev.

⁴⁷ Silovik viittaa venäjän kielessä voimakkaaseen, väkevään, vahvaan, kestäväan ja lujaan. Käytännön politiikassa se viittaa valtion turvallisuusrakenteisiin, voimaministeriöihin ja niiden henkilökuntaan.

⁴⁸ Vološin oli Putinin henkilöstöpäällikkö Medvedevin nimitykseen 2003 saakka.

⁴⁹ Perhe-termillä on Venäjän politiikassa osin negatiivinen kaiku. Kyseistä valtaryhmittymää liitettiin Jeltsinin kritisoituun taipumukseen yhdistää henkilökohtainen perhe ja politiikka. Perhe osaltaan leimattiin oligarkisoituneeksi ryhmittymäksi.

Kolmas pilari uusien sääntöjen asettamispyrkimyksissä liittyy läheisesti taloudelliseen kehitykseen. Strategia on käytännössä lähemmin ilmennyt uuden presidentin alkukaudella, vaikka se juontaakin juurensa Putinin puheisiin. Venäjä oli alkanut luottaa omaan tärkeyteensä kansainvälisellä kentällä. Venäjän strateginen arvio Länneestä oli se, että kumppanuussuhteiden säilyttäminen Venäjän kanssa oli Länneen etu. Tämä arvio jätti samalla Venäjälle strategista liikkumavaraa. Rationaalisuus uusien sääntöjen asettamisstrategian taustalla on se, että yhteisten sopimusten, velvoitteiden ja pelisääntöjen rikkomisesta aiheutuu kohdennettuja rankaisutoimia. Strategia on yhdenmukainen kahden presidentin, Vladimir Putinin ja Dmitri Medvedevin operationaalisten koodien⁵⁰ kanssa, joissa molemmissa painottuvat lakiin perustuvat maailman jäsenystavat.

Strategia ilmeni Georgian sodassa ja siihen liittyvässä informaatio sotakampanjassa elokuussa 2008. Strategian voima -ulottuvuus ilmeni myös Venäjän ja Ukrainan välisessä kaasuntoimituskiistassa vuodenvaihteessa 2008–2009 ja diplomaattisempi ulottuvuus Venäjän turvallisuusaloitteessa ja sen myöhemmissä, aiempaa artikuloitummissa versioissa⁵¹. Strategisten turvallisuusaloitteiden rinnalla ilmeni kehitys kohti Georgian kanssa käytävää sotaa, minkä taustoja, eskaloitumiskehitystä sekä osapuolten eriäviä kaavoja käsitellään seuraavaksi.

4.2 Viiden päivän sodan taustoja, eskaloitumiskehitys ja osapuolten eriävät kaavat

4.2.1 Viiden päivän sodan taustoja

Geopoliittisesti Georgian konfliktialueella on neljä osapuolta etuineen: 1) Venäjä, 2) vuonna 1991 itsenäistynyt Georgian tasavalta, eli entinen Gruusia, 3) Etelä-Ossetian tasavalta, joka sijaitsee kansainvälisen yhteisön valtaosan tunnustamien Georgian rajojen sisäpuolella, sekä 4) Abhasian tasavalta, joka sijaitsee myös kansainvälisesti tunnustettujen Georgian rajojen sisäpuolella. Georgian monietniseen kehitykseen ovat vaikuttaneet mongolivalta, Ottomaanien, Persian, historiallisen Venäjän sekä Neuvostoliiton ajat⁵².

⁵⁰ Vladimir Putinin operationaalinen koodi on kirjoittajan väitöstutkimuksessa nimetty lakimies-operatiiviksi (lawyer-operative) ja Dmitri Medvedevin lakimies-tuomariksi (lawyer-judge).

⁵¹ Treaty of European Security, Euroopan turvallisuussopimus.

⁵² Cornell 2002, 130–163.

Kartta 1: Georgian kartta (YLE 7.5.2008).

Poliittisesti Georgialla on ollut vaikeuksia sisäisessä koheesiossaan ja maantieteellis-poliittisessa ympäristössään⁵³. Georgian ja Ossetian välisen konfliktin viidestä vaiheesta ensimmäinen (1988–1989) oli ideologisperäinen. Osapuolet pyrkivät määrittelemään toisiinsa kohdistuvat päävaatimukset etnomytologioiden pohjalta. Lainsäädännöllisen konfliktivaiheen (1989–1991) jälkeisessä aseellisessa yhteenotossa, tammikuun 1991–heinäkuun 1992 välisenä aikana georgialaisjoukot tulittivat Etelä-Ossetian pääkaupunkia Tskhinvalia kolmeen otteeseen: helmikuussa 1991, maaliskuussa 1991, sekä kesäkuussa 1992⁵⁴.

Kesäkuun 24:nä 1992 Venäjän Federaation ja Georgian presidentit Boris Jeltsin ja Eduard Shevardnadze sopivat Dagomyssissa Sotšissa konfliktin säännöstelyperiaatteista. Venäjän, Georgian ja Ossetian rauhanturvaoperaatio alkoi 14.7.1992 Etelä-Ossetiassa. Tulitaukoa, eli niin kutsuttua jäätynyttä konfliktia, valvomaan perustettiin komissio. Konflikti johti toiseen sotaan 8.–19.8.2004.⁵⁵ Georgian presidentti Šaakasvilin argumentaatiossa Georgia-Ossetia -konfliktin tuli kansainvälistyä, koska kyseessä Georgian ja Venäjän, ei Georgian ja Ossetian välinen konflikti, eikä Venäjällä ollut yksinoikeutta toimia alueella rauhanturvaajana⁵⁶. Konfliktin kehittyminen johti lopulta kolmanteen sotaan, 5 päivän sotaan, elokuussa 2008.⁵⁷

⁵³ Cornell 2002, 130.

⁵⁴ Markedonov 2008, 2; ks. myös Cornell 2002, 163.

⁵⁵ Markedonov 2008, 2–4.

⁵⁶ Makedonov 2008, 3.

⁵⁷ Markedonov 2008, 2–4.

4.2.2 Kehitys eskaloituu Venäjän ja Georgian välillä

Sotaan johtanut kehitys jännittyi ja eskaloitui varsin pitkällä aikavälillä⁵⁸. Yleensä konfliktien vaiheita analysoidaan mallilla⁵⁹, joka jakaantuu varhaisvaroitukseen⁶⁰, konfliktinestoon⁶¹, konfliktin ratkaisuun⁶² sekä rauhan rakentamiseen⁶³. Analyysimallin mukaisesti konfliktien kehittymiseen voi vaikuttaa neljässä vaiheessa. Mikäli konflikti on muuttunut latentista aktuaaliseksi, sen ratkaisemisen välineitä ovat neuvottelut, taloudelliset sanktiot, rauhanturvaaminen ja rauhaan pakottaminen⁶⁴.

Kartta 2: Georgia, Etelä-Ossetia ja Abhasia (YLE 8.8.2008).

Tammikuun lopulla 2008 väitettiin, ettei Venäjä tulisi tunnustamaan irtautumaan pyrkiviä alueita Abhasiaa ja Etelä-Ossetiaa Kosovon jälkeen⁶⁵. Huhdittuun 2008 Georgian tulevaisuudesta keskusteltiin Natossa ja aloitettiin konsultaatiot koskien venäläisten rauhanturvaajien korvaamista Abhasiassa. Lisäksi Georgian presidentti asetti 16.4. ministeritason työryhmän uuden Abhasiaa koskevan rauhansuunnitelman (rauhanomainen konfliktin ratkaisu) kehittämiseksi. Georgian näkökulmasta Venäjä pyrki solmimaan lakiin perustuvia yhteyksiä Abhasian ja Etelä-Ossetian kanssa haluten näin vähitellen ottavansa kyseiset alueet haltuunsa ja myöhemmin tunnustavansa nä-

⁵⁸ Miten Venäjä-Georgia -kriisissä hoidettiin varhaisvaroitusta ja konfliktin esto? Olisiko eskalaatio ollut havaittavissa aiemmin osapuolten kiistellessä esim. tiedustelukoneen alas ampumisesta?

⁵⁹ Simple phase model (Leatherman & Väyrynen 1995, 59–77).

⁶⁰ Early warning, varhaisvaroitusta, viittaa indikaattoreiden ja mekanismien kehittämiseen, joiden perusteella tunnistetaan varhaisvaiheessa eskaloivat konfliktit tehokkaalla esto-toiminnalla (Leatherman & Väyrynen 1995, 59).

⁶¹ Conflict prevention, konfliktin esto, liittyy ennalta ehkäisevään diplomatiaan (preventive diplomacy) hallitusten ja kansainvälisten organisaatioiden toiminnan kautta (Leatherman & Väyrynen 1995, 61).

⁶² Conflict resolution, konfliktin ratkaisussa, osapuolet sopivat konfliktin syiden poistamisesta (Leatherman & Väyrynen 1995, 64).

⁶³ Peace-building, rauhan rakentaminen, on de-militarisointia, aseriisuntaa ja pitkäaikais-ta vakauden rakentamista (Leatherman & Väyrynen 1995, 73).

⁶⁴ Leatherman & Väyrynen 1995, 64–72.

⁶⁵ Von Twickel 24.1.2008.

mä itsenäisiksi. Georgia tulkitsi toimet oman itsemääräämisoikeutensa loukkaamiseksi. Samassa kuussa (21.4.) Venäjän hävittäjä rikkoi Georgian ilmatilaa ampuen alas georgialaisen lentokoneen. Georgian presidentti väitti puheessaan (24.4.) Venäjän hyökänneen maansa demokratia-, vapaus- ja itsekunnioitusarvoja vastaan. Venäjän toimet johtivat muun muassa Naton, EU:n ja Yhdysvaltojen vastalauseisiin (18.4. ja 24.4.). Nato tuki Georgiaa sen kiistassa Venäjän kanssa (29.4.) ja EU tuomitsi venäläisten joukkojen määrän lisäyksen Abhasiassa.⁶⁶

Keväällä 2008 Georgia syytti Venäjää raskaan aseistuksen sijoittamisesta georgialaisten rauhanturvajoukkojen läheisyyteen Abhasiassa ja pidätti lyhytaikaisesti venäläisen sotilasryhmän irtautumaan pyrkivällä alueella. Venäjän turvallisuuspalvelu FSB puolestaan väitti asiamiestensä ottaneen kiinni georgialaisvakoojan syyttäen Georgiaa kapinallisten avustamisesta Pohjois-Kaukasuksella. Venäläissyite leimattiin Georgiassa tyypilliseksi neuvostopropagandaksi. Lisäksi Georgia esitti, että FSB löytäisi aina sopivan hetken vangitakseen vakoojia tai löytääkseen terrori-iskuja valmistelevia henkilöitä. Huhtikuussa 2008 Georgia syytti Venäjän asevoimia miehittämättömän vakoilukoneensa ampumisesta alas Abhasian yllä. Venäläiset kiistivät syytteet.⁶⁷ Aikaisin kesällä 2008 georgialainen osapuoli väitti Venäjän ja Georgian välisen tilanteen luodun keinotekoisesti. Venäläinen osapuoli puolestaan havainnoi, että Georgian mahdollinen liittyminen Natoon johtaisi alueen toiseen konfliktikierteeseen.

Toukokuussa (1.5.) 2008 Nato syytti Venäjää Abhasian vakauden horjuttamisesta. Yhdysvallat, Etj ja EU kritisoivat venäläisjoukkojen siirtoa konfliktialueelle. Georgia päätyi 2.5. vetoamaan YK:iin ja Ivyyn. Toukokuun 5. päivänä havaittiin disinformaatiokampanja, jossa Georgian näkökulmasta Venäjä ja separatistikapinalliset väittivät erheellisesti kahden georgialaisen kauko-ohjatun lentokoneen ammutun alas (4.5.). Georgialaisnäkökulmassa arveltiin, että kampanjan tavoitteena oli oikeuttaa Abhasiassa tapahtuva laitton aseistus ja joukkojen varustelu. Kansainvälisestä kritiikistä (9.5., 14.5. ja 31.5.) huolimatta Venäjä jatkoi joukkojensa vahvistamista alueella. YK:n yleiskokous havaitsi (17.5.) Georgialaisiin kohdistuneen etnisen puhdistuksen Abhasiassa. Georgian parlamenttivaalien jälkeen (23.5.) YK vahvisti venäläishävittäjän tuhonneen georgialaisen miehittämättömän poliisilentokoneen.⁶⁸

Toukokuussa 2008 järjestetyssä voiton päivän paraatissa presidentti Medvedev varoitti kansainvälistä yhteisöä piittaamattomuudesta kansainvälistä

⁶⁶ Georgia updates: President of Georgia.

⁶⁷ Mereu 19.5.2008.

⁶⁸ Georgia updates: President of Georgia.

lakia kohtaan ja vastuuttomista ambizioista, mitkä johtavat konflikteihin⁶⁹. Kesäkuussa Euroopan parlamentti vaati venäläisjoukkojen korvaamista Georgiassa. EU-USA -huippukokouksessa (12.6.) puolestaan vaadittiin Venäjää kunnioittamaan Georgian rajoja. Heinäkuussa 2008 Georgian näkökulmasta Venäjä (2.7.) laajensi rikollista aktiviteettiaan Abhasiassa separatistikapinallisten lähestyessä Georgian vastaista rajaa jengisodan sytymisen seurauksena. Tämä johti Venäjän toimien kansainväliseen tuomitsemiseen (7.7.). Etyj vahvisti (7.7.) Venäjän hävittäjän tuhonnen miehittämättömän georgialaisen lentokoneen (21.4.). Venäjä myönsi (10.7.) hävittäjensä tarkoituksellisesti rikkoneen Georgian ilmatilaa, minkä Georgia tuomitsi aggressiona ja uhkana Euroopalle. Georgian näkemyksen mukaan Venäjä pyrki toimillaan määrittelemään Euroopan turvallisuusnormit uudelleen. Kansainvälinen yhteisö tuomitsi ilmatilaloukkauksen (17.7. ja 23.7.). Naton mukaan Venäjän toimet kyseenalaistivat Venäjän rauhanturvaajan roolin alueella.⁷⁰

Etelä-Ossetian hallituksen mukaan kuusi miestä ammuttiin elokuussa (1.8.) Georgian pommittaessa Etelä-Ossetiaa. Georgian hallitus syytti Etelä-Ossetiaa taistelun aloittamisesta. Tulitaisteluja käytiin (5.8.) Etelä-Ossetian Khetagurovon (Ubiat) ja Georgian Avnevin (Nuli) välillä pienasein, kranaatinheittimin ja panssaroiduin kuljetusajoneuvoin. Georgialaisjoukot tuhlivat Sarabukin ja Dmensin kylissä Etelä-Ossetiassa venäläisten rauhanturvaajien valvontapistettä. Venäläiset ja osseetit vastasivat tuleen kranaatinheittimin ja tykistöasein⁷¹(5.8.). Georgia tuomitsi Venäjän sekaantumisen pyrkien elvyttämään neuvottelut Abhasian kanssa separatistien hylättyä Saksan rauhansuunnitelman. Viro vaati EU:n rauhanturvaajia konfliktialueille.⁷²

Tshkinvalin etelä- ja kaakkoispuolella käytiin tuloitaisteluja 6.8. Yöllä 6. - 7.8. venäläiset rauhanturvaajat tunnistivat kahdeksan georgialaista lentokonetta lentävän Georgiasta Etelä-Ossetiaan. Georgian ylemmän sotilaskommandon käskystä georgialaissotilastarkkailijoiden ryhmä poistui 7.8. venäläis-georgialaisten rauhanturvajoukkojen esikunnasta ja kaikista georgialaistarkkailijoiden asemista, joihin ne oli sopimusten mukaan asetettu. Georgian presidentti vaati 7.8. välitöntä tulitaukoa ja väkivaltakierteen lopettamista väittäen, että venäläisrauhanturvaajat olivat myöntäneet menettäneensä kontrollin separatistikapinallisiin.⁷³ Konflikti oli ilmeinen ja kriisiytyi aseelliseksi yhteenotoiksi.

⁶⁹ Saradzhyan 5.8.2008.

⁷⁰ Georgia updates: President of Georgia.

⁷¹ Documentation 2008.

⁷² Georgia updates: President of Georgia.

⁷³ Georgia updates: President of Georgia.

Konfliktin alakäsitteenä kriisi⁷⁴ on konfliktin tilannesidonnainen ilmene-
mismuoto, minkä yleispiirteitä ovat yhtäkkisyys ja epävarmuus⁷⁵. Kriisi
saattaa johtaa sodan syttymiseen. Kriisissä konfliktiteot ilmenevät jyrk-
käsanaaisena diplomatiana sekä taloussanktioilla ja sotilaallisilla toimilla
uhkaamisena ja toimeenpanona⁷⁶. Sota on järjestäytyntä, vähintään kah-
den osapuolen välistä säännömukaista aseellista yhteenottoa.⁷⁷ Venäjä-
Georgia -kriisin (7.–12.8.) kärjistymisen syyt riippuvat näkökulmasta⁷⁸.

Konflikti voidaan määritellä ristiriidaksi, mikä aiheutuu esimerkiksi sovit-
tamattomista eduista⁷⁹. Esimerkiksi Venäjän ja Georgian edut Etelä-
Ossetian ja Abhasian suhteen ovat erilaiset. Yhteensopimattomat päämää-
rät johtavat osapuolet vastakkaisiin hankkeisiin, jolloin yhden onnistumi-
nen on toisen epäonnistuminen. Konfliktiteot ilmenevät esimerkiksi uhka-
uksina, pakkokeinojen käyttämisenä, demonstraatioina, sotilaallisen voi-
man kartuttamisena, vihollisten auttamisena, yhteistyön rajoittamisena, so-
luttamisena ja valtaamisena.⁸⁰ Viiden päivän sodasta on erotettavissa fakto-
ja, mitkä tässä yhteydessä tarkoittavat useista lähteistä tapahtuneeksi to-
dennettuja asioita ja konfliktin molempien osapuolien (Venäjän ja Georgi-
an) myöntämiä asioita. Viiden päivän sodasta on lisäksi löydettävissä osa-
puolten eriäviä tulkintoja sodan syistä, motiiveista ja tapahtumista, joiden
todenperäisyyttä on vaikea todistaa. Sodasta, sekä erityisesti sen alkuvai-
heista on faktojen lisäksi siten löydettävissä kaksi kaavaa, eli kahden osa-
puolen julkilausumat ja markkinoimat omat totuudet.

4.2.3 *FAKTAT ja kaksi kaavaa*

4.2.3.1 *FAKTAT*

Venäjän ja Georgian välinen viiden päivän sota käytiin 8.–12.8.2008. Ni-
mensä mukaisesti kyseessä oli viiden vuorokauden sota. Jo elokuun alussa
Georgian ja Etelä-Ossetian välillä oli esiintynyt väkivaltaisuuksia. Esimer-
kiksi Georgia ampui todennäköisesti kranaatinheittimin Khetagurovon ky-
lää Etelä-Ossetiassa 7.8.2008⁸¹. Sodan keskeisimpinä faktoina voidaan kui-
tenkin pitää seuraavia tapahtumia. Sodan ensimmäisenä päivänä, 8.8.2008,

⁷⁴ Kriisin voi määritellä häiriötilaksi, jossa kansainvälisen järjestelmän perusteisiin koh-
distuu äkillinen muutos (Välimäki 1999, 12).

⁷⁵ Ks. Myös Rantapelkonen 2000.

⁷⁶ Soininen 1996, 31.

⁷⁷ Soininen 1996, 31.

⁷⁸ Ks esim. Lavrov 8.8.2008; Medvedev 8.8.2008; President of Georgia, Georgia up-
dates.

⁷⁹ Kerttunen 2008; Rantapelkonen 2000, ks. myös Soininen 1996, 30.

⁸⁰ Soininen 1996, 30.

⁸¹ Documentation 2008.

Georgia ilmoitti Venäjälle sotilastoimistaan Etelä-Ossetiaa vastaan. Šaaksvili julisti liikekannallepanon ja Georgian joukot aloittivat Tshkinvalin pommituksen. Lisäksi viisi sen SU-25 hävittäjää hyökkäsi Tkvernetin kaupunkiin. Abhaasia lähetti 1 000 vapaaehtoista Etelä-Ossetiaan.⁸²

Sodan toisena päivänä, 9.8., Georgia julisti sotatilan koko alueelleen ja täyden liikekannallepanon⁸³. Venäjä pommitti Potia, Senakia ja Kutaisia. Lisäksi Venäjän maavoimat avasivat tulen Georgialaisia joukkoja vastaan Georgiassa. 76. Ilmakuljetusdivisioona siirrettiin Pihkovasta Tskhinvaliin. Georgian joukot vetäytyivät Abhasian rajalle. Abhasia aloitti sotilasoperaationsa Georgiaa vastaan Kodorin solan alueella.⁸⁴ Sodan kolmantena päivänä, 10.8., Georgian sisäministeriö tiedotti, että Georgia vetää joukot Etelä-Ossetiasta. Venäjän asevoimat hyökkäsi ilmavoimillaan muun muassa Zugdidin kaupunkiin ja Georgian puoleiseen Kodorin solan alueelle. Lisäksi venäläiset upottivat Georgialaisen ohjuslaivan. Venäjän rauhanturvajoukot saivat myös Tskhinvalin täyteen kontrolliinsa.⁸⁵ Sodan neljäntenä päivänä, 11.8., venäläiset pommittivat Tbilisin edustaa ja iskivät tykistötulessaan Goriin. Venäläiset joukot saapuivat Abhasiaan. Georgialaiset iskivät puolestaan Etelä-Ossetiaan räjäyttämällä Tshkinvalissa sijaitsevan Kekhvin kanavan.⁸⁶

Sodan viidentenä ja viimeisenä päivänä, 12.8., Georgia ja Venäjä sopivat kuuden periaatekohdan rauhanohjelmasta Ranskan aloitteesta⁸⁷. Venäjän joukot etenivät Potin satamaan. Tskhinvalissa oli voimassa ulkonaliikkumiskielto. Venäjän presidentti Medvedevin ilmoituksen mukaan rauhanpakottamisoperaatio alueella oli päättynyt ja konfliktialueella esiintyvä kaikki sotilaallinen vastustus oli tukahdutettava.⁸⁸ Georgia ilmoitti 12.8., että se aikoo erota Ivystä. Šaaksvili kehotti myös muita maita lähtemään yhteisöstä. Nato sai viiden päivän sodan aikana pohdittavakseen Georgian sotilaallisen avunpyynnön, kun tämä diplomaattinootilla pyysi apua sopimusjärjestön jäsenmailta Viroilta, Latvialta ja Liettualta. Georgia pyysi Latvian Nato-varasuurlähettilään Andzejs Vilumsonin mukaan Baltian lisäksi sotilaspua myös muilta Euroopan mailta. Georgia nosti kanteet Venäjää vastaan vuosien 1993–2008 etnisistä puhdistuksista Kansainvälisessä

⁸² Documentation 2008.

⁸³ Decision of the Parliament of Georgia 10.8.2008; Ordinance 9.8.2008.

⁸⁴ Documentation 2008.

⁸⁵ Documentation 2008.

⁸⁶ Documentation 2008.

⁸⁷ Ks. myös Stubb sovittelee Etelä-Ossetian kriisiä Venäjällä 12.8.2008; ks. Myös UN News Service 19.8.2008.

⁸⁸ Medvedev: Sotilasoperaatio Georgiassa päättyy 12.8.2008; ks. Myös Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 12.8.2008; News details 12.8.2008; Timeline by 11th of August 14:30; ks. myös Domumentation 2008.

tuomioistuimessa (ICJ) ja Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa (ICC).⁸⁹

Ajanjaksolla 14.–16.8. Georgia, Venäjä, Abhasia ja Etelä-Ossetia hyväksyivät tulitaukosopimuksen. Abhaasia ja Etelä-Ossetia hyväksyivät tulitaukosopimuksen 14.8.2008 ja allekirjoittivat rauhansopimusehdotelman⁹⁰. Georgian presidentti Šaakasvili hyväksyi sopimuksen periaatteessa, mutta vaati joitain kohtia tarkennettaviksi. Georgia allekirjoitti kuitenkin sopimuksen 15.8.2008⁹¹. Venäjä allekirjoitti rauhansopimuksen 16.8.2008⁹².

Venäläisjoukkojen vetäytymisaikataulu herätti kansainvälistä keskustelua. Venäjän puolustusministeri Anatoli Serdjukov ilmoitti 22.8.2008 venäläisten joukkojen poistumisesta maasta. Georgia ja Länsi kritisoivat Serdjukovin ilmoitusta⁹³. Kritiikki venäläistä osapuolta vastaan kohdistui siihen, että venäläiset eivät toimineet periaatesopimuksen mukaisesti, jota oli siksi syytä täsmentää⁹⁴. Presidentti Medvedev tunnusti Etelä-Ossetian ja Abhasian itsenäisyydet 26.8.2008⁹⁵. Georgia, Yhdysvallat ja Euroopan valtiot tuomitsivat päätöksen.⁹⁶ Faktojen ohessa viiden päivän sodasta on mahdollista rakentaa osapuolten näkökulmien perusteella kaksi erilaista kaavaa. Venäjän näkökulmasta Georgian toimet kansalaisiaan ja rauhanturvaajiaan vastaan olivat konfliktitekoja ja Georgian näkökulmasta sen alueelliseen koskemattomuuteen kajoaminen oli konfliktiteko⁹⁷.

4.2.3.2 *Georgian kaava ja Venäjän kaava viiden päivän sodan alkuhetkistä*

Georgialainen kaava

”Huolimatta Georgian hallituksen yksipuolisesta tulitauko- ja rauhaneuvotteluehdotuksesta, separatistit käynnistivät massiivisen hyökkäyksen siviiliväestöä vastaan 7-8.8.2008. Georgian hallitus on ryhtynyt tarpeellisiin ja mitoitettuihin toimenpiteisiin lopettaakseen

⁸⁹ Georgia pyysi sotilasapua Baltialta ja eroaa Ivystä 12.8.2008.

⁹⁰ Documentation 2000; HOBOCTИ 16.8.2008.

⁹¹ Documentation 2008.

⁹² Sama.

⁹³ News detail 22.8.2008.

⁹⁴ Ks. Esim. Statement of the Russian Ministry of Foreign Affairs 18.8.2008; ks. Myös Serdyukov 2008; News details 22.8.2008.

⁹⁵ Statement by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 26.8.2008; Lavrov 26.8.2008.

⁹⁶ Documentation 2008. Ks. myös UM / Tiedote 26.8.2008; Ks. myös The Princip precedent 27.8.2008; Russia moves to recognise Georgia breakaway 26.8.2008.

⁹⁷ UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008; 5953rd meeting 10.8.2008; 5961st meeting 19.8.2008; ks. myös Press Conference by Georgia 26.8.2008 UN Department of Public Information.

*aseellisen hyökkäyksen. Venäjän federaatio on aktiivisesti tukenut separatistijoukkojen toimintaa Georgian alueella. Eritoten elokuun 8. päivänä sadat aseistetut henkilöt ja panssaroidut kulkuneuvot tunkeutuivat Georgian alueelle Roki-tunnelin kautta.*⁹⁸

Roki-tunnelin sijainti näkyy seuraavasta kartasta:

Kartta 3: Roki-tunnelin sijainti (Wikipedia).

Sodan alku eteni Georgian kaavan mukaan siten, että Tskhinvali oli pääasiallinen konfliktialue, jossa ilmeni separatisti-iskuja⁹⁹. Separatisti-iskuja oli esiintynyt jo 28.7. lähtien. Venäjän median propagandaooperaatio Georgiaa vastaan alkoi 3.8. Venäjän 58. Armeijan¹⁰⁰ lääkitä- ja viestijoukkoja siirtyi Etelä-Ossetiaan 4.8 ja Georgian aseisiin ammuttiin tykistöltä. Separatistit hyökkäsivät Erdeviin, Prisiin, Vanetin ja Sarabukin kukkuloille 7.8 kello 00.15 alkaen sekä Georgian rauhanturvaajien aseisiin kello 10.00 alkaen. Noin kello 14.30 Venäjän joukot asetettiin hälytysvalmiuteen. Georgian joukot mobilisoitiin 7.8. kello 14.30 alkaen ja keskitettiin Etelä-Ossetian hallinnolliselle rajalle. Georgian rauhanturvajoukot lopettivat tulituksen 7.8. ja Šaakasvili julisti yksipuolisen tulitauon. Separatistitoiminta kuitenkin jatkui. Samana päivänä havaittiin (HUMINT¹⁰¹ ja SIGINT¹⁰²) kello 23.30 venäläisten joukkojen etenevän kohti Rokia ja tätä kautta kohti Javaa. Kello 23.50 georgialaisjoukot avasivat tulen panssari-vaunu- ja tykistötulen venäläisiä vastaan Venäjän loukattua Georgian suvereniteettia. Seuraavan päivän puolella, 8.8. kello 00.45 alkaen, Georgia iski

⁹⁸ Ordinance 9.8.2008.

⁹⁹ Ks. Liite.

¹⁰⁰ Keski-Aasian ja Kaukasus-instituutin puhemiehen, Frederick Starrin (18.8.2008) mukaan 58 Armeija oli, perustettu Tšetšeniaa varten.

¹⁰¹ HUMINT on lyhenne sanasta human intelligence.

¹⁰² SIGINT on lyhenne sanasta signal intelligence.

tykistökeskityksellä Venäjän joukkoihin, jotka liikkuivat etelään kohti Roki-tunnelia.

Georgian viitekehyksessä separatistit tulittivat Venäjän rauhanturvaajien asemien läheltä siviilejä ja rauhanturvaajia. Separatistit, joita Venäjä tuki, olivat syyllisiä lukuisiin aggressioihin¹⁰³. Venäläiset olivat syystyneet Georgian poliisin provosointiin tavoitteenaan lisätä jännitteitä ja aseellisia konflikteja¹⁰⁴. Georgian mukaan georgialaiset puolestaan kohdistivat hyökkäyksensä, ei venäläisiä rauhanturvaajia, vaan venäläisiä palkkasotilaita vastaan, jotka tulittivat georgialaisia¹⁰⁵. Georgialaissytyöksissä myös viitattiin laittomiin aseellisiin muodostelmiin, jotka pyrkivät eskaloimaan tilannetta tulittamalla siviilejä¹⁰⁶. Georgian ulkoministeriö vetosi kansainväliseen yhteisöön 9.8. antamassaan tiedotteessa, jossa viitattiin separatistialueen ja laittomien aseellisten muodostelmien tilannetta eskaloivaan toimintaan, mikä kohdistui Georgian valtioon ja sen kansaan. Vaikkei Georgia virallisessa lausunnossaan suoraan viitannut Venäjän toimintaan, Venäjä mainittiin taustavaikuttajana seuraavasti¹⁰⁷:

”Tosiasiallisesti Etelä-Ossetian ”hallitus” koostuu Venäjältä lähetetyistä virkamiehistä, jotka tähän päivään saakka ovat olleet Venäjän valtaelinten aktiivisia työntekijöitä. He eivät edusta Tshkinvalin alueen/Etelä-Ossetian ossetialaisväestön etuja, eivätkä he ole asuneet alueella ennen toimeksiantoaan tehtäviinsä. Georgialaisviranomaiset vetosivat venäläisviranomaisiin vetääkseen nämä henkilöt alueelta, mikä olisi luonut vakavasti otettavat edellytykset tilanteen normalisoimiselle.”

Taustalla olevassa georgialaisjärkeilyssä venäläiset kykenisivät konkreettisesti vaikuttamaan, jos haluaisivat, erilaisiin ryhmittymiin ja laajempiin yhteyksiin. Georgian YK:n turvallisuusneuvoston kokouksen puheenvuorossa mainittiin 8.8.2008 venäläisten joukkojen etenevän Etelä-Ossetiaan Roki-tunnelin kautta ja ohittaneen 8.8. kello 05.30 alkaen Javan sekä jatkaen Guftan sillan yli kohti Tshkinvalia. Reitti Roki-tunnelista Tshkinvaliin näkyy seuraavasta kartasta:

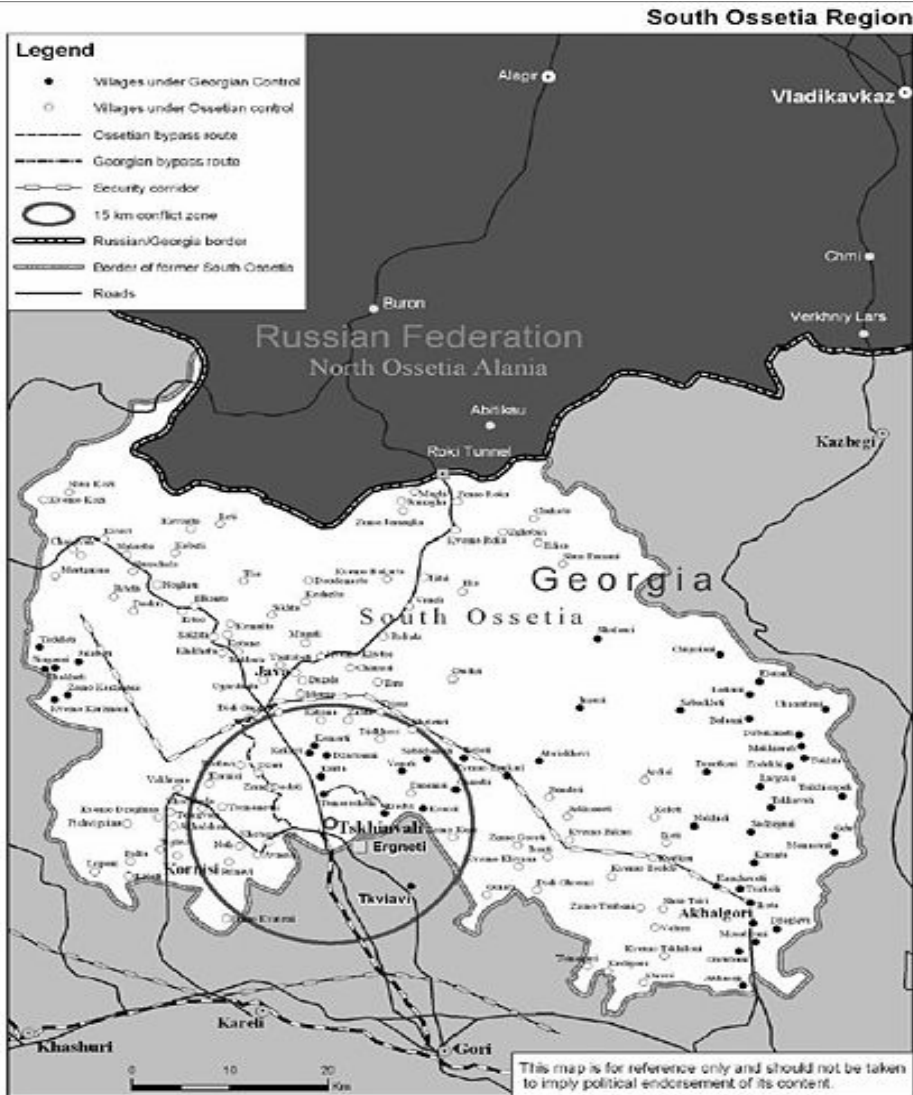
¹⁰³ Ordinance 9.8.2008.

¹⁰⁴ Sikharulidze 18.8.2008.

¹⁰⁵ Alasania 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

¹⁰⁶ Appeal of the Parliament of Georgia to the International Community 9.8.2008.

¹⁰⁷ Appeal of the Parliament of Georgia to the International Community 9.8.2008.

Kartta 4: Tshkinvali Etelä-Ossetiassa (Wikipedia).

Georgian puheenvuorossa raportoitiin edelleen kellontarkasti venäläisten joukkojen toimista ja tilanteen etenemisestä¹⁰⁸. Georgian ulkoministeriön tiedonannon mukaan koko Venäjän 58. Armeija oli tunkeutumassa Etelä-Ossetian alueelle 8.8. kello 10.30 alkaen¹⁰⁹. Venäjän ilmavoimat alkoivat pommittaa Georgian asemia 8.8. samalla kun sen joukot etenivät Tshkinvaliin. Georgian viitekehyksessä venäläisjoukot pommittivat 8.8. alkaen ilmavoimillaan ja tykistöllään Tshkinvalin kaupunkia, mikä tuhoutui lähes välittömästi. Siviilit eivät pommituksen alla kyenneet pakenemaan alueel-

¹⁰⁸ Alasania 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

¹⁰⁹ Russian Aggression Fact Sheet 10.8.2008.

ta, mikä johti humanitääriiseen katastrofiin.¹¹⁰

9.8. illan aikana georgialaisjoukot alkoivat vetäytyä Tshkinvalista. Venäläiset laajensivat pommituskampanjaansa iskemällä ilmavoimillaan koko Georgian alueelle ja lyhyen kantaman taktisin ohjuksin Baku-Supsa -öljyputkeen, Potiin ja Goriin sekä ympäröiviin kaupunkeihin. Venäläisjoukot etenivät konfliktialueella Tshkinvaliin sekä Erdevin, Avnevin, Nulin, Kurtan, Achabetin, Tamarashenin, Kekhevin ja Disevin kyliin. Georgian ulkoministeriön tiedonannon (9.8.) mukaan Georgian Abhaasian separatistinen hallitus hyökkäsi Georgian sisäministeriön aseisiin ylä-Abhaasiassa. Toimella, mikä Georgian ulkoministeriön mukaan toteutettiin Venäjän ulkoministeriön pyynnöstä, oli tarkoitus hajottaa Georgian asevoimat. Venäjän merivoimien sota-alukset etenivät samanaikaisesti kohti Abhaasiaa. Georgian ulkoministeriön tiedonannossa (9.8.) Venäjän federaatio oli aloittanut laajamittaisen sodan suvereenia Georgiaa vastaan valmistellen laajamittaista invaasion laajentamista.¹¹¹

Maanantaina 11.8. Georgian ulkoministeriö tiedotti, että maahan tunkeutuneet venäläisjoukot olivat aloittaneet Georgian miehityksen¹¹². Saman päivän iltana, kello 20.20, Georgian ulkoministeriö tiedotti, että Venäjän maavoimat miehittävät maata Georgian armeijan vetäytyessä samanaikaisesti kohti maan pääkaupunkia ja hallituksen vedotessa välittömään kansainväliseen väliintuloon¹¹³. Osapuolten keskustellessa 12.8. päätöslauselmasta, mikä lopettaisi konfliktin, Venäjä jatkoi Georgian vastaisia ilmapommituksia muun muassa 30 kilometriä Tbilisistä sijaitsevaa Kaspiä vastaan¹¹⁴. Pommitus jatkui, vaikka Georgian viranomaiset olivat allekirjoittaneet rauhansuunnitelman, omaksuneet yksipuolisen tulitauon ja vetäneet joukkonsa konfliktialueelta¹¹⁵.

Enemmän tai vähemmän rivien välistä oli mahdollista päätellä, että Georgian näkökulmasta Venäjä oli koko kriisin taustalla¹¹⁶. Aseelliset yhteenotot tapahtuivat Georgian maaperällä¹¹⁷, mikä Georgian näkökulmassa tarkoittaa kyseessä olleen maan sisäisen asian: perustuslaillisen järjestyksen palauttaminen koko Georgian alueelle¹¹⁸. Venäjä, puuttuessaan tilanteeseen, ylitti suvereenin Georgian rajan ollen siten maahantunkeutuja.

¹¹⁰ Statement MFA 8.8.2008.

¹¹¹ Statement MFA 9.8.2008; ks. Myös Timeline by 9th August 23:00.

¹¹² Occupation 11.8.2008.

¹¹³ Russian Ground Forces Invade Georgia, 11.8.2008.

¹¹⁴ Timeline by 12th of August 07:00.

¹¹⁵ Russian Federation Continues to bomb Georgian territory 12.8.2008.

¹¹⁶ Georgian mukaan Venäjä on vuosien aikana aseistanut Tshkinvalin rikollista hallitusta (Statement MFA 10.8.2008): Georgia Update 11.8.2008.

¹¹⁷ Ks. Esim. Occupation 11.8.2008.

¹¹⁸ Ks. myös Churkin 10.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008.

Georgian mukaan Venäjän miehitysjoukot syyllistyivät pommituksiin, etnisiin puhdistuksiin sekä taloudelliseen sodankäyntiin.¹¹⁹ Esitetyn Georgian kaavan logiikka on hyvin yksinkertaistettuna seuraava: 1) Venäjä ja sen tukemat separatistit (konfliktin subjekti) rikkovat Georgian suvereniteettia, ylittämällä maan rajan; 2) Georgia (konfliktin objekti) puolestaan hoitaa vain sisäisiä asioitaan ja on velvollinen puolustamaan maataan Venäjän rikottua Georgian suvereniteettia.

Venäläinen kaava

Sodan alusta on myös mahdollista löytää venäläinen näkökulma¹²⁰. Georgian joukot, myös sen rauhanturvaajat¹²¹, hyökkäsivät Venäjän rauhanturvaajia ja siviilejä vastaan 7.–8.8. välisenä yönä¹²². Kyseisen vuorokauden 7.–8.8. aikana venäläiset yrittivät tavoittaa Georgian poliittista johtoa tavoittaen ainoastaan varapuolustusministerin. Varapuolustusministerin mukaan Georgia oli julistanut sodan Ossetialle perustuslaillisen järjestyksen palauttamiseksi.¹²³ Konfliktialueena oli Tshkinvali¹²⁴, missä Georgianlaisjoukot¹²⁵ (separatistit) ampuivat Venäjän rauhanturvaajien läheisyydestä venäläisiä rauhanturvaajia ja siviilejä. Kyseessä oli siten kansainvälisen yhteisön ja kansainvälisen lain vastainen toiminta.¹²⁶ Venäjä suojeli tilanteessa rauhanturvaajiaan ja siviiliväestöään, jolloin kyseeseen tuli rauhanturvaamis- ja rauhaan pakottamisoperaatio. Kyseessä oli myös kansanmurha eteläossetialaisia vastaan, mikä teki Venäjän operaatiosta humanitaarisen operaation. Lisäksi vallitsevien rajojen koskemattomuutta ei ollut dokumentoitu, jolloin Georgian alueellinen koskemattomuus oli vain osittais-¹²⁷.

Venäläisestä perspektiivistä konfliktin syyllinen oli Georgian hallitus, mikä nähtiin tavallaan Yhdysvaltojen erityisprojektina¹²⁸. Venäjän kaavan mukaan itseään vastaan kääntyneet georgialaiset hyökkäsivät venäläisiä rauhanturvaajia ja siviilejä vastaan¹²⁹. Venäjän johdon virallisissa kannan-

¹¹⁹ Continued presence of massive Russian occupation force 12.8.2008; ks. Myös Georgia Files Ethnic Cleansing Case Against Russian Federation 12.8.2008; UN News Service 9.8.2008; UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008; Alasania, 10.8.2008; UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008.

¹²⁰ Ks. Liite.

¹²¹ Lavrov 8.8.2008b.

¹²² News Details 8.8.2008; Medvedev 8.8.2008; НОВОСТИ 8.8.2008.

¹²³ Ks. Esim. Lavrov 14.8.2008.

¹²⁴ Tshkinvalista Tbilisiin on n. 75 km.

¹²⁵ Medvedev 8.8.2008.

¹²⁶ News Details 8.8.2008a; News details 8.8.2008b.

¹²⁷ Lavrov 14.8.2008.

¹²⁸ Ks. Esim. Lavrov 14.8.2008.

¹²⁹ Ks. esim. UN News Service 9.8.2008; Lavrov, S. (8.8.2008).

otoissa ei käytetty termiä separatistit. Georgian aggressio on kansainvälisten sopimusten ja lain rikkomus¹³⁰, sillä Venäjällä on alueella kansainvälisesti tunnustettu asema rauhanturvaajana¹³¹. Venäjän sotilasoperaatio oli Venäjän näkökulmasta rauhanturvaoperaatio¹³². Kyseessä oli myös rauhaan pakottamisoperaatio, minkä Venäjän Presidentti Medvedev ilmoitti virallisessa lausunnossaan alkaneen 9.8.2008¹³³. Venäjällä oli omassa näkökulmassaan oikeus ja velvoite kyseisiin toimiin sopimusten ja omien etujensa pohjalta¹³⁴. Venäjän ulkoministeri Lavrovin lausunnossa Venäjä pyrki toimimaan tiukasti maansa rauhanturvaajille annetun mandaatin puitteissa, mikä myös oikeutti vapauttamaan konfliktialue laittomista aseellisista ryhmittymistä¹³⁵. Kaavan logiikka on yksinkertaistettuna seuraava: Georgia hyökkäsi syyttömiä venäläisiä vastaan, johon Venäjän oli reagoitava, ja Georgian aggression johdosta tämä johti osapuolten keskinäiseen yhteenottoon. Lavrovin argumentaatiossa kyseessä oli Georgian pakottaminen rauhaan, koska se oli räikeästi loukannut sitoumuksiaan ja kansainvälistä lakia.¹³⁶

Osapuolten näkemysten erotessa edellä mainittujen kaavojen tavoin toisistaan ja tiedottamisen tavoitteiden ollessa sidoksissa sodan päämääriin, nousee informaation merkitys keskeiseksi. Objektiivisen tiedon saaminen ja sen tuottaminen konfliktialueelta on hankalaa. Tiedon saaminen riippuu osapuolten tiedotuskanavista ja tavoista. Pääasiallinen ero Georgian ja Venäjän toimintamallien välillä oli Georgian pyrkimys raportoida eri informaatioväyliä pitkin julkisesti kaikki tiedettävissä oleva tieto Venäjän toimista, mukaan lukien tiedustelutiedot. Venäjän toimintamalliin kuului radiohiljaisempi toimintamalli sotilasoperaatiota koskien. Sotapropaganda ja disinformaatio hankaloittavat yhtenäisen tilannekuvan muodostamista. Tämän ohella kriisistä saatava informaatio on epätäydellistä. Esimerkiksi Venäjä ei ole suostunut paljastamaan rajanylitysaikaansa. Seuraavaksi tarkastellaan informaation ja propagandan roolia sekä osapuolten ambitioita ja tulkintoja edellä eritellyssä kriisissä.

¹³⁰ Ks. esim. Churkin, 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

¹³¹ Churkin, 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

¹³² Medvedev 14.8a.2008.

¹³³ Medvedev 9.8.2008.

¹³⁴ News details 8.8.2008a; News details 8.8.2008b; Lavrov 9.8.2008.

¹³⁵ Lavrov 9.8.2008.

¹³⁶ Lavrov 13.8.2008.

4.3 Informaation/propagandan roolista konfliktissa ja osapupolten tulkinnissa sekä ambitioissa

4.3.1 Georgia käy informaationsotaa: tarina yksinäisestä suurvallasta

”Venäjä tänään, Putinin johtamana, on vaarallinen valtio, alueellisista laajentumisista brutaaliin sotilasvoimaan ja pelotteluun...”¹³⁷

Georgian viitekehyksessä Venäjän ainoat liittolaiset olivat moraalittomia separatistihallituksia johtuen Venäjän oireellisesta sisä- ja ulkopoliitikasta¹³⁸. Georgian osapuoli nojasi omassa propagandassaan sanan ohessa kuvaan. Georgian presidentti Šaakasvili esiintyi televisiossa oman maansa sekä EU:n lipun edessä. Georgian viitekehyksessä sota oli Venäjän suunnitelmallinen invaasio¹³⁹. Uudelleenintegraatioministeri Jakobašvili lausui Venäjän yrittäneen ajaa Georgiaa sotilaalliseen konfrontaatioon. Lisäksi ilmeni vahvoja viitteitä siitä, että venäläiset olivat huolella suunnitelleet operaatiota¹⁴⁰. Georgianlaisinformaation mukaan venäläiset olivat kuukausia aiemmin jakaneet sotilailleen sotilasharjoituksessa Pohjois-Kaukasuksella lehtisiä, joissa luki sitaatti: ”Nyt te olette vihollisia”, mikä viittasi Georgiaan ja sen asevoimiin.¹⁴¹ Georgian Yhdysvaltain suurlähettiläs, Vasil Sikharulidze, lausui *Heritage Foundationin* järjestämässä Venäjä-Georgia -konfliktia käsitelleessä paneelikeskustelussa 18.8.2008 seuraavaa:

”Haluan olla selväsanainen, Venäjän minun maahani kohdistama invaasio oli hyvin organisoitu, kuukausia aiemmin suunniteltu sotilasoperaatio... ei vain ole mahdollista siirtää yli 1 500 tankkia ja tuhansia sotilaita maahan ilman etukäteistä suunnittelua.”¹⁴²

Konfliktin kriisiytyminen oli tapahtunut hitaasti ja venäläiset olivat odottaneet sopivaa hetkeä. Pohjustaakseen ja legitimoidakseen sotilasoperaatioitaan, venäläiset olivat jakaneet osseeteille Venäjän passeja. Georgianaiset olivat pidättäneet venäläisen asiamiehen, joka oli kanniskellut mukanaan tuhansia venäläispasseja.¹⁴³ Kyseessä oli *Heritage Foundationin* paneeliin osallistuneen Keski-Aasia-Kaukasus -instituutin puhemiehen, Frederick Starrin mukaan neuvostometodi, mikä alun perin oli suunniteltu Kiinaa vastaan 1960-luvulla¹⁴⁴. Sikharulidzen mukaan sotaan johti monta tekijää, mutta keskeisin seikka oli venäläisten tulkinta Georgialle ja Ukrainalle

¹³⁷ Sikharulidze 18.8.2008.

¹³⁸ Statement MFA 9.8.2008.

¹³⁹ Ks. Myös Statement MFA 9.8.2008.

¹⁴⁰ Ks. Myös Statement MFA 9.8.2008.

¹⁴¹ Jakobašvili 18.8.2008.

¹⁴² Sikharulidze 18.8.2008.

¹⁴³ Sama.

¹⁴⁴ Starr 18.8.2008.

selvästä tavoitteesta, Natoon liittymisestä¹⁴⁵. Venäjän väliintulon taustalta löytyi Georgian pyrkimys hakeutua Naton jäseneksi sekä selkeä tuki länsimyoiteisille arvoille.¹⁴⁶ Georgian Yhdysvaltojen suurlähettilään, Sikharulidzen mukaan Georgian kansa pyrki omistautuneen vapaan maailman ja vapaan ilman hengittämisen idealle, mihin kuului myös Naton jäsenyys.¹⁴⁷

Georgian näkökulmassa Etelä-Osetiassa ja Abhasiassa pitivät valtaa Venäjän tukemat separatistihallitukset. Molemmat maat olivat vaikuttaneet georgialaisten rauhanaloitteiden hylkäämiseen vuodesta 2000 lähtien. Georgialaiset olivat myös kohdanneet kyseisillä alueilla etnistä syrjintää. Alueet olivat rikollistuneet. Venäjällä oli vuodesta 2005 lähtien ollut yliote separatistihallituksista. Venäjän laitton tukikohta perustettiin Tshkinvaliin vuonna 2006 alkaen. Maaliskuusta 2008 alkaen Georgian kontrolloimissa kylissä ilmeni päivittäisiä yhteenottoja. Venäjä laajensi konfliktin aseellisella toiminnallaan sen ydinalueen ulkopuolelle pommittaen sotilaallisten kohteiden lisäksi siviilikohteita¹⁴⁸. Venäjä haastoi siten avoimesti kansainvälisen yhteisön normit vaarantaen samalla kansainvälisen järjestyksen ja vakauden¹⁴⁹. Venäjä myös rikkoi sovittua tulitaukoa¹⁵⁰.

Georgialaiset syyttivät Venäjää propagandasta. Venäläispropaganda liitettiin usein georgialaisviitekehelyksessä Neuvostopropagandaan. Georgian mukaan Venäjän lausunnot muistuttivat Neuvostopropagandaa Neuvostoliiton hyökätessä Afganistaniin¹⁵¹. Georgia markkinoi myös käsitystä, minkä mukaan Venäjä hyökkäsi informaationsodankäynnin menetelmin virallisia tiedotuskanavia vastaan hakkeroimalla niitä. , etenkin nettisivuja vastaan hakkerein¹⁵². Georgian hallituksen tiedonannon mukaan Venäjän kybersotakampanja vaurioitti vakavasti Georgian hallinnon virallisia web-sivuja, minkä vuoksi perustettiin vaihtoehtoiset sivustot¹⁵³.

Läntisen tulkinnan mukaan perinteisen sodankäynnin ohella ilmeni vaihtoehtoisia sodankäynnin metodeja, esimerkiksi väitetty kyberhyökkäys georgialaisia internetsivustoja vastaan. Merkittävämpää oli kuitenkin propaganda, jossa Dmitri Šošakovitšin seitsemättä sinfoniaa soitettiin Etelä-

¹⁴⁵ Sikharulidze 18.8.2008.

¹⁴⁶ Ks. Timeline 25.8.2008; Georgia Updates 2008; Russian Battleships heading to Georgia 9.8.2008; Statement MFA 8.8.2008; Statement MFA 9.8.2008; On Russian Attack 10.8.2008; Russian Ground Forces Invade Georgia, 11.8.2008.

¹⁴⁷ Sikharulidze 18.8.2008.

¹⁴⁸ Ks. myös UN News Service 9.8.2008; UN News Service 10.8.2008.

¹⁴⁹ Alasania 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

¹⁵⁰ Alasania, 19.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 19.8.2008.

¹⁵¹ Alasania 10.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008.

¹⁵² Ks. esim. Cyber Attacks 11.8.2008; Alasania, 19.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 19.8.2008. Ks. myös Propaganda, and the Heavy Hand of the Kremlin 28.8.2008.

¹⁵³ Cyber Attacks 11.8.2008.

Ossetian pääkaupungissa sodan jälkimainingeissa ja Venäjän neuvostoai-koja muistuttava propaganda, jossa käytettiin taiteilijoita¹⁵⁴. Puola ja Baltian maat väittivät Sarkozyn väliintulon epäonnistuneen Georgian alueellisen koskemattomuuden kunnioittamisessa. Lännen tuli selittää Putinille tämän ”jälkineuvostorevanssin” kustannukset. EU:n ja Venäjän välisen uuden strategisen kumppanuuden neuvottelut ja Venäjä-Nato -neuvoston tapaaminen tuli jäädyttää. Venäjä tuli myös erottaa G-8:sta ja kieltää sen WTO-jäsenyys.¹⁵⁵

Georgian puolustusministeriössä 22.8. vierailut Naton Etelä-Kaukasuksen ja Keski-Aasian edustaja lausui, että Venäjän tuli mahdollisimman pian toimeenpanna allekirjoitettu sopimus. Venäläisjoukkojen vetäytyminen ei ollut tapahtunut sopimuksen mukaisesti, joten Venäjään kohdistuva painostus jatkui. Nato aikoi arvioida uudelleen suhdettaan Venäjään. Nato peruutti Venäjän laivaston osallistumisen Välimeren terrorismintorjuntaan. Naton näkökulmasta oli selvää, että Venäjä ei hyväksyisi Georgian intressiä liittyä Natoon, eikä puolustusliiton positiivista asennetta Georgian yhteistyöhön. Venäjällä ei kuitenkaan ollut veto-oikeutta Naton ja Georgian välisiin suhteisiin tai Georgian mahdolliseen Nato-jäsenyyteen.¹⁵⁶

Georgian näkökulmasta käsitys, minkä mukaisesti sen viranomaiset olisivat kohdistaneet venäläisiin rauhanturvaajiin väkivaltaa, oli väärä¹⁵⁷. Georgia vetosi pieni valtio-suurvallan -historialliseen tarinaan tekemällä vertauksia 1930- ja 1960-lukuihin, jolloin pieni valtio joutuu suurvallan hyökkäyksen kohteeksi, suurvallan joka myös pyrki alistamaan valtaansa naapurivaltioitaan. Kyseessä on yksinäisen suurvallan tarina, joka pelkää oikean vapauden puhkeamista rajoillaan.¹⁵⁸ Naapurivaltioiden alistaminen tapahtui eri metodein. *Heritage Foundationin* järjestämässä paneelikeskustelussa *Ariel Cohen -järjestön* Venäjän ja Euraasian asiantuntija mainitsi Etelä-Ossetian hallituksen jäsenistä 80 % olevan venäjämönteisiä¹⁵⁹. Jälleenteegraatioministeri Temuri Jakobašvili ja vanhempi tutkija Cohen pohtivat taustaa tilanteelle, jolloin esille nousi havainto Etelä-Ossetian hallituksen jäsenten taustoista tiedustelu-/turvallisuuspalveluissa sekä näiden sukulaisuusyhteyksistä Venäjän poliittiseen kenttään¹⁶⁰.

Georgian näkökulman mukaan Venäjän hyökkäys oli osoitus sen poliittisen johdon imperialistisista intentioista Kaukasusta kohtaan. Luodakseen otolliset olosuhteet invaasiolle Venäjä tukeutui perinteiseen hajoita ja hallitse -

¹⁵⁴ Art, Propaganda, and the Heavy Hand of the Kremlin 28.8.2008.

¹⁵⁵ The West must support Georgia and spell out costs of Vladimir Putin's actions.

¹⁵⁶ Georgia Ministry of Defense 22.8.2008.

¹⁵⁷ Alasania 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

¹⁵⁸ Sikharulidze 18.8.2008.

¹⁵⁹ Cohen 18.8.2008.

¹⁶⁰ Jakobašvili-Cohen keskustelu 18.8.2008.

taktiikkaan, minkä mukaisesti se pyrki syöksemään Kaukasuksen kansat konfliktiin toisiaan vastaan¹⁶¹. Ryhtyessään sotaan ja sodan aikana Venäjä rikkoi lukuisia eri kansainvälisen yhteisön normeja. Hyökkäyksissään Venäjä käytti esimerkiksi poltetun maan taktiikkaa. Georgian turvallisuusneuvoston johtajan, Alexander Lomaian, lausunnon mukaan ”*Venäjän ilmavoimat ovat hyökänneet Georgian aseisiin läpi yön Tshkinvalissa ja sen lähistöllä ’poltetun maan’ taktiikallaan muistuttaen Venäjän tuhoamaa Groznya Tšetšeniassa 1990-luvulla.*”¹⁶².

Venäjä iski myös lukuisiin siviilikohteisiin ja rikkoi yhteisesti sovittua tulitaukoa¹⁶³. Venäjä katkasi Georgian käytännössä kahtia. Tilanne oli hankalampi Tshkinvalin lähellä, missä ilmeni etnisiä puhdistuksia. Joiltakin alueilta georgialaiset olivat kadonneet kokonaan. Ilmoitusten perusteella suurin osa kylistä oli poltettu maan tasalle. Sikharulidzen lausunnon mukaan venäläiset käyttivät psykologisen sodankäynnin metodeja seuraavasti¹⁶⁴:

”Venäläiset pelaavat psykologisen sodankäynnin peliä terrorisoimalla siviilejämme ja pelottelemalla heitä. He pystyttävät tarkastuspisteitä pitkin Georgian päämaanteitä... tunkeutuvat pienempiin kyliin, pienet venäläisjoukkojen yksiköt tunkeutuvat useimpiin kaupunkeihin jättäen ne nopeasti, mutta ainakin ne yrittävät terrorisoida ja pelotella paikallista väestöä. Tilanne tänään on parempi... joillain alueilla on suuria ongelmia... uusinta uutta otosta on eräästä pienestä georgialaiskylästä, jossa venäläistankit ajoivat poliisiauton yli ja jatkoivat etenemistä.”

Jälleenintegraatioministeri Temuri Jakobašvilin mukaan Venäjä pyrki eristämään Georgian muusta maailmasta räjäyttämällä Georgiaa yhdistäviä elementtejä ja siltoja¹⁶⁵. Georgian näkökulmasta Venäjä rikkoi myös kansainvälisen lain perusnormeja¹⁶⁶, etenkin valtioiden suvereniteettinäkökohtaa, ja pyrki kaatamaan Georgian hallituksen¹⁶⁷. Georgia toimi tiedottamisessaan äärettömän systemaattisesti toistaen omaa ydinsanomaansa yksinäisen suurvallan aggressiosta läpi kriisin. Georgian mediajulkisuutta korostavaan toimintamalliin lukeutui laaja-alaisen ja yksityiskohtaisen tiedottamisen lisäksi aktiivisuus kansainvälisessä yhteisössä, sekä laaja-alainen vetoaminen kansainväliseen tukeen¹⁶⁸ ja apuun¹⁶⁹.

¹⁶¹ Declaration 10.8.2008.

¹⁶² Statement 10.8.2008; On Russian Attack 10.8.2008.

¹⁶³ Russian Fighter Jets Bomb Tbilisi’s Civilian Airport 10.8.2008. Ks. myös Russian Federation Continues to bomb Georgian territory 12.8.2008.

¹⁶⁴ Sikharulidze 18.8.2008.

¹⁶⁵ Jakobašvili 18.8.2008.

¹⁶⁶ Ks. esim. Press Conference by Georgia 26.8.2008.

¹⁶⁷ Russian Ground Forces Invade Georgia, 11.8.2008.

¹⁶⁸ Ks. esim. Russian Battleships heading to Georgia 9.8.2008.

Georgialainen osapuoli pyrki kansainväliseen yhteisöön vetoamisen ohessa nostattamaan omien joukkojensa moraaliala. Georgian turvallisuusneuvoston puheenjohtajan, Alexander Lomaian, lausunnon mukaan (10.8.) georgialaisjoukot kykenivät vastustamaan venäläisarmeijan hyökkäyksiä ja pitämään Tshkinvalia hallussaan 9.8. yöhön saakka. Venäläisjoukot kärsivät taisteluissa raskaita tappioita menettäen 40 tankkia, tykistöä ja sotilaita. Venäläiset saivat georgialaisten mukaan Tshkinvalin haltuunsa, koska venäläiset olivat saaneet mittavia vahvistuksista. Georgialaisten yksipuolisella tulitauolla ja kaupungista vetäytymisellä pyrittiin suunnitelmallisesti juurruttamaan ajatus tulitauosta myös venäläisiin.¹⁷⁰

4.3.2 Venäjä käy informaatio­sotaa: tarina Yhdysvaltojen etäpääteestä, joka aloitti sotaseikkailun

”Georgian johtajisto antoi käskynsä, jotka johtivat kansanmurhaan ja kehittyivät sotarikoksiksi sekä etnisiksi puhdistuksiksi ja tähän ei voi jättää vastaamatta. Kuten olen jo maininnut sadat kansalaisemme, jotka ovat kärsineet Etelä-Ossetiassa, valmistelevala valitusten tekoa kansainvälisiin lainsäädäntöelimiin ja Venäjän valtio tukee heitä aktiivisesti, jotta oikeus voittaa.”¹⁷¹

Venäjä kävi omaa poliittista, psykologista ja sotilaallista propagandasotaansa. Elokuussa 2008 antamassaan lausunnossa ulkoministeri Lavrov viittasi televisiolähetysiin, joista kaikki kykenivät näkemään, kuinka georgialainen osapuoli käytti raskasta aseistusta ja välineistöä sekä käynnisti Etelä-Ossetian kansaan kohdistuvat aggressiiviset toimet:

”Georgian presidentti jatkaa televisioruuduilta päättäväisyytensä vakuuttelua jatkaakseen aloittamaansa. Tätä tehdään, ei pelkästään Georgian lipun edessä vaan myös Euroopan Unionin lipun edessä. Uskon, että eurooppalaiset ja amerikkalaiset kollegamme, jotka muutamina viime viikkoina ovat olleet kanssamme aktiivisesti kontaktissa, ja ymmärtääksemme pyrkivät ehkäisemään tilanteen siirtymistä kuumaan vaiheeseen, ymmärtävät mitä on tapahtumassa. Toivon todella, että he vetävät oikeat johtopäätelmät. Olemme kuulleet, että Georgian hallituksen ministeri, herra Jakobashvili sanoi, että Venäjän pitäisi tulla väliin kuten aito rauhanturvaaja. Vakuutan teille, että se on juuri mitä olemme tekemässä.”¹⁷²

¹⁶⁹ Ks. esim. Georgia pyysi sotilasapua Baltialta ja eroaa Ivystä 12.8.2008.

¹⁷⁰ Statement 10.8.2008; ks. Myös On Russian Attack 10.8.2008.

¹⁷¹ Lavrov 13.8.2008.

¹⁷² Lavrov 8.8.2008b.

Venäjää ilmeisesti ärsytti Georgian tapa edustaa konfliktin osapuolena samalla laajempaa kansainvälistä yhteisöä EU:n nimissä. Lavrov ilmaisi lausunnossaan kysyneensä EU:n edustajalta, oliko Euroopan Unionin lipun käyttäminen sallittua kenelle vain ja saaneensa vastaukseksi, että näin ei ollut. Kyseinen edustaja mainitsi, että asian lakinäkökohdat punnittaisiin.¹⁷³ Lavrov huomautti, etteivät televisiolähetykset ehkä olleet samanlaisia Venäjällä ja Lännessä¹⁷⁴.

Lavrovin näkökulmassa sodan juuret ulottuivat Neuvostoliiton romahdukseen, jolloin noin 25 miljoonaa maan kansalaista päätyi asumaan vieraassa valtiossa. Venäjän parlamentti hyväksyi vuonna 1991 lain, jossa Neuvostopassin omistajat saivat Venäjän kansalaisuuden. Samoin aikoihin Georgian presidentti Gamsarhurdia antagonisoi Georgia georgialaisille -kampanjallaan Venäjän kansalaisuutta hakeneita osseetteja, adjaareja ja abhasialaisia, jättäen nämä ilman perussosiaalipalveluita¹⁷⁵. Lavrov kielsi, että passien tarjoaminen olisi ollut osa Georgiaan liittyvää antagonismikampanjaa. Lavrov myönsi, ettei Venäjä pitänyt ihmisistä, jotka olivat hyökänneet venäläistukikohtien maasta vetäytymistä valvovien neljän venäläisupseerin kimppuun vuonna 2006. Venäjä ei myöskään pitänyt ihmisistä, jotka aloittivat Etelä-Ossetiaa vastaan suunnatun aggression tappaen venäläisrauhanturvaajia. Venäläisten vetäytymissopimukseen lukeutui kolme kohtaa: 1) Venäjä vetäytyy Georgiasta kokonaan, 2) Georgia hyväksyy perustuslaillisen sopimuksen, joka estää lopullisesti ulkovaltojen tukikohtat maassa sekä 3) osapuolet perustavat yhdessä terrorismintorjuntakeskuksen. Georgia oli pohjoiskaukasuslaisten kauttakulkumaa. Nyt venäläiset olivat toteuttaneet osuutensa, mutta georgialaiset unohtaneet velvoitteensa.¹⁷⁶

Ulkoministeri Lavrovin mukaan Georgian poliittinen johto tukeutui yöllä 7.–8.8. voimankäyttöskenaarioon massiivisessa ja petollisessa Tshkinvaliin kohdistuneessa hyökkäyksessään, huolimatta diplomaattisista yrityksistä ja suhteista muun muassa Moskovan, Tbilisin, Tshkinvalin ja Washingtonin välillä. Georgian toiminnan seurauksena maan poliittisen johdon uskottavuus kyseisen neuvotteluprosessin ja YK:n peruskirjan periaatteisiin nojaavan kansainvälisen vuorovaikutuksen luotettavana osapuolena mureni täysin. Samalla ilmeni syy sille, miksi Tbilisi itsepäisesti oli vastustanut laillisesti sitovia sopimuksia Etelä-Ossetian ja Abhasian kanssa. Siinä missä Venäjä asemoi itsensä siviilien ja rauhanturvaajien suojelijaksi, lisävernuodatuksen estäjäksi sekä Etelä-Ossetian rauhanrakentajaksi, Georgia puolestaan näyttäytyi vastuuttomalta. Lavrovin mukaan Georgian poliitti-

¹⁷³ Lavrov 9.8.2008.

¹⁷⁴ Lavrov 14.8.2008.

¹⁷⁵ Ks. Myös Lavrov 14.8.2008; ks. Myös Medvedev 26.8e.2008 / News details 26.8.2008.

¹⁷⁶ Lavrov 9.8.2008.

sen johdon tuli osoittaa parempaa pohdintaa ja pitäytyä sivistyneissä, poliittisesti vaikeiden asioiden, ratkaisumenetelmissä.¹⁷⁷

Venäläisessä tulkinnassa myös Washingtonista saadun epäsuoran informaation perusteella osapuolet olivat aidosti järkyttyneitä Šaakasvilin aloittamista toimista. Venäjä pyrki rohkaisemaan Yhdysvaltoja ja EU:n jäsenmaita selittämällä oman kantansa. Georgian näkökulmat, joissa väitettiin, että Venäjä halusi osan Georgiasta, että Georgian kohtalo oli Euroopan kohtalo ja että Venäjä teki aluevaatimuksia myös esimerkiksi Baltian maille, olivat pötyä. Tilanne oli täysin päinvastoin, sillä jotkut baltialaiset poliitikot olivat esittäneet aluevaatimuksia Venäjälle.¹⁷⁸ Venäjän näkökulmassa se ylläpiti kansainvälisiin sopimuksiin ja lakeihin perustuvaa rauhaa Georgiassa¹⁷⁹. Medvedevin lausunnon mukaan Venäjän läsnäolo on aina nojannut ja nojaa lakiin sekä perustuu rauhanturvamission, josta on allekirjoitettu kansainväliset sopimukset. Venäläisten päätehtävänä oli rauhan säilyttäminen, sillä Venäjä on historiallisesti ollut ja tulee olemaan Kaukasuksen kansojen turvallisuuden takaaja.¹⁸⁰

Venäjän johdon värikkääseen kielenkäyttöön lukeutuivat näkemykset Georgian aseellisista toimista, mitkä olivat Venäjän johdon mukaan telostuylisiä ja kohdistuivat erityisesti puolustuskyvyttömiin siviileihin, naisiin, lapsiin, vanhuksiin sekä syyttömiin rauhanturvaajatovereihin¹⁸¹. Lavrovin mukaan rauhanturvajoukoissa oli kolme pataljoonaa: venäläinen, eteläossetialainen ja georgialainen. Näistä georgialainen pataljoona oli nyt häpäissyt itsensä¹⁸². Rivien välistä voi tulkita Georgian toimien olleen moraalittomia ja periaatteettomia. Georgia toimi myös julkilausuttuja periaatteitaan vastaan¹⁸³. Venäläislausunnoissa ilmeni karnivalisoiva ote. Medvedev väitti Georgian poliittisen johdon toimineen YK:n peruskirjaa, omia kansainvälisiä velvoitteitaan ja järjen ääntä vastaan. Sama kohtalo olisi myös odottanut Abhasiaa.¹⁸⁴

Lavrovin mukaan georgialaisosapuoli hylkäsi itsepäisesti venäläisehdotuksen lakiin perustuvan dokumentin allekirjoittamisesta, dokumentin, joka

¹⁷⁷ Lavrov 8.8.2008a.

¹⁷⁸ Lavrov 9.8.2008.

¹⁷⁹ News Details 8.8.2008a; News Details 8.8.2008b; Medvedev 8.8.2008.

¹⁸⁰ ”Россия присутствовала и присутствует на территории Грузии на абсолютно законных началах, исполняя свою миротворческую миссию в соответствии с теми международными договоренностями которые были достигнуты. И главой своей задачей мы считали и считаем сохранение мира. Россия исторически была и останется гарантом безопасности народов Кавказа.” (НОВОСТИ 8.8.2008).

¹⁸¹ Medvedev 18.8b.2008.

¹⁸² Lavrov 14.8.2008.

¹⁸³ Ks. Esim. Lavrov 8.8.2008b.

¹⁸⁴ Medvedev 26.8.2008.

sisältäisi voimankäyttökiellon Etelä-Ossetian ja Abhasian kiistojen ratkaisun suhteen. Presidentti Šaakasvili oli esittänyt vaatimuksen olevan järjettömän, koska Georgia ei käyttäisi voimaa kansaansa vastaan. Mutta kävikin ilmi, että Georgia toimi näin. Toimintatapa kyseenalaisti Georgian luotettavuuden valtiona ja kansainvälisen yhteisön luotettavana jäsenenä.¹⁸⁵ Lavrovin mukaan Georgia oli hyökännyt omia alueitaan vastaan jo 1990-luvun alussa¹⁸⁶. Sen ohessa, että venäläiset pyrkivät osoittamaan Georgian kääntyneen omia julkilausuttuja periaatteitaan vastaan, Georgia myös näyttäytyi osapuolelta, joka ei ollut kelvollinen nauttimaan luottamusta. Venäläisen näkökannan mukaan Georgian poliittinen johto oli itse asiassa hyökännyt omaa kansaansa vastaan. Kyseessä olivat georgialaisten omat tankit, jotka olivat tunkeutuneet Tshkinvaliin ja heidän omat lentokoneensa, jotka olivat pommittaneet sairaaloita, asuinrakennuksia ja asutettuja alueita esimerkiksi Dzhhavaa.¹⁸⁷ Venäjän näkökulmasta Etelä-Ossetia ja Abhasia puolustivat maataan ja oikeus oli siten niiden puolella¹⁸⁸. Venäjä oli rauhaarakastava valtio, joka ei hyökännyt kenenkään kimppuun, mutta varmuuden vuoksi sillä oli oltava taisteluvälmiit asevoimat. Venäjä halusi vain kunnioitusta maataan, kansalaisiaan ja arvojaan kohtaan.¹⁸⁹

Mielenkiintoinen, perinteinen karnivalisoiva teesi sisältyy jälleen tähän venäläiseen logiikkaan, jossa keskeisenä on ajatus itseään vastaan kääntävästä periaatteesta/perinteestä: ihmisistä ja organisaatioista. Ajattelutapaan liittyy samalla oletus itse säätelevästä mekanismista, joka kyetään istuttamaan vastustajan järjestelmään, ja joka sitten ylläpitää toimintamallia, joka toimii oman ajattelutavan hyväksi. Näin vastustaja toimii etuaan vastaan ja tuhoaa itseään sisältä päin, kuten psykologinen Troijan hevonen. Ihmiset ovat toimintamallin keskeinen alkuunpanija. Venäläiseen informaatio-sotaan kuului pyrkimys vaikuttaa omiin joukkoihin hengen nostatuksella. Presidentti Medvedevin sotilailleen 14.8. pitämässään puheessa painotettiin joukkojen palvelleen rauhanturvaamistehtävässään kunnialla. Toiminta oli ollut tehokasta ja kansalaisten etujen mukaista. Operaation aikana sille asetetut tavoitteet saavutettiin Medvedevin mukaan täysin. Venäläiset olivat auttaneet eteläossetialaisia selviytymään kansanmurhasta. Toimet olivat olleet legitiimejä, elintärkeitä ja täysin oikeutettuja. Medvedev korosti Venäjän johtoroolia operaation lopettamisessa, georgialaisviranomaisien määräämisessä palauttamaan järjestys, sekä maan keskeistä roolia konfliktin ratkaisusopimuksen hyväksymisessä ja takaamisessa EU:n ja Etyjin rinnalla. Tilanteen ollessa Etelä-Ossetiassa vaikea, tuli Venäjän ylläpitää rauhanturvaajiaan jatkuvassa valmiudessa, mikä samalla toimi pelotteena

¹⁸⁵ Lavrov 8.8.2008b.

¹⁸⁶ Lavrov 9.8.2008.

¹⁸⁷ Lavrov 8.8.2008b.

¹⁸⁸ Medvedev 14.8b.2008.

¹⁸⁹ Medvedev 18.8a.2008.

Georgiaa vastaan.¹⁹⁰

Toisessa, voimakkaita propaganda-elementtejä sisältäneessä puheessaan taisteluissa kunnostautuneille sotilaille, Medvedev korosti sotilaiden osoittaneen todellista sankaruutta, mielenhallintaa ja itsehillintää. Medvedev määritteli urheat ja toimintakykyiset sotilaansa puolustuskyvyttömiä ihmisten viimeiseksi toivoksi ja sotilaisiksi, jotka toiminnallaan olivat pelastaneet lukuisia ihmishenkkiä:

*”Raskaissa taisteluissa monet tovereistanne kuolivat. Heidän elämänsä katkesi lyhyeen. He ovat todellisia sankareita. He kuolivat vanhuk-
sille, naisille ja lapsille tarkoitettuihin kranaatinirsirpaleisiin ja luotei-
hin puolustaessaan rauhaarakastavaa kansaa. Se mitä Georgian vi-
ranomaiset ovat tehneet, on ihmisymmärryksen ulottumattomissa. Sitä
ei voi puolustella, eikä etenkään jättää rankaisematta. Maailma on
nähty, että meidän päivinämme on edelleen olemassa poliittisia hir-
viöitä, jotka ovat valmiina tappamaan viattomia ja puolustuskyvyttö-
miä ihmisiä tavoitellessaan omaa etuaan. Uskon, että tässä ilmenevä
historiallinen analogia on täysin selvä, eikä sitä tule antaa anteeksi.”¹⁹¹*

Venäläisittäin tulkittuna konflikti oli siten esimerkki poliittisten hirviöiden olemassaolosta. Venäläisosapuolen psykologinen sodankäynti kohdistui tällä tavoin vihollisvaltion poliittiseen johtoon. Poliittiseen johtoon iskeminen ilmeni myös henkilöityneenä ja kohdistettuna präsidenti Šaakasvilia vastaan. Venäjä suunnitteli nostavansa syytteen Šaakasvilia vastaan Haagin kansainvälisessä rikostuomioistuimessa.¹⁹² Venäjän media, osana psykologista sodankäyntiään, kutsui sarjamurhaajiin erikoistuneen rikospsykiatri Mihail Vinogradovin kommentoimaan Šaakasvilin henkistä terveyttä. Joidenkin psykiatristen arvioiden mukaan Šaakasvili osoitti mitä suurinta hermostuneisuutta, ollen näin ollen psykologisesti tehtävänsä kykenemätön. Kyseisen kaltainen henkinen tasapainottomuus johti vastuuttomiin poliittisiin päätöksiin, mikä puolestaan johti kaaokseen, ihmisten kuolemiin ja humanitäärisiin katastrofeihin.¹⁹³ Venäjän virallisen kannan mukaan Mihail Šaakasvili ei nauttinut luottamusta neuvottelukumppanina. Vaikkei vaatimusta Georgian hallituksen vaihdosta esitetty suoraan, asia ilmeni rivien välistä tulkittuna.¹⁹⁴

Myöhemmin Venäjän ulkoministeriön antamassa Etelä-Ossetian ja Abhaasian itsenäistymistä koskevassa lausunnossa palattiin vielä Georgian

¹⁹⁰ Medvedev 14.8a.2008.

¹⁹¹ Medvedev 18.8b.2008.

¹⁹² Gruško 16.8.2008.

¹⁹³ Malpas 19.8.2008.

¹⁹⁴ Lavrov 14.8.2008.

poliittista johtoa koskevaan psykologiseen vaikuttamiseen. Lausunnossa todettiin Venäjällä olevan hyvät ja ystävälliset suhteet Georgian kansaa kohtaan. Venäjä oli myös varma, että Georgia tulisi lopulta löytämään kellovulliset johtajat, jotka olisivat kykeneviä osoittamaan kunnan huolenpitoa maastaan ja kehittämään kunnioittavat, tasa-arvoiset ja hyvät naapuruus-suhteet kaikkiin Kaukasuksen kansoihin. Venäjä oli myös valmis myötävaikuttamaan kehitykseen kaikin tavoin.¹⁹⁵

Venäläisen psykologisen sodankäynnin elementti ilmeni myös Venäjän tavassa keskittyä poliittisen johdon ja kansan välisiin suhteisiin. Medvedevin ilmoituksen mukaan Venäjä tuki Etelä-Ossetian ja Abhasian kansojen tekemiä päätöksiä koskien näiden statusta¹⁹⁶. Vaatimuksessaan Venäjä asemoi itsensä jälleen kerran toisenlaiseksi toimijaksi, kuin esimerkiksi Yhdysvallat, joka venäläismielikuvissa jollain tavalla ajoi etuaan vieraiden hallitusten kautta. Venäläisessä logiikassa ilmeni jälleen maailman mieltäminen vastakohtaparien kautta periaatteella: ”se mitä Yhdysvallat on, sitä Venäjä ei ole”. Venäjä vaikutti myös pyrkivän systemaattisesti asemoitumaan täksi toiseksi, paremmaksi toimijaksi, joka omassa toiminnassaan nojaisi kansainväliseen lakiin ja kunnioittaisi vieraiden maiden kansojen mielipiteitä. Siten se omassa logiikassaan ilmeni myös demokraattisempaan kuin Yhdysvallat.

Venäläinen osapuoli ei psykologisessa sodankäynnissään pyrkinyt nostattamaan pelkästään omien joukkojensa moraaliala, vaan myös sille myötmielisten osapuolten, Etelä-Ossetian ja Abhasian, moraaliala. Tapaamisessaan Etelä-Ossetian ja Abhasian johtajien, Eduard Kokoityn ja Sergei Bagapshin kanssa Medvedev korosti osapuolten puolustaneen omaa maataan ja oikeuden olleen heidän puolellaan. Tämä oli myös syy miksi osapuolet olivat voittaneet konfliktin venäläisten rauhanturvaajien avustuksella. Medvedev kuitenkin varoitti osapuolia, ettei näiden kärsimys saisi johtaa uusiin vihamielisyyksiin.¹⁹⁷ Etelä-Ossetian presidentti Kokoity väitti lausunnossaan, että Etelä-Ossetiaa ja Abhasiaa vastaan suunnitteilla olevasta aggressiosta oli ilmennyt varoituksia jo pitkään ilman, että Etyj tai EU olisivat niitä ymmärtäneet. Etelä-Ossetian tapahtumat myös osoittivat, ettei Georgia toiminut yksin. Monet eurooppalaisvaltiot sekä erityisesti Yhdysvallat esitettiin myös vastuullisiksi pienen Ossetian kansanmurhasta.¹⁹⁸

Venäjällä on mielstään doktrinaalinen velvollisuus kansalaistensa ja rauhanturvaajiensa suojelemiseen¹⁹⁹. Lavrovin 9.8. antaman lausunnon mu-

¹⁹⁵ Statement by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 26.8.2008.

¹⁹⁶ Dmitry Medvedev met with President of South Ossetia Eduard Kokoity and President of Abhasia Sergei Bagapsh, the Kremlin, Moscow, August 14, 2008.

¹⁹⁷ Medvedev 14.8b.2008.

¹⁹⁸ Kokoity 14.8.2008.

¹⁹⁹ Ks. myös Churkin, 8.8.2008: UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008.

kaan vähintään 15 venäläistä rauhanturvaajaa oli kuollut ja noin 50 loukkaantunut. Eräiden raporttien mukaan georgialaiset teloittivat loukkaantuneita venäläisiä rauhanturvaajia, mikä oli törkeä Geneven sopimuksen ja kansainvälisen humanitaarisen lain rikkomus. Näin tuli myös eurooppalaisten ja länsimaiden ihmisten tulkita asia.²⁰⁰ Medvedevin mukaan Venäjän perustuslain ja federaatiotason lakien mukaisesti hänen tehtävänsä oli Venäjän Federaation presidenttinä suojella kansalaistensa elämää ja itsekunioitusta missä tahansa nämä asuivatkaan. Samat tehtävät kuuluivat myös venäläisille rauhanturvaajille²⁰¹. Nämä olosuhteet määrittivät Venäjän toimia, eikä Venäjä sallisi maanmiestensä kuolemien jäävän ratkaisematta²⁰². Petturit saisivat ansaitsemansa rangaistuksen.²⁰³

Putin osallistui mediakamppailuun kommentoimalla operaatiota Venäjän näkökulmasta. Venäjä ei kokenut miehittävänsä aluetta, joka ei ollut osa Etelä-Ossetiaa²⁰⁴. Venäläisen osapuolen mukaan Georgia pyrki edistämään yhdysvaltalaisia arvoja alueella²⁰⁵. Georgian hallitus on länsimyoenteinen. Siten kyseessä on venäläisestä näkökulmasta myös arvojen sota. Venäjä ilmaisi myös epäilevänsä kansainvälisen yhteisön objektiivisuutta²⁰⁶. Tilanteessa oli Venäjän näkökulmasta kysymys humanitaarisesta operaatiosta paniikin levitessä jatkuvasti siviiliväestön keskuudessa²⁰⁷. Siten venäläiset joukot olivat osallistuneet jaloön operaatioon pelastaessaan Etelä-Ossetian kansanmurhalta²⁰⁸.

Medvedev korosti 12.8. antamassaan lausunnossa, että hän oli määrännyt sotilasoperaation päättymään. Venäläisen rauhanturvaajaprikaatin ja siviiliväestön turvallisuus oli hänen mukaansa palautettu. Hyökkääjää oli rangaistu ja se kärsi kovia tappioita. Hyökkääjän asevoimat oli onnistuttu hajottamaan. Presidentti Medvedev ohjeisti puolustusministeriötä ja asevoimien pääesikuntaa tekemään päätös mahdollisten vastarintaryhmittymien tuhoamisesta. Medvedev korosti rauhanturvaajaprikaatin toiminnan tehokkuutta ja kaikkien sen alayksiköiden harmonista työtä. Osaa sotilasjoukoista, jotka olivat osallistuneet operaatioon, myös palkittaisiin valtiollisesti.²⁰⁹ Lavrov puolestaan viittasi Georgian saamaan tukeen itäeurooppalaisilta

²⁰⁰ Lavrov 9.8.2008.

²⁰¹ Medvedev 11.8.2008.

²⁰² ”Мы не допустим безнаказанной гибели наших соотечественников” (НОВОСТИ 8.8.2008).

²⁰³ News details 8.8.2008.

²⁰⁴ Churkin 10.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008.

²⁰⁵ Lavrov 14.8.2008.

²⁰⁶ Ks. Esim. UN News Service 10.8.2008; Churkin, 19.8.2008: UN Security Council. 5953rd meeting 19.8.2008. Ks. myös esim. Medvedev 26.8.2008;; НОВОСТИ 8.8.2008.

²⁰⁷ Lavrov 8.8.2008b.

²⁰⁸ Medvedev 14.8a.2008.

²⁰⁹ Medvedev 12.8.2008; ks. Myös News Details 12.8.2008.

valtioilta. Lavrov mainitsi myös muiden varmasti nähneen kuinka Tbilisi juhli aggressiivisen seikkailunsa epäonnistumista. Lavrov mainitsi myös ironisesti jokaisella olevan omat tapansa juhlia omaa elämäänsä ja omaa maataan koskevia tapahtumia²¹⁰.

Molempien osapuolten tarinat, Georgian näkemys Venäjästä yksinäisenä suurvaltana ja Venäjän näkemys Georgiasta Yhdysvaltojen etäpäätteneä, edustavat vetoamista kansainväliseen yhteisöön, ollen samalla psykologista sodankäyntiä. Näitä elementtejä tarkastellaan lähemmin seuraavaksi.

4.3.3 Vetoamista kansainvälisen yhteisöön: psykologista sodankäyntiä

Osapuolista erityisesti Georgia pyrki voimakkaasti vetoamaan kansainväliseen yhteisöön sodan alkuvaiheessa ja sen kuluessa. Suurin osa Georgian ulkoministeriön tiedonannoista oli suunnattu informoimaan kansainvälistä yhteisöä tapahtumista Georgiassa ja kohdistamaan vaatimuksia kansainväliselle yhteisölle. Vetoamisviestien pääsisältö noudatti seuraavanlaista kaavaa:

”Georgian hallitus vaatii kansainvälistä yhteisöä pakottamaan Venäjää lopettamaan vihollisuudet ja vetäytymään Georgiasta välittömästi. Tämä laiton invaasio, mikä muistuttaa Neuvostoliiton Afganistanin invaasiota 1979 ja Irakin Kuwaitin invaasiota 1990 aiheuttaa vakavan riskin Euroopan vakaudelle ja laajemmalle kansainväliselle turvallisuusjärjestelmälle.”²¹¹

Georgia raportoi huolellisesti venäläisjoukkojen sopimusten vastaisista toimista, esimerkiksi hyökkäyksistä Georgian tarjoaman muodollisen tulitauon jälkeen, ja venäläishävittäjien iskusta Tbilisin siviililentokenttää vastaan. Georgian kansallisen turvallisuusneuvoston johtajan Alexander Lomaian lausunnon mukaan venäläistoimet osoittivat, että Tbilisin lentokenttään kohdistunut isku oli lisätodiste siitä, ettei Venäjän invaasiossa ollut kyse pelkästään Abhaasiasta tai Etelä-Ossetiasta. Venäjän tavoitteena oli pikemminkin kaataa pienen eurooppalaisvaltion demokraattisesti valittu hallitus.²¹²

Psykologisessa puolustuksessaan Georgia, kansainväliseen yleisöön vaikuttamisen ohessa, vetosi Abhaasiaan väittämällä, että Venäjä nojasi toimintamallissaan perinteiseen Kaukasuksen kansojen kääntämiseen toisiaan

²¹⁰ Lavrov 13.8.2008.

²¹¹ Statement MFA 9.8.2008.

²¹² Russian Fighter Jet Bomb Tbilisi’s Civilian Airport 10.8.2008.

vastaan. Abhaasian tulisi siis Georgian näkökulmasta pysyä selkkauksen ulkopuolella:

”Lähteemme kertovat meille, että Venäjä on yrittänyt vetää Abhaasian kansaa sotilaalliseen hankkeeseensa. Kehotamme Abhaasian kansaa ja tosiasiallista hallitusta osoittamaan viisautta ja kaukokatseisuutta välttymällä tulla vedetyksi mukaan toiseen Venäjän aloittamaan nöyryyttävään peliin Kaukasuksen tukahduttamiseksi.”²¹³

Venäjä puolestaan esitti epäilyksiä kansainvälisen yhteisön objektiivisuudesta²¹⁴. Venäläisosapuoli oli argumentaatiossaan hyvin valveutunut median roolista konfliktin yhteydessä. Medvedev kommentoi lausunnossaan median konfliktista tuottamaa informaatiota seuraavasti:

”Tiedätte, että tapahtunut tragedia liimasi meidät kaikki televisioruutujen ja muiden medialähteiden sekä internetin ääreen. Minä, kuten kuka tahansa tavallinen kansalainen, sain myös osan informaatiostani mediasta, mutta myös presidentille kuuluvia kanavia pitkin. Syntynyt informaatiokuva saa minut esittämään kolme kysymystä, joita toivoisin teidän reflektoidan. Ensiksi, kuka aloitti sotilasoperaation Etelä-Ossetiaa vastaan? Olivatko kyseessä venäläiset rauhanturvaajat, vai oliko kyseessä Georgian armeija? Jos katsotte sitä, mitä televisiosta tulee, vastaus ei ole selvä, mutta me tiedämme vastauksen tähän kysymykseen. Toiseksi, toivoiko kansainvälinen yhteisö aggressiolla olevan vaikutusta siihen, mikä olisi tarkoittanut ossetialaisten olemassaolon loppumista Etelä-Ossetiassa ja abhaasien Abhaasiassa? Kyllä, vai ei? Ja kolmanneksi, pidämmekö tapahtunutta humanitäärisenä katastrofina, vaiko emme? Vai onko tämä pelkästään ossetialaisten ja Venäjän Federaation asia? Jos me vastaamme näihin kysymyksiin tykönämme, moni asia selkenee huomattavasti.”²¹⁵

Molempien hallitusten antamat tiedonannot olivat tunneperäisesti värittyneitä. Georgianlaiset määrittelivät sodan omasta näkökulmastaan koskemaan laajempia periaatteita. Georgian Yhdysvaltojen suurlähettilään, Sikharulidzen mukaan sodassa ei ollut pelkästään kysymys Georgiaa vastaan suunnatusta ilkeämielisestä hyökkäyksestä, vaan myös vapautta, demokratiaa ja yksilön oikeuksia koskevaa kaipuuta vastaan. Kysymys ei siten ollut Venäjän toimista vain Georgiaa vastaan, vaan koko Eurooppaa vastaan. Epäilemättä Venäjän maailmalle projisoima viesti oli se, että Venäjä oli tullut takaisin kansainväliseen toimintaan imperialistisena valtiona, mihin vapaa maailma oli voimaton reagoimaan. Sikharulidze määritteli, ettei

²¹³ Declaration 10.8.2008.

²¹⁴ Ks. Esim. UN News Service 10.8.2008.

²¹⁵ Medvedev 15.8.2008.

maailma kuitenkin ollut voimaton; Venäjän aggressiota kykeni vastustamaan ja sitä tuli vastustaa. Tämä kuitenkin vaati yhtenäisyyttä, eikä Venäjälle tullut jättää mahdollisuutta havaita heikkoutta yhtenäisyydessä.²¹⁶

Georgialainen osapuoli pyrki myös tuomitsemaan venäläisrauhanturvajien läsnäolon Abhasiassa ja julistamaan heidät miehittäjiksi. Venäläisosaapuoli pyrki puolestaan vetoamaan kansainväliseen yhteisöön viittaamalla kansainvälisen lain mukaiseen toimintaansa, minkä mukaisesti Venäjä pyrki vain määrittelemään Georgian vaatimuksen rauhanturvaoperaation lopettamiseksi Abhasiassa tällä kertaa Abhasiaan kohdistuvaksi uuden aseellisen seikkailun valmisteluksi.²¹⁷ Venäläiset myös torjuivat rauhanturvajoukkoihinsa kohdistetun arvostelun väittämällä, että venäläiset olivat vakiinnuttaneet asemansa mitä luotettavimpana alueen rauhanturvaajana²¹⁸. Ulkoministeri Lavrovin mukaan venäläiset olivat raivoissaan siitä, että maan kansalaiset ja rauhanturvaajat kärsivät riskeeratessaan henkensä hauraan rauhan ylläpitämiseksi Etelä-Ossetian konfliktialueilla. Fakta, jonka mukaan venäläiskollegoidensa rinnalla rauhaa ylläpitäneet georgialaisrauhanturvaajat olivat avanneet tulen kollegoitansa vastaan, puhui puolestaan.²¹⁹

Venäläiset tekivät systemaattisia viittauksia sodan alkuun, eli Georgian toimeenpanemaan sanoinkuvaamattoman aggressiiviseen menettelyyn, Georgian sotilaalliseen aggressioon eteläossetialaisia ja venäläisrauhanturvaajia vastaan, ja tästä syystä kehittyneisiin lukuisiin tragedioihin – humanitaariseen kriisiin, sopimusrikkomuksiin ja kansainvälisen lain vastaisiin rikkeisiin.²²⁰ Venäjän poliittinen johto sovelsi edellä mainittua sanomaa systemaattisesti omassa, eri yhteisöille suunnatussa argumentaatiossaan. Yhteisessä lehdistökonferenssissa Saksan liittokansleri Angela Merkelin kanssa (15.8.2008) Presidentti Medvedev sysäsi vastuun viiden päivän sodasta kokonaan Georgialle:

”Georgian poliittinen johto kantaa täyden vastuun näistä laittomista ja säälimättömistä toimista. Kaikki lukuisat diplomaattiset pyrkimykset ja keskustelut eri muodoissaan, onnistuneet ja epäonnistuneet, 15 kuluneen vuoden aikana, vesitettiin tuntien aikana voimatoimin. Syntyy mielikuva, että herra Šaakasvili oli yksinkertaisesti lopen kyllästynyt diplomaattisiin pyrkimyksiin ja päätti ratkaista kaikki ongelmat ja siirtää ossetialaisen esteen yhdellä siistillä iskulla²²¹. Tämä on syy sil-

²¹⁶ Sikharulidze 9.8.2008.

²¹⁷ Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs 13.8.2008.

²¹⁸ Gruško 16.8.2008.

²¹⁹ Lavrov 8.8.2008b.

²²⁰ Medvedev 11.8.2008a: ks. Myös Medvedev 11.8.2008b.

²²¹ Vai oliko kyllästynyt osapuoli Venäjä?

le, miksi operaatiolle annettiin nimi Vapaa Maa.”²²²

Merkelin lausunnossa, huolimatta Venäjän tilannekuvauksesta, Venäjän reaktio kuvattiin suhteettomaksi. Venäjän sotilasjoukkojen läsnäolo Georgian ydinalueella kuvattiin myös väärydeksi. Venäjän tulikin pikaisesti toimeenpanna kuuden kohdan periaatesopimus ja vetää joukkonsa Georgiasta. Georgian alueellista yhtenäisyyttä tuli kunnioittaa. Lisäksi osapuolten tuli huomioida valtioiden ja näissä valitun poliittisen johdon vapaus kaikenlaisiin poliittisiin valintoihin, esimerkiksi Natoon liittymiseksi.²²³ Saksalainen tulkinta kulki pääosin samaan suuntaan georgialaisnäkemyksen kanssa, sillä molemmissa vedottiin tarkastelemaan sodan alkuhetkien sijaan siihen, kuinka venäläiset laajensivat sotaa konfliktialueen ulkopuolelle ja tapahtumiin tämän laajennuksen aikana. Lavrovin puolustuspuheen mukaan:

”Kukaan ei kyseenalaista Georgian itsenäisyyttä. Alueellisen koskemattomuuden periaatetta ei kukaan torjunut. Mutta jos huomioimme todellisen tilanteen, kuten mitä tahansa periaatetta tulee tarkastella suhteessa tiettyyn tilanteeseen, Georgian ja Georgia-Abhaasian tilanteet ja Georgia - Etelä-Ossetian konfliktit ovat todistetusti sellaisia, että molemmissa tapauksissa kansainvälinen yhteisö tuki erityisten neuvottelu- ja rauhanturvamekanismien luomista kyseisten konfliktien ratkaisemiseksi. Niinpä tosiasiallinen Georgian alueellinen koskemattomuus on näiden konfliktien johdosta rajallinen. Kyseinen asia on mahdollista ratkaista ainoastaan etsimällä molemmille osapuolille yhteisesti hyväksytyt kriisien ratkaisutavat.”²²⁴

YK:n pääsihteeri, Ban ki-moon, ilmaisi lausunnossaan (9.8.) huolensa konfliktin mahdollisesta leviämisestä Etelä-Ossetian alueen ulkopuolelle ja vaati osapuolia rauhanomaiseen ratkaisuun.²²⁵ YK:n turvallisuusneuvostossa käymässä keskustelussa (9.8.) Georgia ja Venäjä luonnollisesti syyttivät toisiaan tilanteesta ja sen laajentumisesta välittömän konfliktialueen ulkopuolelle. Georgian YK-lähettiläs, Irakli Alasania, väitti Venäjän joukkojen käynnistäneen laajamittaisen sotilasinvaasion Georgiaan tankein, sotilain ja lentokonein pommittamalla lentokenttiä, sotilastukikohtia ja kyliä. Venäjän lähettiläs, Vitali Tšurkin, väitti puolestaan, että Georgian petollisen hyökkäyksen ohella Georgian joukot pommittavat kaupunkeja varsinaisen konfliktialueen ulkopuolella luoden näin paniikkia siviiliväestön keskuudessa.²²⁶ Osapuolet syyttivät jälleen toisiaan samoista asioista, joita itse tekivät. Georgia raportoi kansainväliselle yhteisölle hyvin yksityiskoh-

²²² Medvedev 15.8.2008.

²²³ Merkel 15.8.2008.

²²⁴ Lavrov 14.8.2008.

²²⁵ UN News Service 10.8.2008.

²²⁶ UN News Service 9.8.2008.

taisesti kaatuneista, pommituksista (ennen ja jälkeen tulitauon) ja pommitusten kohteista (ml. kuljetus-, energia-, hallinto-, sosiaali-, ja siviilikohteet). Lisäksi Georgia raportoi yksityiskohtaisesti Venäjän asevoimien pysyttämistä laittomista tarkistuspisteistä.²²⁷

Venäjä ja Georgia kävivät elokuussa YK:n turvallisuusneuvostossa useampaan otteeseen jyrkkäsanaista sananvaihtoa²²⁸. Molemmat syyttivät toisiaan etnisistä puhdistuksista²²⁹. Putinin lausunnossa viitattiin havaintoihin ossetialaisten kansanmurhasta²³⁰. Lavrovin lausunnon mukaan kansainvälisen yhteisön olisi tullut havaita Georgian viime vuosien aikana toteuttama hyökkäyksellisen aseistuksen ostaminen. Viiden päivän sotaan liittyvät georgialaistoimet olivat osoittaneet kuinka maan johto oli löytänyt hankkimalleen hyökkäykselliselle aseistukselle ja ulkomaista ohjausta saaneille erikoisjoukoilleen käyttöä.²³¹ Lavrovin näkökulmassa hyökkäyksellisten aseiden hankinta oli Etyj:n ja EU:n suositusten vastaista. Georgian sotilasbudjetti oli myös lisääntynyt 30-kertaiseksi kuluneiden kolmen vuoden aikana. Lavrovin mukaan Šaakasvilin määritelmä Georgiasta kansainväliset standardit täyttävästä demokraattisesta valtiosta oli kyseenalainen. Sen sijaan aseiden maahantuonnissa Georgia oli alueen johtava valtio. Nyt Georgia käytti hankkimaansa aseistusta siviilejä vastaan, siviilejä, joista monet olivat Venäjän kansalaisia.²³² Lavrov jatkoi, että osansa vastuusta saivat kantaa ne tahot, jotka varoituksista piittaamatta myivät Georgialle aseita, ja ne jotka eivät myötävaikuttaneet siihen, että Georgian hallitus olisi allekirjoittanut Venäjän ehdottaman voimankäyttökieltosopimuksen.²³³

Georgian näkökulmasta Venäjän hallitus oli puolestaan intensiivisesti aseistanut Tshkinvalin rikollista hallitusta, mikä piti väestöä panttivankinaan konfliktialueella. Alueen militarisoinnilla oli ollut ainoastaan yksi päämäärä: käynnistää laaja-alainen ja avoin aggressio Georgiaa vastaan rauhanturvaoperaation varjolla.²³⁴ Georgian sotatiedottaminen oli organisoitua ja taitavaa. Georgia käytti todennäköisesti propaganda-arsenaalinsa luomisessa apunaan brysseliläistä tiedotustoimistoa, *Aspect Consultingia*, mikä suunnitteli Georgian tiedotustaktiikan jo ennen sotaa, sen aikana ja

²²⁷ Russian Invasion of Georgia 25.8.2008; ks. myös Georgian Territories bombed by Russian jets 12.8.2008.

²²⁸ UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008; 5953rd meeting 10.8.2008; 5961st meeting 19.8.2008; Ks. myös Press Conference by Georgia 26.8.2008 UN Department of Public Information. Istuntoja oli yhteensä kuusi.

²²⁹ Ks. esim. Churkin 10.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008.

²³⁰ Putin 10.8.2008.

²³¹ Lavrov 8.8.2008b.

²³² Lavrov 9.8.2008.

²³³ Sama.

²³⁴ Statement MFA 10.8.2008.

sodan jälkeen. Kuvilla, teksteillä ja äänellä pyrittiin osoittamaan, että ni-
menomaan Venäjä oli hyökkäävä osapuoli. Tiedotustoimiston laatimat leh-
distötiedotteet menivät hyvin läpi länsimaisessa lehdistössä.²³⁵

Venäjän sotatiedottaminen oli aktiivista. Venäläinen osapuoli varmisti, että sen näkökulma tuli kuulluksi ja nähdyksi. Venäjä myös korjasi kokemaansa läntistä disinformaatiota. Venäjän ulkoministeriön puhemiehen, Andrei Nestarenkon kirjallisessa kommentissa (13.8.) puututtiin länsimedioissa julkaistuihin perusteettomiin raportteihin, mitkä koskivat venäläisjoukkojen liikkeitä Georgian alueella kohti Tbilisiä ja Gorissa tapahtuvaa ryöstelyä. Tämän informaation sijasta kyseiset venäläisyksiköt eivät edenneet minnekään, vaan osallistuivat vakavan ongelman selvittelyyn, mikä koski Gorin läheltä löydettyä laajaa hylättyä, vartioimatonta ase- ja sotilasvarustusarsenaalia. Venäläisen tiedonannon mukaan, venäläisjoukot olivat ryhtyneet toimenpiteisiin varmistaakseen, ettei arsenaali aiheuttanut vaaraa siviiliväestölle. Tilannetta hankaloitti se, että kaupungissa ei ollut enää paikallisia viranomaisia.²³⁶ Venäläisosapuoli pyrki myös korostamaan, että maailmalla tulisi levitä asianmukainen kuva siitä, mitä oli tapahtumassa. Lavrovin mukaan:

*”Ulkomaisten kollegoidemme kontakteista käsin uskomme heidän Moskovon suurlähettiläidensä objektiivisesti informoivan pääkaupunkijaan kehityksestä. Pääkaupungeissa on oikea ymmärrys, joka ei kuitenkaan välity aina julkisista lausunnoista. Näin elämä menee, kyseisiä asioita tapahtuu. Emme voi yhtyä niiden pyrkimyksiin, jotka pyrkivät vääristelemään tilannetta ja kääntämään kaiken ylösalaisin.”*²³⁷

Venäläisosapuoli viittasi karnevalisoimispyrkimykseen, jota ilmeni myös Lännessä. Eräs keskeinen venäläisteesi oli näkemys Georgiasta Yhdysvaltojen hallituksen erityisprojektina, asiamiehenä tai etäpäättteenä. Havaintoa tuki Lavrovin logiikassa Georgian presidentin osallistuminen Ranskan presidentin johdolla käytyihin rauhanneuvotteluihin kolmen yhdysvaltalaisavustajan kanssa. Venäläisosapuoli iski havaintoonsa kovalla otteella. Ulkoministeri Lavrovin mukaan tämä ei ollut salaisuus, koska asiasta kirjoitettiin Lännessä:

”Totta kai heitä satuttaa nähdä kasvattilapsensa niin täysin sopimattomassa kuosissa. He tuntevat tuskaa koko ’projektiinsa’ uhraamista ponnisteluistaan ja investoimastaan rahoituksesta. Heti kun Mihail Nikolajevitš ilmestyy televisioon ja avaa suunsa, käy kaikille ilmeiseksi kenen kanssa ollaan tekemisissä. Niinpä inhimillisesti ymmärrän

²³⁵ Georgia osti sotapropagandan Belgiasta / MTV 3 5.9.2008.

²³⁶ Nestarenko 13.8.2008.

²³⁷ Lavrov 13.8.2008.

asian, mutta heidän on tehtävä valinta: joko heittää kaikki tämän 'virtuaaliprojektin' vaakaan tai uhrata ajatus faktalle, että maailma on paljon kompleksisempi, ja että on olemassa paljon vakavampia tilanteita, joissa emme voi välttyä partneruudelta, ja joissa meidän on realistista tehdä yhteistyötä. Niinpä, en tiedä miten he aikovat eristää meidät.”²³⁸

Venäläisosapuoli pyrki häpäisemään Georgian toimintatapaa kansainvälisen yleisön silmissä. Yhdysvallat vaati (12.8.) Venäjän joukkojen, myös rauhanturvaajien, täydellistä vetäytymistä uhaten Venäjää eristyksellä²³⁹. Lavrovin mukaan venäläisillä oli dataa ulkomaiden kansalaisista, jotka olivat asettuneet Georgian armeijan puolelle²⁴⁰. Samaa informaatiota oli Putinilla. Aluksi kansainvälinen yhteisö vaikutti asettuvan kannalle, jonka mukaan Georgian alueen suvereniteettia oli kunnioitettava. Kaikki eivät kuitenkaan olleet vakuuttuneita Georgian toimien asianmukaisuudesta. Esimerkiksi Viron puolustusvoimien komentaja kenraaliluutnantti Ants Laaneots ilmaisi *Postimees* (13.8.2008) -lehdessä georgialaisten laiminlyöneen sotilastiedustelunsa²⁴¹.

Venäjä-Georgia -konfliktiin liittynyt informaatio­sota kesti ainakin vuoden. Sen kriisiytyminen alkoi pikkuhiljaa kevään 2008 aikana, kehittyen elokuussa aseelliseksi yhteenotoksi. Osittain vaikutti siltä, että sodan jälkitunnelmissa Georgia vaikutti voittaneen osapuolten välisen informaatio­sodan. Myöhemmin syksyllä venäläinen osapuoli kuitenkin julisti voittaneensa myös tämän kamppailun, tehden viittauksia länsimedian uutisoinnin muuttumiseen ajan myötä. Aluksi länsimedia, etenkin Yhdysvalloissa, uutisoi sodasta Georgian näkökulman mukaisesti. Myöhemmin venäläisosapuoli oli havainnoinut, että sodan tapahtumista alettiin uutisoida neutraalimmin, ottamalla myös venäläistä näkökulmaa huomioon. Myöhemmin EU tilasi konfliktista puolueettoman selvityksen.

Venäjän suhteiden kehitys Lännen, muun muassa EU:n ja Naton kanssa noudatti samantyyppistä sykliä. Erityisesti Nato-Venäjä -suhteet heikkenivät konfliktin aikana ja sen jälkeen. Venäjän Nato-lähettilään, Dmitri Rogozin mukaan sopimusjärjestö oli omaksunut kaksinaismoralistisen suhtautumisen Venäjän toimiin irtaantuen Naton ja Venäjän välisestä kumppanuuden hengestä²⁴². Lännen näkökulmasta Venäjän ylimitoitettut sotilas­toimet vaikuttivat Venäjä-Länsi -suhteita heikentävästi. Tämän ohessa suh-

²³⁸ Lavrov 14.8.2008.

²³⁹ Question. Transcript of Remarks and Response to Media Questions by Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov, Moscow, August 13, 2008.

²⁴⁰ Lavrov 13.8.2008.

²⁴¹ Ks. Esim. UN News Service 19.8.2008; SK 19.8.2008; ks. myös Who got Georgia into this 14.8.2008.

²⁴² Rogozin 25.8.2008.

teita heikensivät kiista venäläisjoukkojen vetäytymisaikataulusta sekä Venäjän ulkoministeriön lausunto 26.8.2008²⁴³, mikä koski Venäjän päätöstä tunnustaa Georgian irtautumaan pyrkineiden Etelä-Ossetian ja Abhaasian itsenäisyydet. Medvedev puolusteli Venäjän päätöstä *Al-Jazeera* -televisiokanavalle antamassaan haastattelussa seuraavasti:

*”Me emme halua konfrontaatioita. Liittyen siihen, kuinka pitkälle olemme valmiita menemään ja mistä puhumme tässä, on melko tunnustettu kansainvälinen käytäntö, eli uuden valtion, uuden kansainvälisen lain subjektin tunnustaminen. Me päätimme ottaa tämän askeleen aiemmin mainitsemistani syistä: tappamisten ja kansanmurhan estämiseksi, antaaksemme Abhaasian ja Etelä-Ossetian kansoille mahdollisuuden itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi 17 vaikean vuoden jälkeen, tilanteen rauhoittamisyritysten epäonnistuttua ja erityisesti Georgian alueellisen koskemattomuuden palauttamiseksi. Ennen nyt tehtyä päätöstä emme ottaneet askeleita kahden kokonaisuuden itsenäiseksi tunnustamiseksi. Aivan päinvastoin, yritimme auttaa kursimaan Georgiaa kasaan. Mutta viimeaikaisin aggressio ja kansanmurha Šaakasvilin hallinnon toimesta päättivät suunnitelmamme. Mitä tulee konfrontaatioon, ei tavoitteemme ole yllyttää konfrontaatiota, vaan rauhoittaa tilanne ja auttaa kahta kansaa, jotka ovat päättäneet vaatia valtiollisuuden. Nämä ovat päämäärämme.”*²⁴⁴

Läntisessä näkökulmassa myös Venäjä syyllistyi toimintaan omia periaatteitaan vastaan. *BBC:n* haastattelijä viittasi 26.8.2008 Venäjän valtioiden itsenäisyyksien tunnustamistoiminnan, ensin Kosovon kysymyksessä ja sittemmin Georgian tapauksessa, olleen tekopyhää. Medvedev määritteli Venäjän toimivan täysin normaalilla tavalla:

*”Kollegani sanoivat minulle moneen otteeseen, että Kosovo on erityistapaus, casus sui generis, kuten lakimiehet sanovat. OK, jos Kosovo on erityistapaus, myös tämä on erityistapaus. Kosovon tapauksessa me emme nähneet riittävää syytä kansainvälisen lain uuden subjektin tunnustamiseksi, mutta tässä tapauksessa ihmisten tappamisen ja humanitäärisen katastrofin ehkäisemiseksi, oikeuden voittamiseksi ja näiden kansojen itsemääräämisoikeuden vuoksi, me olemme tunnustaneet niiden itsenäisyyden. Ei ole kahta samanlaista tapausta kansainvälisessä laissa.”*²⁴⁵

Länsimediassa kuitenkin väitettiin Venäjän kyseenalaistaneen toimillaan kaikkien Venäjän naapurivaltioiden suvereniteetin. Venäjä heikensi samal-

²⁴³ Statement by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 26.8.2008.

²⁴⁴ Medvedev 26.8a.2008; ks. Myös Medvedev 26.8b.2008; Medvedev 26.8c.2008.

²⁴⁵ Medvedev 26.8c.2008; ks. Myös Medvedev 26.8d.2008.

la omia rajojaan.²⁴⁶ Prosessi kesti koko syksyn 2008. Venäjän logiikassa maan asevoimat olivat tukeneet rauhanturvaamista Georgian aggressiota vastaan. Venäjä pyrki myös huolehtimaan Gorin alueelta löytyneestä hylätyistä asearsenaalista. Venäjä oli myös Kaukasuksen kansojen puolustaja ja turvallisuuden takaaja²⁴⁷. Osapuolten eriävien näkökulmien taustalta löytyy myös mahdollisia muita pyrkimyksiä. Seuraavassa osiossa tarkastellaan lyhyesti näitä.

4.4 Venäjän informaatio-psykologinen sota 5 päivän sodassa ja päätelmiä

4.4.1 Sota arvomaailmoista

Yleisimmin Georgian pyrkimysten pohdinnassa esiin noussut seikka on maan länsisuuntauneisuus ja Natomyönteisyys. Näkemyksiä, joiden mukaan Venäjä pyrki konfliktilla ehkäisemään Georgian Nato-jäsenyyttä on esitetty lähinnä sen vuoksi²⁴⁸, että sopimusjärjestö ei ota jäseniä, joilla on ratkaisemattomia konflikteja naapureidensa kanssa. Läntisessä viitekehyksessä Venäjän toimet näyttäytyivät ennaltaehkäisevinä iskuina ja esimerkeinä uuden Venäjän vaarallisuudesta sekä arvomaailmojen sodasta. Sikharulidzen määritelmässä Georgia arvostaa vapautta, demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Hän pyrki myös itse sanojensa mukaan herättämään vapaan maailman, koska kysymys ei ollut pelkästään georgialaisista, vaan kaikista niistä, jotka jakoivat samat arvot ja katsoivat Länteen saadakseen toivoa ja tukea. Hän korosti, että oli tarpeen suojella yhteistä turvallisuutta ja yhteisesti arvokkaina pidettyjä arvoja.²⁴⁹ Tästä viitekehyksestä käsin Venäjä oli Neuvostoliiton perinteen jatkaja, jonka arvomaailma oli erilainen kuin Lännessä. Venäjän toimintamalli näyttäytyi pääasiassa geopolitiittisena etupiirien vartioimispyrkimyksenä. Toisaalta sen toimintamallia leimasi myös aktivoituminen informaatiotosodankäynnin kentällä. Erinäisten georgialaisarvioiden mukaan venäläiset olivat harjoittaneet painostusta Georgiaa kohtaan ja nostaneet Georgian esille negatiivisessa valossa terrorismintorjuntaan liittyen.

Azerbaidzhanilaisanalyytikot olivat jo aiemmin väittäneet venäläisten informaatiotosastrategien omaksuneen kylmän sodan geopolitiikan huonoimmat perinteet, Venäjän pyrkiessä yhtäältä ehkäisemään alueen valtioiden, muun muassa Azerbaidzhanin ja Georgian, läheisiä sotilassuhteita Yhdysvaltojen kanssa sekä samaan aikaan pyrkiessä nostattaman Jerevanis-

²⁴⁶ The Princip precedent 27.8.2008.

²⁴⁷ News details 8.8.2008.

²⁴⁸ Georgia Update 11.8.2008.

²⁴⁹ Sikharulidze 18.8.2008.

sa Turkin ja Azerbaidžhanin vastaista ilmapiiriä provosoimalla konfliktia georgialaisella Javakhetin alueella. Samaan aikaan venäläiset olivat myös nostaneet esille Georgian toiminnan terrorismia tukevassa ja suojelevassa mielessä. Lisäksi jo vuonna 2002 Georgian ja Azerbaidžhanin turvallisuuspalvelut joutuivat vastaamaan Venäjän ja USA:n terrorismisyytöksiin, joiden koettiin uhanneen Georgian alueellista koskemattomuutta ja suvereni-teettia. Nämä havainnot nostavat esille Venäjän toiminnan geopolittisen informaatiotosodan viitekehyksessä. On mahdollista, että myös näillä tekijöillä on ollut oheisvaikutuksia viiden päivän sodan puhkeamiseen.

Läntisen arvoyhteisön oli noustava Condoleezza Ricen sanoin yhteisrintamaan Venäjää vastaan ja jatkettava tukeaan konfliktin uhrille. Venäläisten pyrkimyksiä on mahdollista tarkastella geopolittisen informaatiotosodankäynnin viitekehyksessä kansallisen turvallisuuden triadista sekä Venäjän kansainvälisen strategian kolmesta pilarista käsin. Venäjä liitti Georgian sodan opetukset turvallisuustoimenpiteiden puuteluutteluun, ja uusien lähestymistapojen tarpeeseen²⁵⁰, pyrkien tätä kautta korostamaan vallitsevien rakenteiden puutteellisuutta. Uusien pelisääntöjen asettamismalli ilmeni Venäjän uudessa luottamuksessa omaan tärkeyteensä kansainvälisessä yhteisössä ja kehittyneen strategisen liikkumavaran käyttämisenä. Länsimediassa tehdyn havainnon mukaan Venäjä oli elokuun loppupuolella koven-tanut länsilinjaansa, ollen valmis välirikoon Naton kanssa ja vetäytyen joistain WTO-sopimusvelvoitteista²⁵¹.

Venäjä pääsi operaatiolla sen yhteen mahdolliseen tavoitteeseen, joka on hidastaa Georgian Natojäsenyyden saamista. Siten toimintamalli sopii hyvin myös Venäjän kansainvälisen strategian vahinkojen minimoimispilariin. Lienee todennäköistä, ettei Georgian pyrkimys tulevaisuuden Natojäsenyydestään ole kuitenkaan lopullisesti vaarassa. Oliko Venäjän Georgian-operaatio esimerkki myös uusien pelisääntöjen asettamispilariin lukeutuvista kohdennetuista rankaisutoimista myös Yhdysvaltoja/Natojäseniä vastaan? Osapuolten käymää informaatiotosotaa analysoimalla on mahdollista havaita, että aluksi vaikutti siltä, että Georgia olisi informaatiotosodankäynnin voittaja, mutta myöhemmin Venäjä sai lisää ymmärtäjiä kansainvälisessä yhteisössä.

Mitä Georgia informaatiotaistelun alkuvaiheen ohessa siis voitti ja löytyykö Venäjän rationalisoinnista syvällisempää laskelmointia? Voisiko Georgian uhrata Natolle kunhan Venäjälle jäisi kaksi etuvartiota Kaukasukselle? Venäjän sotilasdoktriinissa (2000) on useita kohtia, jotka Venäjän näkökulmasta oikeuttavat edellä eriteltyjä venäläisiä toimia. Doktriinissa on mainittu eräänä ulkoisena uhkana olevan Venäjän kansalaisten

²⁵⁰ Ks. Esim. Lavrov 13.8.2008.

²⁵¹ The Sydney Morning Herald 26.8.2008.

oikeuksien diskriminointi ulkomailla²⁵². Georgian tapauksessa venäläisen johdon suhtautuminen Georgian kriisiin kulki samaan suuntaan. Myös Medvedevin doktriini (2008) huomioi Venäjän kansalaisten suojelemisen ulkomailla. Läntisen tulkinnan mukaan Medvedevin doktriinin viisi keskeistä periaatetta ovat kansainvälinen laki, moninapainen maailma, eristäytymisen estäminen, kansalaisten suojeleminen sekä alueiden korostaminen, joilla on erityisiä etuja.²⁵³

Medvedevin doktriini jatkaa periaatteillaan laajempaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehitystrendiä. Kansallisten etujen varjelun ollessa keskeistä, doktriini palautuu 1990-luvun alkupuoleen. Alueiden korostaminen oli pysyvä teema venäläisten markkinoidessa Monroviski-doktriiniaan jo Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen. Venäläinen käsitys kriisinhallinnasta on myös perinteisesti liittynyt oman vaikutusvallan ja intressipiirin säilyttämiseen lähialueilla²⁵⁴. Se volyyymi, jolla kansalaisten suojelemisesta ja Venäjän arvostuksesta on Georgian kriisin yhteydessä mediassa puhuttu, on uudempi trendi, mutta onko kyseessä ennemminkin Venäjän todellisten pyrkimysten peitteleminen? Kyseisellä ajattelulla on pitkä perinne, mikä juontaa juurensa Neuvostoliiton romahdukseen.

Poliittisesti mielenkiintoiseksi Venäjän toimintamallin tekee Kupchanin (1994) teoria nousevista ja laskevista suurvalloista. Mitä enemmän suurvalta keskittyy maineeseen perustuviin näkökohtiin, ylikorostaa kilpailua tai yhteistyötä suhteessa toisiin valtioihin tai strategisiin ja taloudellisiin päämääriin, sitä haavoittuvampi ja laskevampi suurvalta statukseltaan on.²⁵⁵ Yhdistettynä kansallisen turvallisuuden triadiin liittyvään strategisen saarroituksen ajattelutapaan tai pelkoon, Venäjä on ennemminkin haavoituttava ja laskeva suurvalta, kuin erityisen kukoistava. Toisaalta, Georgian operaatio oli Venäjälle sotilaallinen menestys. Sotilaallisesti mielenkiintoiseksi Venäjän toimintamallin tekee sen osoittama uusi kyvykkyys ja modernin sodankäynnin periaatteiden hallinta²⁵⁶. Venäläiset sotateoreetikot ovat opiskelleet Kosovon (1999) ilmaiskuja sekä Afganistanin (2001–2002) ja Irakin operaatioita (2003)²⁵⁷. Georgian operaatiossa ilmakomponentti oli korostunut, mutta maavoimilla oli myös tärkeä rooli²⁵⁸. Venäjän

²⁵² “ДИСКРИМИНАЦИЯ ПОДАВЛЕНИЕ ПРАВ, СВОБОД И ЗАКОННИХ ИНТЕРЕСОВ ГРАЖДАН РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЙ, В ИНОСТРАННЫХ ГОСУДАРСТВАХ” (Военная Доктрина Российской Федерации 2000).

²⁵³ Reynolds 2008.

²⁵⁴ Mäkelä 2008, 260.

²⁵⁵ Kupchan 1994.

²⁵⁶ Esimerkiksi generalissimus Alexander Suvorovin voittamisen opin avaimena oli yllätykseen ja nopeuteen perustunut isku koska yksi minuutti ratkaisi taistelun tuloksen, yksi tunti sotaretken ja yksi päivä valtakuntien kohtalon (Mäkelä, 2008, 251); Salomaa (2008) korostaa Georgian operaation olevan frunzelaisen sotilaspolitiikan ilmentymä.

²⁵⁷ Mäkelä 2008, 252.

²⁵⁸ Ks. myös Mäkelä 2008, 252–253.

asevoimat toimivatkin alueellisen suurvalta-asema palauttamisen välineinä mahdollistaen tulevaisuudessa Venäjän nousun mahdolliseksi globaaliksi toimijaksi²⁵⁹. Miten venäläinen operaatio eteni informaatio-psykologisen sodankäynnin viitekehityksessä? Minkälaisia vaiheita viiden päivän sodasta on mahdollista löytää? Minkälaisena näyttäytyy venäläisen informaatio-sodankäynnin kenttä viiden päivän sodassa? Näitä kysymyksiä tarkastellaan seuraavaksi.

4.4.2 Venäläinen informaatio-sodankäyntitavan kenttä viiden päivän sodassa

Venäjän informaatio-sodankäyntitapaa viiden päivän sodassa on mahdollista jälleen tarkastella luvussa 2 esitetyn teoreettisen kaavion avulla. Se näyttäytyy seuraavanlaisena:

VENÄJÄN TOIMINTA-KENTÄT	POLIITTINEN ULOTTUVUUS sisäinen/ulkoinen	SOTILAALLINEN ULOTTUVUUS sisäinen/ulkoinen	ENDS-WAYS-MEANS PÄÄMÄÄRÄT-TAVAT-KEINOT
Informaatio-psykologinen	Geopoliittinen kilpailu, info-/mediasota, välineellisyys, iskut johto-alaiset -suhteeseen, iskut poliittista johtoa vastaan	Komovin kahdeksan metodia, sodan 9 vaihetta, kansallisen turvallisuuden triadi, mediasota	ANNIHILAATIO: TÄYDELLISEN TUHOJUMISEN PELKO; GEORGIA VÄLINEENÄ
Informaatio-tekninen	Media, televisio, puhelin, tietoverkot, (radio) kommunikaatiovälineinä, tietoverkkohyökkäykset, ydinaseet (geostrategia)	Media, televisio, puhelin, tietoverkot, (radio) kommunikaatiovälineinä, tietoverkkohyökkäykset, ydinaseet (geostrategia)	ERI MEDIAT, TIETOVERKOT, YDINASEET
Informaatio-PSYOPS	Pelottelu, uhkailu, mediasota, sotatoimien suhteettomuus, iskut poliittista johtoa vastaan, negatiivisten tunnetilojen nostaminen vastustajassa, georgialaisjoukkojen moraalien heikentäminen, oman/liittolaisten moraalien nostaminen	Pelottelu, uhkailu, mediasota, sotatoimien suhteettomuus, iskut poliittista johtoa vastaan, georgialaisjoukkojen moraalien heikentäminen, oman/liittolaisten moraalien nostaminen	MEDIA, TELEVISIO, TIETOVERKOT, FYYSISET (VOIMA-) TOIMET

Kuvio 4: Venäjän toimintakenttä 5 päivän sodassa.

Analysoitaessa Venäjän toiminnan kenttiä viiden päivän sodassa, niistä ilmenee jälleen jonkinlainen venäläislogiikka. Georgialle on terrorismin sijasta tällä kertaa annettu instrumentaalinen luonne, jossa Georgia näyttäytyy jonkinlaisena väliin tulevana muuttujana. Georgia on Venäjän vihollisten väline: asiamies, etäpääte. Jälleen ilmenee kaksi tasoa. Rauhan aikana Georgia siis jollain tasolla toimisi Yhdysvaltojen käsikassarana toimiensa kautta. Georgian aloittama sota olisi suora toimi ja taustalla olisi jälleen Yhdysvallat/Nato. Analysoimalla viiden päivän sotaa päämäärät-tavat-keinot -kolmijaon perusteella, on mahdollista havaita informaatio-sodankäynnin, on mahdollista havaita informaatio-sodankäynnin, on mahdollista havaita informaatio-sodankäynnin,

²⁵⁹ Mäkelä 2008, 267.

eli päämäärien olevan venäläisestä näkökulmasta annihilaatio, jossa Georgia oli väline. Tätä omaa sanomaansa venäläiset pyrkivät välittämään eri informaatiöväyliä pitkin ja erilaisin tavoin.

Kuten terroristit, myös georgialaiset olisivat siis jonkinlaisen refleksiivisen kontrollin uhreja. Ilman vankkaa todistusaineistoa tämäntyyppiset väitteet toimivat osaltaan propagandana, ollen siten dezinformatsija-perinteen jatkumoa. Voisiko toisaalta olla mahdollista, että Venäjä pelikuvan tavoin projisoisi ulospäin mitä se itse tekee, mikä sen omassa teoreettisessa ajatteluperinteessä itse asiassa on keskeistä? Kuten terrorismi, myös Georgia näyttäytyy geopolittisen kilpailun (Komov a.; Pirumov a.) komponenttina. Ottamalla poliittisella tasolla kansallisen turvallisuuden triadin huomioon, strateginen saarrostaminen saattaa näyttäytyä venäläisessä tulkinnassa poliittisen sodankäynnin metodina ja tätä kautta jonkinasteisena kylmän sodan jatkumona tarpeellisine vastatoimenpiteineen (Tsymbal a.). Kuten venäläinen instrumentaalinen rationaliteetti antaa ymmärtää, samaa päättelyä on toiseen suuntaan käyttämällä mahdollista väittää, että Georgia oli väline, ja strategisen pilarin mukaisesti kohdennettu rankaisutoimi myös pienen naapurivaltion tukijoukoille. Sotilasoperaatio saattoi myös harhauttaa Georgian poliittisen johdon huomion pois esimerkiksi Nato-neuvotteluista. On mahdollista, että venäläisten itsensä harjoittama refleksiivisen kontrollin ilmenemismuoto saattaa olla Georgian provosoiminen sotaan. Ilman todeksi osoitettua syyllistä ajatus jää todentamatta. Hieman abstraktimpina huomiona venäläisestä maailmanmieltämistavasta, jolla saattaa olla operatiivisia ulottuvuuksia, on asioiden karnevalisointipyrkimys, mikä tässä tutkimuksessa on määritelty psykologiseksi Troijan hevoseksi.

Viiden päivän sota voidaan Rantapelkosen (2002) Tšetšenian sotaesimerkkiä käyttäen jakaa eri vaiheisiin, joita analyysin perusteella voidaan löytää ainakin yhdeksän. Ensimmäisessä vaiheessa valmisteltiin operaatiota kevään 2008 aikana (esimerkiksi Venäjän sotaharjoitukset lähialueella, Georgian ilmatilaloukkaukset, georgialaisen lentokoneen alasampuminen ja tähän vaiheeseen liittynyt informaatioisota, mukaan lukien poliittisten johtajien puheissaan esittämät varoitukset koskien vastuuttomia pyrkimyksiä, jotka johtaisivat konflikteihin (Natoon liittyminen, mikä johtaisi alueen toiseen konfliktikierteeseen)). Tämä liittyy vaiheeseen 2), eli Georgiaa vastaan suuntautuneeseen disinformaatioon, jossa Georgia koki, että venäläiset syyttivät väärin perustein georgialaisvakoojaa kapinallisten avustamisesta Pohjois-Kaukasuksella. Siten ennen varsinaista sotilasoperaatiota Venäjän Georgiaan suuntaama painostus ilmeni erityisesti kevään 2008 aikana osapuolten välisenä sanasotana. On mahdollista, että Venäjä pyrki erinäisillä toimillaan provosoimaan Georgiaa. Ennen varsinaista sotaa Venäjä harjoitti suomalaisen sotilasasiantuntijan²⁶⁰ mukaan mediasotaa. Nämä kaikki ele-

²⁶⁰ Mäkelä 2008.

mentit olivat olemassa myös sotilasoperaation aikana, painopisteen ollessa siirtynyt fyysiseen voimankäyttöön.

Viiden päivän sodan kolmas vaihe sisältää sodan alkuhetket, joita tässä tutkimuksessa on tarkasteltu löydettyjen faktojen, mutta myös kahden kaavan avulla. Neljännessä vaiheessa Venäjä aloitti mittavan ilmaoperaation, joka suomalaisten sotilasasiantuntijoiden mukaan noudatteli länsimaista kaavaa. Venäjä laajensi pommituksillaan sotatoimet välittömän konfliktialueen ulkopuolelle. Viides vaihe ilmeni operaation aikaisena informaationsotana, jota venäläiset kävivät propagandalla ja hyökkäämällä tietoverkkosodankäynnin menetelmin georgialaisia virallisia internetsivustoja vastaan laamattaen niiden toiminnan. Tämä pakotti georgialaiset pystyttämään väliaikaiset uudet sivustot. Viiden päivän sodan kuudes vaihe oli mittava maa-voimien operaatio, minkä aikana venäläisjoukot etenivät Georgian ydinalueille, mikä läntisissä lausunnoissa tuomittiin. Venäläiset miehittivät käytännössä Georgian ja pystyttivät laittomia tarkastuspisteitä georgialaisille maanteille. Venäläiset katkaisivat maan ja pommittamalla strategisia siltoja eristivät Georgian yhteyksistä ulkomaailmaan. Venäläiset eivät kuitenkaan onnistuneet estämään Georgiaa käymästä voimaperäistä, aktiivista, suunnitelmallista sekä innovatiivista informaationsotaa.

Viiden päivän sodan seitsemäs vaihe näyttäytyi venäläisten toimeenpanemaana valheellisena rauhoitteluna, jossa Venäjä väitti todistusaineistoa vastaan joukkojensa virheellisesti vetäytyneen rauhansopimuksen jälkeen. Tosiasiassa venäläisjoukot viivyttelivät maasta poistumisessaan. Sodan kahdeksas vaihe, eli Georgian Nato-jäsenyyden hidastaminen tai jopa sen mahdollinen esto liittyy sodan päämääriin, sikäli mikäli se oli Venäjän tosiasiallinen päämäärä. Mikäli, näin on, saavutti Venäjä ainakin yhden tavoitteensa. Toinen mahdollinen selitystekijä saattaa liittyä Georgian rooliin terrorismin tukemisessa, mikä nousee esille rivien välistä useissa yhteyksissä. Tämän väitteen tueksi olisi kuitenkin tehtävä lisätutkimusta. Huolimatta sodan fyysisestä loppumisesta, informaationsotaa käytiin julkisen mielipiteen voittamisesta globaalilla tasolla (Markomenko) vielä syksyllä 2008, mikä edustaa sodan yhdeksättä ja viimeistä vaihetta.

Sotilaallisella informaatio-psykologisella -tasolla Venäjä käytti viiden päivän sodassaan mahdollisesti Komovin 11:stä metodista (Komov c.) kahdeksaa eli painostusta (sanasota ja fyysiset toimet) ennen sotilasoperaatiota, ja sen aikana. On mahdollista, että painostusta ilmeni myös uusien sotaharjoitusten muodossa vuoden 2009 keväällä. Venäläiset provosoivat Georgiaa useilla toimillaan, muun muassa ampumalla miehittämättömän georgialaisen lentokoneen alas. Georgialaisten mukaan venäläiset harjoittivat psykologisen sodankäynnin peliä pelottelemalla ja uhkailemalla paikallisväestöä, etenemällä sotilasajoneuvoin kyliin, ajamalla poliisiautojen päälle, pystyttämällä laittomia tarkastuspisteitä maanteille, katkaisemalla maan kahtia

sekä eristämällä Georgian muusta maailmasta strategisesti merkittäviä silttoja pommittamalla. Luonnollisesti myös esimerkiksi ilmapommitukset ja poltetun maan taktiikka toimivat pelotteluna.

Venäjä käytti valheellista rauhoittelua väittäessään joukkojensa vetäytyneen miehittämiltään alueilta. Venäläiset pyrkivät tietosulkuun todennäköisissä tietoverkkohyökkäyksissään. Venäläiset eivät kuitenkaan kyenneet estämään georgialaisosapuolen aktiivista ja näkyvää tiedottamistoimintaa. Koko viiden päivän sota toimii esimerkkinä pienen maan uuvuttamisesta jatkuvalla aktiivisella informaatio-osodankäyntiin liittyvällä ja sotilaallisella toiminnalla. Ennen sotilasoperaatiota, sen aikana sekä erityisesti sen jälkeen Venäjä harjoitti myös kansainvälisen mielipiteen muokkausta. Aineiston perusteella on mahdollista väittää, että Venäjä lopulta onnistui kääntämään kansainvälisen yhteisön Venäjän toimiin kohdistaman kritiikin itselleen myönteisemmäksi. Varmuutta kolmen jäljelle jäävän metodin, eli vihollisen voimien sitomisen toisarvoiseen suuntaan sekä valetoinnin ja voimien hajottamisen käytöstä ei tässä tutkimuksessa ole löydetty näyttöä.

Informaatio-tekniisellä -tasolla vaikuttaa vahvasti siltä, että kaikki tekniset informaation välityskanavat olivat Venäjän toiminnan kenttänä. Toinen ulottuvuus, joka linkittää yhteen geopolitiittista elementtiä ja informaatio-tekniistä ulottuvuutta on ydinaseiden kokeminen informaatioaseiksi (Panov; geostrategia). Informaatio-PSYOP -tasolla venäläiset harjoittivat erinäisiä käytännön psykologisia operaatioita, joissa operatiivisina toteutuvat ainakin pelottelu ja uhkailu (Komov c). Mediasodan ohessa venäläisjoukkojen sodankäynnin laajentaminen välittömän konfliktialueen ulkopuolelle oli merkittävä signaali kohteelle. Toimi alisti henkisesti ja fyysisesti Georgian rappausta sen joukkojen henkisen moraalin. Jälleen toteutui teesi: ”mitä laajamittaisemmat toimet tai brutaalimpi voimankäyttö, sitä nopeammin viesti menisi perille”. Läntisissä arvioissa venäläisten toimet – ilmavoimien tekemät iskut siviilikohteisiin, jalkaväkijoukkojen eteneminen Georgian ydinalueille ja maan miehittäminen, olivat ylivoimaisia ja suhteettomia voimatoimia. Nämä toimet näyttävät merkittävinä informaatio-PSYOP -menetelminä.

Eräs keskeinen, merkittävä strategista ja operatiivista tasoa yhdistävä elementti oli venäläisten kohdistamat psykologiset iskut Georgian poliittiseen johtoon, joilla pyrittiin diskreditoimaan Georgian poliittista johtoa lukuisin eri keinoin. Keskeisenä piirteenä oli pyrkimys osoittaa Georgian presidentin olevan psyykkisesti kyvytön johtamaan maataan. Toinen psykologinen vaikuttamistapa oli poliittinen johto-kansa -suhteeseen iskeminen pyrkimällä luomaan epäluuloja ja epäluottamusta kansalaisten mieliin omaa poliittista johtoaan kohtaan ja mahdollisesti tätä kautta käynnistämään tai mahdollisesti tukemaan vaihtoehtoisia poliittisia liikkeitä Georgian valtiota vastaan. informaatio-PSYOP -tasolla venäläiset kykenivät rikkomaan

georgialaisjoukkojen taistelumoraalin, mikä näkyi esimerkiksi taistelussa Tshkinvalista. Toiseen suuntaan kulkeva elementti oli Venäjän poliittisen johdon puheillaan harjoittama psykologinen tuki venäläisjoukoille näiden mielialaa ja taistelutahtoa nostattavalla tavalla. Venäläiset pyrkivät myös rakentamaan yhteishenkeä liittolaistensa, eli Etelä-Ossetian ja Abhaasian kanssa ja tätä kautta varmistamaan oman rintamansa kestävyys. Mutta minkälaista on kokonaisuutena venäläinen informaatio-psykologinen sodankäyntitapa? Minkälaisia vastauksia voidaan antaa esitetyille tutkimuskysymyksille? Näitä seikkoja tarkastellaan seuraavassa, viimeisessä johtopäätösluvussa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ VENÄLÄISESTÄ INFORMAATIOSODANKÄYNTITAVASTA

Tämän tutkimuksen pääasiallinen intressi oli saada tietoa Venäjän informaatiiosodankäyntitavasta vastaamalla seuraaviin luvussa 2 esitettyihin tutkimuskysymyksiin:

1. Minkälaisena venäläinen informaatiiosodankäyntitapa näyttäytyy viimeaikaisten kriisien ja niihin liittyvien operaatioiden valossa?
2. Onko mahdollista operaatioiden ja aikaisempiin tutkimuksiin vertailemalla löytää venäläistä systematiikkaa?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta voidaan todeta, että venäläinen informaatiiosodankäyntitapa näyttäytyy erityisesti informaatiopsykologisena, jossa on runsaasti erilaisia ulottuvuuksia. Tämä informaatiiosodankäyntitapa ilmenee käytännössä geopoliittisena kilpailuna sekä suhteettomina voimatoimina. Kyseisessä informaatio-psykologisessa sodankäyntitavassa ilmenee perinteisiä ulottuvuuksia, joita ovat muassa dezinformatsija ja mediasotana ilmenevä poliittinen sodankäynti. Sodankäyntitavan syitä on mahdollista hakea kansallisen turvallisuuden triadista sekä tähän liittyvästä valtiollisesta haavoittuvuudesta.

Toisen tutkimuskysymyksen osalta voidaan todeta, että esimerkiksi Rantapelkosen (2002) tutkimukseen vertailemalla oli mahdollista löytää muun muassa Komovin metodien osalta jatkuvuutta sekä venäläistä systematiikkaa. Mielenkiintoiseksi havainnon tekee se, että toimintatapa nojaa erityisesti venäläiseen informaatio-psykologiseen teoreettiseen viitekehykseen. Toisaalta myös muita ulottuvuuksia oli löydettävissä tässä tutkimuksessa esiin nostettuja tapauksia vertailemalla, kuten esimerkiksi venäläinen taipumus iskeä psykologisen sodankäynnin perusteiden mukaisesti esimerkiksi poliittinen johto - kansa -suhteeseen, tai terroristijohtaja - alainen (so-tilasjohtaja-alainen) -suhteisiin. Toisena esimerkkinä voidaan ottaa esille perinteinen venäläinen pyrkimys suhteettomaan ja kostonomaiseen voimatoimien käyttöön. Tällaisella toiminnalla on selviä psykologisia vaikutuksia, ja siten kyseinen toiminta voidaan tulkita myös psykologisiksi operaatioiksi.

Edellä esitetyn perusteella on myös mahdollista antaa tiivistetyt vastaukset kolmeen Johdannossa mainittuun taustaoletukseen tai hypoteesiin. Ensimmäisen hypoteesin mukaan venäläisellä informaatiiosodankäyntitavalla on pitkä perinne, mikä juontaa juurensa kylmän sodan ajalle. Tämän tutkimuksen päätelmät, jotka nojaavat kahteen empiiriseen tapaustutkimukseen tukevat tätä päätelmää. Toisen hypoteesin mukaan on mahdollista hahmot-

taa erityisesti venäläistä, osin läntisestä erilaista informaatioidankäyntitapaa. Myös tälle hypoteesille löydettiin varsin pitävää todistusaineistoa, sillä erityisesti informaatio-psykologisen sodankäynnin alueella ilmeni erityisesti venäläisiä toimintatapoja. Lisäksi venäläisen informaatioidankäynnin teoreettisesta keskustelusta oli mahdollista löytää erityisesti venäläisen toimintatavan juuria, mukaan lukien geopoliittinen kilpailu ja refleksiivinen kontrolli, joilla on merkitystä venäläistä informaatioidankäyntitapaa selitettäessä. Kolmantena hypoteesina oli ajatus siitä, että tutkimalla viimeaikaisia sisä- ja ulkoisia kriisejä (joissa Venäjä on ollut tavalla tai toisella osallisena), voidaan hahmottaa venäläistä informaatioidankäynnin systematiikkaa. Tämän tutkimuksen tutkimusasetelman eli vertailevan tapaus-tutkimuksen esiin nostamien päätelmien valossa myös tälle hypoteesille löydettiin empiiristä todistusaineistoa, minkä mukaisesti voidaan sanoa venäläisten turvautuneen sisäisen kriisin hoidossa osin samantyyppisiin metodeihin kuin varsinaisessa sodankäynnissään. Tutkimuskysymyksiä ja hypoteeseja käsitellään vielä hieman laajemmin lukujen 3 ja 4 alapäättelmien pohjalta luodun taulukon avulla. Taulukossa on nostettu esille kahdessa alaluvussa tehtyjen empiiristen havaintojen samankaltaisuuksia.

VENÄJÄN TOIMINTA KENTÄT	POLIITTINEN ULOTTUVUUS sisäinen/ulkoinen	SOTILAALLINEN ULOTTUVUUS sisäinen/ulkoinen	ENDS-WAYS-MEANS PÄÄMÄÄRÄT-TAVAT-KEINOT
Informaatio-psykologinen	Geopoliittinen kilpailu, mediasota, dezinformatsia, luottamussuhteeseen iskeminen, Komovin menet, koston peilisykli, poliittinen sodankäynti, psykotrooppinen sota, kansallisen turvallisuuden triadi, valtiollinen haavoittuvuus	Geopoliittinen kilpailu, mediasota, dezinformatsia, luottamussuhteeseen iskeminen, Komovin menet, koston peilisykli, poliittinen sodankäynti, psykotrooppinen sota, kansallisen turvallisuuden triadi, valtiollinen haavoittuvuus	ANNIHILAATIO: TÄYDELLISEN TUHOutumisen Pelko; GEORGIA VÄLINEENÄ
Informaatio-tekniinen	Kaikki teknisesti merkittävät informaationvälityskanavat, ydinaseet geostrategisina välineinä	Kaikki teknisesti merkittävät informaationvälityskanavat, ydinaseet geostrategisina välineinä	KOMMUNIKAA-TIOTEKNOLOGIA/ YDINASETEKNOLOGIA
Informaatio-PSYOPS	Mediasota, Komovin menet, suhteettomat voimatoimet, luottamussuhteeseen iskeminen, oman moraalin nostaminen ja vastustajan moraalin heikentäminen	Mediasota, Komovin menet, suhteettomat voimatoimet, luottamussuhteeseen iskeminen, oman moraalin nostaminen ja vastustajan moraalin heikentäminen	ERILAISET KOMMUNIKAA-TIOWÄLINEET

Kuvio 5. Venäjän toimintatapa.

Venäläinen informaatioidankäyntitapa näyttäytyy kuviossa 5 varsin kokonaisvaltaisena, osin teoreettisena ja abstraktina. Vaikuttaa vahvasti siltä, että venäläistä informaatioidankäyntitapaa leimaa näkemys geopoliittisesta kilpailusta (Komov a.; Pirumov a.; Tsymbal a.). Tämän tutkimuksen empiirissä luvuissa tämä näyttäytyi poliittisen sodankäynnin viitekehyksenä, kansallisen turvallisuuden triadina sekä kokemuksena valtiollisesta haavoittuvuudesta.

Ensimmäinen yleinen päätelmä liittyy jo aikaisemmissa tutkimuksissa tehtyihin havaintoihin, joiden mukaan on perusteltua esittää, että on olemassa venäläinen informaatioidankäyntitapa. Venäläinen perusteellinen ja läntiseen mittakaavaan nähden kattava, kokonaisvaltainen sekä laaja-alainen informaatioidankäynnin teoreettinen viitekehys ei kuitenkaan ole yllättävä maan historiallisen ja kulttuurisen perinteen huomioon ottaen. Venäläinen erityisyys näkyy myös maan kansallisen turvallisuuden strategiassa (2009), jossa turvallisuus määritellään kokonaisvaltaisena käsittäen yksilö-, yhteiskunnallisen ja valtiotason.

Tutkimuksen teoriaosiossa esiteltiin venäläisiä teoreettisia näkökulmia informaatioidankäyntiin. Näissä painottuivat Komovin ja Pirumovin määritelmien mukaan laajempi viitekehys, jossa informaatioidankäynti uuden geopolitiittisen kilpailun ilmentymäksi. Venäläiselle turvallisuusajattelulle tyypillisiä piirteitä ovat nolla-summa -ajattelu perinteisen voimapolitiikan hengessä, mikä painottaa geopolitiikkaa. Geopolitiittinen elementti nousi mielenkiintoisella tavalla esille molemmista empiirisistä tapauksista. Toinen tapauksia yhdistävä tekijä oli poliittisen sodankäynnin korostuminen. Kolmas, erityisesti venäläinen piirre vaikutti olevan strategisessa ajattelussa esiintyvä välineellisyyden teesi, minkä mukaisesti terroristit ja sittemmin georgialaiset toimivat kolmansien osapuolten asiamiehinä. Läntisissä tulkinnoissa tämäntyyppinen maailmanjäsentämistapa on pääsääntöisesti määritelty vainoharhaiseksi.

Perusteita venäläiselle ajattelulle on mahdollista hakea kylmän sodan ajasta, mikä voidaan määritellä psykologisen sodankäynnin teatteriksi. Logiikan juuria jäljitettäessä törmää nopeasti venäläiseen erityisyyteen eli refleksiiviseen kontrolliin, jota Venäjällä sovelletaan sisä- ja ulkopoliittikan suunnittelussa, päätöksenteossa ja päätösten toteuttamisessa, sekä sotilaallisessa toiminnassa strategisella, operatiivisella ja taktisella tasolla. Välineellisyysteesi saattaa siten yksinkertaisesti heijastaa venäläistä todellisuutta: ”se mikä on todellista itselle, nähdään todelliseksi myös muille”.

Se, mikä erottelee Dubrovkan terrori-iskua Beslanin iskusta, on psykotrooppinen sota, jota julkisesti käytettiin ainoastaan Dubrovkassa. Myöhemmin Länneistä käsin esitettiin väitteitä, joiden mukaan Georgian kriisin aikana joidenkin venäläis- ja georgialaistoimittajien toiminnan vaikeuttamiseksi näihin olisi myös käytetty psykotrooppisia substansseja. Ainoastaan Dubrovkan tapaus lienee kuitenkin yleisesti tunnustettu ja todistettu vastaavan metodiikan näyttämöksi.

Molemmissa tutkituissa tapauksissa löydettiin todistusaineistoa Komovin metodeista, joita luonnollisesti käytettiin terrori-iskuissa ja tavanomaisessa sodassa eri tavoin, koska kyseessä oli kaksi erityyppistä kontekstia ja toimintatapa, vaikka molemmissa turvaututtiinkin voimatoimiin. Voima-

toimet olivat tutkituissa tapauksissa keskiössä, mikä sekkin sopii hyvin venäläiseen habitukseen ja perinteeseen. Suhteessa terrorismiin oli mahdollista löytää koston peilisykli, minkä mukaisesti osapuolet toimivat loppujen lopuksi hyvin samalla tavoin koston ollessa keskeinen sykliä ylläpitävä voima. Tässä suhteessa tehtiin myös havainto venäläisestä taipumuksesta vastata siihen kohdistuneisiin aggressioihin suhteettomilla tai ylimitoitetuilla voimatoimilla tai käyttämällä erityisesti sellaista keinovalikoimaa, millä on voimakkaita psykologisia oheisfunktioita. Beslanin terrori-iskussa kyseeseen tuli liekinheittimet ja panssarivaunut. Viiden päivän sodassa toimintatapa ilmeni konfliktin laajentamisena sen ydinalueen ulkopuolelle, Georgian eristämisenä muusta maailmasta, sekä pyrkimyksenä Georgian täydelliseen fyysiseen ja henkiseen alistamiseen. Tässä ei kuitenkaan onnistuttu.

Verrattaessa kehitystä Dubrovkasta Beslaniin ja edelleen Georgian konfliktiin, oli selvästi havaittavissa Venäjän informaatiotosodankäyntimetodien kehittyminen tai päivittyminen. Tämä voidaan tulkita myös luonnollisena seurauksena Venäjän muusta asteittaisesta poliittisesta normalisoitumiskehityksestä. Putinin ajanjakso on siten ollut myös informaatiotosodankäynnin kehittymisen aikaa. Poliittisella tasolla kehittyminen oli havaittavissa Venäjän aktivoitumisena kansainvälispoliittisessa ympäristössä sekä esimerkiksi informaatioturvallisuuden doktriinin adaptoimisessa. Siinä missä Dubrovkan yhteydessä kaappauksen psykologiset vaikutukset kumuloituivat vapaan tiedonvälityksen kautta, Beslanissa venäläistä toimintatapaa leimasi tiukempi informaatiokontrolli. Keskeinen informaatiotosodankäynnin kenttä oli molemmissa tapauksissa media, erityisesti televisio, mutta myös radio. Beslanissa molemmat osapuolet turvautuivat kommunikaation saamisen ja välittämisen välineinä pääasiassa perinteiseen mediaan, puhelimiin, sekä psykologisten operaatioiden perusvälineisiin eli kirjallisiin lappusiin. Venäjä-Georgia -konflikti nosti puolestaan esille tietoverkot uutena teknisenä, sotilasoperaatioihin liittyvänä elementtinä.

Voimakkaasti esille nousevana venäläisen informaatio-psykologisen sodankäynnin elementtinä, erityisesti viiden päivän sodan aikana, ilmeni iskeminen Georgian poliittista johtoa vastaan erilaisin psykologispainotteisin metodein. Toinen iskun kohde oli kansan ja poliittisen johdon väliset suhteet. Iskun pääasiallisena pyrkimyksenä oli nostattaa epäluottamusta kansalaisten keskuudessa omia poliittisia johtajiaan kohtaan, saamaan kansalaiset kyseenalaistamaan johtajiansa toimintatapaa, kykenevyyttä ja motiivia, sekä häpäisemään poliittiset johtajat saattamalla nämä naurunalaiseksi. Tämä on venäläisen informaatio-psykologisen sodankäynnin peruselementti, minkä yhtenä tavoitteena lienee ollut myös vihollisvaltion hallituksen kaataminen.

Perinteiseen venäläiseen informaationsodankäyntitapaan liittyvä psykologinen ulottuvuus juontaa juurensa kylmän sodan aikaan. Tämä ilmenee muun muassa refleksiivisen kontrollin teoriana operatiivisine ulottuvuuksineen. Kyseisestä perinteestä löydettiin viitteitä kummastakin tutkitusta tapauksesta. Huolimatta maailmanpolitiikan kehityksestä, ei ole perusteltua olettaa, että informaatio-psykologiset elementit jäisivät Venäjällä taka-alalle, pikemminkin päinvastoin. Tätä on helppo perustella terrorismintorjunnan postmoderneilla vaatimuksilla sekä median kautta vaikuttamisen muuttamisella helpommaksi ja kattavammaksi globalisaation oheisvaikutuksena.

Venäläinen informaationsodankäyntitapa on erilaista kuin Länessä, mikä ilmenee Venäjällä erityisesti geopoliittisen informaationsodan kokeminen maailmanpolitiikkaan kuuluvaksi ilmiöksi. Nämä tekijät huomioon ottaen, venäläinen informaationsodankäyntitapa on siten myös jossain mielessä läntistä laaja-alaisempi, sekä teoreettisesti että operatiivisesti, koska läntinen viitekehys on pääasiassa teknologiapainotteinen. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, ettei venäläinen informaationsodankäyntitapa sisältäisi lainkaan teknologista ulottuvuutta. Esimerkiksi ydinaseet on mahdollista nähdä myös informaatioaseina, geostrategisina sellaisina (Panov). Geopoliittinen kilpailu erilaisine metodeineen saa osapuolet kehittämään itselleen uusia välineitä sekä puolustustarkoituksiin, että tarvittaessa myös hyökkäystarkoituksiin. Tässä tutkimuksessa informaatio-tekniiset ulottuvuudet eivät kuitenkaan olleet tutkimuksen keskiössä. Voidaan kuitenkin esittää ajatus, että venäläistä informaationsodankäyntitapaa arvioitaessa sen eräs arvaamattomuuteen ja tätä kautta yllätyksellisyyteen liittyvä elementti sisältyy nimenomaan informaatio-psykologiseen sotaan, jota käydään sekä rauhan että sodan aikana.

Kummassakin tapauksessa havaittiin samoja geopoliittisen informaationsodan ja poliittisen sodankäynnin välineellisyyden piirteitä. Mielenkiintoisia yhtymäkohtia ilmaantui myös terrorismiosiossa tehtyjen, Georgian asemaa koskevien havaintojen välillä. Georgia mainittiin esimerkiksi mahdollisena terroristien turvapaikkana jo Beslanin terrori-iskun aikana, joten voidaan esittää epäily Venäjän päätöksestä aloittaa sotilasoperaatio Georgiaan jo tuolloin. Voisiko näiden tapausten välillä olla tähän mennessä piiloon jääneitä yhteyksiä? Voisiko kyseessä olla laajemman geopoliittisen informaatiokilpailun kaksi tapausta, joissa poliittisen sodankäynnin dimensiot ja välineelliset elementit kohtaavat? Voisiko kyseeseen tulla väliin tulevien muuttujien teoria, jossa kolmas osapuoli (esimerkiksi aseelliset tai laittomat rikolliset) pyrkii vaikuttamaan kahteen muuhun osapuoleen? Loppujen lopuksi yksinkertainen selitys kuvanee kuitenkin parhaiten todellisuutta.

LÄHTEET

Abdulayev, N. (1999). "Russian Warplanes Pound Chechnya". *The Associated Press*. Makchachkala, Russia (AP). Sept 25, 1999. Viitattu 12.9.2001, saatavilla: <http://www.greatdreams.com/terrus.htm>.

ACA (2002). *Russia Declares Itself No Longer Bound by START II*, Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.

Adams, P. (28.10.2002). "What was that gas?" *BBC News*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2366913.stm>.

Aimonen, T. (2008). *Selvitys Viron ja Venäjän väliseen patsaskiistaan liittyneistä informaatio-operaatioista*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita Nro 12 /2008.

Air Force Doctrine Document 2-5.3. US Air Force.

Air Force Doctrine Document 2-5.5: Psychological Operations. US Air Force, 22 February 1997.

Alanen, P. (1996). "Maanpuolustustiedotus". Teoksessa : *Tietoja maanpuolustuksesta. Maanpuolustus ulko- ja turvallisuuspolitiikan osana*. Maanpuolustuskorkeakoulu, 264–267.

Alasania (2008a). *UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

Alasania (2008b). *UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

Alasania (2008c). *UN Security Council 5953rd meeting 19.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

Antonenko, O. (2002). *Fighting Terrorism: For the U.S. and Russia, One War but Two Agendas*. Carnegie Reporter, Vol. 1, No. 4, spring. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.carnegie.org/reporter/04/backpage/russia.html>.

Arutunyan, A. (2007a). Putinin Munchenin puhetta käsittelevä artikkeli, 16.2.2007. *The Moscow Times*. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Arutunyan, A. (2007b). Venäjä-länsi suhteita käsittelevä artikkeli, 23.2.2007. *The Moscow Times*. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Art, Propaganda, and the Heavy Hand of the Kremlin 28.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://sosgeorgia.org/2008/08/28/art-propaganda.and-the-heavy-hand...>

Bakke, K. (2009). "Beslan and the study of violence". *Political Geography*, January, Vol. 28 Issue 1, 16–18.

BBC News (1999a). *Russia's Media War over Chechnya*. 19 Nov 1999.

BBC News (2002a). *Rebels seize Moscow theatre*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2354753.stm>.

BBC News (2002b). *Theatre's Night of Terror*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2355273.stm>.

BBC News (2002c). *Two hostages flee Moscow theatre*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2357729.stm>.

BBC News (2002d). *Hostage-takers ready to die*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2360735.stm>.

BBC News (2002e). *In quotes, Moscow hostage crisis*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2358667.stm>.

BBC News (2002f). *Seven hostages freed in Moscow siege*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2359491.stm>.

BBC News (2002g). *Hostages speak of storming terror*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2363679.stm>.

BBC News (2002h). *Speznaz Russia's elite force*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2369273.stm>.

BBC News (2002i). *Soviet methods for a Russian crisis*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2368879.stm>.

BBC News (2002j). *How special forces ended siege*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2363601.stm>.

BBC News (2002k). *Chechen warlord claims theatre attack*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2388857.stm>.

BBC News (2002l). *Moscow Hostage Crisis Timeline*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2363507.stm>.

BBC News (2004a). *Excerpts: Basayev claims Beslan*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3665136.stm>.

BBC News (2005). *'No mistakes', Beslan report says*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4561052.stm>.

Beeston, R. (2004). "The day I met the terrorist mastermind." *The Times, timesonline*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/article478220.ece>.

Belenkaya (2007). Venäjä-länsi suhteita käsittelevä artikkeli, 18.5.2007. *The Moscow Times*. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Blank, S. 18.8. (2008). Panel discussion of the Heritage Foundation about Russia-Georgia conflict (Video.google.com), August 18, 2008 C-SPAN A panel discussion was held on the current conflict between Russia and Georgia and its implications for the future. Haettu 1.11.2009 osoitteesta: <http://video.google.com/videosearch>.

Boese, W. (2001a). *U.S. – Russian Differences Remain On Missile Defenses, ABM Treaty*. Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.

Boese, W. (2001b). *Bush pushes New Strategic Framework, Missile Defenses*. Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.

Boese, W. (2007). *News Analysis: Missile Defense Five Years After the ABM Treaty*. Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.

Boese, W. (2008a). *START Anew: The Future of the Strategic Arms Reduction Treaty*. Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.

- Boese, W. (2008b). *News Analysis: Missile Defense Role Questioned*. Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.
- Boese, W. (2008c). *Bush, Putin Leave Arms Disputes Unsettled*. Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.
- Boese, W. (2008d). *U.S. Signs European Anti-Missile Deal*, Arms Control Association. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.
- Boyd, J. (1976). *Destruction and Creation*. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: http://www.goalsys.com/books/documents/DESTRUCTION_AND_CREATION.pdf.
- Boyd, J. (1987). *Discourse on Winning and Losing. Defense and the National Interest*. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: <http://www.d-n-i.net/dni/john-r-boyd/>.
- Boyd, J. (2005). *Organic Design for Command and Control. Defense and the National Interest*. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: <http://www.d-n-i.net/boyd/pdf/c&c.pdf>.
- Boyd, J. (2006). *The Strategic Game of ? And ? Defense and the National Interest*. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: <http://www.d-n-i.net/boyd/pdf/strategy.pdf>.
- Boyd, J (2007). *Patterns of Conflict. Defense and the National Interest*. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: <http://www.d-n-i.net/boyd/pdf/poc.pdf>.
- Boykewich, S. (2005). "Russia after Beslan". *Virginia Quarterly Review*, Winter, Vol. 81 Issue 1, 156–188.
- Branstein, J. (1999). *Chechnya: Russian Forces Hit Tougher Opposition*. RFERL report 30.11.1999.
- Brown, C. (2007). "The New Terrorism Debate. Alternatives". *Turkish Journal of International Debates*, Vol. 6, No 3 & 4, Fall & Winter, 28–43.
OK
- Brown, R. (2002). "Information Operations, Public Diplomacy & Spin: The United States & the Politics of Perception Management". *Journal of Information Warfare*, Vol. 1, Issue 3, May 2002, 40–50.

Bridge (16.2.2007). Venäjä-Nato suhteita käsittelevä artikkeli. *The Moscow Times*. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

The Bulletin (2001). *The Threat from Blast weapons*. The Army Lessons Learned centre. Vol. 7, No. 3, January. National Défense, Defence Nationale, Canada. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://armyapp.forces.ca/allc-clra/Downloads/bulletin/TheBulletinVol7No3eng.pdf>.

Burwell, F. G. (2005). *The New Partnership: Building Russia-West Cooperation on Strategic Challenges*. Policy Paper April. The Atlantic Council of the United States. Haettu 11.2.2009 osoitteesta: <http://www.acus.org>.

Bush, G. (2001). *Opening Remarks and Answers to Questions at a Joint Press Conference with US President George W. Bush*, 21.10.2001. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2000/10/21/0000_type829...

Bush, G. (2002). *The White House Letter of Transmittal, To the Senate of the United States*, 20.6.2002. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>

Bush, G. (2007). *Joint Press Conference with President of the United States George Bush*, 2.7.2007. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2007/07/02/1455_type829...

Childs, N. (2003). "US blacklists Chechen groups". *BBC News*, 1.3.2003. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2810153.stm>.

Churkin (2008a). *UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

Churkin (2008b). *UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

Churkin (2008c). *UN Security Council 5953rd meeting 19.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

CNN (2002). "Chechen gunmen seize Moscow theatre", 24.10.2002. CNN.com./WORLD. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://archives.cnn.com/2002/WORLD/europe/10/23/russia.siege/>.

CNN (2002). Gunmen release chilling video, 25.10.2002.
 CNN.com./WORLD. Haettu 25.2.2010 osoitteesta:
<http://archives.cnn.com/2002/WORLD/europe/10/24/moscow.siege.video/>.

Coalson, R. (2000). *Putin's Information War. Global Beat Syndicate*. New York University, February 9, 2000. Viitattu 7.6.2000, saatavilla:
<http://www.nyu.edu/globalbeat/syndicate/Coalson020900.html>.

Cohen, A. (2008). *Panel discussion of the Heritage Foundation about Russia-Georgia conflict (Video.google.com), August 18, 2008; C-SPAN A panel discussion was held on the current conflict between Russia and Georgia and its implications for the future*. Haettu osoitteesta:
<http://video.google.com/videosearch?>.

Collins, S. (2002). "NATO and Strategic PSYOPS: Policy Pariah or Growth Industry". *Journal of Information Warfare*, Vol. 1, Issue 3, May 2002, 72–78.

Cornell, S. E. (2002). *Autonomy and conflict: ethnoterritoriality and separatism in the south Caucasus - cases in Georgia*. Report / Uppsala University, Department of Peace and Conflict Research, 61. Uppsala: Institutionen för freds- och konfliktforskning, Univ.

Coyle, P. E. & Rhineland, J. B. (2001). "National Missile Defense and the ABM Treaty, No Need to Wreck the Accord". *World Policy Journal*, Fall, 15–22.

Cunningham, K. (2007). "Countering Female Terrorism". *Studies in Conflict & Terrorism*. Vol. 30 Issue 2, (February), 113–129.

Decision of the Parliament of Georgia 10.8.2008. On Endorsement of N 402 Decree of the President of Georgia, 9 August 2008, "On Declaration of the State of War on the Whole Territory of Georgia and Full Mobilization, Tbilisi 9.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/decision-of-parliament-of-g...>

De Vried (2004). *European Strategy in the fight against terrorism and the co-operation with the United States*, Washington 13.5.2004 (Speech: de Vried Gijs, European Co-ordinator for counter-terrorism). Haettu 24.2.2010 osoitteesta:
http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=772&lang=en

Documentation (2008). "The Russian – Georgian Conflict. Chronicle of Military Events". *Russian Analytical Digest* 8.5, no. 40, 45 / 08, August 2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.res.ethz.ch>.

ДОКТРИНА ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 9.9.2000. (Venäjän Federaation Informaatioturvallisuuden doktriini). Haettu 23.2.2010 osoitteesta:
<http://www.scrf.gov.ru/documents/5.html>.

Enger, P. I. (2005). "Terrorism as Information Warfare", 31 – 42. Teoksessa: Kuusisto, R. & Rantapelkonen, J. (2005) (toim.). *Struggling to Understand Information Warfare*. National Defense College, Department of Leadership and Management Studies & Department of Tactics and Operations Art. Helsinki: Hakapaino Oy.

EUCSR (1999a). *European Union Common Strategy on Russia*. Haettu 20.11.2004 osoitteesta: http://europe.eu.int/comm/external_relations/ceeca/com_strat/index.htm.

EUCSR (2009b). *Common Strategy of the European Union of 4 June 1999 on Russia (1999/414/CFSP)*. Haettu 24.2.2010 osoitteesta:
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/november/tradoc_114137.pdf.

ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН ОТ 25 ИЮЛЯ 2002 Г. О
ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ЭКСТРЕМИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (Liit-toivalttiollinen laki terrorisminvastaisista toimista), 25.7.2002. Haettu 11.2.2009 osoitteesta: <http://www.scrf.gov.ru>.

ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН ОТ 7 АВГУСТА 2001 Г. О
ПРОТИВДЕЙСТВИИ ЛЕГАЛИЗАЦИИ (ОТМЫВАНИЮ)
ДОХОДОВ, ПОЛУЧЕННЫХ ПРЕСТУПНЫМ ПУТЕМ, И
ФИНАНСИРОВАНИЮ ТЕРРОРИЗМА, 7.8.2001. Haettu 11.2.2009
osoitteesta <http://www.scrf.gov.ru>.

Federation of American Scientists Military Analysis network (2000). *Second Chechnya War – 1999 – ???*. Viitattu 7.6.2000, saatavilla:
<http://www.fs.org/man/dod-101/ops/war/chechnya2.htm>.

Finch, L. (2000). "Psychological Propaganda: The War on Ideas During the First Half of the Twentieth Century". *Armed Forces and Society*, Vol. 26, No., 3367–386.

Forsström, P. (2000). "Tshetsshenian operaatio m/2000. Venäjän instrumentti kansallisen identiteetin lujittamiseksi". *Ulkopolitiikka* 1/00, 78–85.

Ganor, B. (2002). *Terror as a Strategy of Psychological Warfare*. Haettu 11.2.2009 osoitteesta:
<http://212.150.54.123/articles/articledet.cfm?articleid=443>.

- Ganor, B. (2004). *Terrorism as a Strategy of Psychological Warfare*. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.haworthpress.com/web/JAMT>.
- Garfield, A. (2002). "The Offence of Strategic Influence: Making the Case of Perception Management Operations". *Journal of Information Warfare*, Vol. 1, Issue 3, May 2002, 30–39.
- Geibel, A. (2000). "RShG-1: Russia's Latest Thermobaric Grenade". *Infantry Magazine*, September-December. Haettu 26.2.2010 osoitteesta: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0IAV/is_3_90/ai_82009549/.
- Georgia Updates. President of Georgia Official Website. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.president.gov.ge/GeorgiaUpdates.php?E>.
- Georgian Daily Independent Voice, [georgian.daily.com](http://www.georgian.daily.com): Russian Invasion of Georgia 25.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.georgian.daily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6705&itemid=65.
- Georgian Ministry of Defense (2008a). *Georgian Territories bombed by Russian jets*, 12.8.2008.. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mod.gov.ge/2008/bombing/bombing-E.html?1G&m=1>.
- Georgian Ministry of Defense (2008). *NATO Secretary General's Special Representative at the Defence Ministry of Georgia*, 22.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mod.gov.ge/i.php?I=E>.
- Glasser, S. B. & Baker, P. (2002a). "Russia Confirms Suspicions About Gas Used in Raid; Potent Anesthetic Pumped Into Theater", 31.10.2002. *The Washington Post*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://www.washingtonpost.com>.
- Glasser, S. B. & Baker, P. (2002b). "More Hostages Die From Drug's Effects", 31.10.2002. *The Washington Post*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://www.washingtonpost.com>.
- Global Security Org (2010). *MI-24 HIND Combat experience*. Haettu 26.2.2010 osoitteesta: <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mi-24-combat.htm>.
- Goldgeier, J. & McFaul, M. (2002). "George W. Bush and Russia". *Current History*, October, Vol. 101 Issue 657, 313.

Gruško, A. (2008). "Interview of Russian Deputy Minister of Foreign Alexander Grushko on the Situation Surrounding the Georgian-South Ossetian Conflict". *Vremya Novostei*, August 15, 2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:

http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070fl28a7b43256999005bcbb3...

The Guardian (2004). "Timeline: the Beslan school siege", 6.9.2004. Haettu 25.2.2010 osoitteesta:

<http://www.guardian.co.uk/world/2004/sep/06/schoolsworld-wide.chechnya>.

The Guardian (2008). "The princip precedent", 27.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.guardian.co.uk/commentis.free/2008/aug/27/russia.georgi...>

Halonen, L. (2005). *Mielikuvat ovat tärkeämpiä kuin totuus – Propaganda ja sitä säätelevät sodan oikeussäännöt neljässä eri konfliktissa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia N:o 32. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hanser, R. D. (2007). "Psychological Warfare and Terrorism. Professional Issues in Criminal Justice". *A Professional Journal*. Special Issue: Terrorism. January, Vol. 2, No. 1. Haettu 24.2.2010 osoitteesta <http://www.picj.org/docs/issue3/Psychological%20Warfare%20and%20Terrorism.pdf>.

Helsingin Sanomat (2009). "Venäjän hallitus avasi propagandasotansa länsirintaman Suomesta", 22.10.1999.

Herd, G. P. (2000). "The 'Counter-Terrorist Operation' in Chechnya: 'Information Warfare Aspects.'" *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 13, No. 4, December 2000, 57 – 83.

Herd, G. (2002). "The Russo-Chechen Information Warfare and 9/11: Al-Qaeda through the South Caucasus Looking Glass?" *European Security*; Winter, Vol. 11 Issue 4, 110–130.

Hoffman, B. (2007). "A Form of Psychological Warfare. Countering the Terrorist Mentalit." *Foreign Policy Agenda*, Vol. 12, No. 5, 8-11. U.S. Department of State/Bureau of International Information Programs, eJournal USA. Haettu 24.2.2010 osoitteista: <http://www.america.gov>.

Hoffman, D. (2000). "In Chechnya, Russia Is Also Fighting a Propaganda War." *Washington Post*, January 25, 2000.

Huhtinen, A. (2003). *Keinosota – taistelu vastaanottajista. Informaatiosodan strategiset rajat. Sotilasjohtamisen eettinen tarkastelu*. Helsinki: Hakapaino.

Huhtinen, A. (2005). *Sanasota. Johdatus sodan ja sodanjohtamisen filosofiaan*. (toim. Tuomo Aimonen). Elan Vital, Lahti ja Johtamisen laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki: Hakapaino Oy.

Huhtinen A. & Rantapelkonen, J. (2002). *Imagewars. Beyond the Mask of Information Warfare*. Saarijärvi: Gummerus.

Huhtinen, A. (2002), 13–29. Teoksessa Huhtinen, A. (2002) (toim.). *Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu*. Johtamisen laitoksen propagandaa ja julkisuutta käsitellyt seminaari 30.1.2002. Maanpuolustuskorkeakoulu Johtamisen laitos, Julkaisusarja 2, Artikkelikokoelmat N:o 8. Helsinki: Edita.

Ионов М. Д. (1995). ”Рефлексном управлении противником в военном конфликте”, *Военная Мысль*, 1/1995, 46–50.

Ivashov, L. (2006). *International Terrorism Does Not Exist*, 22.1.2006. [Http://www.rense.com/general69/ism.htm/30.1.2008](http://www.rense.com/general69/ism.htm/30.1.2008).

ITAR-TASS news agency. (2000). “Russian Troops seize rebel TV centre, destroy ammunition depots”. Moscow, 1 Feb 2000.

Izvestija (2002). “The Moscow Times Press Review”, 25.10.2002. [Http://www.izvestia.ru](http://www.izvestia.ru). Haettu 25.2.2010 INTEGRUM tietokannasta.

Jakobašvili, T. (2008). *Panel discussion of the Heritage Foundation about Russia-Georgia conflict* (Video.google.com), August 18, 2008; C-SPAN A panel discussion was held on the current conflict between Russia and Georgia and its implications for the future. Haettu osoitteesta: <http://video.google.com/videosearch?>.

Jakobašvili-Cohen keskustelu (2008). Panel discussion of the Heritage Foundation about Russia-Georgia conflict (Video.google.com), August 18, 2008 C-SPAN A panel discussion was held on the current *conflict* between Russia and Georgia and its implications for the future. Haettu osoitteesta: <http://video.google.com/videosearch?>.

Joint Publication 1-02. US DoD Dictionary in Military and Associated Terms. Department of Defense. Joint Chiefs of Staff. Viitattu 18.7.2000, saatavilla: http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/_

Joint Publication 3-53. Doctrine for Joint Psychological Operation. US JCS, 10 July 1996.

Kagarlitsky, B. (2002a). "President Vladimir Putin's rule started with the Moscow apartment bombings in 1999 and with his promises to establish order in the country." *The Moscow Times*, 26.10.2002. Haettu 26.2.2010 INTEGRUM-tietokannasta.

Kagarlitsky, B. (2002b). "The President's costly error." *The Moscow Times*, 26.10.2002. Haettu 26.2.2010 INTEGRUM-tietokannasta.

Karber, P. (1971). "Urban Terrorism, Baseline Data and a Conceptual Framework.." *Social Science Quarterly*, Vol. 52, 527–533.

Kelin, A. (2005). NATO-Russia cooperation to counter terrorism, NATO Review. Haettu 25.2.2009 osoitteesta:
<http://www.int.docu/review/2005/issue3/english/art2html>.

Keskisuomalainen (2008a). "Georgia pyysi sotilasapua Baltialta ja eroaa Ivy:stä", 12.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://www.ksml.fi/uutiset/ulkomaat/ven%C3A4%C3%A4-pommit...>

Keskisuomalainen (2008b). "Medvedev: Sotilasoperaatio Georgiassa päättyy", 12.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://www.ksml.fi/uutiset/ulkomaat/medvedev-m%C3%A4%C3...>

Keskisuomalainen (2008c). "Stubb sovittelee Etelä-Ossetian kriisiä Venäjällä", 12.8.2008.. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://www.ksml.fi/uutiset/ulkomaat/stubb-sovittelee-etel%C3A4%-o...>

Kilcullen, D. J. (2006). "New Paradigms for 21st -Century Conflict, Countering the Terrorist Mentality". *Foreign Policy Agenda* Vol. 12, No. 5, 39–45. U.S. Department of State / Bureau of International Information Programs, eJournal USA.

Klussmann, U. (2005). "The Beslan Aftermath. New Papers Critical of Russian Security Forces." *Spiegel online international*, 07/04. Haettu 25.2.2010 osoitteesta:
<http://www.spiegel.de/international/spiegel/0,1518,363934,00.html>.

Kokoity, E. (2008). *Meeting with the President of South- Ossetia Eduard Kokoity and President of Abkhazia Sergei Bagapsh*. President of Russia Official Web Portal, 14.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/14/1708_type...

Kommersant (2002). “The Moscow Times Press Review”, 25.10.2002.
WWW.kommersant.ru. Haettu 25.2.2010 INTEGRUM tietokannasta.

Kommersant (2002). “The Moscow Times Press Review”, 22.11.2002.
WWW.kommersant.ru. Haettu 25.2.2010 INTEGRUM tietokannasta.

Комов С. А. (1996). “Информационная борьба в современной войне: Вопрозу теории.” *Военная Мысль* 3/1996, 76–80.

Комов, С. А. (1997). ”О способах и формах ведения информационной борьбы.” *Военная Мысль* 4/1997, 18-22.

Короченко Е. Г. (1996) ”Информационно-психологическое противоборство в современных условиях.” *Военная Мысль* 1/1996, 22–28.

Круглов В. В. (1998). ”Сосновский, М. Е. О тенденциях развития современной вооруженной борьбы.” *Военная Мысль* 2/1998, 39–45.

КОНЦЕПЦИЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЙ (Venäjän Federaation ulkopoliittinen konsepti 2000).
Haettu 23.2.2010 osoitteesta: <http://www.scrf.gov.ru/documents/25.html>.

КОНЦЕПЦИЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЙ 12.7.2008 (Venäjän Federaation ulkopoliittinen konsepti).
Haettu 23.2.2010 osoitteista:
<http://www.scrf.gov.ru/documents/25.html>.
<http://www.kremlin.ru/text/docs/2008/07/204108.shtml>.
<http://archive.kremlin.ru/text/docs/2008/07/204108.shtml>.

КОНЦЕПЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 1997 (Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden konsepti 1997), *КРАЗНАЯ ЗВЕЗДА* 27.12.1997 ja *РОССИЙСКАЯ ГАЗЕТА* 26.12.1997.

КОНЦЕПЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 2000 (Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden konsepti 2000). Haettu 13.8.2008 osoitteesta:
<http://www.scrf.gov.ru/documents/1.html>.

КОНЦЕПЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 2009 (Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden konsepti 2009). Haettu 23.2.2010 osoitteesta:
<http://www.scrf.gov.ru/documents/1.html>.

- Koponen, K. (2000). ”Mediajohtaja Gusinski pidätettiin Venäjällä.” *Helsingin Sanomat*, 14.6.2000.
- Kortunov, A. & Shoumikhin (1997). “Current Russian Objection to U.S. NMD and ABM Treaty Revision.” *Comparative Strategy*, 16, 157–165.
- Krasnov, A. B. (2000). “Organization of Antiterrorist Operations.” *Military Thought* 6 / 2000, 55–59.
- Kulakov, V. F. (2000). “Moral-Psychological Support of the Counterterrorist Operation in the Republic of Dagestan.” *Military Thought*, vol. 9, Nr 1, 2000, 80 – 86.
- Kupchan, C. A. (1994). *The Vulnerability of Empire*. New York: Cornell University Press.
- Kvachkov, V. V. (2000). “Special Operations: Basic Types and Forms.” *Military Thought*, 5 / 2000, 70–75.
- Laqueur, W. (2006). “Terrorism: A Brief History. Countering the Terrorist Mentality.” *Foreign Policy Agenda*, Vol. 12, No. 5, 20–23. The U.S. Department of State / Bureau of International Information Programs, eJournal USA.
- Lavrov, S. (2008a). *Statement of the Russian Ministry of Foreign Affairs Sergey Lavrov Concerning the Situation in South Ossetia*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 8.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://www.mid.ru>.
- Lavrov, S. (2008b). *Statement of Russian Minister of Foreign Affairs Sergey Lavrov at Press Conference for Russian and Foreign Media in Connection with the Situation in South Ossetia*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 8.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mid.ru>.
- Lavrov, S. (2008c). *Interview by the Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov to BBC, Moscow, August 9, 2008*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mid.ru>.

Lavrov, S. (2008d). *Transcript of Remarks and Response to Media Questions by Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov, Moscow, August 13, 2008*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:

http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Lavrov, S. (2008e). *Transcript of Interview of Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov with Editor-in-Chief Ekho Moskvyy Radio Station Alexei Venediktov, Moscow, August 14, 2008*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mid.ru>.

Lavrov, S. (2008f). *Statement by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 26.8.2008*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mid.ru>.

Leatherman, J. & Väyrynen, R. (1995). "Conflict Theory and Conflict Resolution Directions for Collaborative Research Policy." *Cooperation and Conflict*, Vol. 30(1), 53–82.

Льщмковец, А (2004). "Террор как элемент развлечения?" *Парламентская газета*, 1541(910), 11.9.2004. Haettu INTEGRUM-tietokannasta 25.2.2010.

Litovkin (2004). "Venäjän ohjuskokeita käsittelevä artikkeli." *Moscow News*, 20.10.2004. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Лопатин Владимир Николаевич (2000). *Информационная безопасность России: человек, общество, государство*. С.-Петербург. ун-т. -СПб.: Университет, 2000.-426 с. -(Безопасность человека и общества). -ISBN 5-93598-030-4.

Los Angeles Times (2008). "Who got Georgia into this?", 14.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.latimes.com/nes/opinion/la-oe-brooks14-2008aug14,0...>

Luchterhandt, O. (2006). "Russia Adopts New Counter-Terrorism Law, 2-4." *Russian analytical Digest* 02/06, Center for Security Studies, ETH Zurich. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: www.russlandanalysen.de, www.res.ethz.ch.

Lungu, A. M. (2001). "WAR.com: The Internet and Psychological Operations." *Joint Force Quarterly* JFQ Spring/Summer, 13–17.

Lynch, D. (2005). "The enemy is at the gate." *International Affairs*, January, Vol. 81 Issue 1, 141–161.

Malpas (2008). "Venäjä-Georgia-konfliktia käsittelevä artikkeli." *The Moscow Times*, 19.8.2008. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Manilov, V. (2000). "The War in Chechnya." *RUSI Journal*, June 2000, 28–30. Kirjoitus perustuu kenraalievosti Valeri Manilovin RUSI:ssa 17.3.2000 pitämään esitelmään.

Markedonov, S. (2008). "Caucasus Conflict Breaks Old Rules of the Game." *Russian Analytical Digest* 8.5, no. 40, 45/08. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://www.res.ethz.ch>.

МАРКОВ, С. В. (1996). "О НЕКОТОРЫХ ПОДХОДАХ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОРУЖИЯ." *ИНФОРМАЦИОННЫЙ СБОРНИК. БЕСОПАСНОСТЬ*, № 1-2 ЯНВАРЬ-ФЕБРАЛЬ 1996.

Markomenko, Vladimir. (1997). "Invisible, Drawn-Out-War." *Nezavisimoye Voyennoye Obozreniye*, 16-21 Aug 1997.

Matusitz, J. (2008). *Similarities between terrorist networks in antiquity and present-day cyberterrorist networks*. Published online 28 March 2008, Springer Science + Business Media LLC 2008. Haettu 25.2.2010 osoitteista:
<http://www.springerlink.com/content/m812342xv3566174/fulltext.pdf>
http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/9/5/1/9/pages295198/p295198-1.php.

MDA Missile Defense Agency (2008). *Fact Sheet 01/2008. European Capability Initiative*. Haettu 15.6.2008 osoitteesta: <http://www.mda.mil>.

Medvedev, D. (2008a). *Statement on the Situation in South Ossetia, The Kremlin, Moscow, August 8, 2008*. Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Medvedev, D. (2008b). *Dmitry Medvedev met with Defence Minister Anatoly Serdyukov and the Chief of General Staff Armed Forces of Russia Nikolai Makarov, the Kremlin, Moscow August 9, 2008*. Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Medvedev, D. (2008c). *Dmitry Medvedev had a meeting with Minister of Defence Anatoly Serdyukov, Moscow, August 11, 2008*. Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Medvedev, D. (2008d). *Opening Remarks at a Meeting with the leaders of parties represented in Russian parliament*. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/11/1924_type...

Medvedev, D. (2008e). *Dmitry Medvedev met with Defence Minister Anatoly Serdyukov and chief of Armed Forces General Staff Nikolai Makarov, the Kremlin, Moscow, August 12, 2008*. Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Medvedev, D (2008f). *Meeting with the Servicemen from the Russian Armed Forces, President of Russia Official Web Portal, 14.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/14/1735_type...

Medvedev, D (2008g). *Meeting with the President of South- Ossetia Eduard Kokoity and President of Abkhazia Sergei Bagapsh*. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/14/1708_type...

Medvedev, D. (2008h). *Joint Press Conference with federal Chancellor Angela Merkel, 15.8.2008*. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/15/2259_type...

Medvedev, D (2008i). *Statement on the situation in South Ossetia at the Meeting with Veterans of the Battle of Kursk, 18.8.2008*. President of Russia Official Web Portal- Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/18/2129_type...

Medvedev, D (2008j). *Speech at an Awards Ceremony for Russian Servicemen who Distinguished Themselves in Battle in the Georgian – South Ossetian Conflict Zone, 18.8.2008*. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/18/2130_type...

Medvedev, D. (2008k). *Beginning of Meeting with Russian Permanent Envoy to the North Atlantic Treaty Organization (NATO) Dmitry Rogozin*, 25.8.2008. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/25/1802_type...

Medvedev, D. (2008l). *Interview with Al-Jazeera Television*, 26.8.2008.

President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/26/2240_type...

Medvedev, D. (2008m). *Interview with TFI Television*, 26.8.2008.

President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/26/2200_type...

Medvedev, D. (2008n). *Interview with BBC Television*, 26.8.2008.

President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/26/2131_type...

Medvedev, D. (2008o). *Interview with TV Channel Russia Today*,

26.8.2008. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008

osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/26/2003_type...

Medvedev, D. (2008p). *Statement by President of Russia Dmitry Medvedev*,

26.8.2008. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008

osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/26/1543_type...

Medvedev, D. (2008q). *Statement by President of Russia Dmitry Medvedev*,

26.8.2008. President of Russia Official Web Portal. Haettu 28.8.2008

osoitteista:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/26/1543_type...

<http://www.mil.ru/eng/1866/12078/details/index.shtml?id=49756>

Mereu (2008). ”Venäjän ja Georgian välisiä suhteita käsittelevä artikkeli.”

The Moscow Times, 19.5.2008. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-

tietokannasta.

Merkel, A. (2008). *Joint Press Conference with federal Chancellor Angela*

Merkel, 15.8.2008. President of Russia Official Web Portal. Haettu

28.8.2008 osoitteesta:

http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/15/2259_type...

MILNET Brief (2004). *Chronology of Russian Terrorism 1/1/1990 to 9/02/2004*. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.milnet.com/Russian-Terrorism.html>.

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008a). *Appeal of the Parliament of Georgia to the International Community 9.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/appeal-of-parliament-of-georgia...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008b). *Russian Battleships heading to Georgia 9.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/russian-battleships-heading>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008c). *Russian Aggression Fact Sheet 10.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/russian-aggression-fact-sheet...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008d). *Russian Fighter Jets Bomb Tbilisi's Civilian Airport 10.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/russian-fighter-jets-bomb-tbi...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008e). *On Russian Attack in Tshinvali 10.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/on-russian-attack-in-tskinva...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia Declaration (2008f). *The Declaration of Georgian Government for the Abkhaz People 10.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/declaration-of-georgian-gov...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008g). *Cyber Attacks 11.8.2008. Cyber Attacks Disable Georgian Websites, August 11, 2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/cyber-attacks-disable-georgi...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008h). *Russian Ground Forces Invade Georgia 11.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/russian-ground-forces-invad...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008j). *Georgia Update on South-Ossetia Escalation from 05.08*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/georgia-denounces-russian-...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008k). *Occupation of Georgia by Invading Russian Forces, 11.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/occupation-of-georgia-by-in...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008l). *Russian Federation Continues to bomb Georgian territory 12.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/russian-federation-continues...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008m). *Continued presence of massive Russian occupation force 12.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/continued-presence-of-mass...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008n). *Ethnic Cleansing Case against Russian Federation 12.8.2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/georgia-files-ethnic-cleansing...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008o). *Timeline by 9th August 23:00. August 8-9, 2008*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/timeline-by-9th-of-august-16...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008p). *Timeline by 11th of August 07:15. August 9-11, 2008*. Provided data is operational and may be subject to verification. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/timeline-by-10th-of-august-...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008q). *Timeline by 11th of August 14:30. August 9-11, 2008*. Provided data is operational and may be subject to verification. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/timeline-by-11th-of-august-...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008r). *Timeline by 12th of August 07:00. 12 August*. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/timeline-by-12th-of-august-...>

Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008s). *Timeline 25.8.2008. Timeline of Russian Aggression in Georgia, Document by the Government of Georgia 25 August 2008*. Tbilisi, Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://www.mfa.gov.ge>.

Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation (2008a). *Dmitry Medvedev met with Defense Minister Anatoly Serdyukov and chief of Armed Forces General Staff Nikolai Makarov*. The Kremlin, Moscow, August 12 2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mid.ru>.

Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department (2008b) *Transcript of Remarks and Response to Media Questions by Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov*. Moscow, August 13, 2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department (2008c). *Dmitry Medvedev met with President of South Ossetia Eduard Kokoity and President of Abhasia Sergei Bagapsh*. The Kremlin, Moscow, August 14, 2008. Haettu 28-8-2008 osoitteesta: http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Модестов Сергей (1998). Китай готовичия к информационным войнам. *Независимое военное обозрение*, 13, 2.

Moscow News (2004). ”Venäjän torjuntaohjuksen testaamista käsittelevä artikkeli”, 1.12.2004. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

The Moscow Times (2002a). ”Armed Chechens Seize Moscow Theater.” Haettu 25.2.2010 INTEGRUM-tietokannasta.

The Moscow Times (2002b). ”They have no running water and use the orchestra pit for a toilet.” Haettu 25.2.2010 INTEGRUM-tietokannasta.

The Moscow Times (2002c). ”Marina Kholodnova, 47, knew about the military campaign in Chechnya but paid scant attention to it.” Haettu 26.2.2010 INTEGRUM-tietokannasta.

The Moscow Times (2002d). ”The gas saved them, the gas killed them.” Haettu 25.2.2010 INTEGRUM-tietokannasta.

MTV2 (2008). ”Georgia osti sotapropagandan Belgiasta”, 5.9.2008. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.mtv3.fi/default/tulosta.shtml/uutiset/?arkistot/ulkomaat/2>.

Musayev, R. (1999a). ”Russia Increases Efforts in Chechnya.” *The Associated Press*, Grozny, Russia (AP). October 8, 1999. viitattu 12.9.2001, saatavilla: <http://www.greatdreams.com/terruss.htm>.

Musayev, R. (1999b). ”Russia Batters Chechnya Killing 32.” *The Associated Press*, Grozny, Russia (AP). October 8, 1999.

Mäkelä, J. (2008). ”Venäläinen sodan kuva muutoksessa”. Teoksessa *Sota – teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia, No 24, 251–270.

Mättölä, Ali (1998). *Liikkuvien voimien armeijakunnan rooli Venäjän sotataidon kehittämisessä 2000-luvun alkupuolella*. Maanpuolustuskorkeakoulun Taktiikan laitos. Taktiikan tutkimuksia Julkaisusarja I N:o 2 / 1998, Hakapaino Oy Helsinki 1998.

NATO-Russia Action Plan on Terrorism 2004, NATO Basic Texts. Haettu 11.2.2009 osoitteesta: <http://www.nato.int/docu/basic/b041209a-e.htm>.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
ГЛАВНАЯ СТРАНИЦА. Haettu 11.2.2009 osoitteesta:
<http://nak.fsb.ru/nac/main.htm>.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
ОРГАНЫ ГОСУДЕРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ, ПРЕДСТАВЛЕНИЕ В
НАЦИОНАЛЬНОМ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОМ КОМИТЕТЕ. Haettu 11.2.2009 osoitteesta: <http://nak.fsb.ru/nac/members/emblems.htm>.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
РУКОВОДСТВО И ЧЛЕНЫ НАК. Haettu 11.2.2009 osoitteesta:
<http://nak.fsb.ru/nac/leaders.htm>.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
СИСТЕМА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТЕРРОРИЗМУ В РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИИ. Haettu 11.2.2009 osoitteesta:
<http://nak.fsb.ru/nac/structure.htm>.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
СТРУКТУРА АППАРАТА НАЦИОНАЛЬНОГО
АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОГО КОМИТЕТА. Haettu 11.2.2009 osoitteesta: <http://nak.fsb.ru/nac/institution/structure.htm>.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
ТЕРРОРИЧЕСКИЕ И ЭКСТРЕМИСТСКИЕ ОРГАНИЗАЦИИ . Haettu 11.2.2009 osoitteesta: http://nak.fsb.ru/nac/institution/nac/ter_org.htm.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ,
ХРОНОЛОГИЯ ТЕРАКТОВ В РОССИИ. Haettu 11.2.2009 osoitteesta:
http://nak.fsb.ru/nac/media/terrorism_today/history.htm.

Nazarkin, Yu. (2005). "Ten Years of the START Treaty. International Affairs." *A Russian Journal of World Politics, Diplomacy & International Relations*, Vol. 51, Issue 1, 106–117.

Nestarenko, A. (2008). *Russian MFA Spokesman Andrei Nestarenko Commentary Regarding Western Media Reports of Certain Russian Troop Movements on Territory of Georgia*, 13.8.2008. Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

News details (2008a). "Dmitry Medvedev held an emergency meeting with permanent members of Security Council on the situation on South Ossetia", 8.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://www.mil.ru/eng/1866/12078/details/index.shtml?id=49382>.

News details 8.8.2008b. President of Russia met with Defense Minister and Chief of Armed Forces General Staff. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://www.mil.ru/eng/1866/12078/index.shtml?id=49382>.

News details (2008b). "President of Russia met with Defense Minister and Chief of Armed Forces General Staff", 18.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mil.ru/eng/1866/12078/index.shtml?id=49382>.

News details (2008c). "Statement by President of Russia Dmitry Medvedev", 26.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
<http://www.mil.ru/eng/1866/12078/details/index.shtml?id=49756>.

The New York Times (2002). "Hostage Drama in Moscow: Hostage Voices; Cell Phones Let Families Hear Ordeal of Captives", 25.10.2002. Haettu 25.2.2010 osoitteesta:
<http://www.nytimes.com/2002/10/25/world/hostage-drama-moscow-hostage-voices-cellphones-let-families-hear-ordeal-captives.html>.

НОВОСТИ (2008a). "ПРЕЗИДЕНТ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ, ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СОВЕТА БЕЗОПАСНОСТИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ Д.А. МЕДВЕДЕВА, ВЫСТУПИЛ С ЗАВЛЯНИЕМ В СВЯЗИ С СИТУАЦИЕЙ, В ЮЖНОЙ ОССЕТИИ", 8.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.scrf.gov.ru/news/334.html>.

НОВОСТИ (2008b). ”ПРЕЗИДЕНТ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ, ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СОВЕТА БЕЗОПАСНОСТИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ Д.А. МЕДВЕДЕВ ПОДПИСАЛ ПЛАН УРЕГУЛИРОВАНИЯ ГРУЗИНО-ЮЖНООССЕТИНСКОГО КОНФЛИКТА, СОСТОЯЩИЙ ИЗ СОГЛАСОВАННЫХ РАНЕЕ ШЕСТИ ПРИЦИПРОВ.” Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.scrf.gov.ru/news/334.html>.

Nojonen, M. (2005). *SUNZI Sodankäynnin taito* (Suomentanut ja toimittanut M. Nojonen). Tampere: Tammer-Paino.

Nordberg, E (2003). *Arvio ja ennuste Venäjän sotilaspolitiikasta Suomen suunnalla*. Helsinki: Art House.

Office of the Coordinator for Counterterrorism U.S. Department of State (2006). “A Strategic Assessment of Progress against the Terrorist Threat. Countering the Terrorist Mentality.” *Foreign Policy Agenda*, Vol. 12, No. 5, 46–50. U.S. Department of State / Bureau of International Information Programs, eJournal USA.

Office of the Press Secretary (2002). *SORT 2002. Text of Strategic Offensive Reductions Treaty 24.5.2002*. [Http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05). Haettu 2.9.2008 osoitteista, <http://www.isn.ethz.ch> ja <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>.

Ordinance of the President of Georgia (unofficial translation) No 402, August 9, 2008, Tbilisi. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/ordinance-of-president-of-g...>

OSCE (2004). *OSCE Report on Russian media coverage of the Beslan tragedy: Access to information and journalists' working conditions*, 16.9.2004. The research for the report was conducted by the Centre for Journalism in Extreme Situations of the Russian Union of Journalists. Organization for Security and Co-operation in Europe. The Representative on Freedom of the Media Miklós Haraszti. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: http://www.osce.org/documents/rfm/2004/09/3586_en.pdf.

Pain, E. (2000). “The Second Chechen War: The Information Component. Translated by Robert R. Love.” *Military Review*, July/August 2000, 59 – 69.

Pallaris, C. (2008). “Open Source Intelligence: A Strategic Enabler of National Security.” *CSS Analyses in Security Policy*, Vol. 3, No. 32, Centre for Security Studies, ETH Zurich. Haettu 11.2.2009 osoitteesta <http://www.res.ethz.ch>.

- Pankin, A. (29.10.2002). "Media Shows New Maturity in the Crisis." *The Moscow Times*. Haettu INTEGRUM-tietokannasta 25.2.2010.
- Pant, H. (2004). "The Moscow-Beijing-Delhi 'Strategic Triangle': An Idea Whose Time May Never Come." *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 3, 311–328.
- Paul, C. (2008). *Information operations: doctrine and practice: a reference handbook*. Praeger Security International: United States of America.
- PEjojä-os (2001). *Johtamis- ja informaationsodankäynnin määritelmät*. Helsinki: Pääesikunta.
- Peterson, S. (29.10.2002). "Gas enters counterterror arsenal." *The Christian Science Monitor*, 29.10.2002. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://www.csmonitor.com/2002/1029/p01s03-woeu.html>.
- PINR (2004). *Intelligence Brief: 8.9.2004. Chechnya: Russia's Second Afghanistan*. Report drafted by Dr. Michael A. Weinstein. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.pinr.com/report>.
- PINR (2005a). *Intelligence Brief: 12.7.2005. Shanghai Cooperation Organization*. Report drafted by Dr. Michael A. Weinstein. Haettu 25.2.2009 osoitteesta <http://www.pinr.com/report>.
- PINR (2005b). *Intelligence Brief: 3.11.2005: Russia in the S.C.O.* Report drafted by Yevgeny Bendersky, Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.pinr.com/report>.
- PINR (2006). *Intelligence Brief: 27.11.2006. Russia-China Security Cooperation*. Report drafted by Dr. Marcel de Haas. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.pinr.com/report>.
- PINR (2007). *Intelligence Brief: 26.2.2007. Russia's Upcoming Revised Military Doctrine*. Report drafted by Dr. Marcel de Haas. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.pinr.com/report>.
- Piper, A. (2002). "It Would Be Nice to be a Terrorist." *Situation Analysis*, Issue 1, October, 52–56. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://manghani.free.fr/sa/issue1/piper.pdf>.
- Пирумов В С, Родионов М А (1997). "Некоторые аспекты информационной борьбу в боевых конфликтах." *Военная Мысль* 5/1997, 40–63.

Плотников Н. Д. Психологические операции, цели, задачи, содержание, *Военная Мысль* 4/1994, 63–69.

Pomper, M. A. (2008). *U.S. – Russian Nuclear Agreement Faces Delay*, *Arms Control Association*. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: <http://www.armscontrol.org>.

Post, J. (2005). “Psychological Operations and Counterterrorism.” *Joint Force Quarterly* JFQ, April 01, Issue thirty-seven, 105–110. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://www.accessmylibrary.com/article-1G1-141576784/psychological-operations-and-counterterrorism.html>.

Post, J. (2006). “Collective Identity: Hatred Bred in the Bone – Countering the Terrorist Mentality.” *Foreign Policy Agenda*, Vol. 12, No. 5, 12–15. U.S. Department of State / Bureau of International Information Programs, eJournal USA.

Powell, C. (2002). *The White House Letter of Submittal, To the Senate of the United States*, 206.2002. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>.

President of Russia (2000a). Statement 13.11.2000. *Statement on the preservation of the ABM Treaty*. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/docs/2000/11/133187.shtml>.

President of Russia (2000b). News 18.12.2000. *President Vladimir Putin and Canadian Prime Minister Jean Chretien held negotiations at the Parliament House, Ottawa*. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/news/2000/12/134636.shtml>.

President of Russia (2001). *President Vladimir Putin’s interview published by the British Financial Times*. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/news/2001/12/145645.shtml>.

President of Russia (2002). *President Vladimir Putin signed a federal law “On the Ratification of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/news/2002/07/150625.shtml>.

President of Russia (2005a). Themes 27.7.2005. *Russia should possess all effective instruments that can guarantee its sovereignty and maintain the balance of force and strategic stability in the world*. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: http://www.kremlin.ru/eng/text/themes/2005/07/271615_91870.shtml.

President of Russia (2005b). *Road Map on the Common Space of Freedom, Security and Justice*. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/text/docs/88030.shtml>.

President of Russia (2006a). The Struggle with terrorism, shall remain one of the priority of the Federal Security Service. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: http://www.kremlin.ru/eng/text/themes/2006/02/071800_101130.shtml.

President of Russia (2006b). G8 Summit Declaration on Counter-Terrorism. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/events/articles/2006/07/107984/154749...>

President of Russia (2007a). Themes 2.7.2007. Russia is ready to expand its security cooperation with the United States. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: http://www.kremlin.ru/eng/text/themes/2007/07/021544_136611.shtml.

President of Russia (2007b). News 12.10.2007. *President Vladimir Putin met with the participants in the Russian – U.S. consultations on strategic stability*. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/news/2007/10/148168.shtml>.

ПРЕЗИДЕНТ РОССИИ, АДМИНИСТРАЦИЯ ПРЕЗИДЕНТА (Venäjän Presidentti, Presidentin Hallinto). Haettu 11.2.2009 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/administration.shtml>.

Press Conference 13.11.2001. Press Conference by President Bush and Russian President Vladimir Putin The East Room, 13.11.2001. Moscow Treaty Supporting Documents. U.S. Department of State. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>.

Press Conference by Georgia 26.8.2008. UN Department of Public Information. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.un.org/News/briefings/docs/2008/080826_Georgia.doc.htm.

Putin, V. (2000a). *Interview with the German TV Channels ARD and ZDF*, 9.6.2000. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru>.

Putin, V. (2000b). *Statement commenting on the Decision by US President Bill Clinton not to Assume Any Obligations to deploy a National ABM System*, 2.9.2000. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/docs/2000/09/130767.shtml>.

Putin, V. (2000c). *Interview with CNN's Larry King Live*, 8.9.2000. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru>.

Putin, V. (2000d). *Excerpts from a Speech at the Meeting of Top Commanders of the Russian Armed Forces*, 20.11.2000. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru>.

Putin, V. (2000e). *Statement to Director General Dr. Mohammed El-Baradei, Director General IAEA*. Permanent Mission of the Russian Federation to the International Organizations in Vienna 14.11.2000, INFCIRC/593, From Presidential Press Service of the Russian Federation.

Putin, V.(2000f). *Statement commenting on the Decision by US President Bill Clinton not to Assume Any Obligations to deploy a National ABM System*, 2.9.2000. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/docs/2000/09/130767.shtml>.

Putin, V. (2000g). *To the co-chairpersons of the organization International Physicians for the Prevention of Nuclear War*, 22.6.2000. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru/eng/text/docs/2000/06/129123.shtml>.

Putin, V. (2001a). *News Conference following a Session with the Top Brass of the Main Intelligence Directorate of the General Staff and Military Intelligence Veterans*, 15.11.2001. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru>.

Putin, V. (2001b). *A Statement Made by Russian President Vladimir Putin on December 13, 2001, Regarding the Decision of the Administration of the United States of America to Withdraw from the Antiballistic Missile Treaty of 1972*. Moscow Treaty Supporting Documents. U.S. Department of State. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>.

Putin, V. (2001c). *Moscow: President Vladimir Putin's interviews with the Finnish newspaper Helsingin Sanomat and Finnish TV Channel Yleisradio were published on 1 Sept. 2001*. Mr. Putin gave them ahead of his official visit to Finland scheduled for September 2–3. Haettu 2.9.2008 osoitteesta <http://www.kremlin.ru>.

Putin, V. (2001d). *Speech by RF President V.V. Putin in Response to Questions by Journalists at the Joint Press Conference with U.S. President George Bush*, 13.11.2001. Moscow Treaty Supporting Documents. U.S. Department of State. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>.

Putin, V. (2005). *Speech at the Session of the UN Security Council*, 14.9.2005. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru>.

Putin, V. (2006). *The military intelligence service is a powerful and effective instrument for protecting the country's national interests*, 8.11.2006. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.kremlin.ru>

Putin, V. (2007). *President of Russia, Themes 2.7.2007: Russia is ready to expand its security cooperation with the United States*. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: http://www.kremlin.ru/eng/text/themes/2007/07/021544_136611.shtml.

Putin, V. (2007). *Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy*, 10.2.2007. Haettu 26.2.2010 osoitteesta: http://eng.kremlin.ru/speeches/2007/02/10/0138_type82912type82914type82917type84779_118123.shtml

Putin, V. (2008). *Dmitry Medvedev held a working meeting with Prime Minister Vladimir Putin, Gorki, Moscow Region*, August 10, 2008. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070fl28a7b43256999005bcbb3...

Putley, J. (2006). *Russia colluders. Prospect*, 22.7.2006. Haettu 2.3.2010 osoitteesta: <http://www.prospectmagazine.co.uk/2006/07/russiascolluders/>.

Rantapelkonen, J. (2000). *Konfliktin, konfliktinhallinnan ja turvallisuuden käsitteet kylmän sodan jälkeän*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Rantapelkonen, J. (2002). *Psykologiset operaatiot. Propagandasta informaatio-operaatioihin*. Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia N:o 1/2002. Helsinki: Edita.

Rantapelkonen, J. (2005). *Kamppailu mielikuvista*. Pääkirjoitus *Kylkirauta* 4/2005, Maanpuolustuksen ja johtamisen erikoislehti. Haettu 24.3.2009 osoitteesta: <http://www.kadettikunta.fi/pdf/kylkirauta4.pdf>.

Rasler, K. & Thompson, W. R. (2009). "Looking for Waves of Terrorism." *Terrorism and Political Violence*, Vol. 21, 28-41.

Reynolds, P. (2002). "Putin: foreign support but also concern." *BBC News, Analysis*, 28.10.2002. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2367735.stm>.

Reynolds, P. (2008). "New Russian world order: the five principles." *BBC News*. Haettu 15.9.2008 osoitteesta: <http://newsvote.bbc.co.uk/mpapps/pagetools/print/news/bbc.co.uk/2/...>

Radio Free Europe (2006). "Russia. A Timeline of Terrorism Since 1995", 20.8.2006. Haettu 25.2.2009 osoitteesta:
<http://www.rferl.org/articleprintview/1070937.html>.

Richter, A. (2004). "A Question of Defense: How American Allies are Responding to the US Missile Defense Program." *Comparative Strategy*, Vol. 23, 143–172.

Rogozin, D. (2008). *Beginning of Meeting with Russian Permanent Envoy to the North Atlantic Treaty Organization (NATO) Dmitry Rogozin*. President of Russia Official Web Portal, 25.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.president.kremlin.ru/eng/txt/speeches/2008/08/25/1802_type...

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНАЯ ЗАКОН О ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ТЕРРОРИЗМУ, 26.2.2006, 1.3.2006. Haettu 11.2.2009 osoitteesta:
http://nak.fsb.ru/nac/documents/fed_law.htm%21fid%3Dnull%26_pr...

Russia intelligence. Haettu 21.12.2008 osoitteesta:
<http://www.russia-intelligence.fr>.

The Russia Journal (2000). "Get to know the spin doctor Sergei Yastrzembsky", 6 June 2000.

Russia Profile (2010). "Dmitry Medvedev." Haettu 4.2.2010 osoitteesta:
<http://www.russiaprofile.org/resources/whoiswho/alphabet/m/medvedev.wbp>

Russian Federation Government Decree No. 1538, December 1999.

Russian Weapons Catalog, Part 1 (Smoke and Incendiary Weapons/Group 10 Weapons: Class 1040 Chemical Weapons and Equipment). Haettu 23.2.2010 osoitteesta:
http://issuu.com/ufobject/docs/russian_weapons_catalog.

Russian Weapons Catalog Part 1 (Tanks: T-72S Gun Missile Tank/Пакерно-Пушечный Танк Т-72С). Haettu 23.2.2010 osoitteesta:
http://issuu.com/ufobject/docs/russian_weapons_catalog.

Saarelainen, J. (1999). *Näkemyksiä Venäjän Informaationsodankäynnistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Taktiikan tutkimuksia, N:o 1 / 1999. Helsinki: Hakapaino.

Salomaa, M. (2008). ”Venäjä soveltaa Frunzen sotateoriaa.” *Helsingin Sanomat*, Vieraskynä, 8.9.2008.

Самохвалов В. В., Плотников В. А. (1996). ”Joukkojen johtamiseen liittyvien uusien informaatioteknologioiden käytön ongelmia.” *Военная Мысль*, 4/1996, 39–41.

Saradzhyan, S. (2008). ”Voiton päivän juhlaa käsittelevä artikkeli.” *The Moscow Times*, 5.8.2008. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Sarsekov, B. S. (2007). ”Experience of the CIS Antiterrorist Center in Terrorist Threat Neutralization.” *Military Thought*, No. 003, Vol. 16, July 1, 10–13.

Schleifer, R. (2005). ”Reconstructing Iraq: Winning the Propaganda War in Iraq.” *Middle East Quarterly*, Summer 2005, 15–24.

Serdyukov, A. (2008). *Defence Minister Anatoly Serdyukov reported to Commander in Chief Dmitry Medvedev that the withdrawal from Georgian territory of Russian troops sent to bolster peacekeeping contingent during the peace enforcement operation in Georgia has been completed.* Ministry of Foreign affairs of the Russian Federation, Information and Press Department. Haettu 28.8.2008 osoitteesta:
http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Serookiy, Yu. Ye. (2004). ”Psychological-Information Warfare: Lessons of Afghanistan.” *Military Thought*, Vol. 13, Issue 1, 196–200.

Shahar, Y. (1997). *Information Warfare. IWS-The Information Warfare Site*, 26.2.1997. [Http://www.ict.org.il/](http://www.ict.org.il/). Haettu 24.2.2010 osoitteesta:
<http://www.iwar.org.uk/cyberterror/resources/CIT.htm>.

Шишов, С.; Балухто, Алексей (1998). ”Неурокомпьютеру: уже по плечу но пока не по карману.” *Армейский Сборник*, 2/1998, 88–89.

Shultz, R. H. & Godson, R. (1984). *Dezinformatsia, Active Measures in Soviet Strategy*. Washington: Pergamon & Brassey’s International Defense Publishers.

Sikharulidze, V. (2008). *Panel discussion of the Heritage Foundation about Russia-Georgia conflict*, August 18, 2008. C-SPAN A panel discussion was held on the current conflict between Russia and Georgia and its implications for the future. [Http://Video.google.com](http://Video.google.com).

Smyczek, P. J. (2006). "Regulating the Battlefield of the Future: The Legal Limitations on the Conduct of Psychological Operations (PSYOP) Under Public International Law." *Air Force Law Review*, Vol. 57, U.S. Government Printing Office, 209–240.

Snetkov, A. (2007). "The Image of the Terrorist Threat in the Official Russian Press: The Moscow Theater Crisis (2002) and the Beslan Hostage Crisis (2004)." *Europe-Asia Studies*, Vol. 59, No. 8, December 2007, 1349–1365.

Soininen, M. (1996). *Etykin Konfliktinesto ja Kriisinhallinta*. Strategian tutkimuksia, Julkaisusarja 1, N:o 6. Helsinki: Edita.

Soldatov, A. & Borogan, I. (2005). *Terrorism Prevention in Russia: one year after Beslan*. Report of Agentura.Ru Studies and Research Center/ASRC, 1–12. Haettu 25.2.2009 osoitteesta: <http://studies.agentura.ru>.

Starr, F. (2008). *Panel discussion of the Heritage Foundation about Russia-Georgia conflict, August 18, 2008*. C-SPAN A panel discussion was held on the current conflict between Russia and Georgia and its implications for the future. <Http://video.google.com>.

Statement (2008). *Statement from Georgian NSC Secretary Alexander Lomaia*, 10.8.2008. Ministry of Foreign Affairs of Georgia. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/statement-from-georgian-nsc...>

Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs (2008a). Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Information and Press Department, 13.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Statement of the Russian Ministry of Foreign Affairs (2008b). Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Information and Press Department, 18.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Statement by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation (2008c). Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Information and Press Department, 26.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: http://www.mid.ru/brp_4nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3...

Statement by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation (2008d). Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 26.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.mid.ru>.

Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008a). The Ministry of Foreign Affairs of Georgia, 9.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/statement-of-ministry-of-for...>

Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia (2008b). Statement concerning Russian Federation. The Ministry of Foreign Affairs of Georgia 10.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://georgiamfa.blogspot.com/2008/08/statement-concerning-russian...>

СТРАТЕГИЯ национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года УТВЕРЖДЕНА Указом Президента Российской Федерации от 12 мая 2009 г. № 537. (Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden strategia vuoteen 2020 saakka). Haettu 23.2.2010 osoitteesta: <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>.

St. Petersburg Times (2004). *Artikkeli koskien Vladimir Ustinovin ajatusta terrorismista ja terrorismin torjunnasta*, 2.11.2004, 1.

Stulberg, A. (2007). "Russia's Nonproliferation Tightrope." *Russian analytical digest*, 30/07. Haettu 5.9.2008 osoitteesta: www.ruslandanalysen.de.

Sun Tzu Biography. Sun Tzu Biography and Introduction: Sun Tzu The Art of War and ..., Sonshi, The Largest Website for Sun Tzu's Art of War, Intelligent Approach to Conflict and Competition. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: <http://www.sonshi.com/why.htm>.

Sun Tzu (2009): *The Art of War*. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: <http://www.sonshi.com/learn.html>.

Suomen Kuvalehti (2008) 19.8.2008. "Virolaisarvio: Georgian sotilasjohto unohti tehdä kotiläksyt", 19.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://www.suomenkuvalehti.fi/etusivu/uutiset-ja-politiikka/ulkomaat/>.

The Sydney Morning Herald (2008). "Russia moves to recognize Georgia breakaway regions", 26.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://news.shm.com.au/world/russia-moves-to-recognize-georgia-br...>

Tarvainen, T. (2006). "Terrorismi, joukkotuhoaseet ja Suomen sotilaallinen puolustus." *Kosmopolis*, Vol. 36, 4.

Taylor, P. M. (2002). "Perception Management and the 'War' Against Terrorism." *Journal of Information Warfare*, Vol. 1, Issue 3, May 2002, 16–29.

Thomas, Timothy L. "Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S. PSYOPS." Foreign Military Studies Office Publications, Parameters, *US Army War College quarterly*. Saatavilla [www-muodossa:<URL:http://leav-www.army.mil/fmso/fmso.htm](http://leav-www.army.mil/fmso/fmso.htm).

Thomas Timothy L: "Russian Views on Information-Based Warfare", *Airpower Journal Special Edition June 1996*. Saatavilla [wwwmuodossa <URL:http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/thomas.html](http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/thomas.html).

Thomas, Timothy, L. (1997). "Air Operations in Low Intensity Conflict, The case of Chechnya." *Airpower Journal*, Winter 97. Saatavilla [www-muodossa: http://airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj97/win97/thomas.html](http://airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj97/win97/thomas.html).

Thomas, Timothy L. (1998a). "Dialectical versus Empirical Thinking: Ten Key Elements of the Russian Understanding of Information Operations." *The Journal of Slavic Military Studies*, Volume 11, March 1998, Number 1, 40–63.

Thomas, Timothy L. (1998b). "The mind has no firewall, Parameters Spring 1998." *US Army War College quarterly*. Saatavilla [www-muodossa:<URL:http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/98spring/thomas.htm](http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/98spring/thomas.htm).

Thomas, Timothy L. (1999). "Human Network Attacks." *Military Review*. September – October, 23–33. Haettu 24.2.2010 osoitteesta: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/fmso/humannet.htm>.

Thomas, Timothy L. (2000). "Grozny 2000: Urban Combat Lessons Learned." *Military Review*, July–August 2000.

Tietoja Suomen kokonaismaanpuolustuksesta (2006). *Viestintä ja henkinen kriisinsietokyky, Psykologinen sodankäynti*. Puolustusvoimat. Haettu 25.3.2009 osoitteesta: http://www.mil.fi/perustietoa/julkaisut/kokonaismaanpuolustus/9/9_8.html.

Traynor, I. (2002). "Troops bring freedom and death to theatre of blood. The raid by Russian elite forces was planned in the most meticulous detail." *Guardian*, 27.10.2002. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: <http://www.guardian.co.uk/world/2002/oct/27/russia.chechnya>.

Tuathail, G. (2009). "Placing blame: Making sense of Beslan." *Political Geography*, January, Vol. 28 Issue 1, 4–15.

Чумбал В., И. (1996). *Концепция информационной войны* [Concept of Information Warfare, puhe Venäjän-USA:n konferenssissa Moskovassa 12-14.9.1996: ”Evolving post Cold War Security Issues”]. Saatavilla [www-muodossa URL:<http://leavwww.army.mil/fmso/opart/pubs/airpower.htm](http://leavwww.army.mil/fmso/opart/pubs/airpower.htm).

UM (2008). *Etyjin puheenjohtaja, ulkoministeri Stubb tuomitsee Venäjän tunnustuksen Etelä-Ossetian ja Abhasian itsenäisyydelle*. Tiedote 26.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://formin.finland.fi>.

UN News Service (2008a). ”Georgian conflict widening beyond South Ossetia, UN official warns”, 9.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta <http://www.un.org/apps/news/>.

UN News Service (2008b). ”Security Council holds another meeting on crisis in Georgia”, 10.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/apps/news/>.

UN News Service (2008c). ”Georgian peace accord must be fully implemented, Security Council hears”, 19.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/apps/news/>.

UN Security Council 5952nd meeting 8.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

UN Security Council 5961st meeting 19.8.2008. Haettu 28.8.2008 osoitteesta: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm>.

U.S. Department of State (2001). *U.S. Response to Russian Statement on U.S. ABM Treaty Withdrawal*. Moscow Treaty Supporting Documents, 13.12.2001. Haettu 2.9.2008 osoitteesta: <http://www.state.gov/t/ac/trt/18016.htm>.

Valtioneuvoston tiedotusyksikkö (1999). *Poikkeusolojen tiedotusryhmän muistio*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1999 / 4.

Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini 9.9.2000.

Venäjän federaation sotilasdoktriini 22.4.2000.

VF:n esitys YK:n päätöslauselmaksi. 05/24/2000.

Vining, L. (2002). "Expansion of the North Atlantic Treaty Organization and Russian National Security Strategy: Compatible Concepts?" *Baltic Defence Review*, No. 7, Vol. 2002, 71–100.

VNS 6/2004. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, Valtioneuvoston selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2004. Edita: Valtioneuvoston kanslia. Haettu 23.2.2010 osoitteesta: http://www.defmin.fi/files/240/2493_2161_Selonteko_2004_1_.pdf.

VNS x/2009 (23.1.2009). Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, Valtioneuvoston selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009. Haettu 23.2.2010 osoitteesta: <http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2009/j11-turvallisuus-j12-sakerhets-j13-finnish/pdf/fi.pdf>.

Военная Доктрина Российской Федерации (2000). Совет Безопасности Российской Федерации. Haettu 9.9.2008 osoitteesta: <http://www.scrf.gov.ru/documents/33html>.

Voitova, Y. (2005). "Top Stories. Beslan children testify." *The St' Petersburg Times*, 26.8.2005. Haettu 26.2.2010 osoitteesta: http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=15341.

Weiman, G. (2006). "Mass-Media Theater. Countering the Terrorist Mentality." *Foreign Policy Agenda*, Vol. 12, No. 5, 28-32. U.S. Department of State/Bureau of International Information Programs, eJournal USA.

WIKIPEDIA (2010a). *Beslan school hostage crisis*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_school_hostage_crisis#cite_note-timeline-102.

WIKIPEDIA (2010b). *Moscow Theater Hostage Crisis*. Haettu 25.2.2010 osoitteesta: http://en.wikipedia.org/wiki/Moscow_theater_hostage_crisis#cite_note-56.

WIKIPEDIA (2010c). *Informaatiosodankäynti*. Haettu 1.3.2010 osoitteesta: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Informaatiosodank%C3%A4ynti>.

Virta, M. (2004). *Psykologiset operaatiot osana sotilasjohtamista: Teoriaa ja käytäntöä perustasolla – sosiaalipsykologinen näkökulma*. Maanpuolustuskorkeakoulu Johtamisen laitos, Julkaisusarja 3, työpapereita 8. Helsinki: Edita.

Von Twickel (24.1.2008). ”Venäjän ja irtautumaan pyrkivien alueiden välistä suhdetta käsittelevä artikkeli.” *The Moscow Times*, 24.1.2008. Haettu 1.4.2009 INTEGRUM-tietokannasta.

Woolsey, J. (2000). ”The Way to Missile Defense.” *National Review*, June 19, 36–41.

Воробьев И., Н. (1997). ”Какие войны грозят нам в будущем.” *Военная Мысль* 2/1997, 18–24.

Välimäki, P. (1999). *Tiedustelu rauhaatukevissa operatioissa*. Maanpuolustuskorkeakoulu – National Defence College, Strategian laitos – Department of Strategy. Helsinki: Hakapaino.

Zelenkov, M. Yu. (2000). ”Maintenance of Morale.” *Military Thought* 6/2000, 49–54.

Yeltsin, B. (2000). *Midnight diaries*. Translated by Catherine A. Fitzpatrick. New York: Public Affairs.

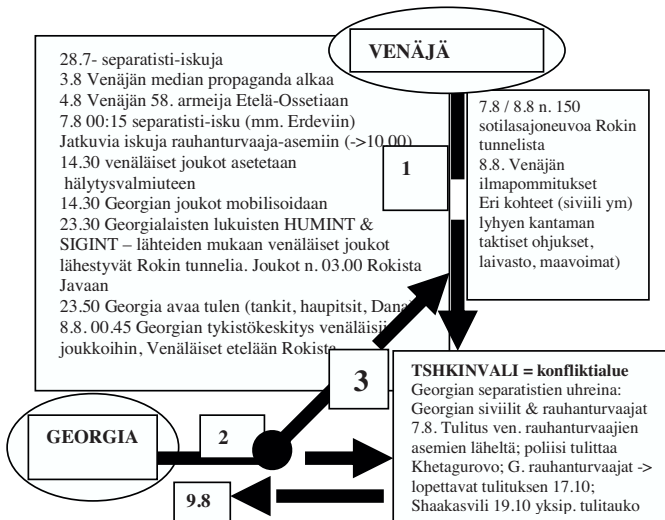
Yin, R. (1994). *Case Study Research: Design and Methods*. Applied Social Research Methods Series, Vol 5. Newbury Park California: SAGE.

YLE (2008a). ”Raunioitunut rantaparatiisi kiristää idän ja lännen välejä”, 7.5.2008. Haettu 26.2.2010 osoitteesta: <http://yle.fi/uutiset/ulkomaat/2008/>.

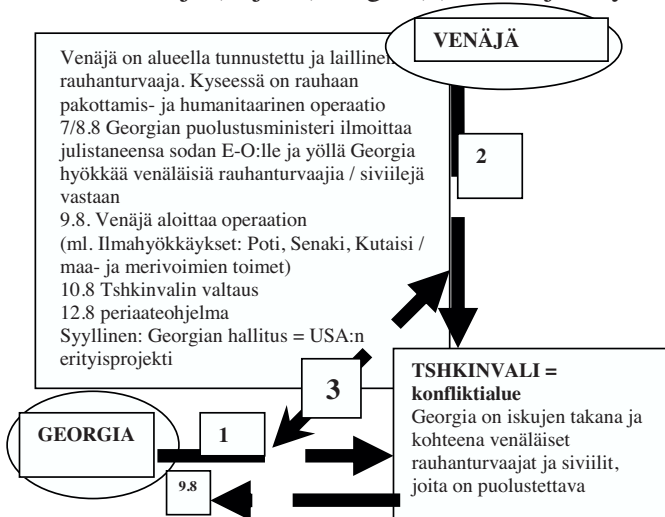
YLE (2008b). ”Georgia, Etelä-Ossetia ja Abhaasia. NÄKÖKULMA: Etelä Ossetia, ruutitynnyri”, 8.8.2008. Haettu 26.2.2010 osoitteesta: <http://images.google.fi/imgres?>

Georgian ja Venäjän kaavat sodan alkuhetkistä

Georgian kaava: Venäjä ja separatistit (subjekti) rikkovat Georgian suvereniteettia (1), ylittämällä maan rajan. Georgia (objekti) hoitaa (2) sisäisiä asioitaan. Konflikti syntyy Georgian puolustaessa maataan (3).¹

Venäjän kaava: Georgia (subjekti) hyökkäsi (1) venäläisiä syyttömiä vastaan. Venäjä (objekti) reagoi (2). Tämä johti yhteenottoon (3).²

¹ Ks. Timeline 25.8.2008; Georgia Updates 2008; Russian Battleships heading to Georgia 9.8.2008; Statement MFA 8.8.2008; Statement MFA 9.8.2008; Ordinance 9.8.2008; On Russian Attack 10.8.2008: Russian Ground Forces Invade Georgia, 11.8.2008.

² Ks. esim. Medvedev 26.8.2008; UN News Service 10.8.2008; Medvedev: Sotilasoperaatio Georgiassa päättyy 12.8.2008; Churkin 10.8.2008: UN Security Council 5953rd meeting 10.8.2008, HOBOCTИ 16.8.200; Medvedev 11.8.2008; Lavrov 8.8.2008a; Lavrov 14.8.2008.

Aikaisemmin tässä sarjassa on julkaistu

No 1, 2009

Laaksonen, Marko (2009) *Merkillinen strategia – Puolustushallinnon strategian semioottinen tarkastelu* [Akateeminen väitöskirja]. Edita Prima Oy: Helsinki.

No 2, 2009

Kuokkanen, Pertti (2009) *Communicative and Anticipatory Decision-making Supported by Bayesian Networks* [Akateeminen väitöskirja]. Edita Prima Oy: Helsinki.

No 3, 2009

Toiskallio, Jarmo & Mäkinen, Juha (2009) *Sotilaspedagogiikka: Sotiluuden ja toimintakyvyn teoriaa & käytäntöä*. Edita Prima Oy: Helsinki.

No 4, 2010

Jantunen, Saara (2010) *Uusien uhkakuvien luominen: Tapaus 'kiinalaiset kybersoturit' – Lingvistinen uhka-analyysi kyberdiskurssista*. Edita Prima Oy: Helsinki.

Maanpuolustuskorkeakoulu
Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos
00860 Helsinki
Suomi > Finland

Puh. +358 (0) 299 530 411
www.mpkk.fi

ISBN: 978-951-25-2089-3
ISBN PDF: 978-951-25-2090-9
ISSN: 1798-0399
(Department of Leadership
and Military Pedagogy)